

Møte onsdag den 13. juni kl. 10

President: Gunnar Breimo

Dagsorden (nr. 101):

1. Innstilling fra forsvarskomiteen om omleggingen av Forsvaret i perioden 2002-2005 (Innst. S. nr. 342 (2000-2001), jf. St.prp. nr. 45 (2000-2001))
2. Innstilling fra forsvarskomiteen om omlegging av Forsvarets eiendomsforvaltning (Innst. S. nr. 343 (2000-2001), jf. St.prp. nr. 77 (2000-2001))
3. Innstilling fra forsvarskomiteen om Forsvarets investeringer (Innst. S. nr. 316 (2000-2001), jf. St.prp. nr. 75 (2000-2001))
4. Innstilling fra forsvarskomiteen om Ombudsmannnemnda for Forsvarets innberetning om virksomheten i tiden 1. januar – 31. desember 2000 (Innst. S. nr. 315 (2000-2001), jf. Dokument nr. 5 (2000-2001))
5. Innstilling fra forsvarskomiteen om endringer i Regulativ for tillegg m.v. til utskrevne vernepliktige mannskaper (Innst. S. nr. 294 (2000-2001), jf. St.prp. nr. 90 (2000-2001))
6. Innstilling fra forsvarskomiteen om forslag fra stortingsrepresentantene Hans J. Røsjorde, Per Ove Width og Per Sandberg om opprettelse av et fond for bevaring av festninger og andre militærhistoriske bygninger (Innst. S. nr. 314 (2000-2001), jf. Dokument nr. 8:52 (2000-2001))
7. Innstilling fra forsvarskomiteen om forslag fra stortingsrepresentant Vidar Kleppe om avsetting av midler til å fullføre byggingen av Skjold-klasse MTB-er som planlagt, som et pilotprosjekt utenfor den ordinære budsjetttramme (Innst. S. nr. 313 (2000-2001), jf. Dokument nr. 8:123 (2000-2001))
8. Innstilling fra næringskomiteen om jordbruksoppkjøret 2001 – endringer i statsbudsjettet for 2001 m.m. (Innst. S. nr. 345 (2000-2001), jf. St.prp. nr. 92 (2000-2001))
9. Innstilling fra næringskomiteen om reindriftsavtalen 2001-2002, om dekning av kostnader vedrørende radioaktivitet i reinkjøtt, og om endringer i statsbudsjettet for 2001 (Innst. S. nr. 317 (2000-2001), jf. St.prp. nr. 70 (2000-2001))
10. Forslag fra stortingsrepresentant Morten Lund på vegne av Senterpartiet oversendt fra Odelstingets møte 7. juni 2001 (Jf. Innst. O. nr. 117):
«Stortinget ber Regjeringen utrede og legge fram forslag om en ordning som tillater bruk av helsepåstander ved merking og markedsføring av næringsmidler.»
11. Forslag fra stortingsrepresentant Ivar Kristiansen på vegne av Høyre, Fremskrittspartiet og representanten Terje Knudsen oversendt fra Odelstingets møte 7. juni 2001 (Jf. Innst. O. nr. 123):
«Stortinget ber Regjeringen tildele 50 oppdrettskonesjoner for laks og ørret i den forestående tildeplingsrunden.»
12. Forslag fra stortingsrepresentant Ivar Kristiansen på vegne av Høyre oversendt fra Odelstingets møte 7. juni 2001 (Jf. Innst. O. nr. 123):
«Stortinget ber Regjeringen legge fram forslag til endringer i oppdretsloven og andre relevante lover som sikrer full etableringsfrihet innenfor oppdrett av ørret og marine fiskeslag.»
13. Forslag fra stortingsrepresentant Øystein Hedstrøm på vegne av Fremskrittspartiet og representanten Terje Knudsen oversendt fra Odelstingets møte 7. juni 2001 (Jf. Innst. O. nr. 123):
«Stortinget ber Regjeringen fremme forslag om at lov av 14. juni 1985 nr. 68 om oppdrett av fisk, skalldyr mv. oppheves.»
14. Forslag fra stortingsrepresentant Karin Andersen på vegne av Sosialistisk Venstreparti oversendt fra Odelstingets møte 7. juni 2001 (Jf. Innst. O. nr. 123):
«Stortinget ber Regjeringen utrede hjemfallsrett av konsesjoner til staten ved opphør, og fremme forslag om dette til Stortinget.»
15. Forslag fra stortingsrepresentant Karin Andersen på vegne av Sosialistisk Venstreparti oversendt fra Odelstingets møte 7. juni 2001 (Jf. Innst. O. nr. 123):
«Stortinget ber Regjeringen avvente avgjørelsen om antall nye konsesjoner til miljøkonsekvensanalyse for nye områder med matfiskoppdrett er gjennomført.»
16. Forslag fra stortingsrepresentant Karin Andersen på vegne av Sosialistisk Venstreparti oversendt fra Odelstingets møte 7. juni 2001 (Jf. Innst. O. nr. 123):
«Stortinget ber Regjeringen avvente tildeling av konsesjoner for lakseoppdrett i Neiden og Tana til lakseutvalgets innstilling har blitt endelig behandlet.»
17. Innstilling fra næringskomiteen om forslag fra stortingsrepresentantene Lars Sponheim og Leif Helge Kongshaug om en femårig opptrappingsplan for satsingen på merkevarebygging av Norge som reisemål (Innst. S. nr. 344 (2000-2001), jf. Dokument nr. 8:102 (2000-2001))
18. Referat

Presidenten: De innkalte vararepresentanter for Finnmark fylke, Inger Lise *Balandin* og Kirsti *Saxi*, har tatt sete.

Det foreligger to permisjonssøknader:

- fra representanten Anita Apeltun *Sæle* om sykepermisjon fra og med 13. juni og inntil videre
 - fra Arbeiderpartiets stortingsgruppe om velferdspermisjon for representanten Leif *Lund* fra og med kveldsmøtet onsdag 13. juni til og med 15. juni
- Etter forslag fra presidenten ble enstemmig besluttet:

1. Søknadene behandles straks og innvilges.
2. Vararepresentantene for Hordaland fylke, Kari Manger og Kurt-Arne Langeland, innkalles for å møte i permisjonstiden.
3. Kari Manger innvelges i Lagtinget for den tid hun møter for representanten Leif Lund.

Presidenten: Kurt-Arne Langeland er til stede og vil ta sete.

Etter ønske fra forsvarskomiteen vil presidenten foreslå at sakene nr. 1 og 7 blir behandlet under ett – og anser det for vedtatt.

S a k n r . 1

Innstilling fra forsvarskomiteen om omleggingen av Forsvaret i perioden 2002-2005 (Innst. S. nr. 342 (2000-2001), jf. St.prp. nr. 45 (2000-2001))

S a k n r . 7

Innstilling fra forsvarskomiteen om forslag fra stortingsrepresentant Vidar Kleppe om avsetting av midler til å fullføre byggingen av Skjold-klasse MTB-er som planlagt, som et pilotprosjekt utenfor den ordinære budsjett-ramme (Innst. S. nr. 313 (2000-2001), jf. Dokument nr. 8:123 (2000-2001))

Presidenten: Etter ønske fra forsvarskomiteen vil presidenten foreslå at debatten blir begrenset til 3 timer og 25 minutter, og at taletiden blir fordelt slik på gruppene:

Arbeiderpartiet 70 minutter, Kristelig Folkeparti 30 minutter, Høyre 25 minutter, Fremskrittspartiet 25 minutter, Senterpartiet 20 minutter, Sosialistisk Venstreparti 15 minutter, Venstre 10 minutter, Tverrpolitisk Folkevalgte 5 minutter og en av de uavhengige representantene 5 minutter.

Videre vil presidenten foreslå at det blir gitt høve til replikkordskifte på inntil fem replikker med svar etter innlegg av hovedtalerne fra hver partigruppe og etter innlegg fra medlemmer av Regjeringen.

Videre blir det foreslått at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Hans J. Røsjarde (Frp) (komiteens leder og ordfører for sak nr. 1): Først er det antakelig best at jeg kommer med det som heter rettelser og tillegg. Til tross for relativt lange og iherdige møter har det sneket seg inn et par feil. Når det gjelder forslag nr. 32, er det i salen omdelt en beriktiget tekst. Så skal det i innstillingen under XXII punkt 1 føyes til: og ved garnisonen i Porsanger – hvordan kunne vi glemme det! XXXIII har falt ut. Komiteen fremmer derfor dette som et eget forslag, forslag nr. 54, og teksten er:

«Stortinget ber Regjeringen utrede og fremme forslag om statushevende tiltak for vernepliktige.»

Så til behandlingen av dagens innstilling, Innst. S. nr. 342. Innstillingen er basert på et solid grunnlag gjennom Forsvarssjefens studie, gjennom Forsvarspolitisk utvalg, og langtidsmeldingen, som det tidligere het, er lagt fram som en proposisjon. Det er en dramatisk omlegging av Forsvaret, den mest dramatiske etter krigen. Og mange av oss vil vel si, som Fremskrittspartiet, at det ikke bare er en omlegging og en omstilling av Forsvaret, det er også en kraftig nedbygging.

Komiteen har gjennomført et betydelig antall høringer, og dokumentet har bidratt til en svært bred debatt om Forsvaret, selvsagt også en debatt om de mindre detaljer, som kanskje av og til har en tendens til å ta overhånd.

Utgangspunktet for det hele, gjennom de dokumenter som ligger til grunn, har på mange måter vært en noe uvanlig tilnærming: Hva slags forsvar kan man gå ut og kjøpe for ca. 35 milliarder kr? Etter komitelederens mening er dette ikke et egnet utgangspunkt. Det mer tradisjonelle, en analyse basert på sikkerhetspolitikk, forslag til tiltak på hvordan vi militært skal møte utfordringene, hvilke strukturer dette skal bygge på, og så til slutt regningen for det man ønsker, ville vært den normale prosedyre. Derfor er altså utgangspunktet blitt noe underlig. Så vil noen si: Ja, så har også resultatet blitt noe underlig.

I den sikkerhetspolitiske delen av dokumentet er det på mange måter et betydelig sammenfall mellom de ulike fraksjoner. Det jeg tror er viktig å understreke, er at de sikkerhetspolitiske mål ligger fast – hvilket støttes av komiteen – og de er basert på det som var forutsetningen i St. meld. nr. 22 for 1997-98.

Norge er i en spesiell situasjon. Vi befinner oss i et hjørne av verden som på mange måter har mistet fokus, men ikke har blitt mindre viktig for det. Vi kan altså ikke forklare oss bort fra den situasjonen vi er i, med et betydelig ansvar for Barentshavet, hvor vi har enorme ressurser som skal ivaretas og overvåkes. Vi registrerer fortsatt uløste problemer knyttet til gråsonen. Vi ser i hovedtrekk en mer offensiv russisk utenrikspolitikk, og ikke minst en mer sentralstyrt politikk knyttet til håndteringen rundt Barentsregionen og i forhold til Norge. Det kan vi altså ikke komme bort fra. Det er en trend som på mange måter nå peker i en retning som vi bør være oppmerksomme på. Det har for Fremskrittspartiet vært vesentlig for tenkningen omkring fremtidig struktur.

Fokus på nordområdene kommer også på miljøsidene. Men jeg tror vi skal være oppmerksom på at med et Norge liggende utenfor EU, med betydelige endringer innenfor andre delen av NATOs interessesfære, med omlegginger innen NATO og ikke minst med en åpenbar omlegging av USAs tenkning når det gjelder forholdet til Europa, og kanskje da også i forholdet til oss, har vi en utfordring som vi er nødt til selv å bære ansvar for. Da er det et grunnleggende spørsmål om vi håndterer dette ansvaret på en måte som gjør oss i stand til å møte fremtidens utfordringer.

Samtidig med omleggingen i NATO skjer EU-tilnærmingen mot forsvarsinnsats på en ny måte, hvor vi på mange måter kommer på siden. Defence Capabilities Initiative stiller store krav til hvorledes vi skal henge med i

materiellutviklingen og delta på vår måte i felles anstrengelser. Det krever penger. Samtidig er konsekvensen av vår egen situasjon at vi selv må passe på en riktig balanse mellom det som må gjøres for det rene nasjonale forsvaret, altså «in-place»-styrker som man nå populært kaller det, og internasjonale operasjoner. Da er det vel ikke til å stikke under stol (en mobiltelefon ringer i salen) – nå skjønner jeg varselklokkene ringer, jeg burde muligens ikke ha sagt det – at vi må balansere mot internasjonale operasjoner på en måte som ikke blir mer enn det vi med vår nasjons størrelse og vår økonomi skal kunne bidra med. Vi behøver ikke å være absolutt nr. 1 i dette, for det får konsekvenser på så mange andre måter – og i hvert fall så lenge tilførselen av økonomi til Forsvaret ikke er slik den burde være.

Jeg slår fast at det er en dissens knyttet til de forsvarspolitiske mål og til forsvarskonseptet. Fra Fremskrittspartiets side har vi pekt på behovet for å sikre en økonomi knyttet til det Forsvaret vi ønsker å få. Vi har endt opp med et prinsipp om finansiering som er basert på at stabilitet og forutsigbarhet skal ligge i bunnen. Det har også regjeringspartiet sagt, men hva opplever man da? Én av de virkelig store variabler, nemlig kostnader knyttet til internasjonale operasjoner, legger man nå innenfor rammen. Selv om rammen i løpet av prosessen fra Arbeiderpartiets side er økt fra 28 milliarder kr pr. år i gjennomsnitt i fireårsperioden til 28,5–28,6 milliarder kr, og mellompartiene har ristet seg løs til ca. 29 milliarder kr, har altså Fremskrittspartiet lagt seg på 30,1 milliarder kr. Det høres ikke ut til å være det store gapet. Men hensikten med dette er å føre internasjonale operasjoner utenfor rammen, slik Stortinget tidligere har sagt. Det gir større grad av forutsigbarhet. I tillegg har vi brakt inn noe av det aller viktigste og som trekker mest penger i hele perioden, og det er finansiering av nye fly til erstatning for F-16. Og hvorfor – sier noen – mase med dette nå? Poenget er at hvis vi ikke tar beslutninger nå, får vi ikke et resultat av dette når vi trenger det. Kostnadene med dette vil fordelt i en 20-årsperiode bety 1,5 milliarder kr i året. Det vil, om vi løfter dette ut av rammen og tilleggsfinansierer det – det har Norge råd til – gi rom for å kunne føre en ny struktur tryggere frem.

Vi har sagt at det samme bør gjelde når det gjelder erstatning av vår transportflyflåte, som i hovedtrekk befinner seg på bakken. Det burde være åpenbart for de øvrige at dette er noe man burde ha grepet fatt i. Det gjør man bare halvhjertet og halvveis. Man erkjenner åpenbart at det er behov for å ta tak, men så har man blitt grepet i trøyen av finansministre av ulike kategorier.

Det er usikkert hvor dette fører hen. Det Stortinget nå har gjort, pluss på slik vi i Fremskrittspartiet har gjort – vi har ønsket å få en hær for fremtiden på fire brigader som et minimum, med støttetropper, vi har ønsket å få et heimevern med dagens struktur, som Regjeringen hadde trukket ned til 60 000, men hvor den under press i løpet av prosessen har latt seg bevege tilbake til utgangspunktet, det burde man kanskje tenkt litt over på forhånd – har bidratt til at vi har fått en ny struktur. MTB-er er nå lagt inn. Vi har fått en noe mer robust struktur. Jeg har bare i

en bisetning lyst til å understreke at hvis vi ikke makter å løfte hærstrukturen opp – her blir dessverre mellompartiene svake i knærne når det røyner på, de ville ikke bygge opp til en full fire brigaders struktur, for de var redd dette skulle koste – og ikke sørger for å ha en bredde og dybde i hæren, vil det også være umulig for fremtiden å rekruttere til internasjonale operasjoner, som jo nettopp er det Regjeringen fokuserer så sterkt på. Her er det at flertallet bringer Regjeringen inn på norsk jord i større grad enn Regjeringen åpenbart hadde lyst til å delta med på forhånd.

Når dette nå skal kalkuleres og regnes på – vi har fått foreløpige tall underhånden hvor vi ser at dette nok koster mer enn det noen hadde tenkt seg – får vi få dette tallmaterialet klart, og så får vi se hvorledes dette kan sikres og trygges. Jeg vet mange har tenkt tanken om at man skulle få et forlik, og statsråden har gått inn for å få et forlik, men da måtte det i så fall være mulig å snakke om et forlik som en bunnplanke. Vi vet ennå ikke hva dette koster, og følgelig må et slikt forlik bygges på et minimum, ikke på et maksimum, det gir ingen handlefrihet i dette.

Det har altså vært en viss vegring mot å betale det man vil ha. Senterpartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre har på mange måter villet ha det samme som Fremskrittspartiet, men de har forsøkt å gjøre det så billig som mulig. Og det er ikke slik at man kan greie å få alt mulig til lav pris, det gir et veldig dårlig forsvar. Hvis man f.eks. satser på at man skal hente inn økonomien knyttet til grindpenger, som det kunne være fristende å anta at man gjør i Senterpartiet, samle miljøpant på flasker, som kanskje Venstre gjør, og eller legge seg på kollektprinsippet for Kristelig Folkepartis vedkommende, så blir det vanskelig å få til en troverdig finansiering. Fra Fremskrittspartiets side har vi tatt et ansvar for dette.

En rekke andre grunnleggende forhold endres gjennom forslaget. For det første er det den store ledestjerne fra departementets side: å slå sammen Forsvarsdepartementet, FD, og Forsvarets overkommando, FO, eller det som blir igjen av Forsvarets overkommando, til en integrert enhet. Flertallet har klart sagt at det vil vi ikke ha. Vi har gått inn for en samlokalisering, som betyr at vi etter vår mening får en forsvarssjef som en selvstendig, synlig del av Forsvaret, og vi har endog sagt i flertallsmerknad at forsvarssjefens instruks skal videreføres. Det betyr at vi ønsker en forsvarssjef som er synlig og klar, og ikke pakket inn i et departement for å bli usynlig.

I den betydelige omlegging som finner sted, skjer en dramatisk omlegging av ledelses- og kontrollapparat og kommandoapparat. Det er helt nødvendig, og det er beklagelig at ikke Forsvarets ledelse selv har grepet fatt i dette mye tidligere. Varselskuddene kom tidlig på 1990-tallet, så begynte man, og så klappet det hele sammen. Nå må dette skje! Det betyr rett og slett at det nå må bli et bedre forhold mellom de som skal lede, og de som skal ledes. Og det er hva hele innstillingen på mange måter understreker når det gjelder den delen.

Så er det ikke til å komme unna at en betydelig debatt har reist seg omkring det fremtidige fellesoperative ho-

vedkvarteret. Her har et flertall, bestående av Høyre og Arbeiderpartiet, lagt seg på Jåttå ved Stavanger, og det finnes gode argumenter for å velge det. Men det finnes også andre og vel så gode argumenter for å velge Reitan i nord. Dette vil vi få vite mer om i løpet av debatten.

En viktig del av dette er også omstillingen og kostnadene knyttet til dette. Omstillingskostnadene er lagt inn med 10 milliarder kr. Det er altså ikke billig å legge om. I denne prosessen er det også varslet at man kan forvente redusert aktivitet og kutt i materiellinvesteringene. Dette er noe Fremskrittspartiet ikke ønsker. Vi har lagt inn en viss økning av økonomien for å bedre på dette, for hvis omleggingen skulle ta lang tid, betyr jo det at all annen aktivitet dempes ned til et nivå som ikke er forsvarlig.

Når det gjelder verneplikten, står den fast. Det er ulike syn på hvor lang vernepliktstiden skal være i Heimevernet. Det vil andre komme inn på senere.

Jeg har lyst til å peke på at vi nå er nødt til å ta et kraftig tak for å beholde den kompetansen som Forsvaret er helt avhengig av, en kompetanse som ikke bare er knyttet til yrkeskorpset, men også til reservebefalet. Derfor har komiteen grepet fatt i det og fremmet et forslag i romertallsform om å nedsette et utvalg hvor reservebefalets rolle skal vurderes videre, dette fordi de utgjør en betydelig komponent i våre styrker som deltar i internasjonale operasjoner.

De langsiktige perspektivene og utfordringene fremover har komiteen i hovedtrekkene vært enig om. Vi har et meget risikabelt tidsrom foran oss hvis ikke økonomien bringes på plass, fordi kostnadsutviklingen er så sterk som den er. Det er en utfordring for alle. Fremskrittspartiet er villig til å ta den.

Med dette tar jeg opp de forslag som Fremskrittspartiet har fremmet i innstillingen.

Kirsti Kolle Grøndahl hadde her overtatt presidentplassen.

Presidenten: Hans J. Røsjorde har tatt opp de forslag han refererte til.

Det blir replikkordskifte.

Grethe Fossli (A): Etter å ha arbeidet sammen med Hans J. Røsjorde i forsvarskomiteen i fire år, har jeg lært å sette pris på både hans kunnskaper om Forsvaret, hans gode hukommelse og ikke minst hans gode humør og humor. Jeg har også lært at når det gjelder verden rundt oss, har Hans J. Røsjorde og jeg ikke helt det samme syn. Det er også uenighet mellom oss når det gjelder de forsvarspolitiske mål, og hvor mye som skal brukes til Forsvaret.

Det som imidlertid forundrer meg denne gangen, er Fremskrittspartiets manglende vilje til å foreta drastiske endringer når det gjelder antall garnisoner. Jeg er svært overrasket over at Fremskrittspartiets engasjement i Regionfelt Østlandet ikke har resultert i en større samling av Forsvaret i Østerdal garnison. Fremskrittspartiet har valgt å beholde Hvalsmoen og Haslemoen en stund – hvor lenge sier de ikke.

Jeg spør: Hvorfor undergraver Fremskrittspartiet etableringen av regionfeltet, og hvor lenge tror de at Hvalsmoen og Haslemoen vil bestå? De foreslår også å beholde Stavern og Lahaugmoen. Hvordan skal driften kunne reduseres når de beholder så mange garnisoner? Han understreket selv i sitt innlegg at omleggingen ikke må ta lang tid. Dette undergraves etter min mening med de forslag Fremskrittspartiet har lagt fram.

Hans J. Røsjorde (Frp): Jeg hadde ikke tenkt å kvittere ut hilsener her. Jeg har altså representert Fremskrittspartiet og ikke meg selv, jeg har lyst til å understreke det.

Det er da Fremskrittspartiets syn som angripes. Vel, vi har lagt til grunn at den strukturen vi ønsker, det være seg fredsstruktur eller krigsstruktur, og det siste er dog det viktigste, er vi villig til å betale for. Jeg ser ikke den samme betalingsvilje hos Arbeiderpartiet. Der har man regnet lavt. Og jeg har lyst til å understreke noe jeg ikke rakk i innlegget mitt: Den struktur som opprinnelig ble foreslått, har mange med god fagmilitær innsikt hevdet er underfinansiert. Hvis den er det, kommer vi jo aldeles skjevt ut, og det burde Arbeiderpartiet ta innover seg. Kanskje har man en for dårlig kommunikasjon med finansministeren – hva vet jeg. Mye kan tyde på det. Hvis man vil noe, skal man betale. Her ligger forskjellen mellom Arbeiderpartiet og Fremskrittspartiet.

Det er riktig at vi har sagt at vi ønsker å beholde noen garnisoner noe lenger. Begrunnelsen er at det koster enormt mye å foreta investeringer. Framdriften på Rena håper både Arbeiderpartiet og Fremskrittspartiet skal gå greit. Det vi sier, er: Sett i gang med det som det skal begynnes med, se hva som kan brukes av eksisterende garnisoner, og la dette få gå seg til.

Når det gjelder Stavern, som det ble pekt på, har vi ment at Stavern er egnet hvis man legger tilstrekkelig med utdanning der. Det er akkurat det samme som – som man peker på – å legge noe annet der. Forvaltningsutdanning og MP-utdanning kan man i hovedtrekkene legge der hvor det er kapasitet. Det gjør Arbeiderpartiet. Det finnes en smule distriktpolitikk også i Arbeiderpartiet – jeg har lagt merke til at hornblåserne har skremt vettet av Arbeiderpartiet i løpet av den siste natten.

Lars Rise (KrF): Jeg synes den tonen som komiteens leder anla, er beklagelig. Jeg hadde forventet en mer seriøs omtale av det omfattende utredningsarbeidet som er utført av sentrumspartiene, men jeg overlater til min kollega, tidligere finansminister Gudmund Restad, å svare på det. Representanten Røsjorde har tidligere vært opptatt av å raljere over dem som vil svekke verneplikten. Jeg har bladd litt i tidligere referater og sett at han har gjort det.

Noe av det mest oppsiktsvekkende nå er at vi får en allianse mellom Arbeiderpartiet og Fremskrittspartiet når det gjelder uthuling av verneplikten. I innstillingen står Arbeiderpartiet og Fremskrittspartiet sammen om en merknad om et opplegg som «vil gi en innkallingsprosent på omkring 50». Når vi vet at rundt 13 pst. frafall etter oppmøte er det normale, betyr dette at Arbeiderpar-

tiet og Fremskrittspartiet med åpne øyne foreslår at knapt 40 pst. av de vernepliktige skal fullføre verneplikten. Det var nettopp dette som mange i knallsterke ordelag kritiserer Regjeringen for da omstillingsproposisjonen ble lagt fram i februar i år.

Jeg tillater meg å referere fra en uttalelse Fremskrittspartiets sentralstyre offentliggjorde den 16. februar under tittelen «Aldri mer 9. april». Der uttrykker Fremskrittspartiet «stor bekymring» over at Stoltenberg-regjeringen fremmer forslag som i virkeligheten medfører «en uthuling av prinsippet om et vernepliktsforsvar». Nå gjør Fremskrittspartiet seg til medansvarlig for denne uthulingen. Og ikke bare det, de bryter også med Fremskrittspartiets eget program. Der heter det:

«Fremskrittspartiet ønsker å videreføre verneplikten for alle som er skikket til tjeneste.»

Jeg vil spørre representanten Røsjorde om det virkelig er sant at Fremskrittspartiet har et så negativt syn på norsk vernepliktig ungdom at de anser halvparten for uskikket til vernepliktstjeneste. Enten må det være tilfellet, eller så bryter Fremskrittspartiet her med sitt program om verneplikten.

Hans J. Røsjorde (Frp): Jeg hadde ikke ventet en såpass sterk hårsårhet etter en liten kommentar om hvordan man samler penger i denne verden. Men når det først er inntrådt, kan jeg lite gjøre med det.

De spørsmål som er reist knyttet til verneplikten, er for så vidt betimelige. Det som har ligget til grunn for Fremskrittspartiet, har vært å få frem en struktur som gjør at flest mulig kan gjøre tjeneste. Gjennom å øke bemanningen i Heimevernet oppnår vi nettopp det – som er noe helt annet enn det Regjeringen la opp til i utgangspunktet – og gjennom å øke hærstrukturen og å øke krigsstrukturen knyttet til Sjøforsvaret gjør vi også det. Vi har i våre merknader pekt på at det er vesentlig at vi får en befalsutdanning på tropps- og kompaninivå som er større enn det strukturen trenger, for å ha en reserve til å kunne bygge opp igjen – hvis man mener noe med evne til gjenoppbygging. Alt dette bidrar til mer tjeneste.

Vi har selvsagt registrert at hvis man vil ta ut hver eneste vernepliktige som – jeg holdt på å si – kunne tenkes å brukes, ville vi utdanne for en struktur som ikke finnes. Det ville på mange måter være å gi folk en utdanning, for så ikke å gi dem noen oppgaver. Det er viktig at vi sørger for å få flest mulig ut. Og det er ingen som har en patent løsning på dette. Løsningen til hr. Rises parti er jo å kalle hele kullet inn til en eller annen form for samfunnstjeneste, som man, i tråd med Arbeiderpartiet, nå vil ha utredet.

Vi har verneplikt. Fra Fremskrittspartiets side ønsker vi flest mulig skikkede i uniform. Fordi skjevhet oppstår, ønsker vi belønning til dem som gjør jobben, ved bl.a. å øke sluttvederlaget. Vi har bedt om å få utredet et skattefradrag som kompensasjon, i tråd med de prinsipper som vi står for.

Gudmund Restad (Sp): Som representanten Rise vil også jeg innledningsvis bemerke at saksordføreren, som

for øvrig også er komiteens leder, kunne ha spart seg de bemerkninger han kom med om grindpenger og kollekt, som understreker representantens fordommer om sentrumspartiene. Jeg hadde forventet at en saksordfører hadde vært mer saklig og seriøs i sitt hovedinnlegg her i salen.

Sentrumspartiene har utarbeidet et omfattende alternativ til Regjeringens opplegg. Det har vi jobbet grundig med, herunder også økonomien. Jeg har som tidligere finansminister hatt særlig oppmerksomhet omkring økonomien. Vi vil ikke være med på å vedta en struktur som ikke kan finansieres fullt ut. Fremskrittspartiet er med på utgiftssiden og vil gjerne ha den strukturen som også vi er for, men de har vegret seg for – eller avstått fra – å være med på de nødvendige kuttene. Som vanlig skal Fremskrittspartiet løse alt med mer penger til Forsvaret. Det løser ikke problemene. Det kan bare sementere en for dyr struktur.

For øvrig har jeg merket meg at Fremskrittspartiet hvert år når vi har behandlet budsjettet, har foreslått 1–1,5 milliarder kr mer til Forsvaret. Nå ser vi i denne saken at når Forsvaret nå skal slankes kraftig, får Fremskrittspartiet plutselig behov for langt mer enn 1–1,5 milliarder kr ekstra, som partiet tidligere har foreslått i budsjettet. Jeg summerer beløpet til omkring 33–35 milliarder kr – fem–sju milliarder mer pr. år enn det Regjeringen foreslår. Dette må oppfattes som en kraftig kritikk av Fremskrittspartiets egne forslag i alle års budsjetter. Hvilken forklaring har representanten Røsjorde på at Fremskrittspartiet igjen skal være best bare ved å legge mer penger på bordet og ikke være med på de omstillinger som her er påkrevd?

Hans J. Røsjorde (Frp): Det kan umulig være et mål å ha flest mulig i uniform, som til overmål kanskje også er dårlig, uten tilstrekkelig moderne utrustning. Det er konsekvensen av å spre alt utover. Det opplever jeg at Senterpartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre bidrar til.

Vi har vært med på kutt – betydelige kutt. Vi har vært med på å legge ned garnisoner, i hvert fall har vi foreslått å legge ned garnisoner, nettopp for å spare og for å redusere driften. Senterpartiet har bidratt til å opprettholde virksomhet over hele landet. Så kan man sikkert diskutere det betydelige arbeidet som har vært gjort fra mellompartienes side, og jeg tror man vil finne en god del spørsmålsteget knyttet til innsparingsmetodikken. Her har vi sagt som så: Vi ser at det er nødvendig å modernisere Forsvaret. Vi vet at det må ha utstyr og våpen som er tilpasset det miljøet det skal møte. Det koster dessverre penger, og det har vi sagt at vi er villig til å betale. Når det hevdes at vi nærmest har løpt løpsk med dette, så husk på at vi nå øker strukturen i forhold til Regjeringen.

En annen ting som virker inn, er at også mellompartiene nå ønsker å fravike prinsippet om tilleggsfinansiering av utenlandsoperasjoner. Det er en stor og usikker variabel, som er med på å skape usikkerhet. Hadde man gjort det man var enig om for et par år siden, nemlig å holde dette utenfor, hadde man ikke satt Forsvaret i den klemma dette kan bli, for virksomheten kan øke. Da mister man handlefrihet på hjemmebane. Det er dette vi øns-

ker å fange opp. Vi vet at nytt materiell blir dyrere i tiden som kommer. Det har også komiteen sagt når det gjelder vyene framover i 20-årsperioden. Det erkjenner man. Vi tar konsekvensen av det. Så kan man gjøre som mellompartiene gjør: Ville mest mulig, men betale minst mulig for det. Det er forskjellen.

Hallgeir H. Langeland (SV): Saksordføreren og komiteens leiar var inne på at resultatet av behandlinga kan henda var litt underleg. Det må eg seia meg einig i. Ikkje minst synest eg at dette «møllposeforsvaret» som representanten Røsjorde står bak, verkar veldig underleg. For meg verkar det som om komiteens leiar her ikkje er villig til å ta innover seg at ein har investert ca. 4 milliardar kr på 1990-talet etter press frå bl.a. Framstegspartiet, og at ein så skal bruka 650 mill. kr for å skjula dei feilinvesteringane som ein har gjort. Dette må eg få ein kommentar til.

I tillegg er det spørsmål om ein med det nivået som Framstegspartiet legg seg på, at ein går inn for stort sett alt som finst av forsvarsmateriell, ikkje risikerer å koma i ein møllpose igjen. Vil det bli sånn at fregattar og MTB-er blir liggande ved kai? Er det det som blir løysinga til slutt, altså nye møllposeprosjekt?

Eg synest Framstegspartiet tenkjer veldig gammaldags i forhold til Forsvaret. SV har i dag eit forslag som går på at ein ytterlegare skal styrkja innsatsen i forhold til f.eks. hacking. Me veit at ungdom kan gå inn og overta styringa, få kontroll over styringssystem som har stor innverknad på vår forsvarsevne. Det burde ein satsa på. I staden satsar Framstegspartiet på fregattar og tanks.

Til slutt: Det er tydeleg at Framstegspartiet ikkje treng nokon kollekt, som det har vore snakka om, for her berre pøsar ein ut av skattebetalarane sine pengar – som Framstegspartiet brukar i sin eigen retorikk – på alt som kan krypa og gå av forsvarsprosjekt. Eg må seia at den politikken som Framstegspartiet har når det gjeld Forsvaret, er veldig uansvarleg.

Hans J. Røsjorde (Frp): Jeg vil tvert imot hevde at vi er ansvarlige. Vi er meget ansvarlige. Vi er altså ikke, som forsvarsministeren antas å skulle ha uttalt, trygge på at himmelen er blå, selv om den er rimelig grei utenfor vinduene akkurat nå. Vi tror at det er bedre å være forberedt og betale en forsikringspremie. Hele hensikten med Forsvaret er på mange måter at det ikke skal brukes. Da er det vellykket. Og den forsikringspremien ønsker vi å betale. Vi ønsker ikke å bringe Forsvaret inn i en ny 9. april-situasjon. Vi ønsker rett og slett å forsikre det norske folk om at vi gjør hva vi kan. Det koster penger. Det hjelper ikke å sitte med gammel teknologi når utfordringene ligger et annet sted.

Det hr. Langeland pekte på når det gjelder trusselen mot samfunnsstrukturen, er riktig. Det er en god del av det som allerede ligger inne fra komiteens side. Derfor er vi veldig skuffet over at langtidsmeldingen ikke var knyttet opp mot den sivile beredskap, hvor sårbarhetsanalyser burde ha ligget til grunn, at det ikke kom parallelt med dette. Det har et flertall kritisert Regjeringen for.

Så til dette med møllposer: Man kan jo flere litt av begrepet, men alle vet hva det dreier seg om, og da synes jeg det er greit. Det betyr at man tar vare på det man har, og man gjør det på billigst mulig måte. Det ville etter Fremskrittspartiets mening være noe underlig om man skulle gjøre som Regjeringen ville gjøre, nedlegge det ene dyre anlegget etter det andre i en periode hvor det fortsatt er uforutsigbarhet og usikkerhet. Hvorfor i all verden skulle vi gjøre det? Kostnadene med å videreføre – i møllpose – ni kystartillerifort og seks undervannsanlegg er ca. 25 mill. kr pr. år. Det er i den store sammenheng svært lite. Hvis dette er uansvarlig, hvis dette er gammeldags og sidrumpa, så er det en meget billig forsikring. Det synes jeg hr. Langeland og SV skulle ta innover seg. Vi tar ansvar. Vi forsøker å ivareta det beste av det bestående og føre det videre.

Odd Einar Dørum (V): Først kanskje det viktigste: Representanten Røsjorde på vegne av Fremskrittspartiet, Venstre og de andre sentrumpartiene er enige om at vi må ta på alvor hvor vi ligger.

Så til debatten om inndekning: Det handler ikke om kollekt, det handler om å være tøff i omstilling. I et samfunn hvor vi er tøffe mot det vi skal levere i helsetjenester og i skole, må vi også kunne være tøffe mot ledelsesstrukturene og logistikkstrukturene i Forsvaret. Det er der finansieringsforskjellen mellom sentrum og Fremskrittspartiet ligger. Vi har vært realistiske nok, men vi er blitt nedstemt på en del av våre tiltak og justerte opp rammen til 29 milliarder kr.

Men det som undrer meg, er at Fremskrittspartiet ikke er tøff med hensyn til å ta de ledelsesstrukturene som er der, hvor det nærmest har vært en sport i Forsvaret at den ene utreder til neste utreder kommer, og det skjer ingen slanking på toppen. Men det vi er enige om, er å produsere vernepliktige, så her får vi jo en test.

Skal man utdanne folk til Heimevernet basert på 3 000, må de stå 30 år i rullene, eller skal man utdanne – slik som sentrum vil – 4 200, står de 20 år i rullene når man regner med realistiske frafallsprosenter. Så det er det som gjør at verneplikten er troverdig – det pluss det at man har en vernepliktsbasert oppsetting i Hæren. Så det er mange likhetspunkter, men forskjellen er tøffheten ved å ville omstille på toppen. Det er ikke nok bare å be dem på bunnen om å omstille, det må starte på toppen hvis omstillingen skal være troverdig. Det er sentrums hovedbudskap og for så vidt også utfordring til Fremskrittspartiet.

Hans J. Røsjorde (Frp): Enhver som leser innstillingen, vil se at mellompartiene på mange måter har forsøkt å bidra til en struktur som er tilnærmet lik den Fremskrittspartiet har foreslått, men evnen og viljen til å betale er altså det vi diskuterer. I tillegg har mellompartiene bidratt til en rekke dyre løsninger i distriktpolitisk – vil jeg tro – innretning.

Det som er viktig, er selvsagt innsparinger, og det bidrar også Fremskrittspartiet med. Det sa jeg innledningsvis. Vi er nødt til å få bedre samsvar mellom de som skal

lede, og de som skal ledes. Og vi er med på tøffe nedskjæringer, men vi vil ikke forskuttere og presse dette ytterligere, for da kan det hele ramle totalt sammen.

Når det gjelder logistikkorganisasjon, har Stortinget nettopp behandlet dette, gitt et oppdrag til departementet, og det skal i sin tur komme med forslag til hvordan logistikkorganisasjonen skal se ut. Det er et oppdrag som er gitt, og vi vil avvente dette. Det er klart at her ligger det et betydelig innsparingspotensial, men å gå rundt og nærmest stryke ut den enkelte, det kan altså ikke vi gjøre. Vi vil vente og se hvorledes Regjeringen håndterer dette framover, og da er det muligheter for at man kan få innsparinger.

Det som er farlig, er at man legger inn en struktur som man ikke betaler for. Det har vært Forsvarets ulykke gjennom lang tid. Stortinget har vært enig om en struktur, og så når bevilgningen har kommet årlig, er pengene borte. Der har i hvert fall Fremskrittspartiet holdt seg på bakken og betalt det det har kostet, mens andre partier overhodet ikke har gjort det. De har flyktet fra forpliktelsene, og da går det ut over Forsvaret. Da blir det ubalanse, både enkel, dobbel og trippel ubalanse, som det er nettopp nå. Følger man ikke nå opp og betaler for det man vil ha, er Forsvaret ute i samme hengemyra i løpet av fire år. Da er det ikke Forsvaret som har skylden, da ligger skylden her i huset, hvor et flertall ikke tar innover seg det ansvar man har ved å vedta en struktur.

Presidenten: Replikordskiftet er omme.

Grethe Fossli (A) (ordfører for sak nr. 7): Endelig er vi kommet til behandlingen av saken som mange i Forsvaret har sett fram til, enten med gru eller med glede. Det samme gjelder mange lokalsamfunn rundt om i landet.

Det har vært et stort engasjement. Utallige har de brev, mailer, uttalelser, telefonsamtaler, leserinnlegg og underskriftslistes vi har mottatt, vært. Jeg forstår engasjementet, og det er grunn til å sette pris på det. Forsvaret er viktig.

Så over til resultatet av behandlingen i forsvarskomiteen. Saksordføreren har gitt en grei gjennomgang. Jeg skal derfor konsentrere meg om Arbeiderpartiets politikk.

Vi er godt fornøyd med resultatet av behandlingen i komiteen, selv om også vi taper noen saker og vi er sterkt bekymret for økonomien i flertallets forslag totalt. En av de sakene vi regner med å tape i voteringen, vil jeg kommentere, nemlig integrert ledelse av Forsvaret.

Norge er ett av to NATO-land som pr. dags dato ikke har integrert ledelse, dvs. at Forsvarsdepartementet og Forsvarets overkommando er slått sammen. Tyrkia og Norge har begge delt ledelse. NATO har i sin kontakt med de nye medlemslandene og de som søker om medlemskap, anbefalt integrert ledelse.

Hva er så integrert ledelse? I NOU 2000:20 Et nytt forsvar, skrevet av Forsvarspolitisk utvalg, sies følgende om integrert ledelse:

«En integrert modell innebærer at forsvarssjefen flytter til Forsvarsdepartementet med egen stab, og at Forsvarets overkommando nedlegges i sin nåværende form. Den fagmilitære strategiske delen av overkommandoen integreres i departementet, mens operativ og styrkeproduserende virksomhet flyttes til et nasjonalt hovedkvarter (...), og til lokale og regionale avdelinger. Forsvarssjefen vil fortsatt være regjeringens og forsvarsministerens nærmeste militære rådgiver og ha alminnelig kommando over Forsvarets styrker. Det er i utvalget anført følgende argumenter for denne løsningen:

En integrert modell legger forholdene til rette for effektiv og fleksibel krisehåndtering tilpasset et nytt og sammensatt trusselbilde. ...

Innenfor det internasjonale samarbeidet har dagens modell medført en viss uklarhet om norske militære representanter hevder norske militære syn eller uttaler seg på landets vegne. En integrert modell vil skape større entydighet i slike sammenhenger. Det blir enklere å utarbeide og gjennomføre en helhetlig, nasjonal strategi i NATO og i andre internasjonale organisasjoner der Norge er representert både sivilt og militært.

En integrert modell vil sikre at relevante fagmilitære momenter følger arbeidet helt frem til beslutning treffes av forsvarsminister eller regjering. Sivil side vil bedre kunne trekke på fagmilitær kompetanse, og den militære delen vil kunne nyttiggjøre seg sivil kompetanse og kontinuitet. En integrert løsning vil gi forsvarssjefens arbeid større gjennomslagskraft internt i departementet og styrke ledelsens evne til helhetlig prioritering mellom forsvarsgrenene.»

Forsvarspolitisk utvalg mener også at en integrert modell kan bidra til et høyere tempo i gjennomføringen av politiske vedtak. De sier videre:

«En fortsatt delt løsning kan svekke forsvarssjefens stilling. Dersom det blir opprettet et nasjonalt hovedkvarter i Norge, kan kraftlinjen i fremtiden komme til å gå direkte fra departementet til dette hovedkvarteret, noe som vil redusere forsvarssjefens betydning.»

Jeg kan konstatere at de øvrige representantene i forsvarskomiteen ikke har lyttet til Forsvarspolitisk utvalg, siden ingen av dem støtter integrert løsning. De har ikke sett sammenhengen i den nye organiseringen, slik deres partimedlemmer i Forsvarspolitisk utvalg har gjort.

En integrert modell ville ha medført at vi i enda sterkere grad ville få redusert den øverste ledelse i antall. Den sjansen lar nå flertallet gå fra seg.

Så over til debatten om plassering av hovedkvarteret – Jåttå eller Reitan. Dette er en sak hvor det har vært et sterkt engasjement, spesielt i Nordland og i den nordlige landsdel. Jeg forstår engasjementet, men vi mener at den arbeidsfordeling som er foreslått mellom Fellesoperativt hovedkvarter på Jåttå og det Regjeringen har foreslått for Landsdelskommando Nord – en fremskutt sådan i Reitan – er fornuftig og god.

LDKN vil få oppgaven som nasjonal krisestyringskommando for nordområdene, slik som de er så gode på

allerede. Dette betyr at de må ha kapasitet til kontinuerlig å holde oversikt over situasjonen i de nordlige havområdene og i det tilhørende luftrom.

Nordområdene har en betydelig geografisk utstrekning. Det velkjente kartet over Norges fastland med havområder har vi fått presentert utallige ganger under arbeidet med denne proposisjonen. Dette området er også av vital betydning for Norges sikkerhet og for dagens og fremtidig verdiskaping. De uavklarte rettighets-spørsmålene og de store miljøutfordringene gjør at vi må ha et særlig fokus på nordområdene, både når det gjelder sivil og militær krisehåndtering. Dette er bakgrunnen for Regjeringens forslag om en nasjonal krisestyringskommando for nordområdene. Som jeg sa: De har gode kunnskaper på Reitan, og disse må vedlikeholdes og utvikles videre. Vårt mål er at Reitan skal framstå som en robust og effektiv kommando for nordområdene.

Viktig er det også i denne sammenheng å merke seg at Regjeringen har til hensikt å foreslå Reitan/Bodø som sete for et senter for beredskap, redning og overvåking i forbindelse med oppfølging av NOU 2000: 24 Et sårbart samfunn. Regjeringen sier at de ønsker at senteret skal ses i sammenheng med arbeidet for å styrke planlegging, utvikling og samordning mellom Forsvaret og sivile etater når det gjelder beredskap, redning og overvåking i norske områder.

Nærheten til krisestyringskommandoen på Reitan vil skape grunnlag for utvikling av et godt fagmiljø, en effektiv ressursutnyttelse og synergieffekter.

Vi har valgt å plassere Fellesoperativt hovedkvarter på Jåttå fordi vi mener at kontakten med NATO er viktig.

FOHK vil føre operativ kommando over alle tildelte nasjonale styrker, ha overordnet territorielt ansvar og forutsettes å bli gitt full fellesoperativ funksjonalitet i fredstid. En av de viktigste oppgavene til FOHK vil være å føre operativ kommando over de deler av Forsvarets styrker som er i innsats i utlandet. Disse vil, når de er klare i innsatsområdet, inngå i en flernasjonalt styrke under operativ kontroll av et flernasjonalt hovedkvarter. Tendensen er at slike operasjoner ledes av NATO. Nær kontakt med NATOs kommandostruktur forenkler denne oppgaven.

Vi har registrert at det er delte meninger når det gjelder viktigheten av å bruke krefter på å beholde NATO Joint Headquarter i Norge. Mange har meninger om dette, men vi mener at det å bidra til at NATO har et hovedkvarter i Norge, vil bidra til at de fremdeles fokuserer på og har kunnskaper om denne delen av Europa.

Som mange har registrert, har stortingsgruppen endret på en del i forhold til proposisjonen. Noen endringer er resultat av arbeidet til fraksjonen i forsvarskomiteen, andre – og det gjelder de største endringene – er resultat av de tilbud vi har kommet med i forbindelse med forhandlinger, som vi håpet ville føre til et forsvarspolitisk forlik i Stortinget.

Jeg mener at vi i Arbeiderpartiet har strukket oss langt, at Regjeringen, gruppens ledelse og forsvarsfraksjonen har gjort hva vi har kunnet, og hva vi mener er for-

svarlig i forhold til økonomien, men jeg må konstatere at vi ikke har lyktes.

Allikevel har vi valgt å stå ved de tilbud vi har kommet med, og er med på de vedtak dette gjelder. For oss har det vært viktig å stå ved det vi sier. I vårt tilbud lå følgende hovedelementer:

- 5 MTB-er av Skjold-klassen innfaset fra 2003
- Beholde 8 MTB-er av Hauk-klassen inntil Skjold-klassen overtar
- Utvidelse av HV til 80 000 soldater og HV-distrikterne som i dag

Til dette, sammen med ytterligere kutt i Forsvarets øverste ledelse samt ufravikelige krav til minimal bygningsstandard, fikk vi et tillegg på litt over 600 mill. kr.

Senere har vi valgt å være med på noen nødvendige utvidelser som følge av bl.a. HV-utvidelsen og andre forhold. Vi viderefører Heistadmoen og foreslår å legge rekruttskolen for Garden dit, sammen med HV-utdanningen, som eventuelt ikke får plass på Værnes. Vi foreslår også å videreføre befalsutdanningen for HV på Dombås, vi er med på forslaget om å flytte flyskolen til Bardufoss og beholde KNM Tyr.

Det er så langt vi har kunnet strekke oss, og det er så langt vi synes det er forsvarlig. Går vi lenger, får vi et tillegg til strukturen som vi mener skaper store driftsutgifter.

Noen kommentarer til de utvidelsene vi har foreslått: Den største og dyreste endringen er de nye MTB Skjold. Som Høyre riktignok sier i sine merknader, gikk vi sammen med dem og foreslo at dersom testing av forsriefartøyet var vellykket, skulle serieproduksjonen starte umiddelbart. MTB Skjold er ikke noe billig fartøy, og alle vet at det har vært en inngående diskusjon om Sjøforsvaret har behov for MTB Skjold, men vi har altså valgt å legge inn disse fartøyene som første del av vårt forhandlingstilbud, og vi er glad for at vi har kunnet bidra til å finne løsninger på denne saken som så mange av oss har vært engasjert i over lengre tid. Vi kunne jo ikke la Høyre stå alene om å ville bygge Skjold. Sentrums løsning var ikke god nok, innen 2005 ville Umoe Mandal ha hatt store problemer. For å opprettholde kunnskapene om MTB-våpenet inntil vi får Skjold foreslo vi altså å beholde noen av Hauk-klassen.

Ved siden av Heimevernet og MTB Skjold er det vel de enkelte lokaliseringer som har vakt størst debatt, i hvert fall i lokalpressen rundt omkring i landet. Det er forståelig. Det er arbeidsplasser det dreier seg om, og det er en kjensgjerning at flere av garnisonene våre er den viktigste arbeidsplassen i kommunen. Dette gjelder bl.a. for Våler i Hedmark, som har Haslemoen, og Evje og Hornnes kommune, som har Evjemoen.

Det er dessverre slik at noen ganger må vi ta avgjørelser som ikke er hyggelige, men nødvendige. Dette er tilfellet med våre vedtak om å gå inn for å legge ned begge disse garnisonene. Forsvaret må slankes, rasjonaliseres, og driftskostnadene må ned. Da er den eneste muligheten å legge ned noen garnisoner og samle driften på færrest mulig steder. Valget er vanskelig, og vi har besøkt alle de garnisoner og steder som har vært til vurdering. Ingen av

oss gjør dette med lett hjerte, men foretar vi ikke endringer nå, må vi gjøre det senere. Alle i Forsvaret har bedt om at vi fatter vedtakene nå i vår. Ingen ønsker flere utsettelse.

Slike nedleggelse vil i første omgang føre til investeringer i de garnisonene som må ta imot flere, men det er tross alt utgifter over kortere tid. Målet er at en i fremtiden skal få ned driftsutgiftene og få mer midler til å investere i sårt tiltrengt materiell. Hvis ikke hovedgrepene tas nå, vil vi om bare noen få år sitte med en rekke folk for mye som vi kun betaler lønn til, en rekke garnisoner som vi drifter, og hvor det må foretas store vedlikeholdsarbeider og ombygginger, og som vi i realiteten ikke får utnyttet godt nok. Resultatet blir et forsvar med mange folk, mange moer og uten godt materiell. Da er vi virkelig i krise.

Når det gjelder fremtidige materielle investeringer, er det nok bare å nevne nye jagerfly, nye transportfly og MTB-er av Skjold-klassen. Det er ikke småpenger det er snakk om!

Regjeringen la opp til en omfattende omorganisering av Forsvaret som skulle løse en del av de problemene jeg har nevnt, og som skulle løse den doble ubalansen alle har vært så opptatt av, og vært enige om at vi må bli kvitt. Hva har så skjedd? Jo, vi er oppe i det samme uføret som vi har vært tidligere. Vi har strukket oss langt for å få en avklaring som kunne skape forutsigbarhet for Forsvaret. Det fremgår av innstillingen at vi har økt rammene fra 112 milliarder kr til 114 milliarder kr, men viljen var ikke til stede hos de øvrige partiene.

Når det gjelder Høyre og Fremskrittspartiet, har de alltid hatt mer penger til forsvar, og vi var vel klar over at de kunne gå noe høyere, selv om vi i Arbeiderpartiet er dypt uenig i noen av de sakene de har prioritert.

Senterpartiet og Kristelig Folkeparti har jeg derimot ikke forståelse for. De har presentert et opplegg hvor de legger opp til en drift som er mye høyere enn Regjeringens forslag. Dette skulle de dekke inn ved å kutte enda mer i personell i den øverste ledelse, redusere en del investeringer og foreløpig selge en del bygninger. Men dette går ikke i hop, ifølge våre beregninger. Jeg har ingen høyere økonomisk utdannelse, men selv jeg har lært at en ikke finansierer drift ved å selge eiendommer og få en engangssum. Sentrumspartiene er med på alle påplussingene, men har ikke fått flertall for forslagene sine om reduksjoner, fordi ingen av oss helt har forstått dem.

For å få den forutsigbarhet som vi så svært trenger, har vi lagt inn et forslag i dag hvor vi foreslår at planrammen for Forsvaret i årene 2002–2005 fastsettes til 114 milliarder kr. Vi håper å få støtte, men jeg har også registrert at det har kommet to andre forslag.

Med dette tar jeg opp de mindretallsforslag som Arbeiderpartiet har fremmet i innstillingen, og de som ligger utdelt i salen.

Presidenten: Grethe Fossli har tatt opp de forslag hun refererte til.

Det blir replikkordskifte.

Anne Brit Stråtveit (KrF): Regjeringen har i proposisjonen tatt utgangspunkt i dagens ordinære forsvarsrammer og lagt til om lag 1,4 milliarder kr årlig til internasjonale operasjoner og så summert dette i sitt forslag til en årlig ramme på 28 milliarder kr for kommende planperiode. Regjeringen foreslår med andre ord at den foreslåtte ramme på 28 milliarder kr skal inkludere internasjonale operasjoner.

I komiteinnstillingen står Arbeiderpartiet inne med en særmerknad som mildest talt virker både uklar og selvmodsigende. Først forutsetter arbeiderpartifraksjonen at prinsippet om tilleggsfinansiering skal videreføres for internasjonale operasjoner. Så konstaterer de at Regjeringen for perioden 2002–2005 inkluderer utgifter til internasjonale operasjoner innenfor rammen, og så konkluderer Arbeiderpartiet med at

«dersom utgiftene til internasjonale operasjoner i omstillingsperioden på signifikant vis overstiger det nivå Regjeringen og Stortinget har lagt til grunn, så må bevilgningene økes deretter».

Kan representanten Fossli nå avklare om utgifter til internasjonale operasjoner på 1,4 milliarder kr årlig er inkludert i Arbeiderpartiets forslag om en planramme på 114 milliarder kr for fireårsperioden?

Og så et lite spørsmål til, da det er naturlig å spørre også Arbeiderpartiet om verneplikten, og om Arbeiderpartiet nå går bort fra prinsippet om allmenn verneplikt når avtjening av verneplikten i realiteten kommer godt under 50 pst. Er Arbeiderpartiet enig med Regjeringen, som i proposisjonen sier at de vernepliktige ikke vil ha «noe krav på å tjenestegjøre selv om vedkommende er skikket»?

Grethe Fossli (A): Jeg er nødt til å gå litt tilbake i historien.

I den forrige langtidsmeldingen for Forsvaret, som ble fremlagt av regjeringen Bondevik, var også internasjonale styrker og finansieringen av disse omtalt. I Innst. S. nr. 245 for 1997-98, som er innstillingen til denne langtidsmeldingen, står det følgende:

«Meldingen legger til grunn at forsvarsplanlegging innrettes mot en reell nullvekst i de to første årene av kommende fireårs periode og med 0,5 pst. årlig, reell vekst i de to siste årene. De faktiske bevilgninger blir fastsatt som en del av den årlige budsjettprosessen, innenfor en samlet budsjettprioritering hvor ulike hensyn må vektlegges. Meldingen legger opp til at merutgifter ved bruk av militære kapasiteter i internasjonale fredsoperasjoner finansieres i tillegg til, eller som en ytterligere økning av, forsvarsbudsjettet.»

Så går jeg over til Innst. S. nr. 152 for 1999-2000 til St.meld. nr. 38 for 1998-99 om deltakelse i internasjonale styrker, en melding som også ble fremlagt av regjeringen Bondevik. I innstillingen står det om finansiering:

«I Innst. S. nr. 245 (1997-1998) ga Stortinget sin tilslutning til prinsippet om at deltakelse i internasjonale militære operasjoner skal tilleggsbevilges utenfor den ordinære forsvarsrammen. Grunnlaget for at Regjeringen anbefalte dette prinsippet er at disse utgiftene er

vanskelige å forutse, og dermed også vanskelige å planlegge for. Prinsippet innebærer at utgifter som er knyttet til å opprettholde en struktur for deltakelse i internasjonale militære operasjoner dekkes innenfor forsvarsrammen, mens utgifter knyttet til spesifikke forberedelser for og driften av de konkrete operasjoner dekkes utenfor rammen.»

Begge disse stortingsmeldingene var fremlagt av regjeringen Bondevik. Det siste sitatet var et sitat fra stortingsmeldingen som var tatt inn i innstillingen, og dette sluttet alle partier seg enstemmig til.

Erna Solberg (H): Utgangspunktet for Forsvarsstudien og for utredningen har vært at forsvarssjefen i stedet for å basere seg på hva Norge trenger av forsvar ut fra en sikkerhetspolitisk og strategisk analyse, har utredet hva slags forsvar han vil prioritere innenfor de rammene han har vært vant til at Arbeiderpartiet har vært villig til å bevilge. Utgangspunktet har etter vår mening vært feil.

Vi er i en situasjon hvor Forsvaret er i en alvorlig ubalanse, og det er to elementer som har bidratt til denne ubalansen. Det ene er fordyringer og mangelen på en del organisatoriske endringer, men det andre er at flertallet på Stortinget aldri har vært villig til å finansiere den strukturen de faktisk har ønsket. Derfor er dagens situasjon ganske alvorlig. Fordi Stortinget har valgt å si at utgangspunktet ikke er en budsjettamme, men hva Norge trenger av forsvar, kommer flertallet her i dag til å vedta en struktur som faktisk inneholder mer enn det forsvarssjefen har sagt han vil bruke – ca. 25 milliarder kr pr. år – og mer enn det Regjeringen har lagt opp til.

Og da er mitt spørsmål til Arbeiderpartiet: Vil Arbeiderpartiet basere seg på hva flertallet faktisk vedtar i dag, og bidra til at vi i fremtiden ikke får en alvorlig ubalanse som gjør at forsvaret vårt blir dårligere og dårligere for hvert år? Når flertallet mener at vi trenger en større krigsstruktur enn det Arbeiderpartiet ønsker, vil da Arbeiderpartiet innse at de i fremtiden også må være med på å bevilge til den strukturen? Hvis ikke, vil vi være i en situasjon hvor Arbeiderpartiet kommer til å bidra til å uthule hele forsvarsevnen vår i årene fremover. Det er testen på om det Fossli sa, er riktig, nemlig at Forsvaret faktisk er viktig også for Arbeiderpartiet.

Grethe Fossli (A): Det er riktig som representanten Erna Solberg sier, at vi har vært i en ubalanse. Det er delvis Stortingets feil, men det er også delvis Forsvarets feil. Vi skal være med på å ta på oss ansvaret for den ubalansen. Men samtidig har jeg ikke lyst til å være med på den kritikken av forsvarssjefen som en del kommer med, fordi det forsvarssjefen har gjort, er nettopp å ta affære i forhold til det han har vært vant til fra Stortinget, nemlig at vi gjennom behandlingen av langtidsmeldingene har gått inn for et forsvar som vi senere ikke har finansiert opp.

Hvordan Arbeiderpartiet eventuelt vil følge opp de vedtak som fattes i dag, vil vi jo måtte på se på i forbindelse med behandlingen bl.a. av de forslagene som er lagt ut på bordet i dag. Men det er klart at en regjering må forholde seg til et flertall i Stortinget, og så får vi i

neste omgang komme tilbake til dette i budsjettbehandlingene. Vårt forslag går jo fra budsjettåret 2002.

Hans J. Røsjorde (Frp): Fra regjeringspartiets side har forutsigbarhet, sikkerhet og finansiering av Forsvaret vært en gjennomgangsmelodi, og i Fremskrittspartiets har vi sagt at det er vel og bra, men stabilitet på lavt nivå er ikke særlig imponerende, og det kan være veldig farlig når det gjelder Forsvaret.

Når det gjelder forutsigbarhet, har altså Arbeiderpartiet nå snudd i forhold til det prinsipp som representanten Fossli ganske riktig tok opp i sin replikkrunde med Kristelig Folkeparti. Det var altså en samlet komite som den gangen gikk inn for tilleggsfinansiering, nettopp fordi det var uforutsigbart og usikkert. De enkelte partier har så i tur og orden hoppet vekk fra det prinsippet, og så fører man internasjonale operasjoner inn innenfor rammen med et snittall på 1,4 milliarder kr pr. år. Men hvis nå dette skulle bli la meg si 1,8-2 milliarder kr, vil man da være med på å tilleggsfinansiere? Er det en dramatisk utvikling? Her har Arbeiderpartiet et ansvar og har altså mistet troverdighet når man ikke er villig til å håndheve et prinsipp mer enn et års tid av gangen. Kan representanten Fossli forsikre om at dette er med på å skape usikkerhet? Eller mener hun at det er sikkerhet i den type budsjettering?

Så har Arbeiderpartiet sagt at fly er veldig viktig. Alle erkjenner på mange måter det. Men når det gjelder å forplikte dette nærmere, er det lengste Arbeiderpartiet kunne strekke seg til, å si at det «forberedes» i perioden. Fra Fremskrittspartiets side, og også fra Høyres side, har vi sagt: Vi erkjenner dette. Vi vet at vi må betale for det, men tar vi det innenfor rammen, da dreper man også alt annet over tid. Derfor ønsker vi å finansiere flyene utenfor rammen. Så kan vi diskutere grad av gjenkjøp, for det må vi, som mange har vært inne på, ha med i balansegangen. Kan Arbeiderpartiet nå gi et klarere signal om de ønsker å finansiere flyene utenfor rammen?

Grethe Fossli (A): Når det gjelder internasjonale styrker og finansiering av disse, synes jeg det er riktig det Regjeringen har gjort i proposisjonen, nemlig å vise hvor stort vårt engasjement i internasjonale styrker er på det nåværende tidspunkt, og hvor man regner at tersklene vil ligge. Men så har vi også sagt – og det har jeg svart på allerede – at dersom engasjementet skulle øke, vil vi måtte være med på en tilleggsfinansiering. I tillegg til det vet vi at det nå foregår et utvalgsarbeid i Forsvaret for å redusere utgiftene i forbindelse med internasjonale styrker, og jeg tror det arbeidet er viktig. Samtidig vil jeg understreke at det ikke må gå ut over sikkerheten til de soldatene vi sender utenlands.

Når det gjelder flyene, har vi i merknads form sagt, som representanten Røsjorde riktig sier, at vi skal bestemme oss i perioden. Vi skal ikke ha nye fly før i tiden 2012-2015 – det er mange år til – og vi har også sagt at vi skal vurdere hvordan finansieringen skal foregå, og om den skal foregå innenfor eller utenfor rammen. Vi har ennå ikke bestemt oss for hva slags fly vi skal ha; det er

litt avhengig av prosessen videre i år, og vi er ikke rede til å avklare hvordan finansieringen skal foregå, før vi vet hva slags avtaler vi eventuelt vil få.

Gudmund Restad (Sp): Også jeg vil holde meg til spørsmål om økonomi, og først til hva som skal finansieres innenfor og hva som eventuelt skal finansieres utenfor rammen. Jeg synes det svaret som representanten Stråtveit fikk, var temmelig svevende, mer en historiebeskrivelse enn et svar. Det ble noe bedre nå etter svaret gitt til Røsjorde, men jeg føler likevel behov for å følge dette ytterligere opp.

Det er vitterlig slik at Regjeringen i St. prp. nr. 45 har foreslått at alle forsvarsutgifter, herunder til internasjonale operasjoner, utgifter til fregatter osv., skal finansieres innenfor én ramme. Skal jeg da oppfatte representanten Fossli's svar til Stråtveit slik at Arbeiderpartiet går imot Regjeringens opplegg i St. prp. nr. 45, eller støtter de Regjeringen?

Så til de øvrige spørsmål omkring økonomi. Sentrumpartiens omfattende utredning om et alternativ til Regjeringens opplegg om vårt framtidige forsvar, er søkt ufarliggjort ved kjente hersketeknikker som latterliggjøring osv. I dette tilfellet forsøker man også å så tvil om våre økonomiske beregninger. Det påstås at sentrums opplegg skal være underfinansiert. Det vil jeg avvise. Hadde våre viktigste kuttforslag innen f.eks. ledelsesstruktur, stabs- og støttefunksjoner og forslag til en billigere måte å skaffe til veie styrkene til internasjonale operasjoner på, blitt vedtatt, ville faktisk den strukturen som nå blir vedtatt, kunne vært finansiert innenfor en årlig ramme på om lag 28 milliarder kr.

Når våre kutt nå ikke blir vedtatt, viser vi ansvar og øker den årlige rammen tilsvarende, altså med om lag 1 milliard kr. Arbeiderpartiet fremmer i dag forslag om en planramme for fireårsperioden på 114 milliarder kr, som er 2 milliarder kr mindre enn det sentrumpartiene foreslår. Jeg vil da spørre: Er de 114 milliarder kr i fireårsperioden, eller 28,5 milliarder kr pr. år, det som skal til for å dekke den strukturen som nå i dag faktisk vedtas, eller dekker det kun den struktur som Arbeiderpartiet selv har bidratt til flertall for?

Grethe Fossli (A): Ja, igjen til internasjonale operasjoner. De 1,4 milliarder kr i langtidsproposisjonen er innenfor de 28 milliarder kr. Men hvis det skulle dukke opp ekstraordinære kostnader, vil vi vurdere å ta disse utenfor rammen, som vi har vært med på og sagt tidligere gjennom gjentatte innstillinger.

Når det gjelder troen på sentrumpartiens utredninger om de økonomiske forhold, innrømmer jeg ærlig at vi har hatt problemer med å forstå en del av utregningene. Som et eksempel har jeg lyst til å vise til forslaget fra sentrum om å beholde de maritime helikopterne på Bardufoss. Jeg har vært der oppe og sett, og jeg har forstått det engasjementet som er på Bardufoss. Men i sin utredning sier sentrum at for å beholde de maritime helikopterne på Bardufoss trengs det en investering på 200 mill. kr. I forbindelse med de tallene vi har fått fra For-

svarsdepartementet og fra Forsvaret, sies det at ved å beholde maritime helikoptre på Bardufoss, trengs det en investering på 600 mill. kr. Siden vi ikke vet hvem som har regnet ut de tallene sentrumpartiene sitter med, må altså vi forholde oss til Forsvaret og de tallene vi får fra Forsvarets overkommando, Forsvarsdepartementet og de kildene vi kjenner til.

Hallgeir H. Langeland (SV): La meg starta med økonomi. Det vil bli fleirtal her i dag for ein auke på ca. 6,6 pst. av forsvarsbudsjettet. Det betyr at dette budsjettet er det budsjettet som får størst vekst innan alle område. Mitt spørsmål til representanten Fossli er då: Er det slik å forstå at Forsvaret er det viktigaste området? Synest altså Arbeidarpartiet at forslag knytte til vekst innan området barn og unge ikkje er naturleg, men at det bør vere Forsvaret som får mest pengar?

Punkt to: Eg synest det er positivt at Arbeidarpartiet og eit fleirtal går inn for å greia ut ein tredje kategori verneplikt. Det har SV jobba for lenge, så det vil eg gje honnør for at eit fleirtal, alle bortsett frå Framstegspartiet, går inn for.

Det eg lurar på, er om det nå ikkje snart er på tide å gå inn og sjå på verneplikta si lengd. I går, då me diskuterte Mjøs-utvalet, diskuterte me å få ned utdanningsløpet på høgskulane. Kvifor skal ein ikkje nå gå inn og sjå på verneplikta i forhold til utdanningsløpet der, og vil Arbeidarpartiet støtta eit forslag om dette som SV har lagt fram i dag?

Til slutt dette med hovudkvarter. Slik eg forstår representanten Fossli, er det først og fremst NATO sine behov og NATO sitt nye konsept som gjer det naturleg å velja Jättå. Det er altså ikkje fyrst og fremst dei nasjonale behov for miljø- og ressurovervaking, men NATO sitt nye konsept og NATO sine krav som gjer at ein vel Jättå. Eg vil gjerne ha ein kommentar på den påstanden.

Grethe Fossli (A): Nei, det er ikke slik at Arbeiderpartiet prioriterer Forsvaret framfor barn og unge. Årsaken til at vi denne gangen har fått en langtidsproposisjon og ikke en langtidsmelding, er at Regjeringen har ønsket å ta et ordentlig grep for å få redusert de framtidige driftsutgiftene i Forsvaret. Men i den fireårsperioden vi går inn i, 2002–2005, må vi foreta en del investeringer med det framtidige mål å redusere driftsutgiftene: færre garnisoner, færre folk og mulighet til å drive et mer effektivt forsvar for en annen sum. Fireårsperioden som vi går inn i, 2002–2005, vil få store investeringer etter våre forslag. Men barn og unge står også høyt i Arbeiderpartiets politikk.

Når det gjelder vernepliktens lengde, foreslår vi å redusere denne for heimevernsoldatene til fire måneder. De øvrige partiene ønsker altså en lengre verneplikt. Forsvarspolitisk utvalg hadde en større utredning om vernepliktens lengde. Vi var ikke beredt til å foreslå dette nå, men det er klart at det aller viktigste med verneplikten er for oss at en soldat som har avtjent verneplikten, skal kunne si til seg selv at nå har jeg brukt ett år av mitt liv på noe fornuftig, jeg har lært mye, og jeg er en god soldat

etter at jeg er ferdig med å avtjene verneplikten. Det er vårt hovedmål, og jeg tror at for å beholde forsvarsviljen i dette landet må de som avtjener verneplikt, føle at de har gjort noe fornuftig.

Så til NATO og Jåttå. Hvorfor vi går inn for hovedkvarter på Jåttå, har jeg sagt mye om i mitt innlegg, men jeg har lyst til å trekke fram dette med erfaringene fra et samvirke mellom NATO-hovedkvarteret og det norske hovedkvarteret på Jåttå. Vi hadde aldri, tror jeg, fått ledelsen av KFOR i Kosovo nå uten de erfaringene som Skiaker hadde.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

Lars Rise (KrF): Jeg konstaterer at representanten Fossli med sitt svar til Restad unnlot å svare på spørsmålet om Arbeiderpartiets forslag om en planramme på 114 milliarder kr for fire år – om dette dekker den strukturen som Arbeiderpartiet nå er med på å vedta. Jeg ber om at Arbeiderpartiet oppklarer dette senere i debatten.

Forsvarskomiteens innstilling viser at Regjeringen har lidd et kraftig nederlag når det gjelder omstillingen for Forsvaret. Regjeringens forslag om å bygge ned Heimevernets styrkestruktur er kontant avvist. Heimevernets mobiliseringsstyrke skal fortsatt være på 83 000 mann. Og regjeringen Stoltenbergs forslag om å fjerne missiltorpedobåtene helt fra Sjøforsvaret er også blankt avvist, så antallet fartøyer i Marinen vil bli markant høyere enn foreslått.

Det er en klar melding forsvarskomiteen med den foreliggende innstilling sender til Regjeringen. Proposisjonen om omstillingsplanen for Forsvaret var altfor dårlig. Det er den etter mitt syn på flere måter.

For det første: Den foreslåtte styrkestrukturen er for svak.

For det andre: Den allmenne verneplikten undergraves ved at prosenten som gjennomfører førstegangstjeneste, faller klart under halvparten.

For det tredje: Vektleggingen av tilstedeværelse i Nord-Norge er for svak.

For det fjerde: Regjeringen har ikke klart å innarbeide Sårbarhetsutvalgets innstilling i proposisjonen, så avklaringen av flere viktige spørsmål må utsettes. Dette har også gitt komiteen et dårlig beslutningsgrunnlag.

For det femte: Proposisjonen gir et dårlig beslutningsgrunnlag når det gjelder økonomiske konsekvenser. Den mangler vesentlige tallopplysninger, f.eks. om hvor stor dagens mobiliseringsstyrke i de ulike forsvarsgrener er.

Det var faktisk nødvendig å ty til almanakken fra Det kgl. Forsvarsdepartement for 2001 for å finne slike tall. I samme almanakk finner vi også en rekke organisasjonskart med kommandolinjer over de ulike avdelinger i Forsvaret. Det var også umulig å finne ut hvor mange som skal gis full førstegangstjeneste. Selv når vi fra sentrumspartiene stiller sentrale spørsmål halvannen måned før innstillingen avgis, bl.a. om økonomiske konsekvenser, får vi til svar at departementet dessverre ikke klarer å gi svar innen den tid komiteen har til å behandle saken.

Dette inngir ikke tillit. Derfor satte også sentrumspartiene i gang et større utredningsarbeid for å klarlegge hva som egentlig lå i Regjeringens omstillingsplan. Den inneholdt jo ikke engang et organisasjonskart over det framtidige Forsvaret som Regjeringen ønsket. Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Venstre la fram et helhetlig alternativ til omstillingsplanen for Forsvaret den 28. mai.

Etter hvert har vi fått gjennomslag for en rekke av våre forslag:

- Raseringen av Heimevernet er slått tilbake. Heimevernet får beholde 83 000 soldater.
- Nedbyggingen av verneplikten er dempet, og anslagsvis 1 000 flere HV-soldater vil gjennomgå førstegangstjeneste årlig. Det er en forbedring, men ikke bra nok etter vår mening.
- De foreslåtte forsvarsdistriktene er vraket.
- I pakt med sentrumspartiernes forslag gis territorielt ansvar til dagens 18 HV-distrikter.
- Som vi foreslo, blir det nå flertall for å styrke Hæren med en mobiliseringsbrigade i Trøndelag, Brigade 12.
- Som vi krevde, er missiltorpedobåtene igjen på plass som strukturelement i Sjøforsvaret.
- Vi har fått gjennomslag for bygging av nye MTB-er av Skjold-klassen.
- Sentrumspartiene ønsket å styrke den militære tilstedeværelse i Nord-Norge. Det vil skje gjennom flere av de nevnte tiltak, og ved at sentrum har fått gjennomslag for sitt forslag om å flytte flyskolen til Bardufoss.
- De stasjonære kystfort og mine- og torpedoanlegg – som det er investert flere milliarder kroner i gjennom de siste årene – blir ikke vraket, men beholdes i mobiliseringsstatus.
- Det er også blitt flertall for å flytte Forsvarets lønnsadministrasjon ut av Oslo.

Dette er bare noen eksempler. Listen kunne forlenges. Det er uomtvistelig at sentrumspartiernes alternativ har fått et betydelig gjennomslag og ført til vesentlige endringer i omstillingsplanen for Forsvaret. Og det var hyggelig å lese i Aftenposten i går følgende uttalelse fra forsvarssjef Sigurd Frisvold:

«Samtidig tror jeg at retningen på det Forsvaret nå får i hovedsak er den riktige, sett ut fra dagens utfordringer og ressurser.»

Nesten alle endringene som nå vedtas, går i samme retning som de endringsforslag sentrumspartiene har lagt fram. Men omleggingen er for svak, og mye gjenstår før vi får det best mulige forsvar for pengene.

Det er særlig ett hovedområde hvor den prinsipielle striden står, og hvor Arbeiderpartiet og Fremskrittspartiet har gått sammen om dårlige løsninger. De går sammen om å svekke prinsippet om et folkeforsvar bygd på allmenn verneplikt og vil i stedet bygge mer på bruk av profesjonelle yrkessoldater – stående styrker.

Gjennom hele etterkrigstiden har Arbeiderpartiet stått for en klar tradisjon i forsvarspolitikken: Det norske forsvar skal være et folkeforsvar, ikke et yrkesforsvar; vi skal bygge på den allmenne verneplikten. Nå har Ar-

beiderpartiet valgt å gå sammen med Fremskrittspartiet om et forslag som vil føre til at under halvparten av de vernepliktige ungdommer – ja, faktisk bare om lag 40 pst. – vil fullføre førstegangstjenesten.

De erkjenner det faktisk åpent i komiteinnstillingen. Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet og Fremskrittspartiet, skriver følgende:

«Flertallet konstaterer at dette i de nærmeste årene vil gi en innkallingsprosent på omkring 50.»

Det de ikke skriver, er at med normalt frafall på ca. 13 pst. etter oppmøte vil det bety at bare rundt 40 pst. av de vernepliktige kommer til å fullføre førstegangstjenesten. Vi hørte det representanten Røsjorde i sitt hovedinnlegg tidligere i dag understreket at verneplikten står fast, og man kan da lure på hvordan det skal defineres heretter i Fremskrittspartiets terminologi, og hvordan det skal samsvare med det som står i Fremskrittspartiets program.

Denne undergravningen av den allmenne verneplikten skjer gjennom en allianse mellom Arbeiderpartiet og Fremskrittspartiet, og det er det grunn til å sette utropstegn ved. I agitasjonen fra Arbeiderpartiets ledende politikere hører vi stadig at en ikke-sosialistisk regjering vil bety farlig innflytelse for Fremskrittspartiet. Samtidig inngår Arbeiderpartiet i sak etter sak allianser med Fremskrittspartiet og driver igjennom dårlige løsninger – mot sentrumpartiens stemmer. Det er denne Arbeiderpartiet-Fremskrittspartiet-alliansen som nå trumfer igjennom at verneplikten bare skal gjennomføres av et mindretall, og at det samtidig skal bli flere profesjonelle yrkesmilitære. Likevel vil Kristelig Folkeparti legge vekt på at vi tross alt har oppnådd vesentlige forbedringer.

Som en følge av den økte styrkestrukturen blir det nødvendig å opprettholde aktivitet ved flere moer og forlegninger som Regjeringen ville nedlegge. For Hærens og Heimevernets del gjelder det Heistadmoen, Haslemoen, Dombås og kanskje Kongsvinger, samt fire ekstra HV-distriktsstaber rundt i landet. Innen Sjøforsvaret noterer vi at både Olavsværn og Karljohansværn videreføres, stikk i strid med Regjeringens forslag.

Når det gjelder Forsvarets økonomiske ramme, må jeg konstatere at ingen godtar Regjeringens ramme på 28 milliarder kr. Arbeiderpartiet plusser på vel en halv milliard i året. Det gir neppe inndekning av de ekstra investeringer og aktiviteter de har gått med på i innstillingen, men det får vi muligens høre senere. Og det er ikke nok til å finansiere den strukturen som nå blir vedtatt, uten at de godtar flere av sentrumpartiens innsparings tiltak.

Kristelig Folkeparti foreslår at Forsvarets årlige ramme skal utgjøre om lag 29 milliarder kr. Dette står vi sammen om i sentrum. Dessuten vil vi skaffe inndekning gjennom å foreslå ytterligere slanking av strategisk ledelse og Forsvarets logistikkorganisasjon, FLO. Videre vil sentrum ha en billigere organisasjonsform for Hærens innsatsstyrke, med en mindre kjerne stående styrker og langt flere vernepliktige på kontrakt. I tillegg gir andre lokaliseringstiltak også investeringsbesparelser. Gjennom høyere ramme og en rekke kostnadsreducerende tiltak får sentrum årlig over 1 milliard kr mer enn Arbeiderpartiet

til å finansiere den økte styrkestrukturen og til å kjøre flere vernepliktige gjennom førstegangstjenesten.

Høyre og Fremskrittspartiet lover også mer penger, men uten å kreve samme slanking av byråkratiet som sentrum. Jeg har med interesse notert meg at Fremskrittspartiet slanker det topptunge forsvarsbyråkratiet minst, og da selvsagt bevilger mest.

Da forsvarskomiteen var i Moskva, ble vi minnet om noen av problemene i det russiske forsvar for tiden, hvor man har 1,2 millioner offiserer, oberster og generaler som skal ha sin lønn og sine økonomiske goder, mens det var vanskelig å rekruttere ca. 60 000 soldater til tjeneste i Tsjetsjenia. Dette er jo illustrerende for problemene vedlig mange steder. Og når det gjelder denne planen som president Putin fikk om å kutte ned de 1,2 millioner med 300 000, våget han tydeligvis ikke å skjære igjennom og gjennomføre dette. Men nå ser vi altså samme vegring hos Fremskrittspartiet og Arbeiderpartiet – man kan ikke ta de nødvendige kuttene. Etter mitt og Kristelig Folkepartis syn hadde det vært ønskelig med et bredt forlik som også kunne inkludere dette.

Partienes ulike syn kommer nå til uttrykk i de forskjellige forslag til planrammer for fireårsperioden. Sentrumpartiens forslag om 116 milliarder kr burde kunne være et samlende utgangspunkt. Hvis vi hadde fått til et forlik, så hadde det gitt de beste rammer for den krevende omstillingsprosessen som Forsvaret nå skal igjennom.

Fra sentrumpartiens side har vi vist vilje til å arbeide for et forlik. Vi har forsøksvis hatt sonderinger både med Arbeiderpartiet, Høyre og Fremskrittspartiet, men de har ikke ført fram. Vi har vel oppfattet at det har vært liten vilje til dette, særlig hos Arbeiderpartiet og Fremskrittspartiet, til tross for at man skriver i proposisjonen at man ønsker et bredt forlik. Vi må konstatere at størst sammenfall av synspunkter har vi i denne saken hatt mellom sentrumpartiene og Høyre.

Jeg nevnte at rekrutteringen til Heimevernet kanskje vil bedres med om lag 1 000 pr. år i forhold til Regjeringens rekordlave forslag. Likevel vil kapasiteten til å utdanne HV-personell i praksis bli for lav til at Forsvaret over tid kan opprettholde en mobiliseringsstyrke i HV på 83 000 mann med de utdanningsgarnisoner som Arbeiderpartiet og Fremskrittspartiet vil bruke til HV-utdanning, dvs. Værnes og deler av Heistadmoen og Garnisonen i Porsanger.

Det er verdt å merke seg at Arbeiderpartiet og Fremskrittspartiet ikke klarer å svare klart på hvor mange nye soldater som årlig må føres inn i rullene til Heimevernet om styrken over tid skal opprettholdes på dagens nivå, 83 000. Det allet er nemlig høyere enn det antall HV-soldater som alliansen Arbeiderpartiet-Fremskrittspartiet heretter vil kjøre gjennom førstegangstjenesten. Kort sagt mangler det indre sammenheng i deres løsning. For å utfordre stortingsflertallet til å ta Heimevernets styrkestruktur på alvor har Kristelig Folkeparti og Senterpartiet derfor fremmet følgende forslag:

«Stortinget ber Regjeringen legge opp til at om lag 4 200 vernepliktige gjennomfører førstegangstjenesten i Heimevernet hvert år.»

Det viktigste lokaliseringsspørsmålet i omstillingsplanen er dette: Hvor skal Forsvarets fellesoperative hovedkvarter ligge?

Sentrumspartiene og Fremskrittspartiet går inn for at det skal legges til Reitan ved Bodø. Her har vi et faglig godt begrunnet forslag om å legge en viktig offentlig virksomhet til Nord-Norge, der mange av de største utfordringene for landets forsvar har ligget og kommer til å ligge også i fremtiden. Forslaget har sterk støtte innad i Forsvaret. Vi har sett flere ekspertutredninger som har konkludert i retning av Reitan. Mange i Nord-Norge vil nok notere seg utfallet for å se om de skal sette et nytt kryss på den lange listen over muligheter som gikk tapt på grunn av alliansen Arbeiderpartiet og Høyre i denne saken.

Min kollega Anne Brit Stråtveit vil gå nærmere inn på Kristelig Folkepartis synspunkter når det gjelder Sjøforsvaret, og hun vil også utdype hvorfor vi mener Evjemoen skal bestå, og hvorfor samtlige av Forsvarets musikkkorps bør videreføres.

Kristelig Folkeparti, Høyre og Senterpartiet fremmer sammen forslag nr. 11 om å opprettholde Evjemoen. Dessuten fremmer Kristelig Folkeparti sammen med Senterpartiet 13 andre forslag, forslagene nr. 16–28. Jeg tar herved opp alle disse forslag.

Jeg vil bare få lov til å nevne et par av de forslagene. Dessverre vil Arbeiderpartiet, Høyre og Fremskrittspartiet legge ned Kvenvikmoen i Alta. Vi er bekymret for at rekrutteringen av finnmarkinger til HVUB-utdanning nå vil svekkes, ikke minst gjelder det blant samene. Kristelig Folkeparti og Senterpartiet fremmer eget forslag om at HVUB-utdanning videreføres ved Kvenvikmoen. Det er forslag nr. 28, fra Kristelig Folkeparti og Senterpartiet. Kristelig Folkeparti og Senterpartiet fremmer også følgende forslag:

«Stortinget ber Regjeringen sørge for at spørsmålet om lokalisering av ARS i Sør-Norge utredes nærmere. En representant for hver av de tre aktuelle lokaliseringstedene Kongsvinger, Mågerø og Gråkallen bør delta i utredningsgruppen.»
Dette er forslag nr. 25.

Presidenten: Lars Rise har tatt opp de forslag han refererte til.

Det blir replikkordskifte.

Tore Nordseth (A): La meg først få anbefale at Lars Rise tar en grundigere titt på innstillingen, spesielt i forhold til Arbeiderpartiets forslag angående Karljohansvern, for der er det tydelig at han ikke har sett grundig nok etter.

Som Rise var inne på, har sentrumspartiene utarbeidet sitt eget alternative opplegg for Forsvaret, og i en pressemelding utsendt fra de samme partiene hevder de også at de har fått fullt gjennomslag for sitt alternative opplegg. Dette alternativet innebærer flere styrker, langt høyere utdanningsaktivitet, og at Forsvaret må drives på vesentlig flere plasser enn det som er foreslått i St.prp. nr. 45. Grove kostnadsberegninger indikerer en ubalanse på i

beste fall 1,5 milliarder kr hvert år i de kommende åtte årene. Sammenlignet med St.prp. nr. 45 øker de samlede utgiftene ikke bare til investeringer i materiell, men også på driftssiden og til investeringer i eiendom, bygg og anlegg, slik at på lengre sikt er potensialet for ytterligere ubalanse vesentlig større. Og det er nettopp denne ubalansen som har ført Forsvaret opp i den situasjonen de er i i dag.

Så mitt spørsmål til representanten Rise blir som følger: Er sentrumspartiene bekvemme med dette bidraget til ytterligere å forsterke den økonomiske ubalansen i Forsvaret?

Lars Rise (KrF): Sentrumspartiene sendte ut en pressemelding for å understreke at vi har fått gjennomslag når det gjelder krigsstrukturen, og vi ser at det har vært bred oppslutning om de forslagene som vi fremmet gjennom sentrumspartiens alternative utredning.

Det var helt nødvendig å komme med en alternativ utredning, særlig når det gjelder kostnadsberegninger, for å finne ut hvordan vi kunne etablere en struktur og få mer forsvar for pengene – hvordan vi kunne styrke Forsvarets spisse ende – fordi vi så at proposisjonen ikke gikk langt nok når det gjaldt innsparingstiltak og vilje til å kutte i ledelsesstrukturer, selv om det fra Regjeringens side var annonsert slike tiltak på forhånd.

Etter hvert som vi gikk gjennom materialet, så vi at det var grunnlag for å kutte betydelig mer enn det Regjeringen hadde lagt opp til. Problemet var at departementet var svært lite samarbeidsvillig når det gjaldt å gi oss de økonomiske størrelser som skulle gi grunnlaget for slike kutt og endringer. Det var oppsiktsvekkende at vi levte spørsmål en og en halv måned før avgivelse som departementet svarte at de ikke var i stand til å svare på. Men tre dager før vi skulle legge fram vårt alternativ, kom det ganske mange svar på de tingene vi hadde spurt om. Dette gav muligheter for å kutte ytterligere i forhold til det proposisjonen hadde lagt opp til. Det gav også mulighet til en lang rekke av de tiltakene som vi ønsket, og som av Fremskrittspartiet ble karakterisert som ... (presidenten klubber).

Nå var jeg veldig lydig.

Hans J. Røsjorde (Frp): Det var synd det der, men jeg går ut fra at vi får en anledning til å komme tilbake til saken og får utdypet hr. Rises avslutning litt nærmere.

Presidenten: Presidenten er glad for militær orden.

Hans J. Røsjorde (Frp): Ja, jeg skal ikke si noe.

Hr. Rise har hele tiden i sitt innlegg sagt: Vi har fått gjennomslag, vi har fått gjennomslag, vi har fått gjennomslag. Noen ganger kan man få gjennomslag på dårlig is! Det er meget farlig – særlig hvis vannet er dypere enn et par meter.

Jeg har bare lyst til å si til hr. Rise: Når noen har fått gjennomslag, kunne det jo tenkes at dette gjennomslaget i politisk sammenheng hadde å gjøre med at man faktisk var enig. Og da er det altså et flertall som har greid dette.

Det er altså ikke en gedigen kreativitet av Kristelig Folkeparti, men det er rett og slett slik at andre har hatt samme tanke. Da er det rett og slett en solidaritet som gjør at man kommer fram til flertall. En viss ydmykhet i en slik sammenheng hadde antakelig ikke gjort noe.

Prisverdig nok har altså mellompartiene satt i gang et stort og jeg antar meget dyrt apparat for å regne – i årevis – på hvorledes man kan foreta innsparinger. Hvordan man finansierer det, har ikke jeg tenkt å spørre om. Man har sagt at mye av innsparingene skal skje ved å drifte billigere, og det er vel og bra det. Men så skal man selge en mengde eiendommer. Det er også vel og bra. Men poenget er at eiendomssalg kun kan skje én gang. Hva så med driften i det lange løp? Man kan altså ikke selge mer enn det Forsvaret har, for da blir det teltliv alle steder, og teltene har man stort sett solgt på forhånd.

Jeg har forstått at man skal selge Huseby. Hva så med Gardens kaserner? Hva er forholdet med anlegg knyttet til Huseby? Og hvor mange steiner skal selges på Akershus? Kan representanten Rise fortelle meg hvordan dette virker inn i forhold til å skaffe driftsmidler over tid?

Lars Rise (KrF): Dette gir meg jo en anledning til å vise fram sentrumpartiernes alternativ. Jeg regner med at representanten Røsjorde har sett det. Det står på første side at dette ble fremlagt 28. mai, og de andre partiene har synliggjort sine alternativer først i innstillingen.

Det er veldig flott at man har tenkt tanker som er like i de fleste partier. Men det er forskjell på å tenke tanker og å synliggjøre dem i et dokument. Vi synes det har vært positivt at vi har fått bred enighet om veldig mange forslag, og jeg vil selvfølgelig gi honnør til representanten Røsjorde for både å ha tenkt tanker og også gitt uttrykk for dem, men det er ikke kommet noe dokument fra Fremskrittspartiet, og heller ikke fra Høyre. Så de andre partiene har synliggjort sine standpunkter i innstillingen.

Når det gjelder I, så er det der oppsummert en rekke punkter som ikke var med i Regjeringens forslag. Det gjelder mobiliseringsbrigade i Trøndelag, det gjelder 14 Hauk-klasse MTB-er, det gjelder Skjold-klasse MTB-er, det gjelder 9 kystfort, det gjelder 6 undervannsanlegg, og det gjelder også at Heimevernets struktur skal omfatte 83 000 soldater – for å nevne noe. Alt dette står i motstrid til det som Regjeringen foreslo i proposisjonen. Det er positivt at Arbeiderpartiet etter hvert har sluttet seg til mange av disse forslagene. Men det kan konstateres at det er svært mange forslag også fra Arbeiderpartiet som ikke har fått flertall i komiteen.

Når det gjelder finansieringen, har vi basert våre beregninger på tall fra departementet. Vi fikk tallene to–tre dager før denne planen ble fremlagt. Og i den grad det er feil i denne planen, har de tallene forplantet seg fra Regjeringens opplegg.

Hallgeir H. Langeland (SV): SV har ikkje høve til å blanda seg inn i den interne debatten i forsvarskomiteen, for me er ikkje medlem der. Men eg vil gjerne utfordra Kristeleg Folkeparti på kva ein prioriterer i Kristeleg Folkeparti.

I retorikken frå Bondevik, Rise og andre frå Kristeleg Folkeparti snakkar ein om at ein skal satsa på barn og unge, ein skal satsa på miljøet – blir det sagt.

Seinast i går stemte Kristeleg Folkeparti mot eit forslag frå SV om å satsa 10 milliardar kr over ein 4 årsperiode på grunnskulen, ungdomstrinnet for å rusta opp. Kristeleg Folkeparti er i likskap med SV klar over at ungar går heim frå skulen fordi dei har vondt i hovudet og malinga ramlar ned av veggane, og dei forholda burde ein gjera noko med. Mitt utgangspunkt er då: Nå foreslår sentrumpartia å løyva 116 milliardar kr i planrammeperioden – ein vekst på 6,6 pst. Er det slik å forstå at den prosentvise auken også vil koma innanfor miljøbudsjett og skulebudsjett, eller er det faktisk slik at me her ser kva Kristeleg Folkeparti prioriterer?

Så har SV eit forslag som går på utgreiing av verneplikta. Eg er glad for at Kristeleg Folkeparti er med på å greia ut ein tredje kategori verneplikt. Men spørsmålet gjeld tenestetid – ikkje berre knytt til Heimevernet, som Arbeidarpartiet svarte på, men til verneplikta innanfor dei ulike kategoriane. Er det ikkje riktig at også Forsvaret går inn og ser på verneplikta si lengd på den same måten som ein gjer innanfor utdanningssektoren, der ein prøver å bli meir effektiv og prøver å få ned utdanningstida? Vil Kristeleg Folkeparti støtta SVs forslag om dette?

Lars Rise (KrF): Representanten Langeland spurte om hva som er Kristelig Folkepartis hovedprioriteringer, og det er nettopp folkeforsvaret og tilstedeværelse i nord. Jeg tror faktisk vi deler en del standpunkter med SV.

Når det gjelder miljøprofil, har vi gjentatt vårt syn når det gjelder Regionfelt Østlandet og det meningsløse i å bruke milliarder på utbygging av det skytefeltet, som etter vår mening er unødvendig. Og vi har også markert dette i innstillingen ved å be om en fullstendig oversikt over kostnadene knyttet til Regionfelt Østlandet.

Når det gjelder representanten Langelands spørsmål om våre prioriteringer for barn og unge, må vi si at vi har et forsvar i dette landet også for barna og de unge. Jeg har nettopp vært i Vietnam og sett hvordan et regime som muligens ligger nærmere det samfunnssyn representanten Langeland står for, behandler sine barn og unge. Det var ikke særlig lystelig. Vi har ikke så veldig lyst til å forandre vårt samfunn grunnleggende, og vi trenger et forsvar for å verne om den frihet som våre barn og unge nyter godt av.

Så vil jeg også si at vi har gått inn for at alle kostnader skal være innenfor rammen, fordi vi har tatt skarpt avstand fra det syn som Fremskrittspartiet og delvis også Høyre har gitt uttrykk for, at Forsvaret skal være et fredet område, slik at en struktur skal ligge fast uansett. Og her kan jeg dele representanten Langelands syn, at hvis man skulle gjøre tilsvarende for barn og unge eller for helsevesenet, kunne det vært vel så prisverdig som å gjøre det for Forsvaret. Vi synes det er galt å frede Forsvaret i forhold til andre sektorer – så der deler vi syn.

Gunnar Halvorsen (A): Jeg har to lokale spørsmål, men de er allikevel av litt prinsipiell betydning. Det førs-

te gjelder Evjemoen. Kristelig Folkepartis parlamentariske leder og sentrums statsministerkandidat har gått i fakkeltog med 1 500 mennesker på Sørlandet og sagt at Evjemoen skal ha en militær aktivitet. Parlamentarisk leder Enoksen har også vært der og gitt et klart inntrykk av at Evjemoen skal bestå.

Det som kunne ha reddet Evjemoen, var at dette heimevernsenteret, det såkalte heimevernskolesenteret, var blitt lagt til Evjemoen. Det er nemlig akkurat det som Evjemoen er skreddersydd for, for rekruttutdanning og for HVs USK-utdanning. Det var et av alternativene som arbeiderpartiregjeringen utredet i St.prp. nr. 45. Hvorfor gikk ikke Kristelig Folkeparti og sentrum inn for at dette HV-skolesenteret skulle legges til Evje, slik at Evjemoen kunne ha vært reddet? Det er veldig overraskende etter de klare uttalelsene.

Det andre gjelder Garden. Garden skal fortsette, det er greit. Men Garden ønsker gjennomgående tjeneste, det er den eneste avdelingen i Hæren som ikke har gjennomgående tjeneste, og gjennomgående tjeneste er som prinsipp fornuftig. Det å la Garden være på Evjemoen, er en slags aktiv dødshjelp, er jeg redd for. Jeg tror ikke det på lang sikt gir Evjemoen noe løft å beholde Garden. Det er ganske kortsiktig. Derfor spør jeg representanten Rise fra Kristelig Folkeparti: Hvorfor tenkte dere ikke konstruktivt, og hvorfor stod dere ikke ved det dere lovte og det klare inntrykket som sitter igjen, at sentrum skulle redde Evjemoen?

Lars Rise (KrF): Jeg synes det var prisverdig å høre representanten Halvorsens engasjement for Evjemoen. Hvis det hadde vært litt mer av det samme engasjementet fra representanten Halvorsen tidligere, er det mulig at vi kunne ha fått til noe sammen. Nå kommer det kanskje litt for sent.

Jeg må med respekt å melde si at det var Arbeiderpartiet og Regjeringen som foreslo å legge ned Evjemoen, så det er litt underlig at representanten Halvorsen nå angriper sentrum, som faktisk har kjempet for å bevare Evjemoen, og at vi nå får ansvaret for at Evjemoen nedlegges. Det er faktisk flertallet, bestående av Fremskrittspartiet og Arbeiderpartiet, som har ansvaret for dette. Angrep er jo det beste forsvar, og jeg forstår det behov som representanten Halvorsen har både for å hilse hjem og markere at han faktisk har forsøkt å bevare Evjemoen.

Dette har vi sett veldig lite til. Vi har ikke sett et eneste forslag, og når det gjelder det som representanten Halvorsen nå sier, at HV skolesenteret burde ha ligget på Evjemoen, vil jeg spørre: Hvor er forslaget om dette fra representanten Halvorsen? Det har vi ikke sett. Det er tvert imot bare forslag om å legge ned Evjemoen. Vi har forslag i dagens innstilling om å bevare Evjemoen. Garden har jo vært der lenge og hatt det bra, og vi har også åpnet opp for annen aktivitet hvis det er ledig kapasitet. Det som Arbeiderpartiet har gjort, er jo å drive aktiv dødshjelp. De har nå gått inn for å fjerne landforsvaret på Sørlandet, mens vi vil opprettholde aktivitet og har kjempet for dette, men har ikke fått oppslutning på grunn av re-

presentanten Halvorsen og hans parti. Så jeg må si jeg stiller meg undrende til hele denne replikken.

Men jeg vil i hvert fall oppfordre hr. Halvorsen til å stemme for vårt forslag om å bevare Evjemoen. Det er det full anledning til.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til replikk.

Ingvald Godal (H): Fyrst ein liten replikk til representanten Rise om dette om å få gjennomslag. Når det t.d. gjeld MTB-ane, har Høgre stått heilt konsekvent for den saka heilt sidan den fyrste gongen var oppe i Stortinget, mens dei andre partia, inkludert Kristeleg Folkeparti, har hoppa av og på undervegs. Spørsmålet blir: De var med i starten, de var med i landinga, men kvar var de undervegs?

I siste nyttårstale sa Kong Harald m.a. følgjande om omstillingsprosessen i Forsvaret:

«Det er mitt håp at de forestående endringer vil sikre at vårt land fortsatt har et militært forsvar som ivaretar vår nasjonale trygghet, samtidig som vi yter vårt bidrag til internasjonal fred og sikkerhet.»

Den uroa som Kongen her gav uttrykk for, er representativ for ein flaum av spørsmål som me har fått frå heile landet etter at FS 2000 vart lagd fram. Vanlegvis bruker slike flaumar å gå på lokalisering. Denne gongen har det i vesentleg grad gått på grunn av frykt for at det norske forsvaret skulle bli altfor lite og svakt. Ein siterte general Fleischers berømte spørsmål til general Ruge på 1930-talet:

«Dersom fienden angriper på flere steder, hvor vil du da sette inn din lille, men gode hær?»

For å halde fokus på det vesentlege delte komiteen arbeidet med proposisjonen i to trinn:

1. vurdering av Forsvarets oppgaver og av kva slags forsvar Noreg dermed treng
2. lokaliseringsspørsmåla

Eg må seia meg glad for at komiteen har lukkast i å gjennomføre dette, men det har vore uvanleg arbeidskrevjande, for FS 2000 var jo nærast ein stabsskulestudie og ikkje ein analyse av oppgaver og behov, og også proposisjonen er prega av dette.

Den grunnleggjande sikkerheitspolitiske faktoren for Noreg er vår plassering i den strategiske geografien. Historisk har det vore av interesse for stridande partar å kunna nytte basar på norsk jord i samband med kampen om sjørutene i Nord-Atlanteren eller for å hindre motstandaren i å gjera dette. I fyrste verdskrigen avskrekka eit sterkt norsk forsvar nokon frå å ta seg til rette. I den andre verdskrigen vart det i eit kapløp om å fylle det tomrommet som den norske nedrustinga på 1930-talet hadde skapt. Dette forholdet er framleis aktuelt. I tillegg har den russiske oppbygginga på Kola etter andre verdskrigen ført til at me like utanfor vår stuedør i nord har fått den eineste konsentrasjon av militær slagkraft som kan øydeleggje store delar av USA og Europa på svært kort tid. Etter oppløysinga av Sovjetunionen og utviklinga innan Russlands væpna styrkar og på grunn av den tek-

(Ingvald Godal)

nologiske utviklinga er den relative verdien av nordområda aukande for Russland.

Ein konflikt, same kvar i verda den oppstår, som utviklar eit aust/vest-perspektiv, vil på denne bakgrunnen umiddelbart føre til auka spenning og sensitivitet i nord. Dette vil kunna skje svært raskt. Dessutan er det i seinare år oppdaga verdifulle førekomstar av olje og gass i dei store havområda me har ansvaret for, i tillegg til dei rike fiskeførekomstane. At grense- og ansvarsforholda er uavklåra i desse områda, aukar risikoen for konflikhtar og kriser, kriser som det vil kunna vera sterkt ynskjeleg at me handterte sjølve, med egne ressursar. Den stadig meir pågåande haldninga frå russisk side i desse områda, som no også statssekretæren i Utanriksdepartementet omtalar i klare ordlag, forsterkar denne problematikken.

Heilt sidan Noreg slutta seg til FN-traktaten, har me vore forplikta til å delta i internasjonale operasjonar. Då NATO gjekk inn for å utvide engasjementet sitt til også å gjelde dette, auka vårt ansvar på dette området tilsvarande. Men det må aldri vera tvil om at Forsvarets primære oppgåve er forsvaret av Noreg. Vårt forsvar skal formast ut med dette for auga, og våre bidrag til internasjonale operasjonar bør primært bestå av element der me er dyktige ut frå ovannemnde prioritering.

Dette tilseier etter Høgre si meining følgjande oppgåver for det norske forsvaret:

- ved sin styrke i alliansesamanheng å førebyggje militære anslag mot norsk territorium
- dersom angrep likevel kjem, å kunna forsvare heile landet saman med våre allierte – i den fyrste fasen, og under mindre angrep, må me kunna stå imot åleine, dette er ein føresetnad for hjelp
- handtere kriser i norske havområde med egne ressursar
- delta i internasjonale operasjonar
- drive effektiv etterretning
- hjelpe det sivile samfunnet

I nært samarbeid med fagmiljøa har Høgre kome fram til at ovannemnde oppgåver tilseier følgjande krigsstruktur:

For Hæren: Minimum fire brigadar. Dette oppnår me ved å vidareføre dagens Brig 12, som er utgangsløkalisert i Trøndelag, og ved å byggje brigaden på Austlandet ut til full brigade. Brig 12 er i dag relativt godt utstyrt og hadde repetisjonsøving så seint som i 1999. Me legg til grunn at det ikkje er naudsynt med særleg nytt utstyr i perioden fram til 2005. Me er glade for at det er fleirtal for dette, også av omsyn til førehandslagringa.

For Sjøforsvaret: Dei svært aktuelle tilsyns- og krisehandteringsoppgåvene i våre store havområde tilseier m.a. eit heilt anna volum på marinen vår enn det som ligg i proposisjonen. Høgre vil i tillegg til proposisjonens framlegg vidareføre dei nyleg oppdaterte Hauk-klasse MTB-ane og innføre åtte av Skjold-klassen. Me er svært glade for at det no er fleirtal for å byggje i det minste seks stykk Skjold. Det er i denne samanhengen grunn til å minne om dei enorme verdiane som me håvar inn frå dei områda der desse båtane skal vera vakthundar i 30–

40 år framover. Fregattkjøpet og MTB-ane kostar til saman berre ca. to månaders inntekt frå sokkelen og havet.

For Luftforsvaret: Det er svært viktig snarast å koma i gang med førebuingane til det heilt nødvendige kjøpet av nye jagarfly, til erstatning for F-16 etter 2012, og nye transportfly. Finansieringa her bør vera tilsvarande den som er for fregattane: heilt eller delvis utanfor budsjettet.

Når det gjeld Heimevernet, viser det seg at framlegget om ein reduksjon frå 83 000 til 60 000 er resultat av ein rein «tenk på eit tal»-operasjon. Det ligg inga vurdering av oppgåver og behov til grunn. Det er for dårleg. Me vil difor halde på dagens 83 000 i Heimevernet. Eventuelle endringar må koma som resultat av ei konkret vurdering. Dette kan bli aktuelt i samband med handsaminga av innstillinga frå Sårbarhetsutvalget.

Eg er glad for at det i dag blir fleirtal for det meste av den strukturen som Høgre går inn for. Denne utforminga av krigsstrukturen er elles ei vidareføring og forsterking av framlegga i innstillinga frå Forsvarspolitisk utval. Det er òg i samsvar med dei signala komiteen har fått frå NATO, der det særleg vart peika på at Hæren etter framlegget vart for liten, og der det òg vart understreka at rike Noreg, som så gjerne vil ha hjelp i alle slags variantar, førehandslager, øvingar osv., burde yte meir til eige forsvaret.

Den målestokken NATO brukar på forsvarsinnsatsen, er prosent av brutto nasjonalprodukt. Det kan me like eller ikkje, men me må berre ta til etterretning at det er slik. Minstekrava til søkjarlanda er 2 pst. av BNP. Noreg ligg i dag på 1,9 pst. Det er uholdbart. Dersom me skal opp på 2 pst., må budsjettet bli på 29,5 milliardar kr. Det er eksakt den same summen som Regjeringa har kostnadsrekna den strukturen til som i dag blir vedteken. Dette burde passe godt. Difor har Høgre eit framlegg om at Stortinget legg til grunn ei ramme på 118 milliardar kr i den komande fireårsperioden, dvs. 29,5 x 4.

Den rasjonaliseringa av fredsdrifta som det er lagt opp til i proposisjonen, har Høgres fulle støtte, og me ser gjerne at ein går endå hardare til verks der det er rom for dette.

Me er òg glade for at ein i innstillinga går inn for å redusere standarden i Forsvarets bygg. Her må det òg gå an å spare pengar.

I løpet av 1990-talet har Stortinget vedteke to langtidsplanar for Forsvaret. Det har vore semje om strukturen, men berre Høgre og Framstegspartiet har følgd opp i dei årlege budsjetta. Dette er ei hovudårsak til den ubalansen og dei problema Forsvaret no slit med. I kvar einaste budsjettdebatt har eg peika på dette. Det er no uomgjengeleg nødvendig å gjera noko med det, elles vil Forsvaret snart ligge i den same grøfta att – berre på eit endå lågare nivå.

Det kviler eit særleg ansvar på sentrumspartia til å følgje opp den strukturen dei i dag er med på å skapa fleirtal for. Det som no trengst, er ei forpliktande avtale mellom partia om å følgje opp strukturen i dei årlege budsjetta i komande fireårsperiode. Stortinget vedtek budsjett år for år og kan ikkje forplikte seg utover det. Her er det partia

som må på banen. Det kviler no eit historisk ansvar på desse for å gjeva Forsvaret stabile og føreseielege økonomiske rammer. Dagens vedtak burde vera eit godt utgangspunkt for ei slik langsiktig avtale. Dette er også den einaste måten å unngå feilinvesteringar på. Det burde vel til og med våre vener i Finansdepartementet vera opp-tekne av.

Eg syner elles til innstillinga og tek opp framlegga frå Høgre og frå Høgre og Framstegspartiet.

Presidenten: Ingvald Godal har tatt de forslagene han refererte til.

Det blir replikkordskifte.

Anne Helen Rui (A): Jeg har nå gjennom fire år lært Ingvald Godal å kjenne som en engasjert, språklig frodig og frittalende mann, til å stole på. Jeg har også gjennom fire år hørt fra Godal og Høyre, fra denne talerstol og alle andre talerstoler, om den såkalte doble ubalansen i Forsvaret, og at det først og fremst skyldes stortingsflertallet – og dermed Arbeiderpartiet og sentrum. Representanten har også gjentatt det her i dag. Det har ikke blitt bevilget noen penger inn i strukturen som er blitt vedtatt, har vært gjennomgangstonen.

Så har da representanten Godal og de som har ment det samme som han, egentlig fått gjennomslag, fordi Regjeringen legger fram denne saken med en invitasjon til et forlik for å få tilbake forutsigbarheten, gjennom fireårsperioden, som Forsvaret ville være veldig glad for å få. Og så får vi det ikke til! Jeg mener at et forlik mellom Arbeiderpartiet og Høyre ville gitt det beste forsvaret og den mest realistiske rammen, og jeg syns det er synd at Høyre nå har tatt mer hensyn, tror jeg, til gode galluper og til det forestående valget, enn til Forsvarets forutsigbarhet.

Har representanten Godal noen annen forklaring på hvorfor Høyre nå ikke ser det som så nødvendig som de har gjort helt til i dag, å sikre Forsvaret forutsigbare rammer?

K j e l l E n g e b r e t s e n hadde her overtatt presidentplassen.

Ingvald Godal (H): Me går inn for ein struktur, som eg gjorde greie for i stad, med MTB-ar, med eit heimevern på dagens nivå, og med den fjerde brigaden inne. Og det vil me betala for. Dersom me skulle kompromisse på eit lågare nivå enn dette, måtte det bety at me tok bort eit av desse elementa, t.d. Trønderbrigaden. Me har vore gjennom ei veldig grundig vurdering og utgreiing av dette saman med bl.a. Generalinspektøren for Hæren, og dokumentasjonen viser at det er eit knekkpunkt ved fire brigadar når det gjeld Hæren. Går me under det, rausar det på ein måte utfor. Me vil ikkje ha nok til å stanse det avgrensa angrepet som me må vera førebudde på kan koma i løpet av kort tid. Det vil ikkje vera nok til å syte for rekruttering til internasjonale operasjonar, og det vil bli svært vanskeleg å halde oppe kompetansen.

Difor går me for dei fire brigadane, og difor går me for å finansiere dei. Eg skulle gjerne ha kompromissa med Arbeiderpartiet – det ville vore kjempefint å ha fått med alle saman – men dei ligg på eit for lågt nivå. Det Forsvaret dei går for, er for dårleg.

Anne Brit Stråtveit (KrF): Kristelig Folkeparti og Høyre står sammen på mange punkter i denne innstillingen. I fellesskap bidrar vi til å få vedtatt et mer solid forsvaret enn det Regjeringen foreslo i omstillingsplanen. Vi styrker verneplikten i forhold til arbeiderpartiregjeringens forslag, og vi styrker den militære tilstedeværelsen i Nord-Norge, fordi det er der de største forsvarsmessige utfordringene ligger for det nasjonale forsvaret. Og det vil de gjøre i overskuelig fremtid.

En naturlig konsekvens av dette vil etter vår vurdering være at også Forsvarets fellesoperative hovedkvarter legges til Reitan ved Bodø, som har alle forutsetninger for å kunne fungere som nasjonalt hovedkvarter. En styrking av Nord-Norge vil naturlig medføre et fellesoperativt hovedkvarter i Bodø. Dessverre går Arbeiderpartiet og Høyre nå inn for å legge det fellesoperative hovedkvarteret til Jåttå.

Stemmegivningen til enkeltrepresentanter kan bli avgjørende i voteringen. Jeg ber representanten Godal om å utdype sin begrunnelse for ikke å legge dette hovedkvarteret til Reitan, og Bodø.

Og så: I Høyres omtale av verneplikten forutsettes det at tjenestetiden skal utnyttes skikkelig. Sentrumspartiene har foreslått 100 effektive dager for førstegangstjeneste i Heimevernet. Ville ikke dette være en bedre løsning for Høyre enn bare å holde på en tjenestetid på seks måneder?

Så ønsker jeg også at Godal kan slå fast at Høyre ønsker en deltakelse på minst 50 pst. gjennomført førstegangstjeneste, og at Høyre vil holde på at antallet HV-soldater skal være 83 000. Da er det viktig for oss at det handler om dette.

Ingvald Godal (H): Når det gjeld spørsmålet om Reitan kontra Jåttå, er det gode argument for både løysingane, og fleirtalet i Høgres gruppe har kome til at Jåttå er best.

Når det gjeld fyrstegongstenesta i Heimevernet, går me for seks månader, m.a. fordi seks månaders teneste vil kvalifisere for deltaking i internasjonale operasjonar. Det gjer ikkje fire månaders teneste. Mellompartia legg seg her på ein slags mellomvariant på 100 dagar, som eg eigentleg ikkje skjønner kor kjem frå, men det er sjølvsagt betre enn fire månader – det er vel ca. fem månader. Så me får sjå kva resultatet blir i kveld. Det beste ville jo vera om dei gjekk for seks månader, slik at me får ei fullverdig fyrstegongsteneste som kvalifiserer for deltaking i internasjonale operasjonar.

Når det gjeld verneplikta, synest eg det er uinteressant om det er 48, 50 eller 52 pst. Det viktige er, etter mitt syn – og det har me i Høgre stått på gjennom heile 1990-tallet, tidlegare stod òg stortingsfleirtalet på det – at det skal vera likt for alle. Er ein kvalifisert, så skal ein kallast inn. Dersom me går bort frå likskapsprinsippet og legg

den plikta berre på enkelte – Knut skal ut i 12 månader, Ola skal få sleppe, og dei er like vel utstyrte frå naturen si side – er det klart at det må kompenseras. Og då er me snart i ein situasjon der det må kompenseras på ein fullverdig måte, med full løn – i praksis er me oppe i dei same utgiftene som til eit profesjonelt forsvar.

Så det er likskapsprinsippet som er det springande punktet her. Me står på likskapsprinsippet, og dersom det blir overtaligheit, går me for at ein står kortare i rullane, slik at me får bruke fleire. Men dersom overskotet blir for stort, må me greie ut alternative måtar.

Gudmund Restad (Sp): Jeg skjønner godt hvorfor representanten Godal vred seg unna representanten Strå-tveits etterlysning av Høyres begrunnelse for valg av Jåttå som hovedkvarter. At det er flertall i Høyres gruppe for Jåttå, er jo ingen begrunnelse. Så dette var for enkelt. Jeg vil derfor forfølge det spørsmålet. Spørsmålet om lokaliseringen av fellesoperativt hovedkvarter er omfattet med stor interesse, naturlig nok, fordi Norge med sitt valg av hovedkvarter gir et viktig signal til omverdenen. Ved voteringen i kveld vil Høyre ha avgjørelsen i sin hånd.

Høyre ønsker i hovedsak samme krigsstruktur som sentrum. Det er gledelig. Høyre ønsker også, som vi, et langt større militært nærvær i nord enn det Regjeringen hadde lagt opp til. Når også Fremskrittspartiet går for det, blir det jo også vedtatt slik.

Det ville da være helt naturlig at Høyre, på samme måte som sentrum og Fremskrittspartiet, la fellesoperativt hovedkvarter til Reitan ved Bodø. Men av en eller annen mystisk grunn vil Høyre legge hovedkvarteret til Jåttå. Er ikke Høyre enig i at hovedkvarteret bør legges nærmest mulig det potensielle operasjonsområdet? For Godal er vel ikke uenig i at det er nettopp i nordområdene vi har den største risikoen for episoder, knyttet til uavklarte grenser mot Russland i gråsonen, Svalbardsonen, fiske, olje- og gassressursene mv.

Hva er egentlig Høyres begrunnelse for valg av Jåttå til hovedkvarter?

Ingvald Godal (H): Grunngevinga til fleirtalet i Høgre for å gå for Jåttå har med nærleiken til NATO-hovudkvarteret å gjera, og dei fordelane som ligg i det. Det er det som har gjort at det har tippa i den retninga for fleirtalet.

Når det gjeld Reitan, er det sjølvsagt riktig som Restad seier, at hovudoppgåvene for det norske Forsvaret i ein krisesituasjon vil vera i nord, og at det er viktig å ha eit hovudkvarter der nord som er i nærleiken av miljøet og kan handtere dette på ein best mogleg måte. Difor er eg fornøgd med, når hovudkvarteret blir på Jåttå, at me har fått den løysinga for Reitan som Regjeringa går inn for, og den støttar me.

Hans J. Røsjarde (Frp): Det er ikke uten videre lett å komme med en replikk til Høyre. Dette har jo fra Høyres og Fremskrittspartiets side vært mer eller mindre et

parløp, hvor man har vært bundet sammen hele veien. Det har ikke vært lett å slite seg løs for noen, har jeg inntrykk av – jeg vet ikke hva sånt kan komme av.

Men på ett område er det åpenbart at Høyre nå har tatt en ny kurs og blitt ledet ut muligens i en hengemyr av andre partier som står noe lenger til venstre. Det dreier seg om den såkalte tredje kategori tjeneste. Jeg husker forhåpentligvis ikke feil når jeg sier at Høyre gikk sterkt imot bruk av begrepet «sivil verneplikt», på samme måte som Fremskrittspartiet gjorde det. Og både Høyre og Fremskrittspartiet har vært opptatt av at de som gjør verneplikten, skal ha honnør for det, og vi skal ikke straffe noen som ikke har gjort tjeneste.

Høyre og Fremskrittspartiet står sammen om et forslag som lyder som så:

«Stortinget ber Regjeringen utrede og fremme forslag om statusheving for vernepliktige, der bl.a. studiepoeng, sluttvederlag og skattefritaksmodellen inngår som virkemidler.»

Med andre ord: et klart ønske om å belønne, og belønne skikkelig, slik at man får kompensert for det året man gjør tjeneste for samfunnet for øvrig.

Men så har altså representanten Godal kastet seg inn i den såkalte tredje kategori og vil ha utredet det som kom som et resultat av Forsvarspolitisk utvalg: en tredje kategori verneplikt. Etter Fremskrittspartiets mening dreier dette seg bare om en avart av sivil tjeneste, og jeg vil gjerne spørre hr. Godal: Mener han at dette i så fall vil være en klar erstatning for verneplikt? Og hvorfor i all verden kan man ikke klart ta prinsipielle standpunkter med en gang, istedenfor å la seg dra med i en malstrøm som bare ender ut i ulykka?

Ingvald Godal (H): Når me går inn for å få utgreidd dette, er det fordi me vil bevare eit vernepliktsbasert forsvar. Verneplikta har den fordelan at ein får tak i den beste ungdommen, og ein får behalde skikkeleg sterke band mellom Forsvaret og folket. Men føresetnaden er, som eg var inne på i eit svar på ein tidlegare replikk, at ein kan behandle folk med rimeleg grad av likskap. For å få det til når ungdomskulla blir så mykje større enn det Forsvaret treng, sjølv om ein tek med at ein har ein trenn reserve og utdannar for det, kan det vera ein fordel dersom ein kan finne andre måtar å bruke dei på, særleg for det som har med tryggleik å gjera. Når me skal behandle Sårbarhetsutvalget si innstilling til hausten, kan det bli aktuelt å finne oppgåver der det er naturleg å bruke slike. Dette vil ha med landets tryggleik å gjera i ei litt utvida tyding.

Me har ikkje tatt stilling til noko, men me vil utgreie det, for eg er overbevist om at den linja som Arbeidarpartiet og Framstegspartiet no står for, nødvendigvis vil føre oss inn i eit profesjonelt forsvar, som vil bli veldig lite og veldig dyrt, og me vil miste alle dei fordelane som me har med eit vernepliktsforsvar. Ein har jo gått over til eit profesjonelt forsvar nedover i Europa, og der viser det seg at ein får relativt bra rekruttering til offiserstanden, men til dei meinige får ein – for å sitere ein eller annan – stort sett slike som rammar ut av kneipene i Marseille. Ei slik utvikling er ikkje me for. Me vil behalde dei beste i

Forsvaret, og derfor vil me utgreie dette for å kunna halde ved lag likskapsprinsippet.

Odd Einar Dørum (V): Det er et gledelig faktum at Kristelig Folkeparti, Senterpartiet, Venstre og Høyre står sammen om svært mye, ikke minst – som i den markerte avslutningen Godal nå hadde – om å sikre et forsvar forankret i folket og ikke basert på den norske varianten av kneipene i Marseille.

Jeg vil på basis av dette fellesskapet stille to oppklarande spørsmål til representanten Godal. Jeg skal ikke ta opp lokaliseringen Reitan/Jåttå, men jeg antar at representanten Godal er enig med meg i at det ville være svært uheldig hvis det norske forsvaret i fremtiden skulle få en øverstkommanderende som ikke vet hva det vil si å være i Nord-Norge. Så på hvilken måte vil representanten Godal på vegne av Høyre, gitt Høyres standpunkt, sørge for at vi får offiserer som har en annen rekrutteringsrute enn Garden–Kosovo–Jåttå, slik at også Nord-Norge inkluderes som en fast bestanddel i den forsvarspolitiske kompetanse? Det er det ene.

Det andre er: Nettopp med det standpunkt som representanten Godal gav uttrykk for, vil jeg gjerne at han utdyper det standpunkt som jeg oppfatter at Høyre og sentrumpartiene har når det gjelder innsatsstyrken FIST-H, hvor vi ønsker å bruke flere vernepliktige nettopp for ikke å ende i den situasjon at vi sniker oss inn i et yrkesforsvar.

Jeg vil også avslutningsvis ta for gitt at når man først skal ha det syn på verneplikt som Høyre har gitt uttrykk for, må man også på et rett tidspunkt levere en styrke til Heimevernet som gjør at vi ikke har et heimevern på 83 000 mann hvor en må stå i rullene i 30 år – altså med andre ord, en må produsere noen som kan stå der i 20 år, gitt normale frafallsprosjenter. Jeg tar det for gitt at Høyre bl.a. på basis av Sårbarhetsutvalgets innstilling, som den sittende regjering ikke har tatt med i proposisjonen, vil komme til en slik konklusjon.

Ingvald Godal (H): Når det gjeld det med å sørgje for at forsvarssjefen her i landet i framtida skal vera kjend med nordområda, gjer ein det ganske enkelt ved å legge det opp slik at det å vera sjef i nord, det å tenestegjera i nord, som er det viktigaste området for oss, er svært meritterande, slik at det nærmast blir utenkeleg at ein kan bli sjef utan at ein har gjort skikkeleg teneste der oppe.

Når det gjeld innsatsstyrken og verneplikt, gjekk Framstegspartiet og Høgre i samband med St.meld. nr. 38 for 1998-99, som me behandla for eit år sidan, inn for ei meir forsiktig linje enn fleirtalet gjorde, fordi me var redde for at det fleirtalet, Arbeidarpartiet og mellompartia, la seg på, ville bli ein gaukunge som sparka for mykje av det andre ut. Det har me sett heldt stikk, slik at det no er i ferd med å bli justert. Me gjekk den gongen inn for at me i fyrste omgang skulle setta oss i stand til å kunna oppfylle dei forpliktingane som me har overfor NATO i samband med IRF osv., og så bygge styrken ut gradvis i samsvar med dei årlege budsjetta, og i samsvar med økonomi og behov. I dag står me på det same. Me

vil primært oppfylle våre forpliktingar overfor NATO, og så deltar me utover det i den grad me finn at me har råd.

Så til det med profesjonelle: Me må ha noko profesjonelt, men me vil avgrense det til det som er nødvendig for at me kan tilfredsstille NATOs krav.

Når det gjeld kor lenge ein skal stå i rullane i Heimevernet, seier me ingenting om det i innstillinga, og me er fleksible der. Men dei må jo vera rimeleg unge, så nokre og tjue år bør vera det normale.

Presidenten: Replikkordskiftet er avsluttet.

Gudmund Restad (Sp): Regjeringen går i dag på et nederlag så stort at den – i en mer normal situasjon – burde ha vurdert sin stilling. Stortinget vil i kveld vedta en krigsstruktur for Forsvaret som avviker sterkt fra Regjeringens opplegg. Det er nødvendig for å få et tilstrekkelig og troverdig forsvar.

De største endringene består i styrking av landforsvaret ved at:

- Trønderbrigaden videreføres
- Heimevernet skal fortsatt bestå av om lag 83 000 personell
- alle 18 HV-distrikter blir opprettholdt og gis territorielt ansvar

Sjøforsvaret styrkes ved at:

- MTB-våpenet videreføres som et strukturelement i Sjøforsvaret, i første omgang med 14 oppgraderte båter av Hauk-klassen og deretter ved at disse gradvis erstattes med seks båter av den nye Skjold-klassen
- tre oppgraderte landgangsfartøyer beholdes med ett mannskap
- KNM «Tyr» fortsetter i strukturen
- ni kystfort og seks undervannsanlegg beholdes i såkalt møllpose, altså slik at de relativt raskt kan tas i bruk ved behov

Sentrumpartiene har lagt ned mye arbeid i utredning og utarbeidelse av et alternativ til Regjeringens opplegg. Med utgangspunkt i den sikkerhetspolitiske situasjonen har vi foreslått en ny krigsstruktur, som i all hovedsak i kveld blir vedtatt.

Vi legger stor vekt på at Forsvaret må bygges på allmenn verneplikt. Kun slik kan Forsvaret forankres i folket og forsvarsviljen bevares. Vi ønsker dessuten et langt større militært nærvær i nordområdene enn det Regjeringen hadde lagt opp til. Dette har vært retningsgivende for sentrumpartiens alternative opplegg for framtidens forsvar.

I proposisjonen gis det en god beskrivelse av den sikkerhetspolitiske situasjonen og trusselbildet nå – om lag ti år etter Sovjetunionens oppløsning, Berlinmurens fall og slutten på den kalde krigen. Problemet er bare at Regjeringen ikke har tatt konsekvensen av sin egen analyse og vurdering.

En massiv invasjon fra øst synes ikke sannsynlig de nærmeste årene. Likevel er det for blåøyd å tro at vi nå kan basere oss på varig «fred i vår tid». Usikkerhet om utviklingen i Russland på litt sikt gjør det nødvendig med et føre var-prinsipp også her.

Risikobildet viser at vi – spesielt i nordområdene – kan bli utsatt for episoder, særlig knyttet til hav- og kystområdene. Der har Norge omstridte havområder og uavklarte grenselinjer mot Russland i den såkalte gråsonen. Vi kan oppleve episoder i vernesonen rundt Svalbard, eller knyttet til fiskeressursene mer generelt. Også våre rike olje- og gassforekomster på sokkelen kan gi opphav til konflikter. Nordområdene er sårbare for forurensning, f.eks. fra russiske rustholker som transporterer farlig avfall langs vår kyst – bare for å nevne noen utfordringer vi kan stå overfor. Mulige episoder i nevnte område må Norge være forberedt på å kunne håndtere med egne enheter – i alle fall i første omgang.

Utfordringen omkring kriser og krisehåndtering innebærer grunnleggende problemstillinger. I første omgang er det snakk om evnen til kriseavverging kontra krisehåndtering, noe som betinger permanent tilstedeværelse i det potensielle nasjonale kriseområdet. Derfor er det nærmest uforståelig at Regjeringen la opp til en så omfattende reduksjon i Sjøforsvaret at vårt nærvær i de aktuelle områdene ville blitt redusert til et uforsvarlig minimum.

På begynnelsen av 1990-tallet hadde Sjøforsvaret om lag 90 fartøyer. Nå er vi nede i ca. 50, og for framtiden mente Regjeringen at vi burde klare oss med vel 20 fartøyer. I tillegg skulle 15 gjenværende kystfort legges ned.

Heldigvis har stortingsflertallet tatt sitt ansvar og satt skapet på plass. Vi har sørget for et sjøforsvar med betydelig større kapasitet og med mulighet for suverenitetshevdelse og fortsatt synlig tilstedeværelse i våre havområder.

Jeg vil senere i innlegget komme tilbake til spørsmålet om hvor det nasjonale hovedkvarteret bør lokaliseres.

Som nevnt vil sentrumspartiene basere Forsvaret på allmenn verneplikt. Vi føler at man nå står ved et avgjørende veiskille: Skal vi i Norge ha allmenn verneplikt, eller skal vi ikke ha det?

Hvis man ved denne anledning ikke stadfester prinsippet om allmenn verneplikt, men blir med på den sklidningen Regjeringen legger opp til, vil verneplikten og dermed folkeforsvaret fort være undergravd. Man vil i så fall bevege seg i retning av et profesjonalisert forsvar. Det vil etter min mening være et stort tap for Norge og vil raskt medføre at vi taper forsvarsevne og utholdenhet i tilfelle en krig.

For å avverge denne uthulingen av vernepliktsforsvaret bør det settes en nedre grense for hvilken andel av de mannlige årskullene som må gjennomføre førstegangstjenesten. Grensen bør etter vår mening gå ved 50 pst. Regjeringens opplegg ville medført at denne andelen kom under 40 pst. – når årskullene stiger til sitt maksimum fram mot 2010.

I dag er årskullene av unge menn på knapt 27 000. Innen 2010 vil antallet være kommet opp i om lag 32 500. Da bør altså vel 16 000 gjennomføre førstegangstjenesten. Siden det er et betydelig frafall under førstegangstjenesten, særlig ved og like etter innrykk, bør om lag 19 000 innkalles til tjeneste.

For å skaffe plass til så mange rekrutter blir det behov for noen flere leirer enn etter Regjeringens opplegg. Konkret vil stortingsflertallet videreføre Heistadmoen, Haslemoen, Dombås og sannsynligvis Kongsvinger av de mange leirene som Regjeringen vil legge ned. I sentrumspartiens opplegg har vi dessuten behov for Evjemoen og Kvenvikmoen for å få plass til utdanning av soldater.

Jeg har registrert via media at vi i sentrum beskyldes for å bedrive distriktspolitikk når vi beholder flere leirer enn det Regjeringen går inn for. Det vil jeg avvise. Nå er det riktignok slik at god forsvarspolitikk som regel også har gode distriktseffekter, men vi har hele tiden hatt Forsvarets og landets interesser som ledetråd i vårt arbeid med omstillingssaken. Jeg har nettopp forklart hvorfor vi har behov for flere leirer enn Regjeringen, nemlig for å kunne produsere flere soldater, særlig til Heimevernet.

Arbeiderpartiet og Fremskrittspartiet ønsker ikke en så omfattende verneplikt som vi i sentrum. Likevel er det skapt flertall for at om lag 1 000 flere ungdommer enn i Regjeringens opplegg årlig skal gjennomføre sin verneplikt. Det er bra, men ikke tilstrekkelig til å opprettholde en styrke på 83 000 mann i Heimevernet hvis mannskapene skal stå i rullene i 20 år, slik vårt opplegg forutsetter.

Skal man kunne holde en HV-styrke på 83 000 mann som står i rullene i 20 år, må det utdannes om lag 4 200 HV-soldater hvert år. Vi har for øvrig foreslått at førstegangstjenesten for HV-personellet skal være på 100 operative dager, noe som kan gjennomføres på om lag fem måneder.

Forsvaret sliter i dag med den såkalte doble ubalansen – ubalansen mellom oppgaver og ressurser og ubalansen mellom investeringer og drift. Dette har oppstått etter mange års manglende handlekraft. Forsvaret har manglet evne eller vilje til å gjennomføre Stortingets vedtak om rasjonalisering og nedbemanning, og politikerne har sviktet i sin økonomiske oppfølging av egne ambisjoner for Forsvaret.

Hensikten med hele omstillingen denne gangen er å fjerne disse ubalansene, og derved skape samsvar mellom forsvarsstruktur og -økonomi. Målet er å redusere de årlige driftsutgiftene med om lag 2 milliarder kr, som kan frigjøres til nødvendige investeringer. Resepten er å redusere antall stillinger med om lag 5 000, samt konsentrere like virksomheter i større grad enn hittil. Det kan virke som en bitter medisin, men er nødvendig hvis pasienten skal bli frisk igjen.

Den største svakheten med dagens forsvar er den kraftig overdimensjonerte ledelsesstrukturen, bl.a. med hele 1 200 stillinger i Forsvarets overkommando. Det er uhørt med tanke på størrelsen på det forsvar som skal ledes.

Regjeringen har åpenbart sett dette problemet og går inn for en betydelig slanking av toppledelsen. Likevel – dette er ikke tilstrekkelig. Det må kraftigere lut til hvis man ikke igjen om noen år skal komme inn i en tilsvarende situasjon som nå. Sentrumspartiene vil fjerne ca. 600 stillinger mer enn det Regjeringen foreslår fra ledelses-

strukturen, og derved spare inn store beløp som kan brukes til Forsvarets «spisse ende».

Når det gjelder toppledelsen, vil sentrumpartiene samlokalisere Forsvarsdepartementet og den framtidige forsvarsstaben, noe også Høyre og Fremskrittspartiet går inn for, og som derfor blir vedtatt. Regjeringen foreslo en full integrering av de to nevnte enhetene. Vi vil at forsvarssjefen skal forbli en synlig leder av Forsvarets militære organisasjon og mener at dette best kan ivaretas ved samlokalisering, og ikke ved full integrering.

Jeg vil så – som annonsert innledningsvis – komme tilbake til spørsmålet om valg av lokaliseringssted for Fellesoperativt hovedkvarter, som det har vært stor interesse for i det siste, bl.a. i media. Det er ikke så rart, idet plasseringen av hovedkvarteret vil gi klare signaler om Norges prioriteringer.

Sentrumpartiene tar Norges nasjonale og internasjonale ansvar for nordområdene på fullt alvor. Vi vil legge til rette for norsk suverenitetshevdelse og myndighetsutøvelse i vårt mest utsatte område. Derfor ønsker vi et betydelig større militært nærvær i nord enn det Regjeringen la opp til. Det blir også nå resultatet av Stortingets behandling. Jeg viser til min oppsummering innledningsvis. Dermed blir det også en selvfølge for oss at hovedkvarteret må legges til Reitan ved Bodø.

Stikkordmessig vil jeg begrunne valget av Reitan som lokaliseringssted for Fellesoperativt hovedkvarter slik:

- Hovedkvarteret bør ligge i geografisk nærhet til det mest sannsynlige operasjonsområdet.
- Hovedkvarterplasseringen markerer evne, vilje og troverdighet til nasjonalt fokus på nordområdene.
- Troverdige håndtering av problemer i nordområdene er et viktig bidrag til europeisk sikkerhet og stabilitet og dermed i NATOs klare interesse.
- Man bevarer tilliten, åpne linjer og god kommunikasjon mellom hovedkvarteret og NATOs SACLANT og til Nordkommandoen i Russland ved å legge hovedkvarteret til Reitan.
- På Reitan ligger alt til rette for samlokalisering av hovedkvarteret og CAOC-3.

Øvrige momenter finnes i innstillingen fra det såkalte Gade-utvalget, som utredet kommandostrukturen, herunder hovedkvarterplasseringen, høsten 2000, på oppdrag fra Forsvarsdepartementet. Utvalget konkluderte som kjent enstemmig med Reitan som lokaliseringssted for Fellesoperativt hovedkvarter.

Jeg er selvsagt kjent med forsvarssjefens syn på denne utredningen. Jeg har lest hans graderte tolvsiders lange brev av 9. januar 2001 til Forsvarsdepartementet – jeg må si med stor forundring, tatt i betraktning hvem som er henholdsvis avsender og mottaker. Hvis brevet ikke hadde vært unntatt offentlighet, tror jeg det ville ha vakt stor oppsikt om det ble tilgjengelig og innholdet allment kjent.

Regjeringen foreslår altså Jåttå i Stavanger som lokaliseringssted for hovedkvarteret – i tråd med forsvarssjefens utvetydige ønske, bl.a. tilkjennegitt klart i ovennevnte brev. Dette blir utrolig nok også støttet av Høyre. Høyre ønsker jo som oss – og det vil også bli vedtatt – et

betydelig større militært nærvær i nord enn det Regjeringen la opp til. Da er det for meg helt ubegripelig at Høyre ikke velger Reitan, men Jåttå som hovedkvarter. Det vitner om en totalt sviktende logikk.

Komiteen går inn for at det opprettes to landsdelskommandoer – én i nord og én i sør. Disse vil bli lagt til henholdsvis Bodø og Trondheim.

Hele forsvarskomiteen – altså også Arbeiderpartiets forsvarsfraksjon – avviser Regjeringens forslag om å opprette åtte forsvarsdistrikt. Det medfører at komiteen forutsetter at de 18 HV-distriktssjefene blir territoriale sjefer i sine respektive distrikt.

Et flertall i komiteen, hvor også sentrumpartiene er med, går inn for å opprettholde alle de tre nåværende leirene i det området som bør utgjøre Østerdal garnison, nemlig Rena, Terningmoen og Haslemoen, dette for å kunne utnytte allerede foretatte investeringer i de to sistnevnte leirene og derved redusere behovet for store nyinvesteringer i Rena leir.

I denne sammenheng kommer inn i bildet Regionfelt Østlandet, som Stortinget tidligere har vedtatt mot stemmene fra sentrumpartiene. Vi mener fortsatt at vedtaket ikke burde vært fattet, men tar ikke noen ny debatt om det her og nå.

Imidlertid burde det også være i flertallets interesse at Stortinget ikke settes i en tvangssituasjon og derved må gjøre feilinvestering i regionfeltet. Foreløpig er støykonsesjon ikke gitt for regionfeltet. Mye tyder på at støysoenen blir lagt slik at det kan medføre krav om innløsning fra mange hundre eiere av boliger og fritidshus i området. Det vil i så fall medføre store ekstrakostnader for Forsvaret.

Utbygningsvedtaket ble basert på et kostnadsoverslag på ca. 1,2 milliarder kr, et beløp som allerede er oppjustert. Den endelige regningen kan bli både det dobbelte og i verste fall det tredobbelte. Før man setter spaden i jorda, bør derfor støykonsesjonen være gitt, samt nye fullstendige kostnadsoverslag være utarbeidet og forelagt Stortinget.

Sentrumpartiene har lagt inn et forslag om å forholde seg slik. Jeg ber tilhengerne av regionfeltet, særlig de som mener at også et skyte- og øvingsfelt kan kjøpes for dyrt, om å vurdere og helst stemme for vårt forslag. Forsvaret har kanskje bruk for disse pengene til viktigere formål.

Mens jeg er inne på penger, vil jeg til slutt si noen ord om økonomiske rammer for Forsvaret. Regjeringen har foreslått en framtidig årlig ramme på 28 milliarder kr, alt inkludert, herunder internasjonale operasjoner og fregattkjøp.

Jeg er godt fornøyd med at Regjeringen opererer med en samlet ramme for all forsvarsaktivitet og ikke viderefører nåværende forutsetning med en såkalt ordinær forsvarsramme, og at enkelte utgifter – som prinsipp – skal tilleggsfinansieres. Jeg viser til en omfattende merknad fra sentrumpartiene om denne problemstillingen i innstillingen.

Sentrumsalternativet ble holdt innenfor en samlet ramme på 28 milliarder kr, det samme som Regjeringen

foreslår. Nå ser vi at vår forsvarsstruktur, og dermed utgiftsside, blir vedtatt, mens derimot bare en mindre del av våre forslag til utgiftskutt blir vedtatt.

Vi legger avgjørende vekt på å få et reellt samsvar mellom vedtatt struktur og årlige bevilgninger til Forsvaret. Sentrumpartiene forutsetter derfor at den framtidige forsvarsrammen må økes med 1 milliard kr, til om lag 29 milliarder 2001-kroner. Vi fremmer derfor et forslag om at planrammen for Forsvaret for fireårsperioden 2002–2005 fastsettes til 116 milliarder kr.

Til slutt vil jeg – med tanke på erfaringene fra tidligere omstillingsvedtak for Forsvaret – si følgende: Nå må forsvarsministeren og forsvarssjefen legge all sin autoritet i å få gjennomført de vedtak som Stortinget i kveld fatter, så punktlig som mulig.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Gunnar Halvorsen (A): Representanten Restad sa at Regjeringen her gikk på et stort nederlag. Jeg har tvert imot lest, fra nøytrale observatører, at Regjeringen får gjennomslag for opp til 95 pst. av de forslag som fremmes her. Jeg vil dvele ved de andre 5 pst., som vi ikke får gjennomslag for.

Ett av de forslagene som det er meget overraskende at Senterpartiet og Gudmund Restad ikke støtter, er sammenslåingen av Forsvarets overkommando og Forsvarsdepartementet for å lage et sivilt-militært integrert forsvarsdepartement. Dette ville gitt store fullmakter til de avdelingene som er ute i distriktene. Jeg trodde Senterpartiet var for distriktspolitikk. Det ville fjerne unødvendig dobbeltarbeid og større ressursbruk. Jeg trodde det var slike ting som representanten Restad stod for. Derfor er det for meg svært overraskende at Senterpartiet og Restad ikke er med på akkurat det forslaget. Jeg vil gjerne ha en begrunnelse – og en god begrunnelse – for at Senterpartiet ikke støtter et slikt distriktspolitisk og ressursmessig fornuftig forslag. Jeg ser argumentene til Høyre og Fremskrittspartiet. Dem ser jeg, og dem aksepterer jeg, for de vil ha en klar og tydelig forsvarssjef. Det er det viktigste for dem, men det må være andre ting som har betydning i den store sammenhengen, når man kan få alle de andre gevinstene i tillegg. Vi har sagt at forsvarssjefen fremdeles skal være tydelig og klar.

Gi meg en god forklaring på det, Restad.

Presidenten: Man henvender seg til presidenten!

Gudmund Restad (Sp): Jeg har merket meg at Arbeiderpartiet, etter at innstillingen ble avgitt, har forsøkt å selge den versjonen at Regjeringen får gjennomslag for 95 pst. av sine forslag. Nå gjentar Halvorsen det i replikken.

Men det er jo slik at skal man lage omelett, må man knuse noen egg. Når det er enighet om å redusere forsvarsstrukturen med 5 000 stillinger – og det er det full enighet om – skulle det bare mangle om ikke Regjeringen får gjennomslag for en del av de forslagene de har fremmet i proposisjonen. Men det er også et faktum, som

jeg var inne på innledningsvis i mitt innlegg, at Regjeringen lider totalt nederlag når det gjelder den framtidige krigsstrukturen. Jeg nevnte hva som skjer innen landforsvaret. Man viderefører Trønderbrigaden. Heimevernet blir fortsatt på 83 000 og ikke 60 000, som Regjeringen la opp til. Alle HV-distriktene videreføres. I Sjøforsvaret blir det videreført en struktur med MTB-våpenet, foreløpig med de 14 oppgraderte båtene av Hauk-klassen, og deretter blir de forutsatte seks nye båtene av Skjold-klassen innfaset. Tre landgangsfartøyer blir videreført, i strid med Regjeringens opplegg, og de 15 kystfortene blir ikke nedlagt, slik Regjeringen la opp til. Er ikke dette totalt nederlag, vet jeg ikke hva som skal til før Arbeiderpartiet kan erkjenne et nederlag.

Så til spørsmålet om samlokalisering kontra integrering av Forsvarsdepartementet og nåværende Forsvarets overkommando, eller Forsvarsstaben som det blir hetende senere. Vår begrunnelse, som Halvorsen etterlyste – han ville ha en god begrunnelse – er først og fremst at vi ønsker at forsvarssjefen ikke skal bli en grå byråkrat, men en synlig leder av Forsvarets militære organisasjon også i framtiden.

Bjørn Hernæs (H): Jeg er enig med representanten Restad i at på ikke ubetydelige områder i denne proposisjonen har Arbeiderpartiet lidd nederlag. Det er gledelig at vi kan stå sammen om svært mye. Likevel, med henvisning til de smertelige erfaringer vi har fra de siste ti årene, og med Senterpartiets manglende evne til å følge opp med penger det de lover med ord, skulle jeg gjerne ha en begrunnelse for hvordan den tidligere finansminister forklarer den underdekning på iallfall en halv milliard kroner som Forsvarsdepartementet har regnet ut i forhold til den strukturen som blir vedtatt.

Hvis jeg forstod Dørum rett tidligere i dag, vil han dekke opp dette med det han kaller større tøffhet overfor ledelsesfunksjonene i Forsvaret. Det kan sies ganske mye om behovet for ledelse i den store omstillingsprosessen Forsvaret er i nå. Det kan vi ta en annen debatt på, men jeg trodde det var relativt vanlig praksis her i huset at vi i Stortinget forholder oss til de tall som kommer fra departementet, og ikke mer eller mindre fantasifulle regnestykker. Jeg vil gjerne spørre representanten Restad – gjerne i hans funksjon som forhenværende finansminister – om han føler seg bekvem med den måten å regne på, eller om han har en annen forklaring på den underdekningen på en halv milliard kroner som ligger fra Forsvarsdepartementet.

Så et spørsmål til, når det gjelder kraftsamlingen til Østerdal garnison. Hele basisen for den samlingen av hæren i Sør-Norge til Hedmark er regionfeltet, som Senterpartiet med alle midler har motarbeidet, og som de fortsetter å motarbeide med noen fantasifulle regnestykker. Jeg synes vi må få klarhet i hvor representanten Restad vil at vi skal øve opp soldatene, som vi nå riktig og i så stort omfang lokaliserer til Østerdal garnison.

Presidenten: Gudmund Restad får vel svare som stortingsrepresentant og ikke som tidligere finansminister.

Gudmund Restad (Sp): Jeg er enig i at her er jeg i egenskap av stortingsrepresentant. Men det er klart at man lærte jo noe som finansminister, og det har jeg benyttet i utredningen av kostnadene omkring det alternativet som sentrumpartiene har utarbeidet og presentert, og som i stor grad faktisk blir vedtatt i dag, iallfall når det gjelder struktur og dermed utgiftssiden.

Dessverre ble det ikke mulig å få flertall for våre betydelige kuttforslag, bl.a. ytterligere kutt i ledelsesstrukturen. Derfor har vi også tatt konsekvensen av det. Vi er ansvarlige og øker den rammen som vi opprinnelig opererte med, 28 milliarder kr, med 1 milliard kr, til 29 milliarder kr hvert år, eller omsatt til det som står i forslaget, som er omdelt i salen, 116 milliarder kr i fireårsperioden 2002–2005.

Så hevder representanten Hernæs at dette representerer en underdekning på en halv milliard kroner. Det har ikke jeg hørt noe sted, annet enn som rykter her i salen. Jeg går ut fra at når Arbeiderpartiet i dag fremmer et forslag som faktisk ligger en halv milliard årlig under det som sentrum legger opp til, altså 2 milliarder kr i fireårsperioden, er vel det etter en nøye utregning og vurdering i Forsvarsdepartementet av hva de tror er kostnadene ved den strukturen som i dag vedtas. Jeg vil håpe at Arbeiderpartiet ikke er så uforsvarlig at de har lagt inn inndekning bare for det de selv har vært med på, for her er det på det rene hva som blir vedtatt. Det er jo det som skal finansieres i kommende fireårsperiode, ikke det Arbeiderpartiet var med på.

Så til spørsmålet om regionfeltet. Jeg vet ikke om jeg rekker det – men noen få ord: Vi har jo da saken var oppe i Stortinget, sagt hva vi mener om regionfeltet, de problemene man har der, og de alternativene som finnes. Det finnes alternativer i Sverige, som en kunne fått en avtale om, og det finnes alternativer ikke minst i nord, som brukes i dag, og som vil være fullt brukbart også for framtiden. Men mitt hovedpoeng er at nå må man ikke gå i den fella at man tror at dette skal koste 1,2 milliarder kr, som det var forutsatt da regionfeltet ble vedtatt. Jeg tror jeg kan inngå et veddemål med hvem som helst om at det blir iallfall det dobbelte, og kanskje verre enn det.

Per Ove Width (Frp): Hvis Restad syntes han fikk liten tid til å snakke om Østerdal garnison og Regionfelt Østlandet, må han gjerne bruke litt tid i svaret til meg, for jeg har tenkt å spørre om akkurat det samme. Noe som tydeligvis opptar veldig mange, er hvordan Senterpartiet har tenkt å løse den problematikken at de skal flytte folk – først skal de altså sentrere dem til Østerdal garnison, og så skal de tydeligvis flytte dem til Nord-Norge for å øve. Det høres helt uforsvarlig ut.

En annen ting: Senterpartiet ønsker å opprettholde flere leire, sier de, eller garnisoner, de ønsker å opprettholde mange flere fartøyer, og de ønsker å opprettholde mange flere fort. Dette var Restad litt bekymret for når det gjaldt media, for han mente at de ble beskyldt for å drive ren distriktpolitikk, og kan det være annet enn ren distriktpolitikk? På bakgrunn av at det også foreligger forslag om å redusere Forsvaret med flere tusen mann, hvordan

har han tenkt å bemanne disse fartøyene og disse fortene, som han ikke vil legge ned? Likeledes: Hvordan har han tenkt å finansiere driften av disse tingene over tid, uten å legge mer penger inn i strukturen?

En ting til til slutt: Restad er veldig opptatt av økonomi – det vet vi alle. Når det gjelder Luftforsvarets stasjoner Gråkallen, Mågerø og Kongsvinger, har det vært en heftig debatt om det. Det absolutt dyreste alternativet er Gråkallen. Senterpartiet vil gjerne opprettholde Gråkallen, til tross for at Forsvarssjefen i FS 2000 sier at han vil nedlegge Gråkallen, fordi det er for dyrt, antageligvis. Luftforsvarets øverste ledelse vil gjerne beholde Mågerø. Hvordan kan han da forsvare å opprettholde Gråkallen framfor Mågerø, når det tross alt er det dyreste alternativet?

Gudmund Restad (Sp): Replikken omfattet så mange temaer at jeg tviler på om jeg kan komme igjennom alt og gi skikkelige svar i løpet av to minutter, så jeg får begynne med det jeg føler er det viktigste.

Width påstår at sentrumpartiene vil opprettholde langt flere leirer. Vi ønsker å opprettholde to som ikke også Fremskrittspartiet er med på, nemlig Evjemoen og Kvenvikmoen. Dem har vi bruk for, ikke av distriktshensyn, men fordi vi skal ha en større produksjon bl.a. i Heimevernet. Vi klarer ikke å utdanne det vi har lagt opp til for Heimevernet, hvis vi ikke kan ta de to leirene i bruk, når nå flertallet ville beslaglegge en del av Heistadmoen til gardeutdannelsen, som vi hadde forutsatt fortsatt skulle foregå på Evje.

Så sier Width at vi vil opprettholde langt flere fort. Nei, her har vi akkurat det samme opplegget som Fremskrittspartiet. Vi skal opprettholde 15 fort, og det går både Fremskrittspartiet, Høyre og vi inn for. Arbeiderpartiet går inn for å legge ned alle disse fortene. Så her har ikke Width vært nok til stede i komiteen, eller ikke lest innstillingen godt nok.

Så er det riktig at vi i vårt opprinnelige opplegg gikk inn for at en ubåt av Kobben-klassen fortsatt skulle være i virksomhet, men det har vi under prosessen frafalt, fordi vi har funnet at det er andre behov som er mer presserende enn å bevare denne ene ubåten av Kobben-klassen, siden seks andre ubåter blir videreført.

Så var det spørsmålet Gråkallen, Mågerø og Kongsvinger. Jeg er klar over at det legges fram regnestykker – jeg har sett mange rare regnestykker – som viser at Gråkallen skal være dyrere enn Mågerø, men jeg har også sett regnestykker som viser det motsatte. Jeg har for min del, og sentrum har for sin del, ønsket å legge mest vekt på det faglige, hva man skal utføre på disse stasjonene, og vi har innsett at Mågerø vil få flertall hvis det blir vortert over det nå. Derfor har vi, for å få klarhet i hva som er dyrest, hva som er billigst, og hva som er mest hensiktsmessig forsvarspolitisk, sagt at dette bør utredes ytterligere.

Hallgeir H. Langeland (SV): Først ein kommentar til det at Restad faktisk refererte til eit gradert brev som han hadde lest, og som skulle vera ein argumentasjon i forhold til eit eller anna. Det er jo litt dumt at vi ikkje har

lest det og fått fatt i kva det skal grunngi, så eg må be om at det blir sagt noko meir, og at ein ikkje berre refererer til det. Restad må også seia kva han refererer til, utan å gå utover den graderinga som han held seg til.

Så sa Restad at Arbeidarpartiet hadde bl.a. tapt når det gjaldt dei 15 kystforta, at dei har lidd nederlag på det. Kven er det som eigentleg lir nederlag der – møllposeforsvaret som ein går inn for i den saka, og der ein skal halda oppe ei Maginotlinje i Noreg, kystfort og andre fort, som eg ikkje ser for meg skal kunna bli brukt til noko med det første? Det er det gamle invasjonforsvaret Restad her er inne på, og som ein held seg til. Kanskje er det for å dekkja over at ein faktisk har investert mange milliardar på 1990-talet nettopp i desse forta, og altså gjort feilinvesteringar. Flaggkommandør Finseth seier at i løpet av ti år vil dette kosta det norske samfunnet 650 mill. kr. Og dersom han er opptatt av å hushaldra med Forsvaret sine pengar, burde han absolutt leggja ned desse forta.

Så kort om dette med FN-mandat. SV har eit forslag i dag som er tydeleg på at kvar internasjonal operasjon som Noreg deltar i, skal ha eit klart FN-mandat. I forhold til EU, NATO og desse tinga, er Senterpartiet også tydeleg som SV når det gjeld kva mandat ein operasjon skal ha?

Gudmund Restad (Sp): Først til brevet. Jeg har gjennom et langt liv i politiet vært vant til å håndtere graderte opplysninger og aldri lekket et eneste ord. Det gjorde jeg heller ikke i dag, men jeg bare gav til kjenne at jeg har sett det aktuelle brevet, som er gradert, men med laveste gradering, «begrenset». Men det kan ikke gjøres tilgjengelig offentlig, fordi det er unntatt offentlighet. Det er grunnen til at Langeland og andre ikke kunne få se det brevet, noe altså vi i forsvarskomiteen har gjort.

Så var det dette med fortene, og at det er et nederlag for Arbeiderpartiet. Jeg mener at det er et nederlag når Arbeiderpartiet ikke vil opprettholde disse 15 fortene, som det altså ikke koster mer enn 25 mill. kr i året å opprettholde. Det er en billig forsikringspremie. Jeg er enig med Langeland i at det ikke er noen umiddelbar fare for en invasjon, men man må ikke være så blåøyd å tro at det er varig «fred i vår tid». Det kan skje ting igjen. Det er ustabilitet i Russland, så man kan aldri si aldri. Og hvis en aggressor skulle tenke på å gå inn i landet fra sjøsida, vil man måtte ta med i betraktning at her finnes det faktisk noen fort som man må forsere, eller eventuelt unnlate å gå i land, fordi fortene er for farlige og det kan koste for mye å komme seg forbi. Så dette tallet, 650 mill. kr i løpet av ti år, er et helt ukjent tall for meg.

Så til slutt dette med FN-mandatet som Langeland spurte om. SVs opplegg er helt i tråd med det Senterpartiet nylig har vedtatt i sitt partiprogram.

Gunnar Halvorsen (A): Jeg vil bare følge litt opp dette med sammenslåing av Forsvarets overkommando og Forsvarsdepartementet, som jeg fikk en forklaring på, nemlig at vi skulle ha en tydelig forsvarssjef. Det var ho-

vedargumentet, og dermed kastet Restad distriktspolitikk, rasjonalisering og effektivisering på båten. Men når det er slik at representanten Restad vil ha en tydelig forsvarssjef, må han jo også lytte til denne forsvarssjefen. Og da kommer jeg over på mitt neste spørsmål, som gjelder Reitan/Jåttå. Der har forsvarssjefen kommet med en klar og tydelig anbefaling med hensyn til hva forsvarssjefen vil. Og jeg går ut fra at Restad legger avgjørende vekt på det, i og med at han vil ha en slik selvstendig, tydelig og klar forsvarssjef.

Jeg vil stille nok et spørsmål til representanten Restad. Vi var jo sammen med forsvarskomiteen i Brussel for å få en oversikt og kanskje synspunkter og inntrykk med hensyn til hva NATO mente om dette med felles operativt hovedkvarter. Svaret var vel at vi fikk ikke noe svar, for de ville ikke legge seg opp i det, det var en nasjonal sak som vi avgjorde på selvstendig grunnlag. Men hvilke inntrykk etterlot det besøket hos representanten Restad? Jeg fikk iallfall et tydelig og klart inntrykk av at Jåttå ville være det beste – det var det jeg fikk ut av det mellom linjene – og jeg må derfor spørre: Hvilket inntrykk fikk representanten Restad? Og igjen: Vil han legge vekt på det som forsvarssjefen sier, når han er så opptatt av at forsvarssjefen skal være selvstendig?

Gudmund Restad (Sp): «Om jeg hamrer eller hamres, ligefuldt saa skal der jamres.» Sentrumspartiene er beskyldt for å drive bare distriktspolitikk i denne saken om omstillinger i Forsvaret, men nå presterer Halvorsen å beskyldte oss for å ha kastet distriktspolitikken på båten når vi ikke vil integrere Forsvarsdepartementet og Forsvarets overkommando. Vi har ikke tatt distriktshensyn i det hele tatt her heller, som vi ikke har gjort i de øvrige spørsmål som vi har stått overfor i denne runden. Vår begrunnelse er at vi vil at forsvarssjefen skal være en synlig person. Vi mener at det best kan oppnås ved samlokalisering og ikke ved integrering, som jeg sa i mitt innlegg. Men dette er jo et syn som gjelder uansett hvilken forsvarssjef man har til enhver tid. Dette er ikke et tidsbegrenset standpunkt. Det vil gjelde enten forsvarssjefen heter Frisvold eller noe annet i fremtiden. Det er et prinsippsspørsmål.

Så sier Halvorsen at forsvarssjefen har foreslått Jåttå som hovedkvarterets lokaliseringssted. Ja, det er jeg fullstendig klar over, men dette gikk jeg grundig igjennom i mitt innlegg. Det er mange som har helt andre syn, så her finnes det mange gode syn. Vi har lagt vårt eget syn til grunn for hvor det er naturlig å legge hovedkvarteret når vi vet hvilke utfordringer vi står overfor, og når vi vet hvor Forsvaret i all hovedsak skulle vært lokalisert, nemlig i Nord-Norge. Det ville vært helt urimelig, unaturlig og ulogisk hvis vi skulle legge Forsvaret i nord og ledelsen i sør, for å overdrive.

Så viser Halvorsen til turen vår til Brussel og samtalen med NATO-folk der. Hvilket inntrykk jeg sitter igjen med? Ja, de norske som vi snakket med der, fikk jeg inntrykk av ville prøve å påvirke oss i retning av Jåttå, det skal jeg innrømme. Men det er riktig, som også Halvorsen påviste, at NATO egentlig ikke har noe råd å gi i det-

te spørsmålet. Jeg viser til det faktum at i de fleste andre europeiske land er det vanlig at det nasjonale hovedkvarteret og NATO-hovedkvarteret ligger atskilt. Så man har funnet fordeler ved det, og det gjør vi også her i Norge.

Presidenten: Replikkordskiftet er dermed omme.

Hallgeir H. Langeland (SV): Eg tar opp SV sine forslag, sånn at eg ikkje gløymer det.

Så ein kommentar til Restad og dette hemmelege brevet. Det er jo klart at for oss som er vane med å ha hemmelege tenester på nakken, er det viktig. Når det blir brukt i ein argumentasjon for Reitan, slik eg forstår det, og ein bruker dette offisielt, så blir det noko rart for SV.

Forsvaret blir i dag igjen ein budsjettvinnar for dei neste fire åra. Forsvarsbudsjettet blir på minimum 29 milliardar kr kvart år. Det inneber ein vekst på 6,5 pst. Ingen andre budsjett vil kunna få ein slik vekst. Nokre burde hatt det – miljøvern budsjettet f.eks. Det budsjettet er på 2,3 milliardar kr, altså snautt 10 pst. av forsvarsbudsjettet.

SV meiner at forsvarsbudsjettet bør ligga på mellom 23 og 25 milliardar kr i året. Det er meir enn nok, ikkje minst når me ser oss rundt og prøver å finna dei reelle fiendane som gjer at alle parti, unntatt SV, meiner det er heilt nødvendig å bruka mest pengar på Forsvaret.

Dagens debatt viser alle som kan sjå, kva som blir prioritert av dette Stortinget. SV vil prioritera framtida, me vil prioritera barn og unge og miljø. Me kunne f.eks. kjøpt ein berbar PC til alle ungene i grunnskulen berre for dei pengane fleirtalet i dag bruker på MTB-ar. Ja, tenk om viljen til å prioritera skulen hadde vore like stor som den er til å prioritera Forsvaret! Då ville ungar som elles må gå heim med vondt i hovudet på grunn av dårleg ventilasjon, fått ordna opp i det, og ungar som må betala skyhøge eigendelar for å koma seg på leirskule, hadde sloppet det, elles hadde ein òg fått pussa opp dei skulane som ser ut som dei skulle vore pussa opp for 50 år sidan.

Grunnen til at dei andre partia ikkje prioriterer dette, er sjølv sagt at dei prioriterer Forsvaret. Dei prioriterer investeringar i Forsvaret. Dei prioriterer ikkje barn og unge og miljøet først, som SV gjer. Ja, seinast i går stemte altså alle parti, unntatt SV, mot forslaget vårt om å løyva 10 milliardar kr over ein fireårsperiode til satsing på ungdomsskulen. Då viser fleirtalet sitt sanne ansikt.

SV ønskjer ikkje å følgja opp NATOs nye konsept, verdspolitikkonseptet. Me ønskjer ikkje at norske styrkar skal brukast rundt omkring i verda for å forsvara NATO-medlemmene sine interesser. Den dreinga av Noregs forsvar som blir vidareført i dag, vil SV åtvare sterkt mot. SV har derfor lagt fram eit forslag som slår fast, og som Restad nå sa at Senterpartiet er einig i, at FN er verds-samfunnets organisasjon – ikkje NATO, eller EU med sine militære ambisjonar for den saks skuld. SV forutset dermed at Senterpartiet og andre parti som meiner at folkeretten kjem først, at FN kjem først, og at det skal vera eit sånt mandat før Noreg kan delta i militære operasjonar, støttar SV sitt forslag om dette.

SV ønskjer med dette utgangspunktet ikkje å styrkja NATOs posisjon i Noreg. Me ønskjer altså ikkje å legga til rette for det nye NATO-konseptet. Dette er noko av bakgrunnen for at me ikkje skal bygga opp meir NATO-aktivitet på Jåttå ved heimbyen min. Dette er, som òg Godal stadfestar i sitt innlegg, hovudgrunngevinga for at bl.a. Høgre går inn for å legga hovudkvarteret til Jåttå – for å syta for at NATO får det som det vil. Det er meir i samsvar med SV sin politikk å plassera dette på Reitan. Det er i samsvar med SV sine forsvarspolitiske prioriteringar av miljø- og ressursvern, vår prioritering av kystvakt og kystovervaking samt det å vera til stades i Midt-Noreg. Eit samla SV kjem derfor til å gå inn for Reitan. I SV er det ikkje behov for at dei som kjem frå ulike delar av landet, skal få lov å stemma slik dei vil for å halda seg inne med dei lokale veljarane. Det synest SV er lite prinsipielt.

Så til musikken. I dag tidleg dukka det i hui og hast opp nokre trombonespelarar, som saksordføraren òg var inne på, som gjer, slik det ser ut, at det kan bli fleirtal for at me kan oppretthalda korpsa i Halden og Kristiansand og behalda dei sju korpsa. Det er positivt om så skjer. SV vel i utgangspunktet å stemma for sentrumspartia sitt forslag om å oppretthalda dei viktige kulturinstitusjonane som dette er. Det er viktig òg for Forsvaret sin legitimitet at ein faktisk driv med andre ting enn kuler og krut, at ein faktisk viser at ein òg driv med kultur i Forsvaret, som desse korpsa er eit eksempel på.

Skandalen i høve til Regionfelt Østlandet rullar vidare, og nå kjem støyproblematikken for fullt. At eit fleirtal har vedtatt dette hundreårs største naturinngrep, bør ikkje føra til at ein ikkje brukar vettet, heller ikkje for Høgre og Hernæs. Rett nok viser pengebruken her i dag at kostnader og store rekningar ikkje er det største problemet, men det må vera mogleg å venta med anleggsarbeida til spørsmål som gjeld støykonsesjonar, er avklarte. SV støttar sentrumspartia sitt forslag om dette.

Verneplikta ser nå ut til å bli uthola, og det vil ikkje SV vera med på. SV er svært fornøgd med at eit fleirtal vil greia ut ein tredje kategori verneplikt. Det kan medverka til å styrkja verneplikta. Eg viser i den samanhangen til eit SV-forslag om ein ny militær/sivil konstruksjon for å takla miljøforureining, som ein tredje kategori. SV trur ikkje det er mogleg å koma utanom ei ny vurdering av lengda på verneplikta. Ei utgreiing av nedkorting av lengda på verneplikta samsvarer òg med den tenkinga som er velkjend i samband med utdaningsgangen i høgare utdanning. Her arbeider ein med å få meir ut av utdanninga på kortare tid. Då er det forunderleg at me ikkje skal gjera det same innan Forsvaret. Vi må kunna gå ut frå at det er mogleg å bruka mindre tid til utdanning også av vernepliktige.

SV sit som kjent ikkje i forsvarskomiteen – somme vil hevda at det er eit minus. Det er det nok. Men etter å ha lese denne innstillinga med 33 romartalsforslag og 36 mindretalsforslag, i tillegg til at det i dag har dukka opp ei mengd forslag frå folk som sit i komiteen, og med så mykje som er usikkert i høve til det me held på med her og nå og med så lite semje etter mi meining, vil eg seia at

her er det nokon som ikkje har gjort jobben sin, og det trur eg ein samla komite må ta ansvar for. Det blei snakka om at ein ønskjer eit nasjonalt forlik i forsvarspolitikken. Det nasjonale forliket består av 60-70 forskjellige forslag på ofte viktige punkt. Det er ikkje mykje forlik.

Det er grunn til å peika på noko som eg har vore inne på før. Ein tenkjer framleis for tradisjonelt i forsvarspolitikken. Når me veit at ein kan sitte heime i stova si og driva med hacking og sabotera kommunikasjons- og styringssystem som har mykje å seia for vår forsvarsevne, er det urovekkande at forsvarskomiteen på siste eksamensdag tenkjer mest på bomber og tanks og på dyre og lite framtidsretta investeringar. Eg håpar derfor på støtte til SV sitt forslag om å fremma tiltak for ytterlegare å avgrensa datasabotasje.

Forsvarskomiteen sine medlemmer har sikkert eit ulikt syn på karaktersystem og vurderingsformer i skulen. Men det er grunn til å tru at dei mest iherdige karakterskalatilhengarane i komiteen helst ikkje vil bli vurderete med skulekarakterar i dag. Det er grunn til å tru at den karakteren ville vore nedslåande.

G u n n a r B r e i m o hadde her gjeninntatt presidentplassen.

Presidenten: Hallgeir H. Langeland har tatt opp de forslag han refererte til.

Det blir replikkordskifte.

Lars Rise (KrF): Jeg synes egentlig det er imponerende at anti NATO-partiet SV nå gjerne vil bruke 23-25 milliarder kr på NATO-forsvaret i Norge. Jeg vil minne om at i 1982 var de totale forsvarsbevilgninger på ca. 16 milliarder kr. Jeg vil gjerne at representanten Langeland, i samsvar med SVs program, forklarer dette at man ønsker å bruke ca. 10 milliarder kr mer.

Nå sa ikke representanten Langeland ett ord om styrkestruktur og hvordan man skal fordele disse 25 milliardene på ulike avdelinger innen Forsvaret. Han nevnte bare kystovervåking, kystvakt, og at man vil ha hovedkvarteret på Reitan og tilstedeværelse i Midt-Norge. Men jeg kunne tenke meg en nærmere utdyping av hvordan SV vil bruke disse 25 milliardene, hvorfor SV mener at det er viktig med et så omfattende forsvar, og hvem SV ser på som den mest sannsynlige fiende.

Så vil jeg også nevne at representanten fra SV brukte ganske mye tid på å snakke om musikkorps. Men jeg registrerer at det ikke foreligger noe forslag om at Norge skal melde seg ut av NATO, og jeg vil gjerne be representanten Langeland om å redegjøre for hvorfor man ikke foreslår dette.

Hallgeir H. Langeland (SV): Nei, eg var ikkje inne på at me skulle melde oss ut av NATO for full musikk, for det såg eg heller ikkje som nødvendig. Men SV tek opp forslag om utmelding av NATO når det måtte passa seg. Det føreligg i dag frå før bortimot 80 ulike forslag på grunn av at forsvarskomiteen ikkje klarer å samordna seg og koma fram til eit nasjonalt kompromiss, og

då bør me som ikkje sit i komiteen, prøva å avgrensa oss når det gjeld å fremma forslag. Men det forslaget vil dukka opp, for det er igjen nyleg vedteke på SV sitt landsmøte, og det er eit veldig viktig og korrekt standpunkt, spør du meg.

Så spør representanten Rise om fiendebiletet. Det var nettopp det eg prøvde å få fram i mitt innlegg, at SV prøver å gripa fatt i dei reelle fiendebileta. Vi prøver å gripa fatt i det faktum at det er miljøkatastrofar i vente. Det har skjedd ein del miljøuhell langs norskekysten som kunne vore unngått dersom ein hadde hatt ei operativ og skikkelleg radarovervaking. Me grip fatt i det at me faktisk har ansvaret for Europas største matressursar i forhold til havet, og då må me ha tilsyn med det. Og me grip fatt i det faktum at me har leverans av olje og gass til EU som ville skapa store problem dersom EU ikkje fekk desse. Så her har me vår argumentasjon for kva slags forsvar Noreg treng.

Det som uroar meg, er at sentrumspartia ikkje klarer å gjera slike opplagte ting, men startar med møllposeforslag, der ein altså opprettheld installasjonar som me aldri får bruk for, og som samtidig vil føra til auka utgifter for Forsvaret. Eg kan berre konstatera at for sentrumspartia og Kristeleg Folkeparti er Forsvaret viktigare enn alle andre saker.

Bjørn Hernæs (H): Jeg innrømmer gjerne at diskusjonen rundt lokalisering til Reitan eller Jättå har vært vanskelig. Jeg vil gjerne – og det er ikke ofte – få lov til å takke representanten Langeland. Han gjorde meg betydelig mer trygg på at Jättå er det riktige standpunktet, i og med at han begrunnet sin motstand med at det ville gi for nær tilknytning til NATO. Det håper jeg at mellompartiene merker seg.

Ellers vil jeg gjerne få lov til å si at når noen av oss snakker om et nasjonalt forlik om Forsvaret som selvsagt er mye nærmere enn det det matematiske antall forslag skulle tilsi, så legger de fleste av oss i det at det ikke inkluderer Sosialistisk Venstreparti. I det hele tatt er det nok så trist å oppleve hvordan det er mulig i en forsvarsdebatt å late som om det er en motsetning mellom Norges nasjonale forsvar og forsvaret vårt i NATO. Men jeg vet jo at SV har hatt et motsatt syn på det så lenge partiet har bestått, og da er det litt rart at de ikke finner å ville fremme i klartekst forslag om at vi skal melde oss ut av NATO også i denne debatten. I tidligere forsvarskomiteer – Langeland er ikke medlem av den nå – har SV hatt representanter som har vært veldig klare på det standpunktet.

Så sier representanten Langeland i forhold til å bevare noen møllposer at det er kystfort som vi aldri får bruk for. Jeg tar til etterretning at representanten Langeland aldri har hørt om Oscarsborg.

Hallgeir H. Langeland (SV): Ja, nå ser eg at representanten Hernæs var så nøgd med sin replikk at han gjekk. Men la meg seia det sånn at sjølvsagt har SV høyrte om 9. april og Oscarsborg og sånne ting. Men 9. april kjem aldri tilbake – det kjem ikkje ei sånn krigføring til-

bake til Noreg. Dessutan må det vera ein tankekross dersom det er nokon som trur at dersom Noreg hadde vore rusta til tennene, så hadde ein klart å stoppa Wehrmacht. Det er rett og slett naivt å tru noko sånt. Ein kunne ha prøvd å opphalda dei litt – det er heilt korrekt.

Der er Hernæs tilbake i salen. – Så til dette med NATO. SVs landsmøte vedtok med stort fleirtal at Noreg skal melda seg ut av NATO, og det jobbar SV for. Men det er då ikkje nødvendig å demonstrera det ved kvart høve. Det må eg ærleg innrømme. Men lat meg seia sterkt og tydeleg: Noreg bør og skal melda seg ut av NATO dersom SV får viljen sin.

Så til dette med lokalisering og Reitan. Nå veit eg frå før at når det gjeld lokalisering og Gardermoen og sånt, så har Hernæs reint rulleblad. Han har då aldri kjørt noko løp i retning sine interesser, så vidt eg veit – men me veit det ikkje er sant, det eg sa nå. Poenget er at dersom ein grip fatt i det forsvarskonseptet SV meiner er riktig, så er det altså ikkje tvil om kvar hovudkvarteret må ligga. Det må ligga i nærleiken av fiskeressursane, det må ligga meir midt i Noreg enn i sør, i Stavanger. Og når ein er mot NATO, så er det klart at ein ikkje vil vera med og bygga opp eit NATO-hovudkvarter i Stavanger sånn at det skal fungera på NATO sine premisser.

Hans J. Røsjorde (Frp): Representanten Langeland gav karakterer til komiteen. Min erfaring som sensor er at sensor skal være objektiv og forholde seg til pensum. Jeg regner med at svært få av oss i denne salen ville få ståkarakter med Langeland som sensor. Så mye om det.

I hr. Langelands versjon av forløpet til 9. april i hine hårde dager og våre muligheter for å slå tilbake er det gjort et – skal vi si – merkelig innfall. Jeg tror det er behov for studier også for hr. Langeland. Det finnes rikholdig med litteratur. Evnen til å lære skal jeg ikke diskutere – den tror jeg er der – viljen er jeg mer i tvil om.

Til SVs prioriteringer: Det er riktig at hr. Langeland og hans parti stadig har pøst penger inn i Forsvaret, men usedvanlig sjelden fremmer de forslag om struktur. Det har faktisk ikke skjedd siden hr. Ørnhoi bedrev den slags øvelser. Det må vel bety at Ørnhoi-modellen ligger fast – ryggsekken er mer slitt, ammunisjonen rusten og våpene deretter. Når i all verden vil hr. Langeland og SV legge fram et forslag til en struktur? Jeg skjønner at dette er vanskelig, men når vil de gjøre det? Da hadde vi fått se hva SV vil, og hva slags sammensetning de vil ha av forsvarsstrukturen. Det hadde vært meget spennende.

Så til SV og NATO. I SV snakkes det om fremtiden. I Fremskrittspartiet har vi prioritert fremtiden. Fremtiden for unge, barn og eldre sikres gjennom et troverdig forsvar. Det er en riktig prioritering. Andelen av BNP har gått ned så det suser, så det er neppe det jeg vil kalle «en oppblåsing» av forsvarsbudsjettene vi har vært vitne til. SV var de første som skrek etter NATO-operasjoner i Kosovo – de nærmest jaget NATO inn i Kosovo. Tingene har muligens endret seg.

Hallgeir H. Langeland (SV): Ja, når det gjeld det siste, NATO, føler eg på ein måte at ting har endra seg

litt. At eit fleirtal av SV gjekk inn for å delta i NATO-operasjonen utan FN-mandat, er korrekt, men enkelte av oss var imot ei slik deltaking. Nå er det eit samla parti som slår fast – som òg Røsjorde kan få stemma for i dag, dersom han ønskjer det – at dersom Noreg skal delta i militære operasjonar, skal ein ha eit folkerettsleg grunnlag, for det er FN som er verdsorganisasjonen, ikkje NATO, som det kan verka som at Røsjorde trur.

Så til dette med struktur. Eg må innrømme at forholdet mitt til Framstegspartiet sin struktur er følgjande: Til meir pengar ein får til Forsvaret, til betre forsvar får ein, nærmast uavhengig av retning og struktur. Når det gjeld Framstegspartiet sin politikk, kan ein sjå på kva som skjedde på 1990-talet. Korleis brukte ein pengane i Forsvaret? Jo, ein pøste pengar inn til ting ein ikkje hadde bruk for. Derfor kjem ein nå stikkande med noko som ein humoristisk kallar «møllposar», men som er monalege feilinvesteringar. Me snakkar t.d. om 4 milliardar kr til fort. Dette er rett og slett ei sløsing med pengar, og pådrivaren i dette opplegget har vore Framstegspartiet og Røsjorde. Mitt spørsmål – eg har tidlegare stilt det til Røsjorde – er nettopp dette: Kva for nye feil gjer han i dag? Dessverre trur eg at dei ikkje er få.

Så må ein veta, og det veit òg forsvarskomiteen sin leiar, at det er umogleg for SV å fremma så mange svære forslag – i forhold til sentrumspartia sine litt utydelege forslag – når ein ikkje sjølv sit i komiteen.

Per Ove Width (Frp): Langeland åpnet innlegget sitt med å si at SV bevilger 23–25 milliarder kr til Forsvaret. Det er mer enn nok, sier han. Jeg lurer på hva SV egentlig mener med «nok»? Er 23–25 milliarder kr for mye? Det må det tydeligvis være. Jeg vil gjerne høre hva Langeland mener om det.

Han beskylder andre partier – i hvert fall Fremskrittspartiet – for ikke å prioriterer barn og unge. Han viser til skole, pc-er osv. og setter disse tingene opp mot hverandre. Det er naturligvis ikke riktig. Forsvaret er jo – som det har vært sagt tidligere her i salen i dag – nettopp garantien for at barna skal ha en fremtid.

Jeg forstår Langeland slik at han mener at uansett hvor stort forsvar Norge har, så kan vi ikke stå imot en ytre fiende. Mener han at Forsvaret skal nedlegges? Er det like greit? Det vil jo bli mye billigere for Langeland.

Jeg ser av SVs forslag at de vil at Østerdalen garnison skal bestå av Rena leir og Haslemoen. De vil legge ned Terningmoen. Hvorfor vil de legge ned Terningmoen og opprettholde Østerdalen garnison, når det ikke er – som jeg har sagt tidligere i dag – noe sted å trene? De vil også legge ned regionfeltet. Vil de – i likhet med sentrumspartiene – frakte soldatene til Nord-Norge for at de skal trene der? Det kunne være interessant å høre. Det vil jo ikke bli noe særlig billigere.

Korpene har Langeland så vidt vært inne på. Det er klart at det er hyggelig med korps – jeg synes korpsmusikk er flott. Nå ser det ut til at nattens bestrebelser har gjort sitt: Halden har forsynt alle representantene med mail med forslag om at korpset der nede bør beholdes, og det ville være hyggelig. Men det er svært vanskelig å

argumentere for opprettholdelse av et korps når en litt lenger borti veien samtidig legger ned en garnison.

Hallgeir H. Langeland (SV): For SV, som er opptatt av å ha eit truverdig forsvar, er det klart at me ser forskjell på eit musikkorps og ein garnison. Men det er òg ein stor forskjell når det gjeld prislappen. Det lét representanten Width vera å nemna.

Når SV meiner at forsvarsbudsjettet i åra framover bør ligga på mellom 23 og 25 milliardar kr, er det ut frå ei vurdering av fiendebiletet og ut frå framtidige scenaria av fiendebiletet. Det er òg ut frå det at me ikkje ønskjer å delta aktivt i NATO si verdspolitirole. Og det er her eg meiner at Det norske storting går utover sine fullmakter. For ein går altså inn og legg opp eit løp i forhold til Forsvaret som går ut på at ein skal ha styrkar klare til internasjonale operasjonar i NATO-regi – Arbeidarpartiet er tydelege på dette – og at ein òg skal kunna stilla styrkar til EU sin krisehandteringsstyrke. Trass i at Noreg ikkje er medlem i unionen, så skal altså Noreg vera med og forsvara unionens interesser. Dette er ikkje ein politikk som samsvarar med den politikken som SV står for.

Det er ikkje nokon tvil her. SV vil ikkje vera med på investeringar som Framstegspartiet og andre parti går inn for. Me ønskjer å avgrensa det investeringsnivået som ein legg seg på, nettopp for å kunna syta for at me har eit forsvar som er til stades over heile landet, og SV vil, som det einaste partiet på Stortinget, styrkja Kystvakta og miljø- og ressurovervakinga. Det trur eg etter kvart at fleire kjem til å vera med på.

Til slutt til Terningmoen: Terningmoen ligg midt i Elverum. Det er kapasitet nok i området. Derfor foreslår me det me gjer.

Hans J. Røsjarde (Frp): Det er riktig, som hr. Langeland sier, at han og hans parti ikke har vært representert i komiteen. Jeg har sagt før at det beklager jeg. Det hadde antakelig virket oppdragende på hr. Langelands forsvarspolitik og forståelsen av denne, og han kunne muligens forbedret sin egen gruppes tenkning. Det har altså selv etter åtte år i komiteen ikke vært mulig for SV å fremlegge forslag til en struktur. Vi håper – hvis SV blir representert på en måte som de blir fornøyd med ved neste valg – at man da også prioriterer forsvarskomiteen, slik at man i løpet av fire år får se SVs forsvarsstruktur. Det ville interessere svært mange også utover SVs rekker.

Hr. Langeland sa at det har vært litt rot i rekkene når det gjelder NATO. Ja, det har vi da vitterlig registrert. Mener hr. Langeland nå at NATO burde komme seg ut av Kosovo og det tidligere Jugoslavia fortere enn svint, eller bør NATO fortsatt være der?

Så til norske soldater og struktur, for å vende litt tilbake til det. Mener hr. Langeland og SV at norske soldater skal ha skikkelig utstyr, i hvert fall minst på linje med eller aller helst bedre enn en mulig motstander? Er det en målsetting for SV? Eller skal man ha en billig løsning som ikke gjør soldatene i stand til å gjøre jobben?

Så sa hr. Langeland at Fremskrittspartiet har bidratt til en mengde sløsing. Vi er veldig glad for at Forsvaret ikke har blitt satt på store prøver. Veldig mye av de investeringer som ble gjort på slutten av 1980-tallet og tidlig på 1990-tallet, var investeringer som ble besluttet under den kalde krigen. Hvem visste da hva som ville skje? Vi tok ansvar, og er glad for at anleggene ikke ble brukt. I dag må vi tenke videre i et 20-årsperspektiv. Det krever mot til å foreta beslutninger om nyinvesteringer. Det er hr. Langeland åpenbart ikke i stand til. Vil hr. Langeland f.eks. investere penger i et luftforsvar for fremtiden, som er helt nødvendig for å utøve suverenitet?

Hallgeir H. Langeland (SV): I forhold til NATO og Kosovo er det ikkje tvil om at det er heilt nødvendig å vera til stades i Kosovo. Men spørsmålet mitt i forhold til at den saka nå blir tatt opp igjen, var om ein kunne ha løyst dette på andre måtar enn det ein gjorde då ein utan folkerettsleg grunnlag gjekk til angrep på ein sjølvstendig stat, og faktisk gjennomførte ein del angrep som etter mi meining er sterkt i strid både med det eine og det andre, bl.a. var flyktningleirar, sjukehus og nyhetsstasjonar nokre av angrepsmåla.

Det må frå norsk side og frå internasjonal side leggest større vekt på å gjera noko før konflikstar oppstår. Det har vore SV si linje så lenge eg har vore med i SV, å syta for å hjelpa med økonomi der det er nødvendig, og å syta for bistand der det er nødvendig, for å dempa konfliktnivået rundt omkring i verda. Ikkje alle er interesserte i det. Mange er interesserte i at det skal vera eit konfliktnivå, slik at det vil oppstå krig og kriser. Eg seier ikkje at Framstegspartiet er det. Men det er ikkje tvil om at dess meir aggressivt ein opptrer internasjonalt, dess større problem blir det, slik som me bl.a. ser i forhold til Bush.

Så til Luftforsvaret. Me kjem til å stemma mot forslaget frå bl.a. Framstegspartiet og Høgre, som òg er intensjonen til fleirtalet, om å kjøpa nye transportfly og jagarfly. Når det gjeld Framstegspartiet, vil dei bruka 30 milliardar kr på nye fly. Dei pøsar ut av skattebetalare sine pengar heile vegen.

Til slutt: Når det gjeld dette med karakterar, oppseding og objektivitet, er noko av poenget nettopp at når ein gjev karakterar, klarer ein ikkje å vera objektiv. Det er det som er problemet for dei som er for slike system.

Presidenten: Replikordskiftet er omme.

Odd Einar Dørum (V): Jeg vil, akkurat som sakens ordfører, starte med noe av det mer prinsipielle, nemlig trusselbildet.

Jeg deler de synspunkter representanten Røsjarde gav uttrykk for ved begynnelsen av dagens debatt, nemlig at Norge verken nå eller på noe annet tidspunkt kan heve seg over sin geopolitiske plassering, og at det vil være direkte naivt i norsk forsvarspolitik å se bort fra det. Det betyr ikke at vi nå har en invasjonstrussel fra vår nabo i øst, men det ville være naivt med vår plassering på kloden å anta at vi skulle være så kloke at vi kunne se 10–15–20 år inn i fremtiden, og så si: Vi kan med sikkerhet

regne med at vi ikke skal bli utsatt for noe som helst. På det punkt deler Venstre, sammen med Kristelig Folkeparti og Senterpartiet, det bildet som representanten Røsjarde tegnet, og som vi også har felles med Høyre. Vi uttrykte det slik i sentrumpartiene da vi la fram vårt alternativ, at Regjeringen har også analysert dette, men de tok i grunnen ikke konsekvensen av analysen.

Så til det som Venstre oppfatter som de tunge tingene i denne saken. Jeg skal gå inn på dem før jeg kommer inn på de praktiske konsekvensene.

For det første: Forsvaret må hvile i folket. Forsvaret må hvile i folket på en slik måte at verneplikten og den produksjonen som skjer gjennom den, er så seriøs og så meningsfylt at noen har lyst på den, og at den samtidig gir en slik kompetanse at man vil delta i dette. Men produksjonen må også være så god og må ha et slikt nivå at man ikke om noen år risikerer at vernepliktsandelen er så lav at det norske folk ikke er villig til å bevilge penger til det forsvaret vi har. Eller at vi for den saks skyld, som noen muntert sa før i dag, ender med et yrkesforsvar hvor offiserene er bra, mens de vernepliktige soldatene rekrutteres fra det norske tilsvaret til kneipene i Marseille. Det får man utelukkende til ved å ta i bruk de tradisjoner som hviler i folket, og som vi kjenner til rundt i det ganske land.

På det punkt er jeg urolig over de fellesmerknader som Arbeiderpartiet og Fremskrittspartiet har om verneplikten, fordi det kan oppfattes som at man ikke mener det sterkt nok. Jeg er ved ettertanke kanskje mindre urolig over Fremskrittspartiet enn over Arbeiderpartiet. Grunnen til at jeg er det, er at Arbeiderpartiet i utgangspunktet faktisk la fram det dokumentet som vi behandler i dag, og som hadde en så lav styrkeproduksjon at hvis det ikke hadde blitt justert – for det første av komiteen og deretter delvis av Arbeiderpartiet selv – så hadde vi vært nede i en vernepliktsandel på 37 pst. Dette synes jeg er alvorlig, og jeg synes det er gledelig at dette rettes noe opp ved å øke utdannelsen gjennom Heimevernet, men kanskje også først og fremst ved å styrke Hæren, både ved jegerutdanning i bataljonsforband og Trønderbrigaden. Og la meg kommentere det siste.

Det måtte være totalt useriøst for et land som er i allianse med USA, ikke engang å prøve å gi en ryggdekning og en sikring av de forhåndslagrene vi har, men å si på en eller annen form for trønderengelsk: «Welcome to the homeguard training senter in Stjørdal. Welcome!» Det er mye bedre å vite at det er en intakt brigadestruktur som kan mobiliseres, som kjenner lendet, og som kan stille opp. Det ville vært totalt uansvarlig om ikke dette elementet hadde blitt innført. Det er blitt innført av flertallet, og jeg ser på det som meget positivt i forhold til dagen i dag.

Det andre elementet som er viktig for Venstre, er nordområdene, og de er også blitt styrket. De er blitt styrket bl.a. gjennom det som har skjedd med MTB som strukturelement, og det er helt på sin plass, i hvert fall i enhver form for fredstidskriser. En kunne jo tenke seg en situasjon i vernesonen rundt Svalbard: Send en fregatt – dramatisk eskalering. Send en MTB – en holder seg til

den logikken som Norge har holdt i hele den kalde krigen. Alle som blar i norsk historie – jeg skjønnte at representanten Langeland ikke hadde gjort det – vil vite at en finner bilder omtrent fra hvert tiår hvor norske MTB-er har brakt opp russiske trålere som var på ferd inn der de ikke skulle være. Så dette er et forutsigbart element, og det er et element som er helt nødvendig for å ha respekt for sjøterritoriet vårt, og for å gi signal til alle andre om at vi mener alvor med det.

Det viktigste, hvis man da skal levere det som er nødvendig, er at det er en produksjon som er tilstrekkelig. Derfor må det være noen flere anlegg, derfor må det være noen flere leirer, og på den måten er det bra at både Heistadmoen, Haslemoen og Dombås er der. Men min uro går på følgende: Heimevernet skal ha 83 000. Jeg håper etter representanten Godals svar at man faktisk går gjennom innstillingen fra Sårbarhetsutvalget som foreligger, før man konstaterer hva et oppgradert kompetent heimevern, sammen med de nødvendige spesialistenheter – enten det er jegerenheter eller det er politiets spesialenheter – må ha for å møte de sårbarhetstrusler som vi nå er kjent med, og som er kartlagt gjennom Willoch-utvalgets innstilling, men som dessverre ikke er med i proposisjonen.

Derfor er jeg glad for følgende: For 20 år siden utløste jeg latter i losjen til høyre for meg da jeg ville styrke Heimevernet. Det var en munter sesjon, og da skjønte jeg at for deler av det norske offiserskorpset var Heimevernet en slags underholdningsgeskjeft. Slik ser heldigvis ikke Stortinget på det, og slik ser heller ikke Venstre på det. Det er ikke ryggsekkalternativet som er temaet, men det er mennesker som vet hvor de bor, som har kompetanse og vet hvordan de skal opptre i kjent terreng. Det er en uvurderlig ting, spesielt når man skal endre oppgaven sin fra å passe på mobiliseringsdepoter til å passe på det som det nye sårbarhetsbildet utsetter oss for. Da er det helt uvurderlig, nettopp for å vite at man kan møte denne faren sammen med alle spesialistenheter, og da må man produsere nok for å få det til.

Når det så gjelder hvordan vi skal finansiere dette, hadde representanten Røsjarde i det som er hans styrke, nemlig myndighet og humor, en slags fantasifull skildring av hvordan Kristelig Folkeparti kunne drive kollekt, Venstre-folk kunne ta inn flaskepant, og senterpartistene kunne drive basar. Jeg må betro representanten Røsjarde at i sentrum har vi en hemmelig plan for hvordan vi virkelig skal få til slankingen i Forsvarets overkommando og departementet, og det er at vi skal ha en kallelse når representanten Røsjarde har tiltrådt som fylkesmann. Kallelsen blir: Arranger en permanent stollek i Myntgata og på Huseby til folk på grunn av representanten Røsjarde's ustyrlige energi og munterhet nærmest gir opp og tar en hvilken som helst pensjonsavtale som en fordel. Ja, det kunne faktisk være et virksomt virkemiddel. Men jeg skal ikke drive det lenger, for jeg er sikker på at det var litt alvor i det. Alvoret i det er at det går ikke an å gå inn i en debatt hvor Forsvaret skal legge ned moer, hvor folk skal «blø» i tilhørigheten lokalt, og så skal man ikke kjøre beinhard rasjonalisering på toppen av toppsjiktet. Vi

lever i et Norge hvor politiet er utsatt for det. Representanten Hernæs, som har vært her oppe før, har jo halvert antallet politidistrikter, og mener at han dermed får politifolk ut i gatene – han har saldert på den måten. Helsearbeidere er utsatt for det, lærere er utsatt for det, men ikke oberster og generaler og majorer og de som er midt imellom. Hva er dette for noe? Dette går ikke. Det går ikke an å opptre på denne måten.

Noen har sagt at det var en stor skandale at Stortinget ikke bevilget nok penger, og det kan være et poeng i det, men det er da sannelig en like stor skandale at man ikke klarer å levere rasjonalisering, at man nærmest sitter med et system hvor den ene utredningen avløses av den andre, mens den som laget den første utredningen, ikke tør gjøre noe fordi han skal avansere til en høyere posisjon. Hvis noen oppfatter dette som en kritikk av både faglige, administrative og politiske ledelser uavhengig av parti, så er det helt korrekt. Og den formuleres ikke for å være etterpåklok på vegne av fortiden, men for å lage et trykk på vegne av framtiden.

Når sentrum nå legger inn et budsjett, hvor vi justerer oss selv på 29 milliarder kr, vet vi at hvis vi har trykk på det som skal til, som går på ledelsesstrukturene, og som går på logistikkorganisasjonene, og vi har et minimum av eiendomskompetanse når det gjelder å selge de riktige tingene uten å gjøre noe dumt – og da er det ikke steinheller på Akershus det er snakk om, heller ikke Gardens kaserne på Huseby – så får vi dette til. Men uten det trykket – og jeg får si det høyt i salen: Jeg kjenner at når det trykket er borte i kommunal organisering, og jeg har vært sjef for noen andre enheter som ikke har hatt trykket – da skjer det jo ingenting!

Si til folk: Sitt rolig, skriv en utredning, og du får penger. De flytter ikke på seg, de flytter på alle andre. Og vi skal ha et forsvar som skal ha forsvarsevne, vi skal ikke ha et forsvar som skal ha papirflyttingsevne. Vi skal ikke komme i nærheten av situasjonen i Spania etter Franco, der det var så mange generaler og oberster igjen fordi de hadde gjort seg fortjent til det.

Vi er nødt til å gå inn i disse strukturene med en type tøffhet og en type styrke som vi ikke har gjort til nå. Hvis ikke, håner vi det norske folk, de som rundt omkring skal betale de pengene som i hvert fall Venstre er villig til å være med på å betale. Vi håner de menneskene som skal ha ordet i Forsvaret. Hvis man ikke utsetter toppstrukturene for denne type kritisk gjennomgang, gjør man simpelthen ikke jobben sin. Det er på det grunnlaget vi kan sondere et opplegg, og når representanten Restad, som er vel kjent som en systematisk petimetersjel med god oversikt, leverer 29 milliarder, og lover å levere, bør de partiene som står nærmest oss i tall, nemlig Høyre og Framskrittspartiet, ta det som et godt signal. For det er på denne måten vi kan få til noe.

Jeg vil avslutte med å si til Arbeiderpartiet at jeg synes det er veldig viktig her i dag at Arbeiderpartiet forklarer sin noe tvetydige holdning til verneplikt. Skal verneplikten bare avskaffes? Man tør ikke å si det. Eller mener man virkelig det som veldig mange av oss nå sier, at den skal være seriøs i framtiden og holdes fast på?

Venstre tror at den er helt avgjørende for at folk har tillit til Forsvaret.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Gunnar Halvorsen (A): Representanten Dørum prøver å tegne et trusselbilde der enkelte får karakteristikkene naiv, og der hans bilde av trusselen er det riktige.

Jeg tror at representanten sitter med et gammelt svart/hvitt-apparat, og at han bør prøve å få fjernkontrollen i gang og få skiftet over til det rette bildet. Jeg tror ikke at det i dag er invasjonforsvaret og trusselen i nord som er det store. Vi skal ikke lenger ligge i en veigrøft i indre Troms. Det er ikke det som er norsk politikk lenger.

Hvis en går over på det trusselbildet som jeg ser for meg, så er det kanskje indre europeiske problemer. Det er det som skjer i Kosovo, som er et problem for det norske forsvaret, det er emigrasjonen fra Nord-Afrika som svømmer inn over Europa i sør, det er åtte millioner muslimer i Frankrike, det er fattigdom, det er miljøproblemer – jeg trodde faktisk Venstre var opptatt av de miljøproblemene som kan skape alvorlige problemer for samfunnet, jf. Tsjernobyl-ulykken – det er IT-problemer, hackere som kan lamme hele det norske forsvaret og hele det norske samfunnet, det er strømforsyningen osv. Jeg tror at hvis representanten Dørum greide å få stilt inn parabolen, slik at han fikk inn det rette trusselbildet, ville han skjønt at det er ikke det forsvaret som han prøver å tegne et bilde av, vi trenger i Norge.

Jeg vil be representanten Dørum om å komme med en kommentar til om det ikke er slik at han lever i en svart/hvitt-bildetid.

Odd Einar Dørum (V): Jeg forstår at representanten Halvorsen ikke har lest Willoch-utvalgets innstilling. Willoch-utvalget ble nedsatt av tidligere justisminister Odd Einar Dørum for nettopp å tegne det trusselbildet. Jeg beklager dypt at Sårbarhetsutvalgets innstilling ikke er en del av saken vi behandler i dag. Det fører bl.a. til begrunnelsen om at det er viktig at folk har del i forsvaret, det fører til begrunnelsen for et vitalt oppegående forsvar, og det fører til at vi ikke skal ha et heimevern hvor en må stå 30 år i rullene for å levere 83 000 mann i produksjon. Dette fører det til, i tillegg til at det fører til at vi har et kompetent politi, at vi har kompetente borgere.

Bildet i nord er ikke av invasjon, men av et rikt sted på kloden med kjempestore ressurser, hvor det å opprettholde stabilitet, det å opprettholde forutsigbarhet, faktisk er en del av vår internasjonale forpliktelse.

MTB-ene, som Arbeiderpartiet gikk med på under det rimelige press som oppstod, er jo en del av det å vise at vi yter vår innsats i nord. Og det vi har av forsvar, er ikke mer enn det som er realpolitisk nødvendig for en tenkt framtidig situasjon, som ikke jeg kjenner, men la oss si at Putin V om 15 år fikk en krise i Sentral-Asia: Så kommer resultatet: rykk fram til Vardø – automatisk telefonsvarer – og en HV-tropp med utkjøpte Kalashnikov-er. Det er en dårlig måte å gjøre det på. I en slik situasjon må vi

hvert fall tenke som finnene gjør. Finnene sier jo i dag følgende: Mycket allvarlig reduktion av armén – skall reduceras från 26 till 22 brigader. Og finnene skryter ikke, de bare *er* der. De bare *er* der, slik at alle vet at en ikke bare kan krype inn. Men de brauter ikke av det. Det er det jeg snakker om: Vi skal ikke true noen, men vi skal være såpass nærværende at vi ikke får alliansen av liberalister, pasifister og slappfisker som bryter ned hele forsvaret vårt.

Bjørn Hernæs (H): Det har vært mye god humor i dag – både om kollekt, flaskepant og stolleker – en humor som jeg synes er aldeles utmerket i stortingsrestauranten, men som jeg ikke synes har noe særlig for seg i stortingssalen når vi diskuterer noe så viktig som det å ha dekning for den forsvarsrammen som vi nå vedtar. Og jeg tror at sentrumpartiene opptrer samlet når det gjelder underdekningen.

Da jeg påviste en underdekning på en halv milliard kroner i sted, tillot Restad seg å svare at dette hadde han hørt som rykter. Nå vet ikke jeg hvordan kommunikasjonen er mellom hr. Restad og hans parlamentariske leder, men det er nå engang slik at Forsvarsdepartementet har sendt et brev til de parlamentariske ledere og påvist en underdekning på 461 mill. kr i forhold til de rammene som Senterpartiet har beveget seg opp til. Da må jeg nok en gang – med den historien vi har om Forsvaret, hvor vi har hatt gode vedtak, men manglende vilje til å følge opp med penger – si at vi må ha noe mer konkret: Hvor har sentrumpartiene tenkt å ta disse pengene fra? Ellers havner vi i akkurat den samme situasjonen som tidligere ganger.

Så er det regionfeltet. Den regjeringen som både Dørum og Restad var medlem av, la frem meldingen om regionfeltet, og de brukte begrepet nasjonale hensyn som begrunnelse for at man ikke kunne øve på svensk jord. Det var også den regjeringen som sa at det alternativet som til slutt ble valgt, var det verst tenkelige av alle alternativer.

Synes representanten Restad det er rimelig, etter dette som kom fra hans egen regjering, å fortsette argumentasjonen om regionfeltet som om man skulle kunne øve i Sverige, og som om man ikke vet at det alternativet man valgte, kunne vært bedre?

Og så, hvis det blir tid: Hvor skal vi øve? Jeg har bare lyst til å avslutte med at når vi nå får denne kraftsamlingen om Forsvaret i Hedmark, er altså ikke det på grunn av sentrumpartiene, men til tross for den holdningen som sentrumpartiene har hatt til dette viktige spørsmålet.

Presidenten: Presidenten går ut fra at replikken var rettet til Odd Einar Dørum – ikke til Restad.

Odd Einar Dørum (V): Det å bli forvekslet med den gamle Kripes-mann og militærvenn Restad ser jeg på som en anerkjennelse.

Når det gjelder spørsmål om inndekning, hadde sentrum en inndekning som vi har erkjent at folk enten ikke har hatt tid til å gå inn i, eller ikke har godtatt. Derfor har

vi endret rammen, som Restad gjorde rede for tidligere i dag, til 29 milliarder kr. Vi tar ansvar og vil komme til å ta ansvar for den strukturen som blir vedtatt. Jeg vil ikke uttrykke det på noen annen måte. Men vi mener faktisk at det er helt nødvendig i en proposisjon – som ikke er et budsjett – å ha den type trykk på strukturene at det som til nå ikke har skjedd når det gjelder å slanke staber og støttefunksjoner, omsider skjer. Det er helt nødvendig å ha trykket!

Jeg må ærlig si – hvis man fjerner seg fra enhver forsvarserfaring, bare tar en kommunalpolitisk erfaring – at uten det trykket skjer det ikke noe. Jeg er opptatt av at det trykket skal være der. Jeg synes at representanten Hernæs skal glede seg over det jeg sa i en tidligere replikk til representanten Ingvald Godal, nemlig at Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Venstre, som jeg representerer – ikke Senterpartiet, selv om jeg gleder meg over å bli sammenlignet med Restad – har mye felles først og fremst med Høyre, men vi står også sammen med Fremskrittspartiet på mange viktige punkter. Det er en realitet som vi skal ta innover oss. Og når dette skjer, er det viktig å være oppmerksom på dette og høre at vi sier at vi justerer vår ramme. Men vi vil ha trykk. Vi vil ha trykk på det omstillingsarbeidet som også må skje på toppen i Forsvaret. Det norske folk, som betaler skatteavgiften, fortjener det.

Når det gjelder skytefeltet, er det tidligere kommentert av Restad, og jeg rekker ikke å ta det i dette innlegget. Vi legger fram forslag som vi mener er nødvendige, når vi får nye kritiske spørsmål og kostnader på bordet. Vi la fram et helhetlig opplegg den 28. mai. Vi er selvfølgelig svært opptatt av at folk skal bli øvd på en skikkelig måte. Det vil vi også ta konsekvensen av.

Hans J. Røsjarde (Frp): I motsetning til andre setter i hvert fall jeg stor pris på at hr. Dørum – hr. Dørum – gir uttrykk for sine synspunkter med en blanding av alvor og humor selv i stortingssalen.

Det er riktig som hr. Dørum sier: Når det gjelder beskrivelsen av omgivelsene, de utfordringene vi står overfor, har Venstre og sentrumpartiene samme holdning som Fremskrittspartiet – og Høyre, for den saks skyld. Det er nettopp det som er med på å danne grunnlaget for å øke strukturen, en mer realistisk tilnærming enn det Arbeiderpartiet har brakt fram til debatt. Og slik som det nå synes å bli, blir også resultatet en strukturøkning.

Så hadde hr. Dørum en adresse til Finland. Jeg får bare si at i motsetning til Norge og Venstre i Norge undertegnet ikke finnene mineprotokollen, men det er det kanskje ikke fint å minne om.

Så har jeg lyst til å peke på at det som sentrumpartiene, Høyre og Fremskrittspartiet nå sammen går inn for, vil koste. Rett nok har ikke sentrum villet bruke penger på å få en fjerde brigade, men antakelig må man opp i minst 1,5 milliarder kr mer enn det som lå til grunn, og da er også sentrums alternativ underfinansiert. Hva gjør man så med det?

Så til spørsmålet om hvorfor vi ikke er med på å kutte mer ned når det gjelder ledelse. Jo, vi er villige til det når

(Røsjarde)

den ledelsen som nå dannes, får omorganisert Forsvaret. Man kan ikke fjerne den ledelse som skal gjøre jobben. Man må ta tiden til hjelp og se hvordan det går. Jeg skjønner jo veldig godt at en major ikke setter seg ut på en gren og kutter av grenen på innsiden av seg uten på ordre fra en general – slik må man kunne tolke det.

Odd Einar Dørum (V): Representanten Røsjarde oppsummerte på en presis måte i sin siste replikk at en major selvfølgelig ikke gjør det. Det er jo ikke majoren som er problemet. Det er generalen eller generalens overordnede i linjen som er problemet. Og hvis ledelsen da ikke har trykk, er det klart at det ikke kan forventes at de som sitter nede, skal delta med noe engasjement. Min erfaring fra mindre og større offentlige apparater er at hvis ikke ledelsen eksponerer seg og får fram at den mener alvor, vil ethvert normalt tenkende menneske oppfordres til å helgardere seg. Helt riktig!

Jeg er opptatt av å ha dette trykket på endringene. Jeg har i beskjedenhet selv ledet endringsorganisasjoner som handler om en annen form for liv og død enn forsvar. Forsvaret skal handle om det som vi håper å forebygge, men som er tøft nok når det skjer. Og jeg må si at det har da vært mulig for den som har vært villig til å gå inn i disse situasjonene som leder, men det er krevende. Veldig krevende! Det enkleste er faktisk å holde seg unna.

Jeg har tross alt begrenset erfaring fra å lede et departement og ha reorganisert det på ett år. Det var meget krevende, og heldigvis var det dyktige folk. Men jeg har følgende erfaring: Hvis man vet hva man vil og holder trykk på det, får man også et resultat. Det er hele poenget mitt. Dette presset, som jeg trodde det var tverrpolitisk enighet om i dette stortinget, føler jeg det som en plikt å holde trykk på når jeg har ordet her i dag.

Når det så gjelder økningen av krigsstrukturen, er det rett at vi i utgangspunktet hadde fire brigader. Men vi måtte også kompromisere i den realpolitikken som oppstod. Vi måtte øke rammen med 1 milliard kr og gikk ned fra fire til tre og en halv brigade, i den forstand at vi faset inn Trønderbrigaden, som vi hadde prioritert som nr. 1. Men vi klarte ikke den styrkeoppbyggingen som vi kunne gjort på Østlandet.

Bjørn Hernæs (H): Jeg synes jeg må være så elskverdig at jeg gir representanten Dørum anledning til å svare på det han ikke rakk i sin forrige replikk, nemlig hans standpunkt når det gjelder Regionfelt Østlandet, og hvor de styrkene som han nå er med på å legge til Østerdal garnison, skal øve. Det er ikke så veldig mange muligheter. Vi kan fortsette å skyte i de nasjonale verneområdene på Dovre, med skyts som har en helt annen rekkevidde enn dem vi hadde den gangen det skytefeltet ble anlagt, men vi har i dag en helt annen holdning til miljø enn det vi hadde den gangen. Det andre alternativet er at vi oppretter en luftbro – jeg holdt på å si en Berlin-bro – mellom Østerdalen og Nord-Norge. Det kan verken økonomisk, praktisk eller miljømessig være særlig ønskelig,

men andre alternativer er jeg ikke i stand til å se. Jeg synes at sentrumspartiene – jeg oppfatter fortsatt at de står sammen – burde gi et svar på dette.

Og så en ting til når det gjelder rammen: Jeg synes fortsatt det blir for lett å lage en slags ordlek om en underdekning på en halv milliard kroner. Dette er, som jeg sa, tall som kommer fra Forsvarsdepartementet til de parlamentariske lederne. Og jeg vil gjenta hva jeg sa i et tidligere innlegg. Det er god praksis i Stortinget for at vi ikke leker med hypotetiske tallstørrelser, men forholder oss til de utredningene som kommer fra departementene. Da holder det ikke å henvise til at representantene ellers er gode med tall.

Så helt til slutt: Høyre har aldri brukt en innsparing på 450 polititjenestemenn til å saldere noe budsjett. Arbeiderpartiet la frem forslag om det, men det gjorde ikke vi. Det tror jeg også at representanten Dørum er klar over.

Utover det: Vi gleder oss også over at det på meget betydelige områder er forlik om Forsvaret mellom sentrumspartiene og oss.

Odd Einar Dørum (V): Representanten Hernæs har helt rett i hvilke logiske alternativer som eksisterer, så lenge det ikke eksisterer skytefelt i Østerdalen. Det er helt riktig.

Det vi har bedt om, er at man skal få avklart de spørsmål som nå er reist. Det er det som ligger i vårt forslag. Det går ikke lenger enn det. Vi syntes det var ansvarlig i forhold til de problemer som er oppstått med hensyn til støy og eventuelle kostnader. Det er det vi har bedt om. Det er slik at inntil det feltet blir klart, må man bruke eksisterende felt. Som beskrevet, ligger de på Dovre og i Nord-Norge. Jeg har ikke noe å tilføye til det. Det var et helt logisk resonnement som representanten Hernæs framførte i mitt sted, og jeg slutter meg til det.

Når det så gjelder salderingen, må jeg si følgende: I den proposisjonen vi fikk, stod det nesten ikke et tall. Det fins heller ikke et organisasjonskart. Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Venstre bad om å få tall fra Forsvarsdepartementet. Vi fikk til å begynne med beskjed om at det var nesten umulig å levere tallene. Ca. en uke før fristen fikk vi noen svar, og etter hvert ble det en dialog om dette. Vi har en vilje til å gå inn med et hvilket som helst tall, slik at det vi faktisk stemmer for, blir resultatet. Det er slik vi har jobbet hele tiden. Slik begynte vi å jobbe, og etter hvert begynte vi å få svar fra departementet. De som sitter i komiteen, altså representantene Stråtveit, Rise og Restad, jobbet slik, og de har justert seg. Vi er da ansvarlige for at når vi ønsket en større produksjon og et større nærvær i nord, justerte vi rammen vår til 29 milliarder kr, og det er klart at det gir vårt utgangspunkt for å operere videre.

Men jeg vil ikke kommentere dokumenter jeg ikke har sett, fra denne talerstol. Jeg er nødt til å forholde meg til det arbeidet som er gjort, og til det at vi vil ta ansvar for våre handlinger.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til replikk.

Anne Helen Rui (A): Før jeg begynner på mitt innlegg, må jeg få lov til å si at jeg forundres over at trykket i Venstre er så mye større når de er i denne sal, enn når de er i regjering. Det ble, som Riksrevisjonen har sagt til oss, ikke gjort noe for å fjerne noen i Forsvarets overkommando i de to årene som Bondevik hadde regjeringsmakt.

Men nå er vi da endelig der da den store saka om omlegginga av Forsvaret skal bli vedtatt. Det har vært nedlagt mye arbeid både innad i Forsvaret, i det politiske liv og i departementet, og mye arbeid vil gjenstå i Forsvaret etter denne dagen også. Mange frustrasjoner blant de ansatte har det vært, og ennå er de ikke helt slutt, vil jeg tro. Mange regnestykker er blitt regnet, og forskjellige resultater er kommet fram overalt. Det gir grunn til bekymring og gjør det ikke lettere å ta vanskelige avgjørelser her i huset. Mitt håp er likevel at når vedtakene er blitt fattet, så samles man om å gjennomføre dem. Det har ikke alltid vært tilfellet i Forsvaret inntil i dag. Denne gangen håper jeg at treneringer ikke vil finne sted. Sjøl om ikke alle vedtakene vi er blitt invitert av Regjeringa til å fatte, vil bli fattet, er det likevel slik at de aller fleste forslagene fra Regjeringa vil bli vedtatt i kveld. Noen få videreutredninger vil bli gjennomført de kommende måneder.

Forsvaret har i mange år nå vært gjenstand for strukturomlegginger, både i Luftforsvaret og i Sjøforsvaret. Jeg er bekymret for at den strukturen vi vedtar i dag, ikke helt vil passe inn i den økonomiske rammen, sjøl om den økonomiske rammen er blitt økt betraktelig. Det er viktig at de ansatte nå kan få konsentrere seg om den egentlige jobben sin, og ikke bare holde på med nye utredninger. Uansett om debatten går høyst om økonomiske rammer, nedleggelse og flyttinger, er og blir de ansatte det viktigste vi har i Forsvaret. Derfor er personal-, familie- og rekrutteringspolitikken svært viktig, men det er også viktig at det er rom for riktige investeringer, slik at de ansatte kan utføre sin jobb på en tidsriktig måte. Og så er det viktig at Forsvaret fortsatt arbeider for å få opp kvinneandelen. Jeg vil påstå at det vil bli et bedre forsvar med flere kvinner, også i høyere stillinger.

Mens Bondevik-regjeringa vendte tommelen ned, stod Arbeiderpartiet og Høyre samlet gjennom hele denne stortingsperioden om at de nye MTB-ene av Skjold-klassen skulle bygges. Jeg er derfor spesielt glad for at vi er blitt enige om at det skal bygges fem nye MTB-ere. Disse fartøyene er flotte, funksjonelle, raske og hypermoderne, utviklet og bygd i Norge for norske forhold. Mange har de vært som har stått på i kampen for Skjold og de arbeidsplassene denne bygginga vil føre til.

Langs vår lange kyst er det oppgaver nok å ta fatt på: tilstedeværelse, avskrekking og hjelp i nødssituasjoner er noen av dem. Når vi nå bestemmer å legge ned de aller fleste av sjøforsvarsdistriktene, som vi akkurat faktisk har opprettet, og dermed vil få langt færre ansatte i ledelsesstrukturen i Sjøforsvaret, mener vi at det må være rom for å drifte MTB-flåten uten at det skal gå ut over andre deler av det operative Sjøforsvaret. Ut av kontorene og over i fartøyene i praktisk sjømannskap ute langs vår lan-

ge kyst, må være målet. Mindre byråkrati og mer praktisk arbeid må gjelde også i Forsvaret i framtida.

Jeg er også svært glad for at Kystvaktas base fortsatt forblir på Sortland, og at deres viktige arbeid kan videreføres. Her er tilstedeværelsen viktig, men svært viktig er også fiskerikontrollen og den hjelp Kystvakta gir i nødsituasjoner. På Barentshavet er den norske Kystvakta en øyeblikkelig hjelp for alle mennesker fra alle nasjoner som har sitt virke der oppe, og iallfall på vinterstid er det ingen helgedag å arbeide på Barentshavet.

Forsvaret av Norge er bygd opp over tid over hele landet, og mang en forsvarskommune har nytt godt av å ha trygge og gode arbeidsplasser i Forsvaret og de skatteinntektene Forsvarets ansatte har ført med seg. Mange lokalsamfunn har også nytt godt av de ansatte i Forsvaret og deres familier, deres kunnskaper og engasjement. Men det er en kjensgjerning at mange enheter er dyrere å drifte enn færre og større, dessverre. Det dreier seg ikke bare om at hver leir eller mo skal ha sin ledelse og sin struktur, men enda mer om at Norge på lik linje med alle andre land har hatt en eventyrlig teknologisk utvikling. Nå kommuniserer vi via mail, mobil, tekstmeldinger og videokonferanser, og sjeldnere via telefaks, seminarer, konferanser og fysiske møter. Dette er en virkelighet som hele det norske samfunnet må ta innover seg, også Forsvaret. Den nye teknologien gjør noen oppgaver overflødige, men den er dyr å kjøpe inn, og den blir fort foreldet.

Det snakkes spesielt fra sentrumspartiene om sentralisering, men i virkeligheten er det en tilpasning til dagens teknologiske virkelighet. Det er en utvikling vi kan mislike eller like, men uansett må vi som er valgt til å ha ansvaret, ta denne utviklingen på alvor og forholde oss til den på en offensiv måte. På samme måte som ny teknologi gir oss nye muligheter, har den også sine sidevirkninger. Det trengs færre mennesker enn før til å gjøre de samme jobbene. Forsvaret har vært flink til å utdanne sine folk i alle grener og på alle vis til de viktige oppgavene de har i inn- og utland. Men de har ikke vært like flinke overalt til å samarbeide med hverandre innenfor de samme utdannelsesgrenene på tvers av forsvarsgrenene. Den omlegginga vi nå vedtar, vil sørge for at et samarbeid nå vil bli det normale og ikke unntaket. Vi er også opptatt av at utdannelsen på krigsskolenivå og oppover snarest mulig må aksepteres på linje med sivile utdanninger.

Nesten alle fylker mister noe i denne omlegginga. Noen få får noe mer enn de har i dag, men det vanskelige er å legge ned. Det er vondt for de ansatte, for noen helt uforståelig. Det er sårt og vanskelig for lokalsamfunnene, nesten ufattelig, når vi ser på de flotte, gamle, velholdte, historiske stedene som har gitt sine lokalsamfunn identitet, trygghet og stolthet. I mitt hjemfylke, Vestfold, gjelder dette leiren i Stavern. Jeg tror ordet «sorg» er det eneste ordet som dekker og er den rette beskrivelsen på manges personlige følelser når vi nå erkjenner det faktum at nedleggelsen blir vedtatt her i kveld.

I ettertid må alle gode krefter samles i stat og kommuner for å ta vare på de kulturhistoriske nasjonalskattene,

slik at allmennheten i framtida kan nyte godt av de vakre naturperlene som Forsvaret ikke lenger trenger. Men livet er slik at sorger og gleder følger hverandre. I Vestfold vil vi nå få beholde Luftforsvarets stasjon på Mågerø på Tjøme med dertil hørende skolevirksomhet, noe jeg setter stor pris på. Befalsskolen på Karljohansvern i Horten vil i framtida bli Sjøforsvarets befalsskole, men sjøforsvarsdistriktet og orlogsstasjonen må legges ned. Derimot vil det tekniske verkstedet som gjør mange gode jobber for Forsvaret, bli beholdt i Horten. Om vi vil få beholde Kongelig Norske Marines Musikkorps i Horten, vet vi ikke helt før avstemmingen er ferdig her i kveld. Men vi i Arbeiderpartiet vil iallfall stemme for det.

Kirsti Kollé Grøndahl hadde her overtatt presidentplassen.

Steinar Bastesen (TF): Vi diskuterer i dag omleggingen av Forsvaret. Det er en stor og viktig sak. Det handler om hva slags forsvarsstruktur Norge skal ha i fremtiden. Det handler om hvorvidt vi skal ha et troverdig forsvar. Skal vi ha tilstedeværelse, og skal vi vise at vi hevder suverenitet over våre områder på land og ikke minst på sjø? Det handler om å være i stand til å overvåke våre havområder. Det handler om å forhindre at man får inn-trengere. Det handler om å forhindre at vi får en katastrofe som kan ramme vår kyst, av både atomavfall som skal fraktes nordover langs kysten, og av mengder med flytende asfalt som skal fraktes sørover langs kysten. Det handler om å ha en kystvakt som er operativ. Det handler om å ha tilstedeværelse og vise flagget sitt. Og det handler om å verne og vakte over våre naturressurser som fins i både norsk økonomisk sone og i Smutthullet og i Smutthavet.

Det snakkes om krig og forsvar. Jeg vil si det så sterkt: Den tredje verdenskrig utkjemper i dag, og den gjelder hvem som skal kontrollere maten som verdens befolkning skal spise, den rene maten – maten i havet. Det som foregår i dag, både i Barentshavet, i vår sone og i Smutthavet, er helt uten kontroll. Kystvakta og våre marinefartøyer har ingenting å gjøre i de internasjonale smutthav og smutthull som finnes, som vi ikke har jurisdiksjon over.

Det handler også om å bevare våre kystfort, og jeg er glad for den ordningen som en har kommet fram til i innstillingen, at vi i det minste skal ha dem i «møllpose».

Jeg er også glad for at det er funnet plass til MTB-ene på budsjettet, og selvfølgelig fregattene – de kommer jo – men det dreier seg også om å ha såpass med penger at man kan holde både kystvakt og fregatter i sving.

Vi har stridsbåtnettet – det er greit – det var vel det som skulle være erstatningen for kystfortene, men jeg må ærlig talt si at hvis man skulle satse alt på de stridsbåtene og på soldater som omtrent skal bruke matpakke og termos-prinsippet når de skal ut og krige, blir det litt tynt etter min oppfatning.

Det handler videre om hvorvidt vi skal ha et troverdig luftforsvar. Det er opplagt at skal vi ha et forsvar, må vi

ha både et sjøforsvar og et luftforsvar. Vi må få kjøpe inn kampfly, og de må kunne kjøpes inn utenfor rammene.

Det handler selvfølgelig også om hvorvidt vi skal delta i krig i andre land. Jeg har sagt det før: Kystpartiet er helt imot at vi skal drive krig i Kosovo eller noe som helst annet sted i verden. Norge har alltid vært en fredsel-skende nasjon. Vi har aldri drevet på med å krige i andre land. Derfor må jeg si at den pengebruken, den sløsing med penger som foregår i forbindelse med vårt engasjement i Kosovo, er uten samtykke fra Kystpartiet, iallfall.

Det handler videre om hvorvidt vi skal ha en troverdig verneplikt, og med den innstillingen som ligger på bordet, ser det ut til at vi kan få også det på plass.

Jeg har kontinuerlig siden nyttår sammen med en rekke andre representanter stilt en rekke spørsmål her i Stortinget om kystovervåkingen, om å sikre at vi får en oppgradering av kystradarkjeden i sør. Ved å bruke 200–300 mill. kr over en femårsperiode kan vi overvåke hele norsk økonomisk sone med radar – ikke til Tromsø, men det sies jo at det er et arbeid i gang.

Så vil jeg si noen få ord om Reitan/Jåttå. Vi står overfor en situasjon med samlokalisering av Forsvarets overkommando med NATO. Det er åpenbart at ved å nedprioritere Reitan framfor Jåttå får man ikke den kontroll med Barentshavet som man ville ha med Reitan som hovedkvarter. Og jeg har lyst til å si det med et vers: Reitan-ra-ti-rei-ta-ti-Reitan! (Munterhet i salen)

Presidenten: Presidenten takker for dette vektige innlegget i debatten.

Kjell Magne Bondevik (KrF): Jeg deler standpunktet til representanten Bastesen, men jeg skal ikke prøve å fremføre det på den måten, bare kort og saklig og nøkternt understreke at når det gjelder plasseringen av hovedkvarter, er vi enige.

Dagens debatt om omleggingen av Forsvaret i kommende fireårsperiode viser at regjeringen Stoltenbergs forslag er blitt kraftig endret på flere områder. Flertallet ønsker et sterkere nasjonalt forsvar og også en noe høyere økonomisk ramme, samtidig som det er bred enighet om å opprettholde vår kapasitet og delta solidarisk i internasjonale operasjoner for fred og krisehåndtering. Dette tror jeg er bra for Forsvaret, og det er bra for landet.

Vi er tilfreds med at de fleste endringene drar utfallet nærmere det alternativ som sentrumspartiene la fram 28. mai, nemlig: Heimevernets oppsetningsstyrke kuttes ikke til 60 000 mann, slik Regjeringen foreslo, men Heimevernet får beholde 83 000 soldater, slik sentrum ønsket. Den sterke nedbygging av verneplikten bremser, bl.a. ved at Heistadmoen, utdanningsgarnisonen, opprettholdes – også det i strid med Regjeringens forslag. I pakt med sentrumspartiernes forslag droppes forslaget om nye forsvarsdistrikter, og det gis territorielt ansvar til dagens 18 HV-distrikter. Hæren styrkes i forhold til Regjeringens forslag, med en mobiliseringsbrigade i Trøndelag. Regjeringens forslag om å fjerne missiltorpedobåtene som strukturelement i Sjøforsvaret blir avvist, og nye

MTB-er av Skjold-klassen vil bli bygd. Den militære tilstedeværelsen i Nord-Norge styrkes innenfor flere forsvarsgrener, ikke minst innenfor Marinen, som skal kontrollere våre store havområder.

Det er altså flertall for en sterkere krigsstruktur enn det Regjeringen foreslo. Det som nå tegner til å bli flertallets vedtak om forsvarsstruktur, ligger ganske nært opp til sentrumpartiernes alternativ på mange områder.

Når det gjelder finansieringen av det framtidige Forsvaret, har også sentrumpartiene et forslag som ligger noe over Arbeiderpartiets. Det burde derfor nå ligge til rette for å få subsidiær oppslutning fra andre partier under voteringen omkring dette senere i dag.

På forhånd gav Regjeringen uttrykk for et sterkt ønske om å få til et forlik som kunne forplikte partiene til å gi Forsvaret stabile og forutsigbare rammer under den krevende omstillingsperioden som de nå står foran. For min del uttalte jeg full enighet til dette standpunkt. Det ville vært en stor fordel å ha fått et bredt forlik, både om struktur og om økonomiske rammer. Det er så langt ikke oppnådd. Og jeg må si det har forundret meg at ikke statsministeren selv har lagt større tyngde inn i arbeidet for å oppnå et slikt forlik. Han lot dette drive, slik at vi i dag får et sprik på flere punkter, særlig når det gjelder økonomisk ramme. Hvis Regjeringen mener et forlik er så viktig som den har gitt uttrykk for, hadde jeg ventet et sterkere engasjement, ikke bare fra forsvarsministerens side, som var i aktivitet, men også fra Regjeringens ledelse, med sikte på å få til dette forsvarspolitiske forliket som vi hadde vært tjent med.

Under sluttspurten med forsvarskomiteens innstilling har sentrumpartiene tilpasset sine forslag noe med sikte på at det kunne lette arbeidet for å få til vedtak som kunne bli retningsgivende for et forlik. Det gjør også at vi har funnet å måtte – og ville – øke den økonomiske ramme noe i forhold til Regjeringens forslag, men likevel innenfor rimelighetens grenser.

Den forsvarsstruktur som det nå er flertall for, kan, om den vedtas, sammen med sentrumpartiernes forslag til økonomiske rammer for fireårsperioden gi de rammer som trengs for omleggingen av Forsvaret. Jeg utfordrer derfor både partiene til venstre og til høyre for sentrum til å se den muligheten som her ligger for samlende vedtak, selv om de ikke samsvarer med partienes primærstandpunkt.

Det som skuffer meg mest med utfallet av dagens behandling, er at Arbeiderpartiet og Fremskrittspartiet i en slags koalisjon i realiteten bidrar til å svekke den allmenne verneplikt.

For øvrig blir det fattet mange gode vedtak i kveld.

Jan Petersen (H): Dette har vært en debatt velsignet fri for enkeltspørsmål. Det tror jeg er meget riktig, fordi en god del av de grepene som nå gjøres, er helt nødvendige for å rydde plass til mer kampkraft i Forsvaret. Vi trenger de pengene for å få et bedre forsvar. Jeg har riktignok fra tid til annen følt at jeg har sittet på kontormøte i departementets budsjettavdeling, slik som debatten hittil har gått. Men det er heller ikke noe rart, fordi debatten

om forsvarsbevilgninger gjennom de siste årene ofte har vært debatten om feilberegninger og tall som har vist seg å bli andre. Og det er ikke noe rart at det er debatt om dette.

Men det er en krevende behandling vi er gjennom, for det spørsmålet som jo stilles, er hvor mye penger er vi villig til å bruke på en forsikringspremie i en tid hvor den aktuelle fiende ikke måtte stå rundt døren. Da er det fristende å utsette og utsette og utsette, og det er jo historien om 1990-årene og en av de viktige grunnene til den ubalansen som Forsvaret har fått.

Det er grunn til å understreke at Forsvaret er en forsikringspremie. Vi skal ta høyde for det uventede, og uansett hvor flinke skrivebordskrigerne er til å lage scenarier, så er altså historien om det forrige århundret historien om de uventede utviklinger, og derfor må Forsvaret være stort nok og forberedt nok på det uventede.

Jeg tror det er svært viktig å understreke at dette er et forsvar som er basert i alliansen, hvor vi har en forpliktelse til å ta vare på vårt eget, men samtidig sette oss i stand til å virke for det felles beste. Det har før denne debatten vært forsøk på å lage motsetninger mellom satsing her hjemme og satsing ute. Det er en falsk motsetning. Vi må sette oss i stand til å operere og bidra ute, nettopp for i sin tur å få solidaritet fra våre allierte her hjemme om det skulle bli nødvendig.

Det er helt riktig at det har vært svært ønskelig å få til et forlik om Forsvaret for å unngå den ubalansen vi har hatt gjennom mange år. Men hvilket som helst forlik er jo ikke ønskelig; Forsvaret må være godt nok. Og problemet med et forlik er jo at det alltid er den seneste båten i konvoien som bestemmer farten, og i dette tilfellet Arbeiderpartiet. Det forslaget Regjeringen fremla, var rett og slett for smått. Og når man sier at det var den realistiske rammen – ja, så er det et viljespørsmål hva som er realistisk. Vi andre har gjennom år vært villig til å bevilge høyere forsvarsbudsjetter enn Arbeiderpartiet, og hadde derfor større muligheter for å få et forsvar som er godt nok.

Vi får flertall for strukturen. Jeg vil advare representanter mot å gå for langt i å påta seg eierskapet til den strukturen som er. Det er mange som har tenkt likt. Jeg går ut fra at representanten Rise, når han ser igjennom referatet fra sitt innlegg, vil forstå at han gikk vel langt – bidraget har vel stort sett vært å sette plast rundt det man hadde tenkt. Det er forskjellen. Realiteten er at mange av disse tankene om krigsstrukturen har vært tenkt parallelt i flere grupper, og det er jo nettopp styrken i saken at man kan tenke likt. At det har vært nødvendig å kjempe igjennom f.eks. MTB-ene, har vært tøft når ingen andre er med, men det er en annen side av saken.

Det Forsvaret som vi nå i dag vedtar, har en prislapp. Der tror jeg vi får legge departementets beregninger til grunn, og den prislappen er altså 118 milliarder kr, og i overensstemmelse med det fremmer Høyre i dag forslag. Det forslaget er det beste grunnlaget for et forlik som gjør at det er sammenheng mellom penger og struktur. Alle andre lavere forslag vil gi problemer i større eller mindre grad, avhengig av hvor detaljert man kan greie å

styre det. Men jeg synes ikke at dette er tidspunktet for ved regneoperasjoner å forsøke å få det samme for en lavere pris. Det tror jeg kan gi oss ubehagelige overraskelser.

Så er selvfølgelig spørsmålet: Skal vi da være med på å stemme for forslag som ikke er våre egne? Det vil vår gruppe overveie under den uttrykkelige forutsetning at det da i så fall er *gulv* vi etablerer, og at det er muligheter for å kjempe for å gå over senere. Det er en forutsetning for det hele. Det må forslagsstillere senere kunne presisere, at vi stemmer i så fall for under den forutsetning at vi er med på å etablere *gulv*.

Så en veldig kort bemerkning om Jåttå og Reitan. Jeg har lyst til å si at jeg tror det er meget gode argumenter for begge løsninger. Det betyr at begge løsninger er forsvarlige. Problemet oppstår i det øyeblikk man gjør som representanten Restad og sier at man sender signaler ved sitt valg. Det er et meget uklokt standpunkt. Det kan misforstås i andre land, og det er det intet grunnlag for.

Carl I. Hagen (Frp): Jeg er nå engstelig for at stortingsflertallet gjør nøyaktig det samme som stortingsflertallet og Regjeringen har kritisert tidligere storting for, nemlig at man vedtar en struktur som man ikke garanterer de nødvendige pengene til, slik Jan Petersen snakket om.

Det foreligger ikke noen offisiell prislapp på det som blir sluttvedtakene her i kveld, ganske enkelt fordi vi ikke vet hva sluttvedtakene vil bli, før de er fattet. Imidlertid er det allikevel flere partikonstellasjoner som vil gjøre det samme som vi har kritisert at Regjeringen bad forsvarssjefen om å gjøre, nemlig å begynne med en økonomisk ramme, og så si: Hva får vi av forsvar for dette?

Dette har Fremskrittspartiet alltid ment er galt. Med utgangspunkt i Norges sikkerhetspolitiske situasjon, forsvarspolitiske situasjon og vurdering av den langsiktige usikkerhet i vårt naboland bør vi konstruere det Forsvaret vi trenger i form av en struktur, og så kan vi spørre hva det koster. Så kan vi forplikte oss til at vi i alle fremtidige budsjetter skal binde oss til ikke å stemme for et budsjett uten at dette *gulvet* som er konsekvensen av kostnadene, er med i alternativet.

Så fort vedtakene er fattet når det gjelder struktur, kommer derfor Fremskrittspartiets stortingsgruppe til å be Forsvarsdepartementet om en offisiell beregning av kostnadene ved den vedtatte struktur, og det er mye som tyder på at det blir mer enn de 118 milliarder kr som Petersen nevnte. Vi er innstilt på at når det gjelder det som blir prislappen på vedtakene om struktur, som skal regnes ut korrekt etter en grundig gjennomgang, bør partiene inngå en forpliktende, skriftlig avtale om at de i neste fireårsperiode ikke stemmer for budsjettalternativer som ikke har dette minimum av bevilgning, altså et *gulv*. Vi ønsker ikke noe tak. Det er vårt utgangspunkt. Det er det eneste som kan sikre den forutsigbarheten som alle snakker om. Vedtar man nå noen rammer som ikke dekker det som blir den vedtatte struktur, er vi igjen tilbake i det gamle hvor det ikke er forutsigbarhet.

Så jeg inviterer de øvrige partier: La oss vedta strukturen – ikke vedta noen økonomisk ramme – og finne ut hva det koster! Og så undertegner vi alle – etter mønster fra kontantstøtteavtalen som nettopp gav forutsigbarhet på det området – på at vi ikke vil stemme for noe mindre til forsvarsbudsjettet i den kommende fireårsperioden.

Så har det vært mange som har snakket mye om økonomi også når det gjelder investeringer. Jeg kan ikke forstå at vi ikke nå kunne ha tatt avgjørelsen politisk om at vi skal sørge for at når F-16 må fases ut, skal vi være med i utviklingen av et nytt jagerfly, enten det europeiske eller det amerikanske – og det kan vi bestemme nå – og at vi skal anskaffe 60 fly. Det kan da ikke være noen grunn til at dette skal skape uforutsigbarhet ved at det muligens skal tas innenfor rammen av det ordinære forsvarsbudsjettet. Derfor har vi i revidert nasjonalbudsjett fremmet forslag om å opprette et fond for deltakelse i utviklingen av og anskaffelse av 60 nye jagerfly, og vi bevilger 30 milliarder kr. Det er fremdeles mindre enn den merinntekten som staten har fått som følge av ekstraordinære inntekter i inneværende år. Dette er et beløp som da vil være satt til side, som står der, forvaltes, og automatisk vil kunne betales ut over mange år. Slik slipper vi videre krangling om vi skal ha jagerfly eller ikke, som er det forsvarssjefen har sagt er det viktigste på lang sikt.

Det kan ikke være slik at den ordinære forsvarsdriften skal gå opp og ned i takt med store utstyranskaffelser, eller om en regjering får flertall for en stor deltakelse i internasjonale operasjoner. Det er denne utforutsigbarheten, det at man plutselig velger å gjøre noe som påfører store kostnader, vi må komme bort fra. Derfor må vi finne ordninger som sikrer en jevn aktivitet i det ordinære forsvar. Rent personlig synes i hvert fall jeg det hadde vært best om vi kunne sørget for at alle de store anskaffelsene ble tatt utenfor de ordinære budsjetterammer. Når det gjelder jagerfly, er det 30 milliarder kr over 20 år, altså 1,5 milliarder kr pr. år. Det må være bedre å ta det i én jafs – så er det på plass – enn å fortsette med å ha usikkerhet. Og hvis man skal ta det innenfor rammen, må andre ting innenfor Forsvaret reduseres med 1,5 milliarder kr, eller et større beløp, fordi det vil være noen år hvor pengene – etter kontantstøtteprinsippet – kommer til utbetaling.

Vi synes det er en helt uforsvarlig måte flertallet gjør det på. Vi står fast på at vi vil lage en struktur slik vi har foreslått, og vi er villig til å bevilge det det koster. Jeg synes det er uansvarlig av flertallet å gjøre det omvendt: å ta utgangspunkt i hva de har råd til.

Statsråd Bjørn Tore Godal: Regjeringens forslag til omlegging av Forsvaret har sin basis i en grunnleggende erkjennelse av at Forsvaret i en årrekke har befunnet seg i en dyp, strukturell krise, og denne krisen hadde bare vært marginalt bedre eller verre med noen hundre millioner kroner mer eller mindre. Forsvaret er dårlig organisert i forhold til de oppgaver det skal løse, samtidig som de ressurser Forsvaret får tilført, er for små til å drive og fornye det på ansvarlig vis.

I dag bruker vi for store summer på et forsvar som ikke gir økt sikkerhet, men der gal bruk av pengene for ofte fører til at vi setter fly på bakken, legger fartøyer til kai og tærer på våre lagre. Vi vil ha mer sikkerhet for hver krone, ikke mindre.

For hvert år som går, blir Forsvaret dessuten enda mer gammeldags og i enda dårligere stand til å løse sine oppgaver, fordi midlene til å drive og ikke minst fornye det på en skikkelig måte ikke finnes, og fordi utviklingen har løpt fra den kalde krigens måte å organisere Forsvaret på. Det mener faktisk alle land, også vår nabo i øst. Derfor er alle land inne i en dyptgripende reorganisering av sine forsvar. Vårt forsvar er med andre ord inne i en negativ utviklingsspiral, som i løpet av få år vil føre til et forsvarspolitisk sammenbrudd dersom ikke drastiske grep tas. Om forholdsvis få år – om vi ikke gjør noe med det, og det ser det ut til at vi vil – vil alt gå med til lønninger og ren drift av et stort antall garnisoner uten at det produseres reell forsvarsevne. For å sitere et enstemmig Forsvarspolitisk utvalg, der alle partiene på Stortinget var representert, og som avgav sin innstilling i fjor:

«Å motvirke Forsvarets voksende ubalanser og utvikle et Forsvar som er tilpasset dagens virkelighet og fremtidens krav, er ikke et spørsmål om justering og rasjonalisering. Det kreves *radikal omlegging*.»

– Dette sa alle, fra Fremskrittspartiet til SV.

På samme måte understreket forsvarssjefen i Forsvarsstudien 2000 behovet for en omfattende og rask omlegging av Forsvaret. Han begrunnet dette behovet både ut fra det sikkerhetspolitiske behov for å modernisere styrkestrukturen, og ut fra det økonomiske behovet for å redusere størrelsen på Forsvaret. Skulle vi vedlikeholde og drifte dagens vedtatte struktur, som mange er tilhenger av, ville det kreve minst 36 milliarder kr i årlige budsjetter – og jeg legger merke til at ikke noe parti er i nærheten av det tallet her i dag.

Med basis i disse rådene fra forsvarssjefen og Forsvarspolitisk utvalg anbefalte Regjeringen i St. prp. nr. 45 betydelige grep i Forsvarets struktur og organisasjon. Vi anbefalte både en reduksjon av størrelsen på Forsvaret for å tilpasse det til realistiske, men økte – jeg understreker økte – økonomiske rammer, og en modernisering av Forsvaret for å tilpasse det til en ny sikkerhetspolitisk situasjon og den militærfaglige utvikling. Den overordnede målsetting for anbefalingene var å legge til rette for en modernisering av Forsvaret gjennom å kutte 5 000 årsverk og redusere de årlige driftsutgiftene med 2 milliarder kr.

En omlegging i den størrelsesorden Regjeringen har anbefalt, vil nødvendigvis være smertefull, for både enkeltpersoner og lokalsamfunn. Vi mener imidlertid dette er en pris som må betales om vi skal skaffe et moderne forsvar tilpasset en ny tid, og ikke minst trygge arbeidsplasser i framtiden. Jeg vil gjerne her fra denne talerstolen gi min honnør til befals- og arbeidstakerorganisasjonene i Forsvaret for å ha tatt denne utfordringen på strak arm, selv om de selvsagt har hatt sine kritiske merknader og derigjennom faktisk påvirket proposisjonen. Regjeringen anbefaler videre, som kjent, tiltak

for å avhjelpe de sterkest berørte kommunene, og dem er det flere av.

I tillegg til den høyst forståelige kritikk som proposisjonen er blitt møtt med fra organisasjoner, lokalsamfunn og enkeltpersoner som er sterkt berørt, er også Regjeringen blitt kritisert for å anbefale en for sterk nedbygging av Forsvaret. Vel, jeg viser til at i forhold til årets nivå øker man i proposisjonen med 1 milliard kr og gjennom Arbeiderpartiets opplegg i innstillingen med 1,5 milliarder kr i forhold til dagens nivå. Og det er en krevende oppgave for de partier som ikke har for vane å kutte i sykkelloppstillingen eller i bistandsbudsjettet for å skaffe ryggdekning for flere milliarder til Forsvaret.

Fra mange hold er proposisjonen blitt lagt ut som at vi prioriterer deltakelse internasjonalt høyere enn forsvar av norsk territorium. Jeg er særlig glad for Høyres leders kommentar på det punkt. Jeg kan ikke få understreket sterkt nok hvor uenig jeg er i denne kritikken. Det er to hovedårsaker til at jeg mener at denne argumentasjonen er urimelig:

For det første vil et stort, men umoderne forsvar ikke være til noen hjelp for Norge, verken nasjonalt eller internasjonalt. Et slikt forsvar vil ikke på en effektiv måte kunne ta opp kampen mot en eventuell angriper. Den tid er forbi da store armeer sloss mot hverandre. Et slikt forsvar ville heller ikke kunne samarbeide på hensiktsmessig måte med våre allierte. For meg er den viktigste grunnen til å modernisere Forsvaret nettopp at det er nødvendig både for å kunne operere effektivt sammen med våre allierte i forsvar av Norge, og for å kunne møte mindre utfordringer mot norsk suverenitet raskt og effektivt på egenhånd. Selv uten en eneste norsk soldat i Kosovo må vi legge om det norske forsvar.

For det andre er jeg i grunnleggende forstand uenig i at det finnes noen motsetning mellom vår internasjonale innsats og forsvar av Norge. Som et lite land i en utsatt strategisk posisjon er Norge fullstendig avhengig av både stabile og forutsigbare internasjonale rammevilkår og et sterkt og vitalt NATO. Gjennom vår innsats internasjonalt bidrar vi til begge deler. Derfor er vår innsats ute av direkte betydning for forsvar av Norge. Hvis ikke vi kan bidra ute, kan vi heller ikke regne med hjelp utenfra om vi skulle trenge det.

Så til innstillingen. Jeg registrerer med betydelig glede at Regjeringen har fått støtte for svært mange av sine overordnede grep. Om lag 90 pst. av de lokaliseringsslagene Regjeringen har fremmet, og til dels under stor protest, har fått komiteens tilslutning. Komiteen har gitt sin tilslutning til Regjeringens overordnede mål med hensyn til årsverksreduksjon tilsvarende 5 000 personell – en tøff utfordring – og driftsinnsparinger samt modernisering av Forsvarets styrkestruktur. Det er derfor ingen tvil om, på tross av enkelte avisartikler, at forsvarskomiteen anbefaler Stortinget å slutte seg til en betydelig forsvarsreform.

Jeg understreker dette fordi det gjerne er avvikene fra proposisjonen som kommer i fokus, naturlig nok. Men sant å si er ikke et forsvar til 29 milliarder kr eller 30 milliarder kr vesensforskjellig fra et forsvar til

28,5 milliarder kr, som er Arbeiderpartiets opplegg i innstillingen. Man svikter ikke landet og glemmer 9. april ved å gå inn for 28,5 milliarder kr, mens de som går inn for 29 milliarder kr eller 30 milliarder kr, bærer arven videre med rak rygg. Komiteinnstillingen er heldigvis fri for den slags, og debatten har i dag også stort sett vært det. Det understreker hvor mye vi står sammen om, og det er for ethvert lands sikkerhets- og forsvarspolitik det aller viktigste. Og la meg her uttrykke uforbeholden honnør til komiteens leder og saksordfører.

Jeg vil også legge til at når det er sagt fra enkelte at krigsstrukturen avviker sterkt fra proposisjonens forslag, må det ses i lys av de økonomiske realiteter i innstillingen. Det er ikke slik at 20 000 flere personell i Heimevernet eller 10–15 fort i «møllpose» eller en litt slapp brigade er et kjempetilskudd til stridsstrukturen i Forsvaret. Og til dem som føler at de har berget MTB-ene, må jeg føye til: Sentrumpartiens MTB-opplegg var også slapt i forhold til det vi nå har bidratt til, som sikrer produksjon av MTB Skjold fra 2003 på en langt annen og direkte måte enn det som lå i sentrumpartiens opplegg. Her står igjen Høyre og Arbeiderpartiet sammen.

Men for sikkerhets skyld – og jeg sier det klart og tydelig: Regjeringen vil som en selvfølge legge vedtakene etter dagens debatt til grunn for den videre forsvarsreformen. Samtidig må jeg si at jeg er sterkt opptatt av at det som vedtas, må være finansiert. I motsatt fall er vi tilbake til utgangspunktet: et systematisk underfinansiert forsvar med en systematisk underfinansiert struktur som til slutt bryter sammen, og som gjør at omstillingene neste gang vil bli enda mer dramatiske enn det Regjeringen legger opp til i sin proposisjon.

Foreløpige – jeg understreker *forløpige* – analyser i departementet og Forsvarets overkommando viser at flertallsforslagene ligger i størrelsesordenen 1,3–2,4 milliarder kr over proposisjonens økonomiske nivåer årlig. Når forskjellen mellom anslagene er så vidt stor, skyldes det at departementet og Forsvarets overkommando har lagt noe ulike forutsetninger til grunn. Lagring, repetisjonsøving og begrenset investering i nytt materiell til f.eks. Trønderbrigaden er mulig for 350 mill. kr i året, men det blir en litt slapp brigade. Men vi kan selvfølgelig si at vi har den, og sånn sett er det en blomst i knapphullet. Jeg synes ikke det er en fullgod løsning. Skal Trønderbrigaden inngå i en tilnærmet firebrigadersstruktur i et 20-årsperspektiv og fornyes troverdig, tilsier det ifølge Forsvarets overkommando vel 1 milliard kr ekstra i året.

Uansett vil flertallstilleggene kreve et helt annet og økt budsjettnivå enn det som er forutsatt i proposisjonen, spesielt utover fireårsperioden. I tillegg kommer det meget betydelige ekstrakostnader knyttet til transportflyene og som følge av komiteens forslag om å utsette beslutningen om enkelte organisasjonsendringer. Jeg er imidlertid glad for at komiteen har bedt om nytt grunnlag for raskt å kunne avklare virksomheten knyttet til Rygge, Gardermoen og Kjeller.

Komiteens innstilling gir oppsummert ikke grunnlag for en bindende og fastsatt økonomisk ramme. Rammen

henvises i realiteten til de årlige budsjettbehandlinger, som før, og vi vet hvordan det kan gå.

Jeg leser innstillingen slik at der Fremskrittspartiet, Høyre og sentrumpartiene har flertall, vil sentrum basere seg på at disse tilleggene koster 29 milliarder kr, mens Høyre og Fremskrittspartiet mener det koster mer. Her er Høyre, Fremskrittspartiet og jeg helt på linje. Det blir ikke lettere ved at sentrumpartiene skriver følgende i sine merknader til økonomiske rammer:

«Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti og Senterpartiet mener at dersom det viser seg at den struktur som nå vedtas ikke kan videreføres som forutsatt, må Regjeringen fremme forslag om nødvendige tiltak for Stortinget.»

Dette representerer en betydelig utfordring, for å si det mildt, og er hovedgrunnlaget for at vi ikke har funnet grunnlag for å gi oss inn i et forsvarspolitisk forlik vel vitende også om at vi har erfaringer for at sentrum og Arbeiderpartiet vanligvis ikke greier å heve seg så høyt opp under alle de mange prioriteringer som melder seg til den årlige budsjettbehandling. Jeg vil ta kraftig avstand fra at statsministeren har latt dette «drive». Han har utvist større aktivitet også ved å følge nøye med i mine møter med de parlamentariske ledere fra uke til uke og fra dag til dag, så her er vi kommet akkurat så langt som det var mulig å komme.

Manglende strategisk ledelse av Forsvaret har etter mitt beste skjønn vært et hovedproblem i mange år. Topptunge, ineffektive og til dels dobbeltarbeidende strukturer i ledelses- og kommandoapparatet er en like viktig forklaring på Forsvarets problemer som for lave bevilgninger.

Jeg er glad for innretningen på komiteens merknader her, selv om Regjeringen ikke synes å få flertall for såkalt integrert løsning. Gjennom store omorganiseringsgrep, samlokalisering av forsvarssjefens stab med departementet og en betydelig slanking av ledelsesapparatet, kan en langt på vei få de samme virkningene.

Avgjørende for Regjeringens beslutning om å anbefale Forsvarets fellesoperative hovedkvarter lagt til Jåttå, er de fordeler en samlokalisering mellom Forsvarets fellesoperative hovedkvarter og NATOs subregionale hovedkvarter vil gi. Det gir vesentlige synergieffekter når norske offiserer daglig får virke i et bredt sammensatt internasjonalt fellesoperativt miljø. Det gir dem god innsikt i hvordan NATOs militære organisasjon fungerer, slik at de blir bedre i stand til å sikre norske interesser i NATO-systemet. Ved å legge det fellesoperative hovedkvarteret til Jåttå, gjør vi det dessuten mulig for NATO-hovedkvarteret der å kunne fungere som et reelt hovedkvarter i krise eller krig, fordi det på meget kort varsel vil kunne forsterkes med personell fra det fellesoperative hovedkvarteret.

Det er disse poengene, der det kompetansemessige utbyttet av samlokaliseringen er det viktigste, som gjør at vi velger Jåttå. Det er ikke, som mange hevder, frykten for at NATO vil trekke seg ut.

Det tyngste argumentet for å legge hovedkvarteret til Reitan er de potensielle nasjonale utfordringer i nordom-

rådene. Det tar imidlertid Regjeringen i sine anbefalinger høyde for gjennom å opprette en utvidet landsdelskommando på Reitan, som nettopp skal fungere som en nasjonal krisestyringskommando med vekt på våre særlige utfordringer i nordområdene, og som en mulig framskutt kommandoplass for det fellesoperative hovedkvarter. Her vil jeg avsanne alle forlydender om at forsvarssjefen har planer om ikke å følge opp flertallsvedtak i salen. Tvert imot, dette skal bli et meget vitalt organ som skal drive med alt det Reitan har vist at de er gode til å drive med, også i framtiden.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Lars Rise (KrF): Det ble gitt sterkt uttrykk for fra første stund, også fra statsråden, at det var ønske om et bredt forlik. Det står også i proposisjonen at man ønsker et bredt forlik, og jeg merker meg at statsråden her mener at statsministeren har utvist en betydelig aktivitet. Det er vel mulig. Vi har jo ikke oversikt over hva han gjør oppe på sitt eget kontor, men vi har ikke sett så veldig mye til det her nede i Stortinget. Mitt inntrykk er at det har vært svært liten interesse for et forlik i Arbeiderpartiet. Det har vært utvist langt mer aktivitet og blitt brukt mye mer energi på å få utmeislet felles standpunkter med Fremskrittspartiet, til og med om lokalisering og enkeltvedtak. Jeg har merket meg at statsråden også her fra talerstolen nettopp la vekt på enigheten med høyrepartiene, som man ellers i Arbeiderpartiet er så opptatt av å skremme med.

Jeg må spørre om statsråden er fornøyd med det arbeidet som har vært gjort for å få til et forlik, og om han er fornøyd med sin egen innsats i så måte?

Statsråden har etterlatt seg stor uklarhet når det gjelder de økonomiske konsekvenser av de vedtak som vil bli fattet her senere i dag. I proposisjonen blir det foreslått at Forsvaret i løpet av fireårsperioden skal tilføres 112 milliarder kr til.

I innstillingen går Arbeiderpartiets representanter inn for en årlig ramme på 28,667 milliarder kr, som tilsvarer 114,7 milliarder kr. Så legger Arbeiderpartiets representanter inn et forslag på 114 milliarder, altså 700 mill. for lavt i forhold til det som står i deres egen merknad i innstillingen.

Ekstra forvirrende blir signalet fra Arbeiderpartiet når statsråd Godal ifølge NRK Tekst-TV sier at han ikke vil love å øke bevilgningen med 6,6 pst. de neste årene. I samme melding hevder statsråden at forsvarsbudsjettet må være på 29 milliarder kr for å opprettholde den nye strukturen. Dette tilsvarer nøyaktig det beløp sentrumspartiene har lagt inn, nemlig 116 milliarder kr. Hvorfor har Arbeiderpartiet da lagt inn et forslag om en ramme på 114 milliarder kr? Kan statsråden nå gi klarhet i: Hva er de økonomiske konsekvenser av de vedtak som vil bli fattet her senere i kveld?

Statsråd Bjørn Tore Godal: Det er komiteens fraksjoner som har lagt inn de forslag som jeg oppfatter som en oppfølging av de respektive alternativer, der Høyre og

Fremskrittspartiet har ett syn, sentrumspartiene et annet syn og Arbeiderpartiet et tredje syn. Noe mer mystisk er ikke det.

Jeg har altså registrert at det som forener Høyre, Fremskrittspartiet og Arbeiderpartiet, er en mer realistisk holdning til hva ting koster hvis det skal være reell kapasitet. Det er veldig lett å legge til både en, to og tre brigader hvis vi forhåndslagrer materiell og repetisjonsøver lite grann, og sier at vi har dem der. Men det er jo brigader som dør ut om de ikke kontinuerlig vedlikeholdes gjennom utstyr, store inntak av vernepliktige og alt det andre. Så det er altså litt mye «lip service» ute og går i deler av denne debatten. Det gjør at jeg mener at vi er nødt til nå, med basis i de foreløpige innspill fra fagavdelingene i departementet og fra Forsvarets overkommando, å finne ut av hva ting reelt koster, gitt de forutsetninger som skal legges til grunn. Da har jeg en meget sterk mistanke om at Høyre og Fremskrittspartiet legger helt andre forutsetninger til grunn for hva en oppgående brigade er, enn det sentrumspartiene gjør. Det må vi iallfall finne ut av. Jeg føler at det bl.a. er denne uklarheten som har gjort det vanskelig å komme i mål.

Jeg tror Stortinget har liten sans for at vi nå går inn i regnestykker og detaljer. Man har slitt håret av hverandre i komiteen, statsråden og mange andre har vært i full sving. Vi kommer ikke lenger nå. Men generelt er mitt inntrykk at Forsvarets overkommando som regel under vurderer hva ting koster. De overvurderer det ikke. Men sentrum ligger enda lavere. Og den gamle høvding, tidligere finansminister Restad, burde ha lært dette fra sin tidligere posisjon: Det er meget sjelden at kalkyler holder. Når departementet – som er litt mer forsiktig – og Forsvarets overkommando sier at det er dette det koster, så er det dristig å si at vi kan gjøre det så billig som bare det.

Ingvald Godal (H): Etter det eg vil tillata meg å kalle for eit veldig grundig arbeid i komiteen – fordi proposisjonen var mangelfull – me har måtta ta utgangspunkt i vår tryggingpolitiske situasjon og ei analyse av dei oppgåvene som Forsvaret skal gjera, har me no komme fram til den strukturen som me meiner er det minimum landet bør ha. I Høgre vil me legge dette til grunn i tida som kjem, og følgje opp. Dersom me no får eit overslag over kva denne strukturen kostar, vil me følgje det opp.

Når det då gjeld ei avtale, er det jo slik at eitt storting ikkje kan forplikte eit anna. Dersom me skulle få ei avtale som er bindande for dei fire åra, er det partia som må bli einige om å inngå ei skriftleg, forpliktande avtale for resten av perioden. Det som eg meiner er einaste forsvarlege vegen framover, er at når me no får eit vedtak, så er det ein pris på det – den skulle me ha hatt, men kanskje blir den litt utsett – og då må partia koma saman og laga ei avtale og forplikte seg til å koma med løyvingar i dei åra som kjem, slik at Forsvaret kan vera føreseielege.

Når det gjeld stortingsvedtak på dette området, har me dessverre solid erfaring for at iverksetting av vedtaka våre ikkje alltid blir gjort med den nødvendige fart og presisjon. Det er me leie av. Eg vil no be statsråden om

verkeleg å syte for at det Stortinget i dag vedtek, blir fulgt opp med stor presisjon og fart .

Til slutt vil eg be statsråden om at han heile tida på vegen vidare har auga opne for ytterlegare rasjonalisering av Forsvarets struktur og fredsdrift.

Statsråd Bjørn Tore Godal: Jeg takker for utfordringen og dyttet bak. Det er nødvendig, men likevel velkomment. Det er nemlig slik at alle som har sagt at en må sette stort trykk i omstillingen, har rett. Jeg må minne om at det altså ligger en betydelig omstilling også i det sentrale ledelsesapparatet gjennom de grep som flertallet tar, og som tas i proposisjonen. Det er den største omdanning av Forsvarets ledelsesapparat i nyere tid – og det er helt nødvendig.

Jeg har sagt fra denne talerstol før at da jeg som fersk forsvarsminister oppdaget at de 10 – 12 milliarder kr til kampfly som vi trodde lå i skuffen, ikke var der, hadde Forsvaret ikke bare et stort økonomisk problem, men også et betydelig ledelsesproblem når den type overraskelser kommer brått på. Det var ikke det at min forgjenger ikke begynte å skjønne det. Hun var i ferd med å sende en ny investeringsprofil til Stortinget. Men det er likevel problemet i et nøtteskall. Det kan vi bare løse ved å styrke den strategiske ledelsen i Forsvaret. Det er altså hensikten gjennom de opplegg som både flertall og mindretall står bak. Vi mener man hadde vært best tjent med en integrert modell, men, som jeg sa i mitt innlegg, en samlokalisert modell med sterk slanking kan langt på vei også gi de samme resultater.

Når det gjelder arbeidet med det forsvarspolitiske forlik, la vi altså ut to viktige initiativ. Vi sa at vi slutter oss til og finner økonomisk inndekning for en økning av heimevernsstrukturen med 20 000, herunder en økning av vernepliktsmassen med 1 000 i året. Sentrum var ikke fornøyd med det, men sa: Det er bra. Så kvitterte vi positivt til det som var Høyres hovedprioritet nr. 1, nemlig MTB-ene, med full innfasing fra 2003. Jeg er redd for – jeg sier *redd for*, jeg håper jo ikke det går slik – at de mest reelle pengene i dagens innstilling er de 2 milliarder kr som vi har tilført ut fra en forpliktelse til å gjennomføre MTB Skjold. Men jeg håper jeg tar feil.

Hans J. Røsjarde (Frp): Dette begynner å bli interessant. Det begynner kanskje også å bli konstruktivt.

Statsråden har hele tiden pekt på behovet for å få et forlik på plass. Det var altså ikke mulig å etablere noe slikt i komiteen, og det er helt riktig, som mange sier, at dette nødvendigvis må bli en avtale mellom partiene, om det er mulig. Og da er det viktig å vite hva vi først og fremst vedtar: Her er det et flertall som bygger opp for en ny og større struktur enn det statsråden og Arbeiderpartiet opprinnelig gikk inn for. Det aksepterer statsråden. Da er det også viktig at finansieringen er reell, som nettopp statsråden pekte på, og statsråden har sterkt understreket at han tror at Arbeiderpartiets måte å regne på, og Høyre og Fremskrittspartiets måte å regne på, er noe mer treffsikker enn det mellompartiene så langt har kunnet oppvise.

Hvis dette er tilfellet – statsråden antydde at prislappen ville kunne øke med fra 1,3 til 2,4 milliarder, hva vet man – er vårt bidrag: Når Stortinget har fattet sin beslutning om den fremtidige strukturen, må vi altså få departementet til å regne ut dette på en skikkelig måte, og få det sikret også fra Forsvarets side, slik at man nå ikke glipper det man har, og stiller seg selv umulig til. Her er det vilje. Spørsmålet er: Vil nå statsråden regne på dette så snart som mulig, slik at det er råd å få et skikkelig grunnlag slik at partiene kan komme sammen og undertegne? Og vil statsråden ta et slikt initiativ selv, som departementets ansvarlige, eller vil han bringe Arbeiderpartiet på plass i en slik prosess, med full tyngde og bredde? For det er jo nettopp som statsråden sier, det er reell budsjettering som skal hjelpe Forsvaret ut av sumpen. Og får vi ikke dette til, ja så er altså mye mislykket. Jeg føler at statsråden har gitt et bidrag. Vi har gitt vårt bidrag til løsning, og vi venter spent på statsrådets svar.

Statsråd Bjørn Tore Godal: Jeg har en følelse av at de bidrag komiteens leder nå venter seg, er i klassen 1–2 milliarder kr, og det kommer ikke. Det kommer bare ikke herfra.

Vi skal legge vedtakene til grunn. Men jeg har altså veldig vondt for å tenke meg at vi gjennom de reelle budsjettendringer i fireårsperioden kan løfte en reell krigsstruktur opp på det nivået som Fremskrittspartiet går inn for. Jeg skjønner godt at Fremskrittspartiet argumenterer for det de argumenterer for, for de har jo pengene, mens sentrum og Arbeiderpartiet vanligvis ikke har hatt de pengene! Da kan man selvfølgelig velge noe midt imellom og si at vi skal ha en stor krigsstruktur, men den skal ikke fullt ut finansieres. Vi føler at det er et litt slapt grunnlag for et forlik, at vi da ikke har den muligheten. Hadde vi derimot gjennom de kontakter som var mellom de parlamentariske lederne, lagt til rette for et opplegg som vi følte var økonomisk bærekraftig og politisk verdifullt, hadde det vært lettere. Nå har jeg vondt for å se nå hvordan dette skal gå til. Det er selvfølgelig synd, men jeg vil vise til at det altså er et flertall – bortimot enstemmighet – for betydelige strukturendringer, for en betydelig omstilling. Og da går jeg ut fra at alle partier tar det meget alvorlig når man legger til rette for oppfølging av økonomiske rammer også i kommende fireårsperiode.

Gudmund Restad (Sp): Regjeringen beskriver i St.prp. nr. 45 sin analyse og vurdering av den sikkerhetspolitiske situasjon og det nåværende trusselbilde. Jeg synes dette er en god analyse, bl.a. er det åpenbart at det er i nord man risikerer episoder knyttet til våre havområder. Der kan Forsvaret bli utfordret i forbindelse med uavklarte grensespørsmål i gråsonen, vi kan oppleve episoder i vernesonen rundt Svalbard, og vi kan oppleve episoder i tilknytning til miljøutfordringer, i tilknytning til fiskeressursene samt til de olje- og gassressursene vi har.

Mitt første spørsmål blir derfor: Hvordan kan forsvarsministeren forsvare sitt forslag til en så kraftig reduksjon i Sjøforsvaret som man finner i St.prp. nr. 45,

hvor bare vel 20 fartøyer skulle videreføres? Hvilket nærvær i de mest utsatte områdene vil dette kunne gi?

Så har jeg merket meg at statsråden gikk kraftig til angrep på sentrumspartiene, mens han var mest opptatt av å peke på enigheten med de partier som normalt er hovedutfordrerne, nemlig Høyre og Fremskrittspartiet. Det er i seg selv påfallende.

Jeg merket meg også at statsråden mente at den strukturen som nå vil bli vedtatt, vil gå utover Regjeringens foreslåtte ramme på 28 milliarder kr pr. år med fra 1,3 milliarder til noe over 2 milliarder – altså fra 29,3 milliarder kr til vel 30 milliarder kr årlig. Da er det påfallende at Arbeiderpartiet – jeg antar i samråd med forsvarsministeren – foreslår en planramme i neste fireårsperiode på bare 114 milliarder kr, altså 28,5 milliarder kr i året. Er forsvarsministeren så pessimistisk med tanke på høstens valg at han allerede nå ser bort fra at Arbeiderpartiet kan komme til å sitte i regjering også i neste periode? Det er jo allerede klart hvilken struktur som vil bli vedtatt når Stortinget voterer senere i kveld. Hvorfor foreslår da ikke Arbeiderpartiet en planramme som vil dekke de utgiftene som den framtidige strukturen vil medføre?

Statsråd Bjørn Tore Godal: Jeg viser til tidligere svar.

Vi oppfatter det nok som høyst usikkert hvilken planramme vi egentlig snakker om, for det er veldig avhengig av hvilke forutsetninger henholdsvis sentrum og Høyre og Fremskrittspartiet legger til grunn. Og det er godt mulig å definere en brigade både til 1 milliard kr og til 200-300 mill. kr. Disse tingene må finne sin avklaring gjennom den videre prosess.

Så er det selvsagt slik at fraksjonen har hatt kontakt med meg når det gjelder tilskuddet til rammen. Det skyldes altså et ønske om at vi må være sikre på at vi iallfall har plass til en innfasing av MTB-er av Skjold-klassen fra 2003, som vi oppfatter som et viktig spørsmål, også av hensyn til de problemstillinger som representanten Restad nevnte. Jeg mener at sentrumspartiens MTB-opplegg i utgangspunktet er et svakere opplegg enn vårt, med en innfasing fra 2005 – og så skulle man til og med holde det opp mot hva som skjedde med kostnadsutviklingen på fregattene. Det var litt av et trekkspill, egentlig. Jeg kan ikke se at realitetene i den nordnorske markering er så veldig imponerende utover dette, hvis man ser på sentrumspartiens opplegg.

Det er altså ikke slik at vi fratrar Nord-Norge et fellesoperativt hovedkvarter, som de nå har. De skal drive med det de gjør, med noe redusert bemanning, og være fullt utstyrt for den operasjon som tilligger den nasjonale krisestyringskommando av det slaget vi har i nord, og som har fungert så veldig bra til nå.

Så vil jeg si at det å telle antall fartøyer i en struktur er selvfølgelig populært, men ikke så veldig reelt. Det er fullt mulig å tilføre Sjøforsvaret 50 nye små, fine fartøyer – da har vi 50 nye fartøyer. Men hvilken verdi har de i en krigssituasjon? Det er jo det som er det sentrale. Og der mener jeg at vi får mer ut av å se på fartøyenes stridsevne enn av å holde på gamle landgangsfartøyer.

Hallgeir H. Langeland (SV): I replikkordskiftet med Senterpartiet tidlegare kom det fram som eit ledd i ein argumentasjon at det skulle ligga føre eit brev som skulle vera avgjerande i forhold til val av Reitan eller Jåttå, men at dette brevet var gradert, og at ein ikkje kunne opplysa om innhaldet. Det første spørsmålet mitt er derfor om det ligg føre brev som delar av Stortinget ikkje får veta noko om, som er avgjerande for ein argumentasjon i forhold til lokalisering.

Så har eg lyst til å utfordra statsråd Godal på verneplikta. Eg synest det er veldig positivt at eit fleirtal, alle minus Framstegspartiet, går inn for å vurdera ein tredje kategori verneplikt. I går hadde me her ein svær debatt om høgare utdanning – det å få meir effektivitet i utdanninga, få folk raskare ut av systema og syta for at ein får meir til på kort tid. Er statsråden einig i at ein må gå meir inn i den materien i forhold til Forsvaret òg, sjølv om han har gjort det i vurderingane før dette? Bør han ikkje nå i framhaldet av denne debatten gå inn og sjå om han ikkje kan forbetra og modernisera den vernepliktsutdanninga som ein har i dag, og korta ned på tida?

Til slutt: Det blir veldig mykje debatt om større investeringar, om strukturar, det blir snakk om nye brigadar som er slappe, osv., og det blir snakk om møllposar. Men eg synest det er veldig lite debatt om framtidens utfordringar som går f.eks. på datasabotasje. SV har eit forslag på dette for ytterlegare å få i fokus den problematikken. Spørsmålet mitt til statsråden er: Meiner Regjeringa at ein har det nødvendige fokus på problematikken knytt til sabotasje på datanettverk, når ein veit kva konsekvensar sabotasje kan ha?

Presidenten: Den reglementsmessage tiden for formiddagens møte er nå omme. Presidenten foreslår at vi fortsetter formiddagens møte til dette replikkordskiftet er fullført. – Det anses vedtatt.

Statsråd Bjørn Tore Godal: Det er riktig at brevet fra forsvarssjefen til Forsvarsdepartementet er gradert, men innholdet i argumentasjonen er kjent gjennom proposisjonen, og det er dessuten kjent for komiteens medlemmer, så det har ikke hatt noen innflytelse på innstillingen utover det man har satt seg inn i, og partiene har som kjent valgt ulike standpunkter etter å ha lest det brevet. Men det er altså sider ved brevet som gjør at det er sikkerhetsgradert. Det betyr at de som ikke sitter i komiteen, ikke har sett det.

Når det gjelder verneplikten, er jeg enig i at dette er et stort og sentralt tema, som mange har berørt i formiddagens møte. Det er mye å si om det. Det er klart det er grunnleggende urettferdig at vi har 40-50-55 pst. som ikke gjennomfører verneplikten. Det er like urettferdig om det er 50 eller 45 pst. som gjennomfører – like urettferdig. Det er årsaken til at vi finner grunn til å uttrykke glede over at et flertall sier at nå får vi se på en tredje kategori tjeneste som kan medvirke til å rette opp denne urettferdigheten.

Så er jeg enig i at det er et stort poeng i seg selv å holde så mange som mulig i Forsvaret gjennom den militære

verneplikt. Men vi kan altså ikke la et prosenttall vernepliktige – 50 pst., som er urettferdig det også – være styrende for selve forsvarsstrukturen. Det er jo Forsvarets behov som er utgangspunkt for inntaket både av antall offiserer og antall vernepliktige. Men jeg er enig i at vi skal gjøre det vi kan for å holde det så høyt som mulig.

Det kan jo være at vi ved utgangen av denne fireårsperioden har et grunnlag for å øke strukturen igjen, og da blir det selvfølgelig flere som avtjener verneplikt, men det er jo fordi Forsvarets behov tilsier det. Hva gjør vi den dagen verdensfreden inntreffer? Skal sentrumsparti-

ene og SV da fortsatt ha stor vekt på verneplikten? Jeg går ut fra at vi da er ferdig med den. Det er en teoretisk problemstilling foreløpig, dessverre. Men vi må med andre ord se dette i lys av Forsvarets behov og ikke ta utgangspunkt i at dette skal være en fast presentsats uansett hva som skjer rundt omkring oss.

Presidenten: Da er replikkordskiftet omme.

Vi tar pause i Stortingets forhandlinger og setter nytt møte kl. 18.

Møtet hevet kl. 15.05.

Møte onsdag den 13. juni kl. 18

President: K j e l l E n g e b r e t s e n

D a g s o r d e n :

Sakene på dagens kart (nr. 101)

Presidenten: Den innkalte vararepresentant for Hordaland fylke, Kari *Manger*, har tatt sete.

Man fortsatte behandlingen av

s a k n r . 1

Innstilling fra forsvarskomiteen om omleggingen av Forsvaret i perioden 2002-2005 (Innst. S. nr. 342 (2000-2001), jf. St.prp. nr. 45 (2000-2001))

s a k n r . 7

*Innstilling fra forsvarskomiteen om forslag fra stortingsrepresentant Vidar Kleppe om avsetting av midler til å fullføre byggingen av Skjold-klasse MTB-er som planlagt, som et pilotprosjekt utenfor den ordinære budsjett-ramme (Innst. S. nr. 313 (2000-2001), jf. Dokument nr. 8:123 (2000-2001))***Tor Nymo (Sp):** De valg som Stortinget er invitert til å gjøre i dag, vil avgjøre norsk forsvars troverdighet i lang tid fremover. En radikal endring av Forsvaret er nødvendig også i vårt land, men utgangspunktet må være de oppgaver som vårt forsvar er satt til å løse. Det er dette som må være dimensjonerende for ressursene som stilles til rådighet, og ikke et forhåndsutpekt budsjettall.

Den fremlagte langtidsproposisjonen ville ikke ha gitt landet et troverdig forsvar. Senterpartiet mener først og fremst at de foreslåtte styrker til forsvar av eget territorium ikke gir landet tilstrekkelig sikkerhet, ei heller tilstrekkelig rekrutteringsgrunnlag for internasjonale operasjoner. For Norge, med sin geografiske beliggenhet, vil suverenitetshevdelse forbli en prioritert oppgave. Vi trenger et solid forsvar for å sikre våre interesser samt å beholde nødvendig kompetanse.

Vår deltakelse i internasjonale operasjoner er riktig og nødvendig, men bekymringene går på at dette budsjettmessig skal få prioritet og gå ut over et troverdig hjemmeforsvar. Det nasjonalt rettede forsvar av eget territorium basert på verneplikt må danne basis for vårt nye forsvar for å gi den nødvendige legitimitet og forsvarsvilje i folket.

Dimensjonerende for vårt forsvar må derfor være at vi

- forsvarer norske områder og sikrer vitale samfunnsfunksjoner – styrker som i proposisjonen var avsatt til forsvar av eget territorium, stod ikke i forhold til de oppgaver de var ment å løse
- skal være i stand til å motta alliert hjelp på en troverdig måte

- bevarer tilstrekkelig styrkebrønn for uttak av personell til internasjonale operasjoner

Det har også for Senterpartiet vært et prinsipp at det er Forsvarets behov og ikke distriktshensyn som skal være avgjørende for at midlene som stilles til disposisjon, gir landet mest mulig forsvar for pengene.

Forsvarsbudsjettet skal ikke lenger bli en salderingspost for andre nasjonale utfordringer. Stortinget har i alt for stor grad unnlatt å følge opp sine beslutninger med nødvendige midler. Det er derfor beklagelig at det ikke har vært mulig å oppnå et bredt forsvarspolitisk forlik som på et akseptabelt nivå kan ivareta en langsiktig forutsigbarhet for vårt nasjonale forsvar. Stortinget må nå ta vårt forsvar alvorlig og derved sikre landet et moderne og troverdig forsvar av eget territorium som i tillegg kan løse de forpliktelser vi som nasjon har internasjonalt.

Senterpartiet har ved utformingen av det fremtidige forsvar lagt avgjørende vekt på økt tilstedeværelse i nordområdene. Dette er en forutsetning for vår evne til suverenitetshevdelse, myndighetsutøvelse og kontroll, særlig i havområdene. Norges selvstendige evne til krisehåndtering i nordområdene er et viktig bidrag til stabilitet i Europa. I lys av disse oppgavene og det forhold at så store deler av Forsvaret er lokalisert til Nord-Norge, går vi også inn for å legge det fellesoperative hovedkvarteret til Reitan ved Bodø.

Jeg er svært tilfreds med at et flertall i komiteen har klart å slå tilbake Regjeringens og Arbeiderpartiets forslag om en betydelig svekkelse av Heimevernet. Derimot er jeg lite tilfreds med at Arbeiderpartiet og Fremskrittspartiet ikke er med på merknaden om å be Regjeringen om å vurdere å opprettholde en befalsskole i Nord-Norge, særlig av hensyn til rekrutteringen til befalsyrket fra denne landsdelen.

Det er også svært positivt at en samlet komite ber Regjeringen nedsette en egen arbeidsgruppe som skal utrede det vernepliktige og utskrevne befalets oppgaver og funksjoner i det fremtidige forsvar. Det burde være en selvfølge at vi skal ha et nasjonalt forsvarskonsept med basis i verneplikt og mobilisering, der reservebefalet utgjør hovedtyngden av alt befal i krigsorganisasjonen og ved avdelingene i internasjonale fredsoperasjoner.

Representanten Fossli uttalte tidligere i dag at kostnadene med å etablere Bardufoss som maritim helikopterbase beløper seg til 600 mill. kr. Disse tallene er ikke korrekte, fordi de tar med investeringer til hel renovering av Bardufoss flystasjon.

Imidlertid viser Forsvarets bygningstjenestes totalprosjektutredning nr. 2 fra 1999 at Bardufoss må investere for 18 mill. kr for å etablere seg som maritim helikopterbase. Dette fordi Bardufoss i all hovedsak besitter den nødvendige infrastrukturen.

Det er ingen investeringskostnader ved å videreføre dagens drift av kystvakthelikopterskvadronen på Bardufoss. Den kostnaden som representanten Grethe Fossli nevnte tidligere i dag vedrørende Bardufoss flystasjon, fremstår som en ren manipulering av tall i et forsøk på å dekke over den kjensgjerning at flytting av 337-skvadronen til Sola medfører en ekstra kostnad på 800 mill. kr.

Gunnar Halvorsen (A): Dette er den aller viktigste reformen som Forsvaret har vært gjennom etter krigen. Den teknologiske utviklingen har gjennom lengre tid gjort at en større reform fra kvantitet til kvalitet nå er nødvendig. Trusselbildet er etter Berlinmurens fall den 9. november 1989 dramatisk forandret, og faren for storkrig virker ikke overhengende. Derimot er alvorlige regionale konflikter mange og sikkerhetspolitisk farlige. Dette er en realitet som vi må ta innover oss. Forsvaret må derfor omstille seg til å bli mer mobilt og internasjonalt.

Samarbeidet i NATO og de transatlantiske forhold til USA er fremdeles viktig for Norge og må styrkes. Det er i tillegg viktig for Norge ikke å bli satt helt på sidelinjen i det forsvarssamarbeidet som nå skjer i EU. Det blir en vanskelig balansegang for mange europeiske land, og kanskje ikke minst for NATO-land som ikke er medlem av EU. EU-utvidelser utvikler nå den europeiske pilar gjennom ESDI og ikke minst gjennom ESDP, European Security and Defence Policy, som er en milepæl for utvikling av felles trygging- og forsvarspolitik i Europa. Jeg tror det nå er satt i gang en langspurt mot en forsvarspolitisk union. Det er et tankekors at de nøytrale landene Sverige og Finland nå styrer EU, med en finsk general som leder av militærkomiteen og svenskene med hele den politiske ledelsen av EU.

Når det gjelder de konkrete forslagene som skal stemmes over i Stortinget i dag, vil jeg gjerne kommentere noen punkt. Forslaget om sammenslåing av Forsvarets overkommando og Forsvarsdepartementet ser ikke ut til å få flertall. Det er meget beklagelig. Nesten alle NATO-land har en løsning der forsvarssjefen er øverste militære rådgiver i et sivilt-militært integrert departement. Det er vel nå bare Norge og Tyrkia som ikke har det. Dette gir mange fordeler, ikke minst økonomisk og ressursmessig. En behøver ikke å ha vært lenge i forsvarssystemet før en ser dobbeltutredninger. Og dobbeltarbeid skjer – først i Forsvarets overkommando, så i Forsvarsdepartementet, eller fram og tilbake. Slikt tar tid.

Forsvaret kan vel heller ikke skryte av god økonomisk styring. Et integrert Forsvarsdepartement med delegerede økonomiske styringsrammer ville gitt langt bedre ressursbruk og bedre evne til strategisk planlegging. Nå vil samlokalisering gi noe gevinst, ikke minst når det gjelder antall ansatte i de sentrale staber, og det trengs. Den norske stabsstrukturen var vel bygd opp av amerikanerne etter krigen og passer sikkert til USAs over 200 000 mill. innbyggere.

Heimevernet har stor støtte i folket og er viktig for en positiv totaloppfatning av Forsvaret. Det er derfor positivt at alle nå går inn for å opprettholde HV på dagens nivå, med 83 000 mann og 18 heimevernsdistrikt, som skal være lokalisert der de er i dag. Det er viktig å understreke. Det eneste unntaket er Agder HV 07. HV-distriktssjefene blir også territoriale sjefen i fred, krise og krig, med eget planelement. Dette vil styrke Heimevernet.

Når det gjelder etablering av et eget HV-skole- og kompetansesenter er dette blitt noe annerledes enn utgangspunktet var i stortingsproposisjonen, der alt var samlet på Værnes, og Evjemoen var nevnt som et alter-

nativ. Nå ser det ut til at HV-utdanningen på Dombås sammenslått med tidligere befalskurs på Torpo skal fortsette. Dette tror jeg er fornuftig. Det som altså blir på Værnes, er eventuelt befalsutdanningen, HV-USK, og rekruttutdanningen på fire til seks måneder. Det er jo akkurat denne utdanningen som har vært på Evjemoen, og som Evjemoen er skreddersydd for. I tillegg ville opprettholdelsen av Evjemoen sikret en tilstedeværelse i landsdelen, og sikret befalsrekruttering fra Sørlandet. Jeg er derfor uenig i vår egen innstilling om å plassere Heimevernets skolesenter mellom en støyende flystripe og et høyt gjerde på Værnes. Og det aller verste med Værnes er de dårlige og uavklarte skytefeltene. Når Leksdal skytefelt med 47 grunneiere skal utvides fra å være brukt ca. 30 dager i året til bortimot 365 dager i året, kan dette skape store problemer.

På Evjemoen kan man gå ut av leiren og være i øvings- og skytefeltet på fem minutter. På Værnes blir det et militært liv i buss. Ja, enkelte har regnet ut at tap i opplæring er forskjellen på fire og seks måneders tjeneste. Men det er dessverre ingen politiske partier som vil legge Heimevernets skolesenter til Evjemoen.

På bakgrunn av disse realitetene tror jeg den desentraliserte strukturen bør fortsette med befalskurs på Dombås, HVUB-utdanning på Kongsvinger og rekruttutdanning spredd på flere plasser.

Jeg vil gjerne kommentere dette med antall dager for rekruttutdanning i HV. Det er tre forslag: Det er fire måneder, det er seks måneder, og det er 100 dager. Jeg skal ikke si at jeg har noen bred erfaring, men jeg har vært 30 år i Heimevernet, og jeg har vært områdesjef i Heimevernet, sånn som min kollega som er leder av forsvarskomiteen, så vi kan gjerne ta en debatt på det. Men mitt utgangspunkt er at tjenestetid har svært lite med saken å gjøre. Det viktige er å få motiverte soldater i Heimevernet. Jeg har mottatt rekrutter med tre måneders utdanning, rekrutter med seks måneders utdanning, og rekrutter med 18 måneders utdanning. Jeg mener det har med motivasjon fra soldatene å gjøre, og det har å gjøre med at man har en oppgave å sette dem til når de kommer inn på den fem dagers tjenesten. Det er like viktig at HV-området og befall som er i HV-området, har grunnlag for å gi dem motivasjon for å gjøre en god tjeneste de dagene. Jeg synes at fire måneder er nok for å bli gode heimevernssoldater. Jeg minner om at Forsvarspolitisk utvalg, som var bredt sammensatt, gikk for tre eller fire måneder, som var alternativene. Jeg synes dette har fått litt for store dimensjoner, men la det være.

Jeg kommer ikke til å kommentere verken MTB-er eller divisjonsmusikk eller DKS, som blir nedlagt, altså Distriktskommando Sør- og Vestlandet blir nedlagt. Marvika blir nedlagt, og på Kjevik skjer det forandringer. Dette vil andre kommentere. Jeg vil bare si at Sørlandet blir sterkt berørt og militært svært svekket.

Nå når denne saken er ved veis ende, har det vært en lang og omfattende prosess. Det startet med FS 2000, Forsvarspolitisk utvalg, og så fikk vi St.prp. nr. 45. Jeg føler det er mange som har tatt tunge tak. Det har ikke vært enkelt å fortelle folk at det vi gjør, er til Forsvarets

beste og dermed til landets beste. Jeg har hørt mye om 9. april. Jeg har hørt at «dere raserer Forsvaret». Jeg er dypt uenig i det. Jeg synes det er riktig av meg å si at jeg synes forsvarssjefen har stått rakrygget i denne omstillingsprosessen, som sikkert ikke har vært lett overfor 24 000 ansatte, som er dem som omstillingen berører mest. Med unntak av enkelte lokaliseringsvedtak er jeg fornøyd med det vi skal vedta i dag.

Kristin Halvorsen (SV): Det er to utgangspunkt for denne saken som Stortinget har til behandling i dag, og som har vært utgangspunktet for de prosessene som nå har gått over lang tid i diverse forsvarsutvalg.

Det ene er å ta det nye trusselbildet skikkelig innover seg og si at den kalde krigen er slutt. Hva er nå det reelle fiendebildet, og hva er det som skal være vårt viktigste forsvarsperspektiv? Dette er noe som SV har vært opptatt av i en årrekke. I den forrige forsvarskommisjonen var mange av de perspektivene som i dag ligger her fra Regjeringen, inne. La meg ta noe av det som bekymrer SV mest.

Vi har en situasjon hvor den viktigste trusselen fra russerne ikke er at man kan komme med digre divisjoner over grensen til Norge, men de store miljøproblemene på Kola. Det viktigste spørsmålet i forhold til Russland er at vi har en grense mellom to nasjoner hvor forskjellen i levestandard er størst i hele verden, i våre nordområder. Vårt utgangspunkt er at hvis man skal være redd for russerne, må man være redd for russerne av riktig grunn. Da er det miljøspørsmålene og gapet i levestandard som er de største utfordringene.

Punkt to: Norge har et voldsomt stort ansvar i verdenssammenheng. Vi har et territorium tilsvarende 30 pst. av hele Europa utenfor vår kyst, som er et av verdens viktigste matvarefat. Vi har forvaltet proteiner som verdens befolkning trenger. Vi forvalter havområder der fisk er en av de store utfordringene å ta vare på. Det er et globalt ansvar vi har. Vi gjør det på vegne av verdenssamfunnet. Det er en av de store utfordringene som Norge har i forsvarspolitikken.

Det som er sprøtt, er at samtidig som en del partier i Stortinget sitter og drømmer seg tilbake til hvordan det var før den kalde krigen var slutt, er det ikke mulig å få til et flertall for å styrke Kystvakten f.eks. Mens fiskefusket raser, skal man drive å kutte på Kystvaktens aktivitet. Det er å gå baklengs inn i framtiden.

Vi synes at arbeiderpartiregjeringen hadde ansatser til å korrigere fiendebildet og trusselsituasjonen, slik at det begynte å bli i tråd med det som var de faktiske forhold. I tillegg til det som dreide seg om ressurser og miljø, har vi sikkerhetsproblemene rundt oljeinstallasjoner og andre ting som dreier seg om Norges sårbarhet.

Men hva har skjedd i møte med Stortinget? Jeg må si jeg forundrer meg over mellompartiene. Her har man drevet en forsvarspolitik ut fra distriktpolitiske hensyn og ut fra ett overordnet mål, nemlig at minst halvparten av unge norske menn må være innom verneplikten. Så har man reist land og strand rundt. Man begynte i Sør-Norge, og da man kom litt oppover i Nord-Trøndelag,

virket det som om reisevirksomheten stoppet opp, fordi da hadde man visst lovt bort så mye at det ikke lenger var noen penger å love bort. Man kan ikke drive forsvarspolitik på den måten i år 2001.

Så kan man heller ikke si at over halvparten av unge, norske menn skal være inne og klaske på noen våpen fordi det er så viktig for Forsvaret. Hvis man ikke har en meningsfylt verneplikt, er det en meget stor trussel i forhold til forsvarsviljen. Da må man finne et annet innhold i verneplikten som handler om det trusselbildet man faktisk har for seg.

Noe som er viktig for Regjeringen, men som har fått en sørgelig skjebne i Stortinget, gjelder Regjeringens ambisjon om å få planene som Forsvaret har, og de budsjettene de faktisk skal operere innenfor, til å henge sånn rimelig sammen. Men det som blir resultatet av dagens behandling, er at dette gapet fortsatt vil være der, og den situasjonen kommer til å fortsette videre framover. Det kommer ikke til å være samsvar mellom planene i Forsvaret og de budsjettene som faktisk vedtas.

Her er jeg også forundret over sentrumspartiene. Mener man virkelig i sentrumspartiene at man skal bruke 29 milliarder kr hvert år til forsvar i det gamle Forsvaret? I går, da vi debatterte ungdomsskolen, var det ikke én krone å få. Det holder ikke. Ikke kommer det til å holde for sentrum heller. Derfor kommer det norske forsvar til å leve på illusjoner også i framtiden, hvis ingen tar til vettet – snarest.

Tom Thoresen (A): Det innlegget jeg skal holde nå, blir antakelig temmelig likt det Kristin Halvorsen akkurat holdt, for jeg tror hun har et helt riktig utgangspunkt.

Det er to årsaker til at vi er her nå. Det ene er at det norske forsvar i mange år har ruslet og gått og utviklet seg, ikke i forhold til den politiske situasjon vi står overfor, ikke i forhold til det trygghetsbehovet vi har, men i forhold til at gamle strukturer har blitt videreført.

Det er nok slik at geværsoldatene i Norge vil det være stort behov for i internasjonale fredsoperasjoner. Men når det gjelder et tidsmessig forsvar av det det norske samfunn selv, innenfor alle realistiske beregninger, kan bli utsatt for, er det lenge siden tyttebærkrigen. Det er – om det ikke oppfattes som uærbødig – også lenge siden 9. april, iallfall siden 1940. Antakelig er det slik at det er teknologi, ledelse, informasjon, etterretning og kommunikasjon, internt og med allierte, som kommer til å være de viktigste mulighetene vi har til å forsvare norsk territorium. Da er det, synes jeg, litt underlig at man innenfor rammer som alle i denne debatten sier er knappe, når man mener å ha noe mer midler til disposisjon, prioriterer opprettelse av nye brigader utover Regjeringens forslag. Jeg er langt fra sikker på om det kan være svaret på de utfordringene vi står overfor.

Det andre hovedpoenget er at Norge ikke har manglet forsvarsplaner. Vi har hatt mange og store utredninger om Forsvaret. Det som har vært problemet, er at vi ved de årlige budsjetter – og det er i de årlige budsjetter at slikt blir fastlagt – ikke har klart å oppfylle rammene for de planene vi har lagt. Dette er øvelser hvor mange av

oss er skyldige. Dette er øvelser hvor man i regjeringens budsjettproposisjoner, målt mot mange andre og viktige gjøremål, ikke har klart å oppfylle de rammene som har vært lagt i forkant. Det har stort sett ved budsjettkompromisser i Stortinget, for å sikre flertall for budsjettens helhet, heller ikke vært oppfyllelse av forsvarsrammene som har stått aller fremst i hodet hos de ulike representanter og partier. Det er en utvikling og en situasjon vi må ta innover oss.

Den største tryggheten for vår trygghet og den største tryggheten for vårt militære forsvar må derfor være å bringe mest mulig realisme inn både i de forsvarsstrukturere vi legger opp til, og i de forsvarsrammer vi ønsker å leve etter. Så kan man ta med seg i den politiske debatt at ulike partier har ulike ambisjonsnivåer og antakelig også innenfor sine totale økonomiske prioriteringer, innenfor den økonomi vi alle er avhengig av, ulike tilnærminger til dette.

Men jeg vil særlig advare mot den tanken å tro at en kan tyne mer forsvar ut av usikre beregninger. Etter mitt beste skjønn – og her blir jeg gjerne korrigerert, hvis det er saklig grunnlag for det – hviler ikke minst mellompartienes opplegg for det framtidige forsvar på en slik usikkerhet. Vi vet altså alle at den usikkerheten vil slå inn ved de enkelte og de årlige budsjettbehandlinger.

Men et mer ekspansivt opplegg under mer usikre økonomiske rammer tjener neppe sikkerheten, og iallfall ikke Forsvaret. Derfor er det slik at man antakelig kan møtes på forsvarsrammer som ligger noe over det Regjeringen har foreslått. Spørsmålet er om de realistiske premissene for at man når fram til et slikt sluttall, er noe alle parter kan stå inne for i de budsjettbehandlingene vi skal få i årene som kommer.

Anne Brit Stråtveit (KrF): Kristelig Folkeparti vil ha et forsvar som gir oss trygghet, slik at vi kan forsvare oss mot militære angrep og ulike andre trusler til alliert hjelp kan forventes ved større trusler og angrep. Et slikt forsvar mener vi arbeiderpartiregjeringen ikke har lagt opp til i tilstrekkelig grad i St.prp. nr. 45.

Kysten og havområdene våre, med de ressurser vi der rår over, er uhyre viktige å verne om og kunne forsvare. Sjøforsvaret ble ikke gitt den plass i Forsvaret som et bredt flertall her i salen nå mener det bør ha. Det er ganske underlig at Regjeringen foreslo å legge ned alle kystfortene, og ikke ville prioritere MTB-er, verken videreføring av Hauk-klassen i tilstrekkelig grad eller bygging og drift av fartøy i den nye Skjold-klassen.

Hvordan skulle vi forsvare oss om vi ikke var i stand til å stille opp med mer enn det Regjeringen har foreslått, og den reduksjon i antall fartøyer som da ville være resultatet? Tidligere hadde vi en flåte på omkring hundre fartøyer. I dag har vi ca. 50, og med Regjeringens forslag ville vi komme ned i en militær flåte på ca. 20 fartøyer. Det kan ikke være tilstrekkelig.

I pakt med sentrumspartiens forslag er missiltorpedobåtene igjen på plass som strukturelement i Sjøforsvaret. Vi går inn for at det skal bygges i alt seks MTB-er av Skjold-klassen.

FOs talsmann, Grandhagen, sa til Aftenposten i går at han var overrasket over den kraftige styrkingen av Sjøforsvaret som Stortinget nå går inn for. Det burde han ikke være. Her tar Stortinget i langt sterkere grad enn Regjeringen konsekvensen av de trusler vi kan stilles overfor på grunn av vår langstrakte kyst, våre store havområder og de ressurser vi skal ta vare på der.

Jeg er svært, svært glad for MTB-bygging på Mandals vegne, men det aller viktigste for Kristelig Folkeparti i denne sammenheng er at det, slik vi ser det, er et stort behov for et fartøy og våpen av Skjold-klassen. Nettopp disse båtene kan gi oss en rask tilstedeværelse og den sikkerhet som ligger i det. Sentrumspartiene ønsker å styrke militær tilstedeværelse i nord. MTB-er vil her være et svært godt element. Sentrumspartiene sikrer også ivaretagelse av kystartillerianleggene, slik at de kan opprustes og tas i bruk igjen om nødvendig. Her er det investert flere milliarder kroner de siste årene. Selvsagt har en gjort det fordi en har ment at de har en forsvarsmessig verdi. Det mener vi fortsatt.

Det er nødvendig å peke på at Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Venstre sammen også har villet utvide kystjegerutdanningen og etablere en kystjeger sør-utdanning på Karljohansvern, Horten. Utdanningen skulle fokusere på utfordringene i kyst- og maritimt miljø, som oljeinstallasjoner, rørledninger, landanlegg og transport.

Vårt forslag innebærer at Sjøforsvaret vil bli styrket ved at

- 14 missiltorpedobåter i Hauk-klassen videreføres
- ny Skjold-klasse MTB-er med 6 fartøyer innføres gradvis og erstatter gradvis Hauk-klassen
- KNM «Tyr» beholdes
- 9 kystfort og 6 undervannsanlegg beholdes i mobiliseringsstatus
- 3 landgangsfartøyer beholdes, med ett av dem i operativ drift

Dette mener sentrum er nødvendig for en nasjon som Norge med vår beliggenhet og våre ressurser. Vi er glade for at det meste av dette er det nå bred enighet om i Stortinget, selv om Regjeringen ønsket en atskillig mindre satsing på Sjøforsvaret.

Så over til noe helt annet. Det er meg uforståelig at Stortinget i dag ser ut til å legge ned i hvert fall to av Forsvarets musikkorps – iallfall helt til forslagene lå på bordet i dag morges. Sentrumspartiene ønsker å opprettholde alle sju korps som er i virksomhet i dag. Neppe noen av Forsvarets tjenester kan skape et engasjement og tenne en slik glød som nettopp korpsmusikk. At et slikt engasjement også kan være en stor motiveringsfaktor for å skape og opprettholde forsvarsvilje i folket, er jeg overbevist om. Dette handler om at Forsvaret er synlig og hørlig, og inspirerer til engasjement. Her, kjære storting, må vi se verdien av å føre korpsene videre.

Kristelig Folkeparti og sentrumspartiene har foreslått at korpsene på sikt kan overføres til Kulturdepartementets budsjett, og at det kan vurderes et samarbeid med fylkeskommunene. Den musikktradisjon og den musikulturelle verdi f.eks. Divisjonsmusikken i Kristiansand har for hele Sørlandet, er det nesten utrolig at flertallet

ikke vil se verdien av og verne om. I proposisjonen står det – i forbindelse med omtale av de fem gjenværende korps:

«På denne måten vil landet totalt sett være godt dekket med musikkjenester.»

Det er sørgelig å si, men det føyer seg glatt inn i rekken av de nedskjæringer som finner sted på Sørlandet. Ennå har jeg et håp om at stortingsflertallet vil stemme for å beholde alle sju korps, eller i det minste støtte forslaget om å flytte budsjettansvaret for de nedleggingsstruede korps fra Forsvarsdepartementet til Kulturdepartementets budsjettamme. Dette er i samme ånd som det vi har skrevet i innstillingen, og slik det nå ser ut, gjelder det kun budsjettansvar for to korps. Vi vil stemme for forslaget i dag som fører til bevaring av korpsene, og jeg håper inderlig at flertallet er med på det. Dette er en gledelig vri fra Arbeiderpartiets side helt på tampen av denne diskusjonen om musikkorpsene. Det kan umulig sprengte Kulturdepartementets budsjett å overta ansvaret for de to korpsene som flertallet ikke ser at Forsvaret har bruk for. Kristelig Folkeparti og sentrum vil primært videreføre alle sju korps. Sentrumpartiene foreslår derfor i innstillingen det som jeg tidligere har referert.

Kristelig Folkeparti går inn for at Evjemoen skal bestå. Sentrumpartiene og Høyre fremmer sammen forslag om at Evjemoen opprettholdes med utdanning av soldater til Hans Majestet Kongens Garde. Sentrum har i tillegg ønsket å bruke Evjemoen til jegerutdanning, slik at en på sikt ville utnytte den kapasitet som leiren har. I tillegg har vi i merknads form også åpnet for å bruke leiren til heimevernsutdanning når det med økt utdanning vil presse seg fram et større behov for steder å utdanne folk til Heimevernet. Dette gjør vi ikke bare for å oppfylle gamle løfter. Ingen har ennå imøtegått at Evjemoen er landets mest kosteffektive utdanningsgarnison, og den har utmerkede skytefelt. Det er derfor uforståelig at nettopp denne leiren velges bort i en tid da innsparinger er et av hovedmotivene for omlegging. Det viktigste ankepunktet for oss er likevel at Stortinget nå velger å la Sørvestlandet være fullstendig uten landmilitær tilstedeværelse. Hva det kan komme til å bety i framtiden med tanke på både forsvarsvilje og beredskap, er jeg redd flertallet ikke ser.

At Regjeringen i St.prp. nr. 45 helt har utelatt å nevne både kvinners plass i Forsvaret og Forsvarets ansvar for en god familiepolitikk for sine egne, er oppsiktsvekkende. Jeg er glad for at en hel komite er med på å peke på at Forsvaret må se til at familiære hensyn blir tatt på alvor, særlig i den omstillingsperioden en nå går inn i. Det er også viktig at omstillingen ikke blir et tilbakeslag for den kvinnepolitikk som Forsvaret har i sine handlingsplaner.

Kristelig Folkeparti ønsker også at en tredje kategori tjeneste kan bli utredet. Vi står overfor et utvidet trusselbilde, som kan tvinge fram ulike behov for tjenester. Videre kan behandlingen av Sårbarhetsutvalgets innstilling føre til behov for mange og ulike måter å løse beredskapsoppgaver på. Dette kan, sammen med tjeneste for hjelpeorganisasjoner og sivile, humanitære oppgaver, være grunnlag for en tredje kategori tjeneste og en annen form for militær verneplikt og sivil tjeneste enn vi har i dag.

Til slutt er jeg glad for at Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Venstre nærmest har fått fullt gjennomslag for våre forslag til ny struktur for Forsvaret. Det er nå viktig at omstillingen foregår i hurtigst mulig tempo, men i et forsvarlig tempo, så vi så fort som mulig får det mer effektive Forsvaret som alle partier ønsker.

Jeg har litt tid igjen. Jeg har lyst å si litt til Kristin Halvorsen fra SV, som snakket om at vi absolutt skulle ha halvparten av ungdomskullene inn til meningsfylt tjeneste. Vi har sagt at vi ønsker denne tredje kategori tjeneste, og jeg trodde det var noe som kanskje kunne være i en ånd som SV ville like, dette med at alle på en måte har ansvar for hverandre, at vi opparbeider en ansvarsfølelse, at vi er med og deltar i samfunnet der det trengs. Jeg får eventuelt komme tilbake med litt mer om det senere.

Ivar Kristiansen (H): Stortinget oppnådde ikke det mange hadde håpet på, nemlig et bredt forsvarspolitisk forlik. Selv om det sluttprodukt som avleveres i dag, er blitt langt bedre enn Regjeringens forslag, så får dagens behandling av langtidsproposisjonen preg av å ha mange fellestrekk med de tidligere såkalte langtidsmeldinger. Håpet denne gang har vært å unngå at dagens langtidsproposisjon skulle lide samme skjebne som de forrige langtidsmeldingene. Ønskelisten gikk som kjent én vei, mens bevilgningstakten gikk den stikk motsatte.

Høyre har slåss hardt for å få en prioritert krigsstruktur på plass. Vi er svært glade for at marinen har fått en langt høyere prioritet enn planlagt. Høyre vil aktivt følge opp fornyelsesbehovet for jagerfly og andre investeringer som må foretas for å beholde en nødvendig utstyrmessig troverdighet. Dette skal Forsvaret og forsvarsvenner kunne stole på. På det økonomiske området har regjeringspartiet og sentrum ikke valgt å følge oss. Derfor er jeg svært redd for at vi om få år igjen vil oppleve situasjoner hvor vi billedmessig kan skilte med ny bil, båt eller fly for den saks skyld, men hvor økonomien ikke engang tillater påfyll av drivstoff. Hva som skal løses av oppgaver og investeringer innenfor og utenfor rammen, er også skjøvet ut i den såkalte gråsonen.

Selv om både Regjeringen og Forsvarssjefen benekter det, er jeg svært redd for at så vel forsvarssjef som regjering legger opp til et slags linjeskifte i norsk forsvarspolitikk. Norge skal selvfølgelig utføre sine internasjonale forpliktelser, men det må ikke etterlates det inntrykk at siktemål og oppmerksomhet overfor de internasjonale oppdrag og operasjoner har større synsfelt og attraktivitet enn den oppmerksomhet nordområdene bør og skal ha. Dette gjelder ikke bare spørsmålet om plassering av felles hovedkommando. Militærpolitisk og sikkerhetspolitisk er det ingenting som skulle tilsi redusert nasjonal eller alliert oppmerksomhet i de gigantiske områder i nord hvor vi er satt til å utøve suverenitetshevdelse. Tilstedeværelse og nærvær i disse områdene burde ha en klar førsteprioritet fra norsk side. Det kan man ikke lenge uten videre slå fast. Det er i disse områdene vi på vegne av det internasjonale samfunn kan utføre den mest fornuftige og meningsfulle jobb, nemlig å skape stabilitet og ro.

(Ivar Kristiansen)

Om dette er Forsvarssjefens første prioritet, synes i dag å være svært usikkert. Vi får daglige eksempler på at Russland trapper opp språkbruken overfor norsk politikk og aktivitet i Barentshavet, i vernesonene og når det gjelder norsk svalbardpolitikk. Fra russisk side vet vi at Nordflåten har den høyeste prioritet. Vi har gang på gang fått anskueliggjort eksempler på viktigheten av å håndtere episoder og konflikter i nordområdet på et nivå og med metoder som hittil har vist seg hensiktsmessig. Det er her vi etter all sannsynlighet finner grunnlaget og potensialet for våre fremtidige økonomiske ressurser. Det er her vi har den aller største militære trussel. Det er her vi har den største miljø- og forurensingstrussel, og det er her den såkalte ressurskrisen truer. Det er i dette område vi finner en av verdens største velstandskløfter. Derfor vil det være meningsløst om Norge skulle trappe ned den militære og politiske oppmerksomhet overfor disse områdene, og derfor er det mer enn merkelig at Forsvarssjefen velger å flytte enda flere offiserer av høy rang sørover, med den følge at det i dag er plassert mer enn 85 pst. av offiserene med obersts rang eller høyere sør for Sognefjorden.

Offiserer med høy rang flyttes sørover, og andelen er nå på et historisk høyt nivå. Ser vi også dette forhold opp mot Forsvarssjefens vedvarende forsøk på ytterligere å redusere Reitan funksjon og status, så tar jeg det for gitt at det ikke nedover i systemet skal være den rimeligste grunn for tolkning når proposisjonen og forsvarsministeren i dag slår fast at Reitan ikke skal nedlegges, at Reitan, som statsråden sier det, skal videreføres i hovedsak som en nasjonal krisekommando for nordområdene, og at Reitan i hovedsak skal videreføre oppgavene som i dag. Jeg anmoder statsråden om å gi Stortinget en bekrefteelse på at jeg har tolket proposisjonen og statsråden rett. En slik bekrefteelse vil fjerne en del av forsvarssjefens tåkelegging rundt Reitan fremtidige status.

Helt til slutt vil jeg si at jeg synes både regjering og storting i langt større grad burde forholdt seg til Gade-utvalgets enstemmige innstilling, som bl.a. konkluderte med Reitan som det naturlige nasjonale fremtidige hovedkvarter, og som «knuste» forsvarssjefens Grinden-utvalg, som forsvarssjefen har brukt som sitt ankerfeste. Det er på denne bakgrunn jeg har tillatt meg å snakke om nordområdet og behovet for å velge Reitan som nytt nasjonalt fellesoperativt hovedkvarter.

Odd Eriksen (A): Arbeidet med å fornye, omstrukturere og effektivisere Forsvaret har vært en kontinuerlig prosess gjennom hele 1990-tallet og fortsetter inn i dette tiåret. Mange lokalsamfunn hvor Forsvaret har en betydelig rolle, har levd i stor usikkerhet om hva fremtiden vil bringe. Derfor vil dagens behandling og vedtak skape nødvendige avklaringer, til glede for noen og tristhet for andre. Men jeg vil samtidig understreke at omstillinger og fornying må være en kontinuerlig prosess, slik at landet til enhver tid har et tidsriktig, moderne og effektivt forsvar. Og vi må ha et forsvar som kan operere innenfor de økonomiske rammene Stortinget setter. Det må

være samsvar mellom de oppgavene vi pålegger Forsvaret, og de økonomiske rammene vi er villige til å gi dem.

Mange av oss har de seneste dagene opplevd betydelig pågang fra våre respektive landsdeler. I Nord-Norge har Forsvarets tilstedeværelse vært helt avgjørende for enkelte lokalsamfunns eksistensgrunnlag. Forsvarets omfattende tilstedeværelse i nord har vært direkte knyttet til den sikkerhetspolitiske situasjonen og trusselbildet etter andre verdenskrig. I dag er denne situasjonen endret, trusselbildet er ikke lenger en russisk invasjon gjennom Finnmark. Likevel har vi som nasjon betydelige interesser å ivareta i våre nordlige områder. Dette er nasjonale interesser. Det dreier seg om den nordlige landsdelen, det dreier seg om havområder seks–sju ganger større enn Fastlands-Norge, og det handler om ressursforvaltning i nord med fiskeri, olje og gass. Det handler om uavklarte grensejusteringer, og det handler om vernesonen rundt Svalbard, som i dag kun er godkjent av Canada og Finland. Det er også en kjensgjerning at vi som nasjon bruker betydelige ressurser på å overbevise våre alliansepartnere om viktigheten av NATOs tilstedeværelse i Norge og i nordområdene.

Det er med det som bakgrunn at Nordland Arbeiderparti vedtok og har arbeidet aktivt for at det fellesoperative hovedkvarteret skulle lokaliseres til Reitan ved Bodø. Det er derfor et paradoks at samtidig med at vi forteller våre allierte viktigheten av våre nordområder, så lokaliserer vi den nasjonale kommandoen sørover til Jättå ved Stavanger. Det er imidlertid min oppriktige mening at til tross for at Arbeiderpartiet samlet går inn for å legge det fellesoperative hovedkvarteret til Jättå og Stavanger, viser utformingen av den nye Landsdelskommando Nord som nasjonal krisestyringskommando at våre argumenter og innspill er godt ivarettatt. Landsdelskommandoen vil bli den nasjonale krisestyringskommandoen for nordområdene. Dette betyr at landsdelskommandoen skal ha kapasitet til kontinuerlig å holde oversikt over situasjonen – også, og særlig, i de nordlige havområdene og i det tilhørende luftrom. Landsdelskommandoen skal også i et begrenset tidsrom ha kapasitet til å lede operasjoner med tildelte styrker. Selv om landsdelskommandoen i utgangspunktet er en landkommando, skal den likevel bemannes med kompetanse fra de øvrige forsvarsgrenene.

Ser vi landsdelskommandoen som krisestyringskommando i sammenheng med oppfølgingen av Sårbarhetsutvalget, vil Reitan ved Bodø bli et senter for beredskap, redning og overvåking. Som det også framgår av innstillingen, vil NATOs luftoperasjonssenter videreføres på Reitan.

Totalt sett kommer den nordlige landsdelen godt ut av de helt nødvendige omlegginger som vedtas i dag. Forsvarets aktivitet i Andøy kommune videreføres med flystasjon for 333-skvadronen og Orionflyene. At Forsvarets lønnsadministrasjon legges til Harstad, og at Luftforsvarets flygeskole flyttes til Bardufoss, er veldig bra. Jeg vil også vise til at både kystvaktbasen på Sortland og Ramsund orlogsstasjon videreføres. Når i tillegg Heimevernet forblir som i dag, betyr det at Forsvarets tilstedeværelse i store deler av Nordland også ivaretas.

Jeg sier dette fordi at når skuffelsen over at det fellesoperative hovedkvarteret ikke kom til Reitan, har lagt seg, skal vi glede oss over at de helt nødvendige omlegginger i Forsvaret har mange positive sider også for den nordlige landsdelen.

Per Ove Width (Frp): Man kan bare si seg enig i innledningen til innstillingen:

«Forsvaret befinner seg i en dyp og vedvarende strukturell krise.»

«Forsvarets størrelse står ikke i forhold til de ressurser det blir tilført, og Forsvarets innretning er ikke egnet til å løse framtidens oppgaver.»

La meg begynne med Forsvarets ledelse. Innstillingen tar sikte på et slankere og mindre topptungt forsvar. Det blir nå foreslått grep i forhold til dette som skulle vært gjort for mange år siden. Mange av elementene har vært foreslått tidligere, men motstand, ikke minst innenfor Forsvarets egne rekker, har gjort at det har vært vanskelig å få gjennomført.

Denne gangen må det bare lykkes. Nå har det gått så langt at selv Forsvarets egne ansatte ser nødvendigheten av å iverksette tiltak. Det er særlig Forsvarets ledelse og kommandoapparat som fremstår som altfor omfangsrikt og ressurskrevende i forhold til resten av Forsvaret. Reduksjonen må derfor i første rekke komme i Forsvarets øverste ledelse, og den må være mye mer omfattende enn i Forsvaret for øvrig.

Komiteen viser for øvrig til Innst. S. nr. 150 for 1992-93, jf. St.meld. nr. 16 for 1992-93, der det ble pålagt et kutt i ledelsesapparatet på 25 pst. Komiteen konstaterer at dette målet ikke er nådd. Komiteen ser det derfor som avgjørende at reduksjoner må foregå, som det heter, under høyst forsvarlig tempo.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre mener for øvrig at nettoreduksjonen i Forsvarsdepartementet og Forsvarets overkommando må være på minimum 40 pst.

Komiteen er for øvrig enig i at Forsvarets overkommando legges ned i sin nåværende form, og at den nye forsvarsledelsen organiseres slik at evnen til strategisk planlegging og ledelse styrkes, samt at helhetlig ledelse av Forsvaret blir en hovedoppgave. Det forutsettes at oppgaver, myndighet og ressurser i større grad enn i dag delegeres til lavere nivå i organisasjonen.

Så noen ord om Luftforsvarets luftkommando og kontrollstruktur. Det vakte betydelig oppsikt, og det med rette, da det i proposisjonen ble foreslått å legge ned Luftforsvarets stasjoner Gråkallen og Mågerø, mens man ville konsentrere virksomheten i Sør-Norge til Luftforsvarets stasjon Kongsvinger. Enda mer overrasket ble man da man så en del av de begrunnelsene som var blitt brukt. Av proposisjonen fremgikk det at alternativene Gråkallen og Mågerø skulle ha en påstått mindre positiv nåverdi i størrelsesorden 55–70 mill. kr. Det ble fort klart at disse tallene måtte gjennomgå en ytterligere kvalitetssikring, bl.a. fordi det var kommet nye opplysninger om fjellanleggene.

I et svar til komiteen må derfor departementet erkjenne at det plutselig er snakk om en positiv nåverdi på

10 mill. kr til fordel for Mågerø i forhold til Kongsvinger. På tross av dette opprettholder imidlertid Regjeringen sitt syn om at man skal velge Kongsvinger fordi man ønsker, som det heter, under ellers noenlunde like forhold å legge vekt på regionalpolitiske hensyn.

Jeg er glad for at Arbeiderpartiets stortingsgruppe kom ut av fjellanleggene og så lyset i denne saken, slik at vi i dag ser et flertall i komiteinnstillingen til fordel for Mågerø, det billigste og beste alternativet. Aldri før har vel fjellvettregelen om at det ikke er noen skam å snu, hatt en større relevans enn i denne saken.

Tore Nordseth (A): La meg aller først få lov til å gi ros til saksordføreren som etter min mening har gjort en aldeles utmerket jobb med denne innstillingen.

Etter min mening har vi også kommet fram til en svært god innstilling. Det er selvsagt ting som jeg beklager her, og det har jeg tenkt å komme tilbake til etter hvert.

Bakgrunnen for innstillingen er St.prp. nr. 45 for 2000-2001, som igjen bygger på Forsvarsstudien 2000 og utredningen fra Forsvarspolitisk utvalg. Gjennom disse dokumentene tar man innover seg at dagens forsvar er i dyp krise. I dokumentene legges det opp til en omfattende og nødvendig omstilling av Forsvaret i den kommende perioden. Forsvaret må bli mer moderne og fleksibelt, og bedre tilpasset framtidens sikkerhetspolitiske utfordringer.

I dag er det slik at vi står overfor et bredere og mer sammensatt risikobilde. Utfordringene og de potensielle truslene er mer diffuse enn før. Situasjonen kjennetegnes av glidende overganger mellom det nasjonale og det internasjonale, og mellom fred, krise og krig. Økende gjensidig avhengighet preger forholdet mellom land så vel som verdensdeler. Dette bidrar til å viske ut skillene mellom nasjonal og internasjonal sikkerhet. Slik sett er vårt militære engasjement på Balkan et slags framskutt forsvar av Norge. Dersom situasjonen i det tidligere Jugoslavia hadde kommet ut av kontroll og skapt alvorlige motsetninger mellom Russland og de vestlige stormakter, ville Norge trolig vært blant de land i Europa som ville merket det først og mest direkte. Det er bl.a. disse sikkerhetspolitiske rammebetingelsene som må legge grunnlaget for innretningen av vårt framtidige forsvar.

Når det gjelder størrelsen på strukturen, må også – selv om noen partier ikke synes å ta dette innover seg – vår økonomiske evne legges til grunn. Kvaliteten på de styrkene vi har, og tilstrekkelig fleksibilitet, mobilitet og tilgjengelighet er, innenfor visse rammer, viktigere enn det totale volumet. Det er dette som er grunnlaget for dagens innstilling.

Vi må ta et grundig og helhetlig grep for å modernisere og omstille det norske forsvar etter den kalde krigens slutt. Hensikten er ikke å redusere forsvarsbudsjettene, tvert imot vil den strukturen som det legges opp til i innstillingen, føre til en stor utvidelse av budsjettrammene, noe som også ville ha vært tilfelle med Regjeringens opprinnelige forslag. Vi må skape et nytt og bedre forsvar, som alene når det gjelder rent nasjonale oppgaver,

og for øvrig sammen med våre NATO-allierte, kan håndtere morgendagens utfordringer. NATO er og forblir bærebjelken i norsk forsvars- og sikkerhetspolitikk. Her er det ingen ting som har endret seg.

Dagens forsvar er i stor grad planlagt ut fra gårsdagens trussel om et massivt angrep på Norge. Vi må nå sette inn ressursene der dagens og framtidens behov tilsier det. Nasjonalt må vi sikre norske grenser, håndheve vår suverenitet, utføre myndighetsutøvelse, avverge begrensede angrep og terrorisme og sammen med våre allierte være klare til å møte større trusler mot norsk sikkerhet.

Internasjonalt må vi bidra til alliansens innsats for sikkerhet i Europa og til FNs innsats for internasjonal fred og stabilitet generelt. Samtidig må vi skape et forsvar der ressursene brukes mer effektivt. I dag bruker vi store summer på driften av en altfor stor fredsorganisasjon, mens vi altfor ofte ser at fly settes på bakken, at fartøyer legges til kai, og at vi må tære på beredskapslagrene.

Etter min mening legger innstillingen opp til en bra tilnærming til den utviklingen Forsvaret bør ha i framtiden, gitt de sikkerhetspolitiske, militærteknologiske og økonomiske rammene som vi må forholde oss til.

Så over til de mer konkrete resultatene av omstillingen, lokaliseringssakene.

En av grunnene til at Forsvaret befinner seg i den situasjonen det er i i dag, er bl.a. at tidligere vedtak ikke er fulgt opp og gjennomført. Et godt eksempel i så måte er Stortingets behandling av omstillingen innenfor Sjøforsvaret, Poseidon, for noen år tilbake. I forbindelse med behandlingen av denne saken ble det vedtatt at Hysnes orlogsstasjon og øvingsavdeling skulle videreføres, i strid med Regjeringens anbefalinger. Daværende statsråd Løwer uttalte i den forbindelse at dette vedtaket måtte få konsekvenser for andre deler av Sjøforsvaret. I ettertid kan vi konstatere at det ikke har skjedd. Stortingets vedtak fra den gang er ikke respektert – ingen andre forsøk på omstilling er gjennomført. Og i dag inviteres Stortinget på nytt til å legge ned Hysnes orlogsstasjon og øvingsavdeling. Jeg beklager sterkt at Stortingets vilje fra 1998 ikke er fulgt opp.

Et annet punkt i innstillingen som jeg ikke er fornøyd med, er forslaget om å legge ned Luftforsvarets stasjon Gråkallen. Prosessen med valg av lokalisering for ny ARS i Sør-Norge har vært merkelig. FS 2000 foreslo Mågerø som stedsvalg. I St.prp. nr. 45 er Kongsvinger foreslått. Tidlig i prosessen fikk komiteen orientering om at forskjellen mellom Mågerø og Gråkallen var marginal, og at Kongsvinger lå et hestehode foran. Etter det som tydeligvis må ha vært en lang og grundig prosess i departementet, ble tallene betydelig annerledes. Forskjellen mellom Kongsvinger og Mågerø var plutselig blitt relativt liten, mens Gråkallen kom ut 100 mill. kr dyrere enn de to andre. Jeg synes dette høres svært rart ut. Jeg tror det ville ha vært fornuftig å velge Gråkallen i denne saken, dette på grunn av flere forhold. Blant annet ville man ha fått en samling av kompetanse lokalisert tett i et miljø i Midt-Norge. Foruten Gråkallen tenker jeg på miljøet på Ørland hovedflystasjon og miljøet på Luftkrigsskolen.

Det er punkter i denne innstillingen som jeg er svært godt fornøyd med, og jeg vil nevne et par eksempler. Spesielt godt fornøyd er jeg med valget av Ørland som hovedflystasjon og valget av Værnes som sted for rekruttutdanningen til Heimevernet. Ørland er den flystasjonen i landet som har de desidert beste mulighetene for å drive trening og øvelser. Stasjonen har stor kompetanse og et godt miljø i forhold til å huse IRF-styrken. Videre ligger stasjonen i et lokalmiljø hvor det overhodet ikke er noen konflikter mellom de militære interessene og sivilbefolkningen, noe som er tilfellet for flyplasser i mer tettbygde strøk og på steder hvor lufttrafikken er vesentlig mye større enn på Ørland.

Så litt om Værnes i forbindelse med rekruttutdanningen til Heimevernet. Etter min mening er dette av flere årsaker et svært klokt valg. Den kanskje viktigste årsaken er Midt-Norges betydning i nasjonal forsvarspolitisk sammenheng. Jeg tenker da på NALMEB-avtalen om amerikansk forhåndslagret utstyr i Midt-Norge. Det er av avgjørende betydning for forsvaret av Norge at man ikke signaliserer en forsvarsmessig nedprioritering av Midt-Norge, slik at man risikerer amerikansk tilbaketrekning av forhåndslagret materiell i Trøndelag. Det er akkurat det man signaliserer hvis man ikke legger noen som helst militær aktivitet til Værnes. Jeg skal gjerne innrømme at kampkraften og evnen til å forsvare lagrene i en skarp situasjon ikke er tilfredsstillende hos HV-rekrutter som gjennomfører en fire eller seks måneders utdanning. Men det er ikke dette det handler om. Det handler om å vise vilje til å prioritere området og å vise militær tilstedeværelse.

Videre er det en hel rekke fordeler med Værnes i forhold til andre aktuelle områder når det gjelder denne lokaliseringen. Et moment er kommunikasjon. Det finnes knapt noe annet sted i Norge som er bedre dekket i forhold til kommunikasjonsmuligheter. Man har en flyplass – naturlig nok – man har E6, som går gjennom Stjørdal kommune, og man har havn og jernbane. Øvingsmulighetene er unike. For hva er det HV-soldater driver med? Jo, i hovedsak er det sikring av objekter. I så måte er Værnes og Stjørdal-området fulle av relevante objekter for trening av rekrutter.

Jeg skal være den første til å innrømme at det finnes skyte- og øvingsfelt andre steder i landet som er bedre enn Leksdal og Frigård skytefelt, som er aktuelle når det gjelder Værnes. Men jeg vil peke på at utgiftene til opprustning av disse skytefeltene er tatt med i kostnadsvurderingene som er gjort i forhold til Værnes. Med minimale investeringer vil disse skytefeltene holde godt mål i forhold til den trening som skal gjennomføres.

Støy er et moment som har vært brukt som et argument mot Værnes i denne sammenhengen. Til det vil jeg si følgende: Flyplassieren, dvs. Forsvaret, er pålagt av Miljøverndepartementet å utarbeide og ajourholde støysonekart. Revidert støysonekart ble sist utarbeidet i 1999. Kartene er utarbeidet etter retningslinjer fra Miljøverndepartementet. Jeg er ikke sikker på om alle støykart som det har vært henvist til i denne prosessen, er utarbeidet etter de samme retningslinjene.

Av disse støysonekartene fremgår det at de aller fleste av de aktuelle bygningene ligger i støysone I og II. Kun en liten del av bygningsmassen ligger i støysone III. En stor hangar ligger i støysone IV, og det er vel helt naturlig at en hangar ligger nær opp til en flystripe. Det er oppført nye kaserner, undervisningsbygg samt velferdsbygg. Disse byggene er ført opp i henhold til de krav til støysolering som settes i byggeforskriftene, ut fra type bygg og aktuell støysone. Dette er ivaretatt av Forsvarets bygningstjeneste. Så jeg kan trygt anbefale Værnes som lokaliseringssted for Heimevernets rekruttutdanning.

Presidenten: Presidenten er noe usikker på om forslag nr. 50 er tatt opp.

Tore Nordseth (A): Hvis ikke, vil jeg benytte anledningen til å ta opp forslag nr. 50, som er omdelt i salen.

Presidenten: Tore Nordseth har tatt opp det forslag han refererte til.

Erna Solberg (H): Etter hvert er denne debatten blitt svært fragmentert. Det er enkeltforslag og enkeltomstillinger som har dominert, og i mindre grad de store linjene. På en måte er kanskje det viktigste faktumet som denne debatten burde ha dreid seg om, blitt noe overdøvet, nemlig det at vi har en alvorlig ubalanse i forhold til vårt forsvar, og at Stortingets atferd de siste ti årene har bidratt til dette – sammen med den teknologiske utviklingen. Den største utfordringen som vi skulle ha diskutert her i dag, er hvordan vi igjen kan oppnå balanse mellom behovet for et forsvar i Norge og de pengene vi er villig til å bruke på det.

Mange bruker av og til forsikringspremie som eksempel på hvorfor vi skal satse på et forsvar. Jeg er egentlig ikke enig i det eksempelet, fordi en forsikringspremie er noe man passivt betaler, og så får man penger igjen først etter at det har brent. Forskjellen mellom dette og det å satse på et forsvar er det som Tom Thoresen glemte i sin oppstilling av hva som er viktig å satse på, nemlig det faktumet at et forsvar i seg selv gir en avskrekkingseffekt som gjør det mindre trolig at en konflikt oppstår. Det er egentlig det vi har bygd de siste 50 års forsvarspolitikken på, og det er det vi fortsatt burde bygge forsvarspolitikken vår på – at vi har et forsvar som er avskrekkende nok, som setter grenser, slik at et eventuelt begrenset eller større angrep på norsk territorium aldri blir aktuelt, fordi kombinasjonen av egeninnsats og alliansetilknytning gjør at vi oppfattes som et for vanskelig angrepsmål. Det er nemlig ikke slik at den kalde krigen har gjort at vi nødvendigvis har fått mindre behov for et forsvar. Det vi faktisk har fått behov for, er et annet forsvar på noen områder enn det vi hadde tidligere.

Det må være et tankekors for flertallet i Norge at vi snakker om at vi kanskje har en mindre spent situasjon, samtidig som vi altså har flere menn under aktiv tjeneste i konfliktsituasjoner nå enn vi noen gang tidligere har hatt.

Det at vi har fått fred, betyr ikke at vi har fått mindre behov for forsvar. Derfor har det for Høyre vært viktig at vi har bygd vår krigsstruktur på to vesentlige elementer. Det er at vi skal ta hensyn til at vi må ha et forsvar som kan fungere sammen med våre allierte. Det setter krav til hvordan vi bemanner, hvordan vi opprunder, og at vi skal kunne fungere sammen teknologisk. Men vi må også legge vekt på at norsk geografi stiller noen ekstra krav i forhold til hvordan krigsstrukturen skal se ut. For oss har krigsstrukturen vært avgjørende, og det har den vært hele tiden.

Vi mener at utgangspunktet for forsvarsstudien, nemlig det at Arbeiderpartiet ikke har vært villig til å bevilge mer enn ca. 25 milliarder kr de senere årene, ikke kan være styrende for hvordan vi skal dimensjonere Forsvaret, men behovene og hva som skal til for å få det forsvar som vi mener skal dekke også et avskrekkingsspektiv. Derfor har vi foreslått en balansert økning på alle våpengrenene. Vi har sikret MTB-er, et mobilt og kystnært forsvar, vi ønsker mer fly, større transportkapasitet, og vi ønsker fire brigader, fordi vi mener det blir et knekkpunkt i forhold til å bygge opp kompetansen hvis vi går under akkurat dette nivået. Vi har adressert den doble ubalansen. Vi mener at vi har lagt opp til en struktur som vil gi troverdighet til vårt forsvar, også blant folk utenfor dette hus, fordi vi har adressert spørsmålet om krigsstruktur, spørsmålet om behovene, og ikke bare spørsmålet om hvilken budsjetttramme man skal ha.

Vi har følt at fokus har vært flyttet for langt vekk fra de norske utfordringene, selv om vi er enig i at alliansetilknytningen vår gjør at vi må ha et aktivt samarbeid når det gjelder internasjonale operasjoner. Det er blitt verre ved at man fra Arbeiderpartiets side i innstillingen ønsker at internasjonale operasjoner skal løses innenfor rammen av det som nå bevilges. Det betyr igjen at vi kommer i en situasjon hvor vi det enkelte året må kutte ned på viktige investeringer og materiellagrene og de prioriteringene vi har i Norge, for så å si at dette skal vi øke neste år. Hver gang vi har gjort det, så har ikke økningen kommet i budsjettene senere.

Jeg er lei for at vi ikke har klart å komme til enighet om en budsjetttramme som er tilpasset den krigsstrukturen som flertallet vil ha. Jeg synes det hadde vært viktig at vi iallfall hadde fastsatt et minste mulig terskelnivå ut fra det Arbeiderpartiets hovedtalskvinne sa tidligere, at de ville respektere et flertall. Den utfordringen ligger etter hvert hos Fremskrittspartiet, ved at man her kan etablere et flertall som iallfall ifølge representanten Fossli vil være et flertall de vil respektere.

Jørn L. Stang (uavh): Forsvaret er inne i den største omstillingsprosess noen sinne, og mer kan ventes på sikt, opplyser forsvarssjefen. I denne forbindelse er det planer om at Hærens forvaltningsskole i Halden skal slås sammen med tilsvarende skoler i Luftforsvaret og Sjøforsvaret til en felles skole for hele Forsvaret. Denne er anbefalt lagt til Oslo og Akershus festning. Men Hærens forvaltningsskole selv mener at den beste helhetlige løs-

ningen er en lokalisering i Halden, hvor alt er lagt til rette for at skolen kan starte opp umiddelbart.

Denne konklusjonen er basert på en analyse av den dokumentasjonen som ligger til grunn for den anbefalingen som Prosjekt Argus har gitt forsvarssjefen og forsvarskomiteen. Det er forhold som omfatter nærhet til fagmiljøer i teknologi- og høyskolebyen Halden, og hvor mulighetene for å ta i bruk teknologibaserte undervisningsmetoder er helt unike.

Et annet viktig forhold er basert på utnyttelsen av Forsvarets eiendomsmasse på Fredriksten festning. Det vil være svært uheldig og lite i samsvar med sakens hovedinnhold, å spare penger, å velge en løsning for Forsvaret som fører til investeringer i nybygg og renovering i hundremillionerlassen for å kunne gi et tilfredsstillende skolemiljø. Alt står klart til bruk i Halden. Likevel ligger det forslag om å få dette nedlagt, for så å bygge nytt i allerede hardt pressede Oslo. I den forbindelse har jeg notert at Høyre i Oslo synes det er nok press på Oslo som det allerede er, og faktisk ønsker en del funksjoner *ut* av hovedstaden.

Med henblikk på denne dokumentasjonen fra Argus samt skolens egne anbefalinger vil representantene Vidar Kleppe, Terje Knudsen og jeg derfor foreslå at Forsvarets forvaltningsskole etableres i sin helhet på Fredriksten festning i Halden. Det betyr at Halden skal være Forsvarets kompetansesenter i forvaltning og ledelse. Selv om Halden står for forvaltningsutdannelsen, kan denne være organisert plassert under Forsvarets skolesenter Akershus festning. Det sikrer en samordnet utøvelse av forvaltningen i Forsvaret å plassere det faglige ansvaret på ett sted.

Det er naturlig med en slik virksomhet i Halden, fordi det allerede eksisterer et faglig og pedagogisk miljø som er godt utviklet. Nettverket med sivile institusjoner er etablert, og de bygningsmessige og undervisningsmessige ressurser er tilrettelagt og klare til å tas i bruk.

Målet med omstillingen i Forsvaret er vel å få mer forsvaret ut av hver krone, skulle man tro. Er det da riktig å blande militær lufttrafikk inn i landets sivile hovedflyplass, med de åpenbare problemer det vil medføre? Den sammenblandingen man gjør ved å velge Gardermoen fremfor Rygge som hovedflystasjon for Luftforsvaret, vil etter min mening være nærmest fatal. Både i Regjeringens og sentrumspartiernes forslag velger man å spre drift på både Rygge og på Gardermoen. Spørsmålet er om det ikke er mest kostnadseffektivt å samle alt på ett sted.

Når det gjelder prosjektet med tankfly, er det viktig at tankflyet kan betjenes et sted som har stor drivstoffkapasitet. I dagens situasjon vet vi at denne kapasiteten på Gardermoen er sterkt begrenset. Ved Rygge er denne kapasiteten fem ganger større enn det militære drivstoffanlegget på Gardermoen.

Rygge har som militær flystasjon også stor fleksibilitet når det gjelder landingsmuligheter. Rygge har et stort antall flybunkere hvor jagerflyene parkeres i den daglige tjenesten. I disse flybunkerne beskyttes flyene under oppfylling av drivstoff og våpen. Det tekniske miljøet på Rygge er en meget viktig brikke når det gjelder å kunne

opprettholde 15 minutters beredskap på 330 skvadronens redningshelikopter. I Rygge får Forsvaret den frihet og ikke minst fleksibilitet som er hensiktsmessig både i luftrommet og på bakken.

Igjen er det trusler om å legge ned Forsvarets musikk. Det er andre gang på ti år man truer med å legge ned noen av Norges sterkeste musikkformidlere, spesielt overfor barn og ungdom. Distriktsmusikkorpene er et levende bevis på en kulturtradisjon som går flere hundre år tilbake i tid. Forsvarets Distriktsmusikkorps Østlandet har beviselig tradisjoner som går helt tilbake til 1734. Slik sett hører disse syv institusjonene under et annet departement hvor det er større sjanser for å overleve. Derfor foreslår den uavhengige gruppens representanter at dette legges til ett departement, nemlig Kulturdepartementet. Vi synes det er uheldig å blande inn enda et forvaltningsnivå som fylkeskommunen representerer. Det er ikke den rette instans for å kunne videreføre divisjonsmusikken og dens tradisjoner.

I tillegg til den musikkformidlingen korpene utøver, er også mange av musikerne aktive i de ulike lokalmiljøene som instruktører for kor og korps. Dessuten har janitjsjarmusikk stor betydning for landet. Vi vet alle hvor viktig korps og kor er når høytidene er der.

Jeg tar herved opp forslagene fra Vidar Kleppe, Terje Knudsen og meg selv.

Presidenten: Representanten Stang har tatt opp de forslag han selv refererte til.

De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Dag Danielsen (uavh): Den forsvarsreformen vi debatterer i dag, burde handle om to forhold. For det første burde den handle om hvordan Forsvaret kan moderniseres for å håndtere hele bredden av oppgaver det er forventet å skulle løse i dag og i overskuelig fremtid. For det andre burde den handle om hvordan forsvarsledelsen – og da mener jeg både forsvarsministeren og hans departement og forsvarssjefen og hans staber – bedre kan settes i stand til å drive og fornye sin organisasjon på en hensiktsmessig måte.

Ut fra begge disse perspektivene utgjorde anbefalingene fra Regjeringen et brukbart utgangspunkt. Det er i St.prp. nr. 45 lagt betydelig vekt på både moderniseringen av Forsvarets styrkestruktur og på nye virkemidler for styrket ledelse av Forsvaret.

Selv om jeg mener at det burde brukes betydelig større ressurser på Forsvaret enn det Regjeringen har lagt opp til, er jeg enig i retningen på omleggingen. En modernisering av Forsvaret er tvingende nødvendig, både for å styrke vårt nasjonale forsvar og for å kunne ivareta våre forpliktelser i NATO.

Jeg er derfor enig i den foreslåtte moderniseringen av Forsvarets styrkestruktur, med større vekt på reaksjonsevne, mobilitet og kapasitet til å løse alle typer oppdrag. Jeg ville samtidig ønsket å bruke større ressurser på å modernisere styrkestrukturen, da fortrinnsvis på strukturelementer som forsvarssjefen etterspør, som f.eks. tank-

fly, ubemannede luftfartøyer og en oppgradering av Hærens innsatsstyrke til en fullstendig brigade. Dessuten bør Norge sterkt vurdere å gå til anskaffelse av kamphelikoptre, noe vi gjentatte ganger er blitt anmodet om i NATO. Endelig mener jeg at større driftsmidler må tilføres, slik at særlig trenings- og øvingsnivået og det som skaper motivasjon hos offiserer og soldater, kan heves.

Selv om jeg forstår argumentet om å ha en selvstendig forsvarssjef, er mitt sentrale poeng når det gjelder den anbefalte reform av Forsvarets øverste ledelse, at flertallet i komiteen avviser Regjeringens forslag om å integre forsvarssjefen og hans strategiske funksjoner i departementet. Da vil jeg trekke frem fem poenger.

For det første vil det styrke forsvarsledelsens evne til strategisk planlegging og ledelse av Forsvaret ved at dette arbeidet skjer samlet innenfor én ledelsesstruktur. For det andre vil det styrke forsvarssjefens egen mulighet til å øve innflytelse på sentrale beslutningsprosesser. For det tredje vil det styrke Norges evne til internasjonalt samarbeid, både ved økt evne til enhetlig internasjonal opptreden og ved at vi vil få en ledelsesordning lik den våre mest sentrale allierte har. For det fjerde vil det styrke vår evne til krisehåndtering, fordi fagmilitære råd vil være umiddelbart og direkte tilgjengelige for politisk ledelse, regjering og storting i krisesituasjoner. For det femte vil det muliggjøre prioritering av den spisse ende og store innsparinger i ledelsesapparatet gjennom synergieffekter, fjerning av dobbeltarbeid og fjerning av organisasjonsnivåer.

Vidar Kleppe (uavh): Forsvaret skal forsvare oss i kriser og krig. Jeg må si at jeg er ganske overrasket over den innstillingen som foreligger i dag, når en ser på signalene gjennom 1990-tallet, på de omstillingene vi har hatt, og hvilke oppgaver vi som folkevalgte vil gi Forsvaret.

Som jeg har tatt opp med forsvarsministeren før, er også det tallmaterialet som ligger til grunn for de beslutningene vi skal fatte når det gjelder hvor vi skal plassere aktivitet, betegnende. Fra landsdel til landsdel, fra kommune til kommune, som også har egeninteresse av å bevare det de har av forsvarsanlegg, ser en at det kommer alternative utredninger når det gjelder kostnader. Og når en da setter det opp mot det som er kommet fra departementet og i innstillinger, er det jo ingenting av det som stemmer – ikke i en eneste lokaliseringssak ser vi at det er samsvar mellom de lokale utredningene og de gruppene som er nedsatt i den forbindelse, og det som Forsvaret går inn for. Så jeg tror ikke at det går lang tid før vi får en ny proposisjon til Stortinget der vi på nytt må behandle økonomien. Jeg tror nemlig at den strukturen som er i proposisjonen, er underfinansiert, og det til tusen – ja faktisk flerfoldige hundre millioner kroner, kanskje milliarder. Så dette må vi slite med.

Men det som er det viktigste med den debatten og diskusjonen vi har i dag, er at vi må se på de rammene som vi skal gi vårt forsvar. Jeg tror at mange av dem som jobber i Forsvaret, er interessert i å drive et skikkelig og greit forsvar. De blir ikke tatt på alvor i Forsvaret når de

kommer med nye tanker og nye ideer, det er bare snakk om å flytte stillinger hit og dit. Jeg må også si at når en ser på de innstillingene som er kommet, og på den debatten som går på lokalisering, så ser vi jo at stort sett alle representanter i denne sal, uavhengig av hvilket parti de kommer fra, er opptatt av sine nærområder. Og det er kanskje ikke så rart. Men jeg tror at det som er avgjørende, og det som er viktig, er at vi får et forsvar som kan betjene de utfordringene vi står overfor i framtiden, også i lag med våre allierte. Jeg synes faktisk at det er viktig å lytte til våre allierte. Når en da ser på det som er kommet fram når det gjelder f.eks. orlogsstasjonene, som andre representanter har vært inne på her, ser vi at de orlogsstasjonene og de sjøfartsdistriktene som har mest besøk, som har de største øvelsene med våre allierte, i denne meldingen faktisk blir radert ut, uten at en kan vise at en sparer kroner og øre ved dette.

Og jeg må si at jeg er rystet og skuffet over mitt gamle parti, Fremskrittspartiet, som faktisk har rasert alt som heter landbasert forsvar på Sørlandet. Det finnes jo ingenting igjen! Da nytter det ikke å komme med musikkkorps og blåse litt i basunene, selv om det også er viktig.

Derfor er jeg helt nødt til å ta opp forslag nr. 38, som går på at militær aktivitet opprettholdes på Evjemoen, forslag nr. 39, om at Marvika opprettholdes som orlogsstasjon, og forslag nr. 40, som går på at en felles vernepliktsforvaltning for Forsvaret etableres i Kristiansand. Det er økonomisk regningssvarende, og Forsvaret kommer til å spare mange penger på å følge disse forslag, som jeg fremmer på vegne av meg selv og representantene Jørn L. Stang og Terje Knudsen.

Presidenten: Representanten Kleppe har tatt opp de forslagene han refererte til.

Odd Holten (KrF): Innst. S. nr. 342, som behandler regjeringen Stoltenbergs forslag om betydelige endringer i Forsvaret, har i seg flere tunge prinsipper og enkeltsaker som vil få betydning for landet og enkeltsteder i de kommende tiår.

Kristelig Folkeparti slår i innstillingen fast at det norske forsvar også i framtiden skal være et folkeforsvar forankret i verneplikten. Beklageligvis reises det fra Arbeiderpartiet og Fremskrittspartiet i innstillingen tvil om dette standpunkt.

Kristelig Folkeparti mener at HV-tjenesten må videreføres og forsterkes, at organisasjonene må slankes i lederstrukturen, og ikke minst at nytt utstyr må fases inn i de ulike våpengrener.

Som Østfold-representant forundres jeg meget sterkt over at et strategisk og godt utstyrt anlegg som Rygge hovedflystasjon foreslås nedlagt, eller at det nå kan ligge an til at vi får en viss utsettelse i forbindelse med dette utsettelsesforslaget som ligger i innstillingen. Dette er et anlegg som har i seg store og gode kvaliteter, og alternativet er altså etter noens mening å flytte denne type aktivitet over til Gardermoen, et anlegg som allerede er sprengt på grunn av sivil luftfart.

Heldigvis er det en del som nå ser behovet for å få en utsettelse av saken. Østfold blir i denne prosessen meget sterkt rammet, ved nedlegging av all militær aktivitet i Fredrikstad, ved nedlegging av verkstedene i Rakkestad og ved trussel om nedlegging, eventuelt omforming, av Forvaltningsskolen i Halden.

Administrativt og økonomisk burde all utdanning på dette området som har med forvaltning å gjøre, skje i Halden, ikke minst ut fra den klare forutsetning at det vil være økonomisk besparende, og at det også kan føre til en god faglig kvalitet.

Divisjonsmusikken i Halden synes nå muligens å være reddet, angivelig av Arbeiderpartiet, men det er jo Arbeiderpartiet som har fremført denne reduksjonen i innstillingen. Forslaget fra Arbeiderpartiet som vi nå blir invitert til å være med på, er et forslag som kanskje kan redde denne musikken, dog står det at det skal vurderes en fremtidig struktur.

Jeg håper at det er mulig i denne salen nå å få tilslutning til sentrumspartiens alternativ, nemlig å opprettholde syv militærkorps. Arbeiderpartiet har mulighet til å støtte saken ved voteringen her i kveld.

Jan Sahl (KrF): Med kun tre minutter til rådighet velger jeg strategien om å la munnen ta ut det hjertet spesielt er opptatt av i denne saken, nemlig Forsvarets tilstedeværelse i nord, og da spesielt plasseringen av Fellesoperativt hovedkvarter.

Sentrumspartiene understreket at hovedutfordringene for det nasjonale forsvaret ligger i nordområdene, og tar konsekvensen av det ved å foreslå at det fellesoperative hovedkvarteret skal legges til Reitan ved Bodø.

Jeg velger videre å legge hovedvekten på Forsvarets oppgaver i fredstid, med utgangspunkt i den posisjonen vi har som maritim nasjon. Da blir det viktig å legge vekt på det ressursgrunnlaget og det verdipotensialet som er avdekket i tilknytning til de nordlige havområdene. Norge er en maritim nasjon både i nasjonal og global sammenheng. Norge har ingen betydelig militær maktposisjon, men som en liten nasjon forvalter vi havområder på en måte som ingen annen nasjon kan vise maken til. Det er jo dette som er vårt store fortrinn, og som samtidig gjør oss sårbare i internasjonal sammenheng.

Størstedelen av norsk økonomisk sone ligger i nord. Vi har gråsoneproblematikk i forhold til Russland, vi har fiskevernsoner rundt Svalbard, vi har fiskevernsoner ved Jan Mayen, og vi har Smutthullet og Smutthavet. Norge er en havstat med nasjonale og regionale interesser i tilknytning til olje, gass, fiskeri og havbruk. Nasjonale forskningsmiljø har avdekket et betydelig verdiskapingspotensial innenfor de marine næringer i løpet av de neste 30 år. Ressursgrunnlaget i Norskehavet og i Barentshavet vil i framtiden ha avgjørende betydning for norsk økonomi. Samtidig vet vi at dette havområdet i dag er under sterkt press fra andre land med hensyn til uttak og beskatning. Det er ingen grunn til å regne med at dette presset vil avta i framtiden.

Det er på denne bakgrunn jeg med forundring har merket meg at Arbeiderpartiet og Høyre vil legge det fel-

les operative hovedkvarteret for Forsvaret til en avkrok – unnskyld, men jeg kaller det det i forhold til de utfordringene Forsvaret står overfor nasjonalt. Arbeiderpartiet og Høyre prioriterer NATO og internasjonale operasjoner ved å plassere hovedkvarteret på Jåttå – stikk i strid med fagmilitære tilrådinger – og signaliserer dermed en nedprioritering av de store nasjonale utfordringene i nordområdene.

Kystbefolkningen har lært seg å tro på at det er håp i hengende snøre, og snøret dras ikke inn før avstemningsresultatet foreligger i kveld. Det er et tankekors at en samlet stemmegivning fra de nordnorske representantene kan snu resultatet – jeg bare nevner det. La det være helt klart: I Kristelig Folkeparti vil vi prioritere de nasjonale interessene i nordområdene og stemme for Reitan som felles operativt hovedkvarter for Forsvaret.

Liv Marit Moland (A): Forsvarsreformen angår ikke bare Forsvaret. Den angår også i stor grad kulturlivet i de berørte regionene.

Stortinget har tidligere vist ved økte bevilgninger til bl.a. symfoniorkestrene at vi ønsker å prioritere musikklivet i Norge. Det vil få store negative konsekvenser, spesielt for Kristiansand Symfoniorkester, dersom musikerne i Forsvarets musikkorps i Kristiansand skulle forsvinne til andre steder i landet. Både i Halden og i Kristiansand er disse musikerne sterke ressurspersoner på mange områder i musikklivet. De er instruktører for korps og korpsdirigenter, de er pedagoger i kulturskolene, de spiller for barnehager og skoler, og de har en viktig rolle i høyskolemiljøet.

Dette er ikke bare forsvarspolitik. Det er i høyeste grad kulturpolitikk, en kulturpolitikk som er uvurderlig og virkningsfull som forebyggende arbeid overfor barn og unge. Det arbeidet disse musikerne utfører, er svært viktig som alternativ i en ellers kommersiell hverdag. De er aktive og profesjonelle ressurspersoner på mange områder utenfor korpsset sitt og har stor betydning for rekruttering til musikeryrket.

I Kristiansand er dessuten symfoniorkesteret helt avhengig av musikerne i divisjonsmusikken. Uten dem ville ikke symfoniorkesteret være noe annet enn et kammerorkester. Det vil derfor være nærmest en katastrofe for musikklivet dersom disse musikerne forsvinner til andre landsdeler. Forsvaret vil vel heller ikke i de nærmeste årene spare så mye, fordi musikerne har krav på ventelønn.

Arbeiderpartiet vil med sitt forslag be Regjeringen gi Forsvarsdepartementet og Kulturdepartementet en mulighet til å komme fram til en løsning som er mye bedre enn bare å legge ned korpene i Halden og Kristiansand. Vi har gjentatte ganger prøvd å vise hvor viktige disse musikerne er for det totale musikklivet i regionene sine, og vi håper med dette forslaget å nå fram.

Signe Øye (A): Som østfolding må jeg si meg meget fornøyd i dag, fordi en videre utredning av Rygge Flystasjon, slik flertallet nå går inn for, har vært en svært viktig sak for oss i Østfold. Nå blir Gardermoen, Kjeller og

Rygge tatt ut av proposisjonen og utredet videre og skal legges fram til ny behandling til høsten. Spørsmålene som komiteen vil ha utredet, er om det går an å flytte hele eller deler av verkstedsvirksomheten ved Luftforsvarets Forsyningskommando til f.eks. Rygge eller Gardermoen, slik at ledige arealer på Kjeller kan selges. Det vil også kreve ny utredning av 717- og 720-skvadronene, og om det i det hele tatt er mulig å flytte disse skvadronene til Gardermoen, slik proposisjonen gikk inn for.

Det er ikke mange årene siden 717-skvadronen ble flyttet fra Gardermoen til Rygge av sikkerhetsmessige årsaker. Rygge har ekspansjonsmuligheter for militær virksomhet innenfor eksisterende landareal, noe som er helt avgjørende for å få den effektivitet og fleksibilitet som er målet med Forsvarets omstilling. På Gardermoen er presset stort på mange områder, ikke minst på lufttrafikk-tjenesten, og det vil sannsynligvis være store problemer med å akseptere at jagerfly i tillegg skal kunne drive med øvelsesflyging.

Rygge har lager for ammunisjon som tilfredsstiller alle krav, og ved å velge Rygge slipper man å frakte drivstoff helt fra Larkollen, den lange veien gjennom tett befolkede strøk og langs en sterkt trafikkert vei fram til Gardermoen. Jeg regner med som en selvfølge at redningshelikoptrene, som er plassert på Rygge i dag, ikke flyttes før endelig vedtak er fattet.

Forvaltningsskolen i Halden er på plass, riktignok med en deling mellom Oslo og Halden, men så sterkt som Arbeiderpartiet har slått fast at all ny statlig virksomhet som etableres, skal etableres utenfor Oslo, har jeg tro på at forvaltningsskolen i Halden kommer til å vokse i årene som kommer, til fordel for Halden og det unike skole- og IT-miljøet som allerede er i byen. Halden har mange fordeler i forhold til Oslo.

Til slutt vil jeg si at jeg er veldig glad for at Arbeiderpartiet har fremmet forslag om å be Regjeringen vurdere om Divisjonsmusikken i Halden og Kristiansand skal overflyttes til Kulturdepartementet og drives videre i samarbeid med de aktuelle fylkeskommuner og kommuner. Stortinget kan ikke la en så viktig kulturinstitusjon, med så store ringvirkninger i musikklivet som Divisjonsmusikken har, gå tapt. Jeg håper derfor at Arbeiderpartiets forslag, nr. 50, får flertall når andre primærforslag faller.

Åse Wisløff Nilssen (KrF): Omleggingen av Forsvaret har vakt debatt og stort engasjement, både her på Stortinget og rundt om i våre fylker. Det er omfattende og nødvendige endringer som i dag skal vedtas. Men det er bare det militære forsvar som er lagt fram, mens en stortingsmelding om den sivile beredskap vil foreligge til høsten.

Dagens forsvar er mer enn kuler og krutt. Derfor mangler dessverre en viktig del av totalforsvarsprinsippet og den nødvendige helhetstenkning i debatten i dag. Av merknadene kan det se ut som om Arbeiderpartiet har forlatt prinsippet om totalforsvaret, og det undrer meg at Regjeringen ved justisministeren ser det som naturlig å fremme en stortingsmelding om den sivile beredskap

etter at Forsvaret er på plass, for bl.a. å kunne behandle konsekvensene av endringene.

Den helhetlige tenkningen for bruk av virkemidler og ressurser i fred, krise og krig blir en større utfordring når det militære forsvar allerede er på plass. Realiteten er at det militære forsvar ikke kan fungere hvis det ikke kan støtte seg på et sivilt samfunn som fungerer. Det må man forholde seg til. Den som har ansvar for en sektor i fredstid, er også ansvarlig for å planlegge og gjennomføre tiltak i krise og krig. Det tilsier at det burde ha vært et obligatorisk kurs for både jenter og gutter om totalforsvarets prinsipper. Det ville ha en nytteverdi for samfunnet og den enkelte, samtidig som det kunne ivareta forståelsen av at forsvar er viktig, og at det angår oss alle.

At de 18 HV-distriktene opprettholdes er meget positivt. Dermed opprettholdes også HV-04 i Kongsvinger.

Etter Regjeringens forslag skulle virksomheten på Vardåsen fortsette. Imidlertid har både Arbeiderpartiet og andre partier endret standpunkt til Mågerø. Det er andre gang det foregår en kamp mellom Vardåsen og Mågerø. Derfor ville en utredning, der en representant for hvert av de tre aktuelle lokaliseringsstedene Kongsvinger, Mågerø og Gråkallen var med i utredningsgruppen, ha fjernet den usikkerhet som nå råder både blant ansatte og politikere på de angjeldende stedene. Usikkerheten går på hvilke tall og argumenter man egentlig kan stole på. Dessverre ser det ikke ut til å bli flertall for en utredning.

For Regionfelt Østlandet har kostnadsoverslagene blitt betydelig forhøyet siden Stortinget gjorde utbyggingsvedtaket. Derfor mener Kristelig Folkeparti at et nytt kostnadsoverslag burde legges fram. Hensynet til miljø, støy og berørte naboer må tillegges stor vekt, og støykonsesjonsspørsmålet må avklares før anleggsarbeidet starter. Disse sakene er en naturlig følge av den gjennomgang av Forsvaret som nå pågår.

Haslemoen består, og Kristelig Folkeparti har foreslått at kompetansesenteret for vognførere i Forsvaret bør legges dit. Vernepliktsverket legges til Hamar – så Hedmark forblir et klart forsvarsfylke, også etter omstillingene i Forsvaret.

Aud Blattmann (A): I min første periode som fast representant på Stortinget var forsvarskomiteen mitt spesielle arbeidsområde. Fire år i komiteen gjorde meg ikke til oberst, men jeg fikk et solid inntrykk av virksomheten og innsikt i en del av det norske samfunnet som jeg som jente ellers aldri ville ha fått.

På lik linje med den utenrikspolitikken som føres i landet vårt, hvor det alltid har vært lagt vekt på å søke så bred enighet som vel mulig, bør det også innenfor de planer som legges for Forsvaret, søkes så bred støtte som mulig. Valgkamp og valgkamputspill passer dårlig i en langtidsplan for Forsvaret. Jeg hadde håpet at det var mulig å komme fram til en forpliktende avtale som hadde sikret de framtidige planer – et forsvarspolitisk forlik. Det hadde Forsvaret tjent på, og fortjent, og det hadde sikret budsjettene for Forsvaret de nærmeste årene.

Når det ikke lot seg gjøre, vil jeg allikevel i dag uttrykke glede over at innstillingen sikrer at det nå skal

bygges nye motortorpedobåter ved Umoe i Mandal. Selv om jeg ikke på noen måte vil legge skjul på at min lojalitet til mitt parti aldri har blitt stilt på en større prøve enn den dagen meldingen ble lagt fram, gav jeg aldri opp håpet om at det allikevel skulle bli en realitet.

Hvorfor var MTB-ene så viktige? Var det fordi de skulle bygges i mitt nærrområde i Mandal? Viktig nok, men ikke avgjørende. Var det fordi Mandal trengte arbeidsplassene? Viktig det også, men viktigst var det at MTB-ene har en viktig jobb å gjøre i forsvaret av vår langstrakte kyst. MTB-ene er som kampfartøyer særlig tilpasset de spesielle og krevende forhold langs norskekysten.

Og sist, men ikke minst: Norsk industri har ved Skjold igjen demonstrert at den er i stand til å produsere banebrytende teknologi, og det er ikke slik som enkelte har hevdet, at norsk industri bestemmer hva slags fartøyer Norge skal ha. Tvert imot er det Forsvarets behov som har skapt Skjold. Forsvarssjefen har tidligere gitt uttrykk for at om han fikk mer penger, ville han ikke bruke dem på MTB-fartøyer.

Den avgjørelsen ligger hos oss her i Stortinget, og det vedtaket skal vi bl.a. fatte i dag.

Og helt til slutt: Tillat meg å omskrive et par linjer av et dikt av poeten Robert Frost: «We had promises to keep, and a long way to go before we could sleep».

Per Roar Bredvold (Frp): Sjelden har vel en sak fått større oppmerksomhet enn St.prp. nr. 45 om omlegging av Forsvaret. Om det er fordi man er levende opptatt av et godt forsvar, eller om man ser Forsvaret som god distriktspolitikk, skal være usagt.

For Fremskrittspartiet er det sakens kjerne som er viktig, altså å få et så godt forsvar som mulig for det antall kroner man ønsker å bruke. Gjennom alle år, i alle debatter, har Fremskrittspartiet ønsket et stort, effektivt og godt forsvar og har også i sine budsjetter prøvd å tilrettelegge for dette. I dagens sak gjelder dette bl.a. å opprettholde 83 000 mann innen Heimevernet, og det gjelder å ha et godt luftforsvar, en hær, et sjøforsvar m.v. som kan ivareta de ønsker landet har for sin og andres sikkerhet.

Jeg har både som beboer i Hedmark – med mange militære installasjoner – og som tidligere offiser, vært svært opptatt av Forsvarets innhold, muligheter og nødvendighet i framtiden.

Når jeg nå tilfeldigvis har nevnt Hedmark, må jeg bruke noe tid på dette. Her var bl.a. Heimevernet og Vardåsen på Kongsvinger og Haslemoen leir i Våler i Solør berørt på en negativ måte, dvs. nedleggelse. Forsvarsmessig ser det heldigvis ut som bare Vardåsen blir nedlagt, og at den militære aktiviteten blir flyttet til Mågerø. Når så dette blir bestemt, må Forsvaret både på Vardåsen og på andre nedlagte militære installasjoner i den grad det er mulig, gjøre annen bruk mulig så raskt det lar seg gjøre – dette både for at negative ringvirkninger blir så små som mulig for det lokalsamfunnet som før hadde store fordeler av Forsvaret, og for at eiendommene ikke forringes nevneverdig.

Når det gjelder HV-04, vil Heimevernet være med på å levendegjøre Kongsvinger Festning på en meget posi-

tiv måte. Det er snart bare på Kongsvinger Festning folk flest kan oppleve et levende forsvar. Andre steder er det som regel en lukket leir. En åpen leir tror jeg bestemt vil skape positive linker mellom Forsvaret og sivilbefolkningen.

Så til Haslemoen leir, som også var foreslått nedlagt. Dette er en svært god leir, både kvalitetsmessig og på andre områder. Det vil være svært uklokt å etablere et militært kraftsenter i det indre østlandsområdet uten å utnytte kapasiteten på Haslemoen. Når så Østerdal garnison er etablert, vil leiren på Rena samt Elverum med Terningmoen, og nå også heldigvis Haslemoen, utfylle hverandre på en helt perfekt måte, og man slipper store investeringer som ellers måtte til hvis Haslemoen skulle ha blitt nedlagt og virksomheten flyttet til et annet sted.

Ellers ser jeg på side 66, XXVIII i innstillingen, at noen verksteder er foreslått nedlagt. Jeg går ut fra at dette selvfølgelig ikke gjelder for Haslemoen tekniske verksted, men at dette opprettholdes og videreføres så lenge det er militær virksomhet på Haslemoen. Dette er et flott, fremtidsrettet utbygd verksted som er en god vare- og tjenesteproducent.

Jeg håper også at det arbeidet og de planer som er ved både Rena leir og Regionfelt Østlandet går sin gang.

Tore Nordtun (A): Jeg vil legge vekt på to områder i denne innstillingen. Det ene er at Norge er ett av to NATO-land som pr. dags dato ikke har en integrert ledelse, dvs. at Forsvarsdepartementet og Forsvarets overkommando er slått sammen. I NATOs kontakt med de nye medlemslandene og dem som søker om medlemskap, anbefales helt klart en integrert ledelse. En integrert modell legger forholdene til rette for en effektiv og mer fleksibel krigshåndtering tilpasset et nytt og sammensatt trusselbilde, noe som den nye tid krever. En integrert modell vil skape større klarhet og ansvarsforpliktelse. Det vil bli enklere å utarbeide og gjennomføre en helhetlig nasjonal strategi i NATO og i andre internasjonale organisasjoner der Norge er representert både sivilt og militært. Det er meget beklagelig at dette ikke nå får flertall i denne sal.

Det andre punktet er debatten om plassering av hovedkvarteret: Jåttå eller Reitan. Engasjementet i denne saken har vært svært stort. Jeg kommer selv fra denne «avkroken» som Sahl snakket om i stad, visst en helt ubetydelig avkrok i Norge – jeg er fra Stavanger i Rogaland. Det ser ut til at denne avkroken vil få et flertall i denne sal i kveld når det gjelder plasseringen. Det skyldes ikke minst utbrytere fra Kristelig Folkeparti, som Sahl representerer. Jeg mener at den arbeidsfordelingen som her er foreslått mellom Fellesoperativt hovedkvarter på Jåttå i Stavanger og det Regjeringen har foreslått for Landsdelskommando Nord, framskutt i Reitan, er fornuftig og meget god.

Landsdelskommandoen vil få oppgaven som nasjonal krisestyringskommando for nordområdet. Den skal ha kapasitet og ekspertise for kontinuerlig å holde oversikt over situasjonen i de nordlige havområdene og i det tilhørende luftrom. Regjeringen sier at den ønsker senteret

skal sees i sammenheng med arbeidet for å styrke planlegging, utvikling og samordning mellom Forsvaret og sivile etater når det gjelder beredskap, redning og overvåking i nordområdene.

Arbeiderpartiet har valgt å plassere Fellesoperativt hovedkvarter på Jåttå fordi man mener at kontakten med NATO også er viktig. Hovedkvarteret vil føre operativ kommando over alle tildelte nasjonale styrker som har overordnet territorielt ansvar, og forutsettes å bli gitt full fellesoperativ funksjonalitet i fred. En av de viktigste oppgavene til hovedkvarteret vil være å føre operativ kommando over de deler av Forsvarets styrker som er i innsats utenlands. Disse vil, når de er klare i innsatsområdet, inngå i en flernasjonal styrke under operativ kontroll av et flernasjonalt hovedkvarter. Tendensen er at slike operasjoner ledes av NATO. Nær kontakt med NATOs kommandostruktur forenkler denne oppgaven.

Kenneth Svendsen (Frp): Slik det ser ut etter dagens debatt, legges ØKN på Reitan ned, og den nye overkommandoen legges til Jåttå utenfor Stavanger. Det er etter mitt syn også et farvel til satsing på et nasjonalforsvar, til fordel for deltagelse i internasjonale oppdrag. Det er rett og slett et signal til hele verden om at Norge i fremtiden ønsker å satse mer på internasjonale prestisjeoppdrag som eventuelt skal føre til heder og gode ord i EU- og FN-sammenheng – og dette skal gå på bekostning av et nasjonalforsvar!

Jeg har lyst å spørre flertallet, som består av Arbeiderpartiet og Høyre, om de vet hvorfor vi har et forsvar, og om de vet hva det betyr å flytte fra Reitan til Jåttå.

Et forsvar har som hovedmålsetting å hindre krig eller kriselignende situasjoner, ved at en nasjon gjennom satsing på et sterkt forsvar sender ut signaler til omverdenen om at de ønsker å forsvare seg. Hvis enkelte områder er spesielt truet eller spesielt verdifulle for det landet, settes det inn ekstra tiltak i disse områdene. Med all mulig respekt for flertallet stopper all mulig logikk her.

Hvis man ser for seg mulige konfliktområder, er det vel ingen militær uenighet om at de sannsynlige konfliktområdene ligger i nordområdene. Og en må jo ikke være spesielt oppvakt eller ha universitetsutdannelse for å se at dagens og fremtidens rikdommer ligger i nordområdene. Oljeutvinningen er på tur nordover, fremtidens forekomster ligger i disse områdene, verdens spiskammer ligger i Barentshavet. Vi har uavklarte grenseområder mot Russland, Svalbardområdene, sensitive transportkorridorer fra Russland, osv. osv.

Og da velger altså flertallet, Arbeiderpartiet og Høyre, å flytte fra dette området. Det er logikk det, logikk på særdeles høyt plan!

Hvilket annet land som er ved sine fulle fem, ville finne på noe så lurt som å trekke sin overkommando bort fra de områdene som i fremtiden vil være hovedinntektskilden for landet – der det virkelig burde være viktig å være til stede og hevde suverenitet?

Det er selvsagt ikke slik at EU-tilhengerne i Arbeiderpartiet og Høyre er så opptatt av fremtidige taburetter i FN eller EU at de er villige til å ofre den nasjonale sikkerhet.

Men jeg er rimelig sikker på at de admiraler og generaler i våre allierte styrker som følger med i diskusjonen om Reitan kontra Jåttå, rister oppgitt på hodet over at Norge setter internasjonal satsing fremfor et nasjonalforsvar.

Det eneste fornuftige er å satse på et nasjonalforsvar, der hovedkvarteret legges til de områder hvor de fremtidige verdier og mulige konfliktområder ligger.

Når en legger signaleffekt, tilstedeværelse, et nasjonalforsvar og hevding av suverenitet til grunn, er det bare ett fornuftig valg for fremtidig overkommando, og det er å legge den til Reitan. Selv om det kanskje er for mye forlangt, håper jeg Arbeiderpartiet og Høyre tar til fornuft. Ellers blir dette en trist dag i landets historie.

Øyvind Korsberg (Frp): Som det har vært sagt flere ganger, er det et flertall i forsvarskomiteen som har valgt Jåttå ved Stavanger fremfor Reitan ved Bodø til nytt fellesoperativt hovedkvarter i det nye norske forsvaret. Det er sikkert noen få grunner for å velge Jåttå, men det er etter mitt syn flere – og viktige – grunner for å velge Reitan.

Representanten Grethe Fossli fra Arbeiderpartiet sa i en replikkveksling tidligere i dag at det var hensynet til samvirket med NATO som var viktig, et samvirke som skal gi det norske forsvaret mulighet til å lede prestisjefylte NATO-operasjoner på Balkan og i Midtøsten. Derfor har Arbeiderpartiet og også Høyre landet på Jåttå.

Det er et valg som bryter med den sikkerhetspolitiske tenkningen og prioriteringen som har ligget til grunn for norsk forsvars- og utenrikspolitikk i mange tiår, en politikk som det i stor grad har vært bred politisk enighet om.

Nå velger Arbeiderpartiet og Høyre å flytte det forsvarspolitiske fokus vekk fra nordområdene. Selv om den direkte militære trusselen er blitt redusert det siste tiåret, er det et faktum at nye trusselbilder har kommet til. De miljømessige truslene kan i verste fall gi katastrofale resultater for Norge og Nord-Norge spesielt. Det ressurspolitiske og folkerettslige konfliktpotensialet er på ingen måte redusert. Å minimere og forhindre mulige konflikter i nord på disse uavklarte områdene har vært prioritert innenfor norsk sikkerhetspolitikk.

Valget av Jåttå er å vende ryggen mot nord, sette fokus og blikket mot sør og også utenfor landet.

Det er ikke bare spørsmål om Jåttå/Reitan som sannsynliggjør at Arbeiderpartiet vrir blikket bort fra den nordligste landsdelen. Når man har hørt på de innleggene som arbeiderpartirepresentantene har fremført i denne sak, og ikke minst når man leser innstillingen fra forsvarskomiteen, er det vel få som er i tvil om at Arbeiderpartiet ønsker en kraftig nedbygging av Forsvaret i Nord-Norge. Arbeiderpartiets nedbygging og redusering av det norske forsvaret i nord synes jeg best synliggjøres gjennom forslag nr. 6, fra Arbeiderpartiet. Det forslaget går ut på at ni kystfort og seks undervannsanlegg skal utfases. Ett av de anleggene som Arbeiderpartiet foreslår nedlagt, er Malangen kystfort, som er et av de beste i hele verden. Det som imidlertid gjør Malangen kystfort spesielt i denne saken, er at fortet står ferdig i dag, sam-

me dag som Arbeiderpartiet foreslår det nedlagt. Dersom Arbeiderpartiets forslag hadde fått flertall, hadde man bygd et fort til 250 mill. kr som de samme dag som fortet var ferdigstilt, med prøveskyting og det hele, ville stenge – mure igjen hele fortet. 250 mill. kr rett ut av vinduet!

Bent Høie (H): Det er bred politisk enighet om at det er riktig å ha ett felles hovedkvarter og to landsdelskommandoer.

Uenigheten er knyttet til lokaliseringen av hovedkvarteret.

I debatten er det brukt mange spesielle argumenter – også her i kveld. Når Høyre har bestemt seg for at Jåttå utenfor Stavanger er den beste lokaliseringen, er dette ikke på bakgrunn av at Høyre mener at en annen lokalisering ville ha ført til at NATO la ned sitt subregionale hovedkvarter på Jåttå, eller at en ønsker å signalisere en svakere tilstedeværelse i nord. Jeg vil advare sterkt mot en slik argumentasjon, som bl.a. kom i de to siste innleggene.

Høyre har derimot lagt stor vekt på forsvarssjefens sterke militærfaglige vurderinger. Han skriver bl.a. i en artikkel i Aftenposten:

«En samlokalisering på Jåttå for FOHK og NATO-hovedkvarteret, under samme sjef, muliggjør en funksjonell kommandostruktur med en smidig overgang fra fred til krise og krig.»

Det ville ikke vært fornuftig å organisere seg annerledes når en vet at så vel alliert assistanse som norske styrker i en krise eller krig vil bli overført til NATOs kommando; det ville si det samme som å etablere et hovedkvarter som i en krigssituasjon ikke vil ha myndighet til selv å lede operasjonene.

Ved en samlokalisering styrkes de personlige og faglige båndene mellom den norske kommandoen og NATO-kommandoen. Det vil i sum gi bedre forutsetninger for sammen å håndtere kriser og krigssituasjoner.

En samlokalisering på Jåttå imøtekommer også behovet for ledelse av internasjonale operasjoner. En nasjon av Norges størrelse kan ikke skusle vekk den enorme muligheten for erfaringsutveksling som dette innebærer. Det er ikke en konflikt mellom å ha et internasjonalt engasjement og å ha et forsvarlig nasjonalt forsvar. For Norge er det tvert imot en forutsetning. Men, en må også være villig til å betale regningen for dette.

Lokaliseringen på Jåttå er, som flere har vært inne på, ikke et signal om en nedprioritering av nordområdene. Tvert imot, denne innstillingen vil i sum innebære en sterkere fokusering på dette området.

Landsdelskommandoen på Reitan vil også ha en viktig rolle som et fremskutt ledd i nasjonale fredstidsoperasjoner og krisehåndtering i dette området.

Sigrun Eng (A): Stortinget behandler i dag forsvarskomiteens innstilling om det framtidige forsvaret. Fram til for kort tid sia var partia visstnok samde om å sette forsvarspolitikken framom distriktpolitikken. Men etter som drøftingane gjekk, blei det informert om at omsynet

til distriktpolitikken nok ein gong blei prioritert. Dette har gått ut over Heimevernet òg.

Både forsvarssjefen og Regjeringa la til grunn at Heimevernet burde vore lokalisert til Værnes. Men da innstillinga kom, var utdanningsverksemda splitta opp mellom fire stader: Værnes, Heistadmoen, Kongsvinger og Dombås. Noko av grunnen var at Heimevernet hadde auka frå 60 000 til 83 000 mann.

Som representant frå Buskerud er eg glad for at Heistadmoen skal nyttast i framtida, men eg undrar meg noko over at ein av dei to skulane som Heimevernet har, nemleg Torpomoen i Ål kommune, nå etter komitebehandlinga blir lagt ned. Det var nok fleire som undra seg da kommunen informerte både Forsvaret og forsvarskomiteen om at omsynet til Forsvaret måtte gå framfor eige distrikt og dei 70 årsverka som direkte går tapt i éin kommune.

Torpomoen har etter Himle-utvalet si innstilling vorte rusta opp for om lag 30 mill. kr dei fire–fem siste åra, og er i dag ein tidsmessig og moderne leir. Skulen har kapasitet til å køyre tre kurs samtidig i eige skuleanlegg, i motsetnad til skulen på Dombås, der store delar av undervisninga må gjerast regionalt og ein står framfor store utbyggingskostnader, nærare 100 mill. kr. Forsvarets HV-skule på Torpo eig i tillegg eit øvingsområde på 3 500 mål. Det blir noko underleg når HV-skulen på Dombås må utvidast, mens den store undervisningskapasiteten som alt er på Torpo i dag, også ville dekke behovet i framtida.

For Stortinget og Forsvaret er det nok for seint å snu, men eg vonar at dette er eit godt døme på konsekvensane av ressursbruken når distriktsomsyna blir viktigare enn målet. Folk får problem med å forstå kva vi driv med i dette huset. Men eit fleirtal, der alle måtte gi og ta, skulle skapast, og resultatet ser vi i dag.

Så nokre ord om Ringeriksregionen. Alle dei tre leirane blir raderte bort. Kvifor Hvalsmoen må gå og Ingeniørkompaniet flyttast til Haslemoen da innstillinga vart som ho vart, undrar meg.

Men når ein region tek politiske ønske på alvor, og mister 600–700 distriktsarbeidsplassar og ringverknadene av desse, vonar eg at storsamfunnet har evne og vilje til å vere litt rundhanda tilbake. Det er store utfordringar for ein region å miste sin nest største arbeidsplass, og omstillingsmidlar må inn.

Kjellaug Nakkim (H): Forsvaret er i dag i en dyp strukturell krise, og ropet om omstilling har vært stort. Det er på denne bakgrunn vi i dag skal ta stilling til hvilket forsvar Norge trenger.

Balansen mellom kvalitet og kvantitet i Forsvaret er vanskelig, men uhyre viktig. Slik balanse er det ikke i dag. Stikkordet er, som sagt, omstilling. Vi må omstille oss fra å være et mobiliseringsforsvar tilpasset den kalde krigs tid, til å kunne stå imot alene inntil alliert hjelp kommer, og til å kunne bidra effektivt i internasjonale operasjoner. Moderne kriger, som Golf-krigen og Kosovo-krigen, viser at det er Luftforsvaret som er spydspissen. Kampfly er en forutsetning for å hevde suverenitet i

eget luftrom. Kampfly er et viktig bidrag til internasjonale fredsoperasjoner. Norsk deltakelse i slike operasjoner forutsetter fly som kan virke sammen med NATO-alliansens øvrige styrker og enheter. Dette er etter min mening lite vektlagt fra Regjeringens side. Riktignok ligger det forutsetninger om å kjøpe nye kampfly i innstillingen. Men det antall som her er foreslått, går stort sett til erstatning for de gamle F-16-flyene og de F-16-flyene som er gått tapt.

Det står ikke bra til med vårt luftforsvar. Store deler av flyparken har stått mer i hangaren enn de har vært i luften. Det vi vet er at Luftforsvaret trenger 30 F-16-fly til enhver tid for at pilotene skal kunne vedlikeholde og forbedre sine ferdigheter. De norske flygerne ligger i dag på NATOs minimumsnivå hva angår antall flytimer. Vi har et ambisjonsnivå om å kunne ha en skvadron ute i internasjonale operasjoner. Det er derfor viktig at man ikke utsetter dette økonomiske løftet for Forsvaret, men at man nå aktivt beslutter å erstatte F-16-flyene med en ny generasjon jagerfly, og et minimum bør være et antall på 60 fly.

Slik jeg ser det, er det vanskelig å sikre et effektivt luftforsvar av hovedstaden og det sentrale østlandsområdet uten at Rygge hovedflystasjon fortsatt skal være flyoperativ. Å legge Rygge i møllpose, som Regjeringen vil, er et meget dårlig forslag. Rygge er viktig for øvingsaktiviteten til våre jagerflygere og for allierte fly som trenger en militær flyplass i sør på veg til Nord-Norge, og gjør det enklere med deltakelse i allierte øvelser i Atlanterhavsbasen osv. Det er derfor et klokt forslag som flertallet nå fremmer i innstillingen, om en ny utredning vedrørende forholdet Rygge – Kjeller – Gardermoen. Like positivt er det at komiteen setter en kort tidsfrist. Det ville være uholdbart om denne skulle gå over en lang tid.

Jeg vil helt til slutt komme inn på Divisjonsmusikken og den «la leve»-aksjonen som vi har hatt der. Det hadde vært et ønske at alle korpene kunne ha bestått. Jeg tror man underkjenner den kulturelle og kulturhistoriske betydning disse har hatt, og et korps koster ikke mer på årsbasis enn en to timers øvelse med MTB.

På bakgrunn av det jeg sier nå, vil Høyre gi sin fulle tilslutning til det forslaget som her er fremmet, og som ligger i salen – forslag nr. 50.

Grethe G. Fossum (A): La meg ikke legge skjul på at jeg er skuffet over at Regjeringen ikke fikk flertall for at Luftforsvarets stasjon skulle ligge i Kongsvinger. Kampen har stått mellom Mågerøy og Kongsvinger, som så mange ganger før. De økonomiske kostnadsforskjellene mellom Mågerøy og Kongsvinger når det gjaldt utbygging, har vært minimale. Men vi ser jo alle at salg av eiendom på Mågerøy nok ville ha tilført staten mye mer penger enn salg av de samme eiendommene i Kongsvinger.

Det synes også uviktig for flertallet i denne saken at det burde ha vært tatt distriktspolitiske hensyn. Forskjellene mellom Mågerøy/Tønsberg-området og Kongsvinger er ganske store. Bare nettoflyttingen til disse to områder

viser forholdet 1:4 i Mågerøs favør, og det virker som det er ganske lett å få nye arbeidsplasser til Mågerøy-området.

Jeg tillater meg derfor å understreke alvorret i situasjonen for Kongsvinger. De mister arbeidsplasser, kompetanse og viktige ressurspersoner fra sitt lokalmiljø. Det er nå viktig å komme i gang med bruk av omstillingsmidler i dette området, som fra før av har svært liten tilflytting og svært få nye arbeidsplasser å tilby.

Når Vardåsen nå nedlegges, må bygningsmassen brukes til noe annet, og planene om hva de skal brukes til, må startes omgående. Både Kongsvinger og distriktet rundt trenger det. Problemer rundt NATO-radarens drift fram til eventuelt år 2010 må ikke hindre at bygningene der brukes til noe fornuftig.

Haslemoen er viktig i forsvarssammenheng og som en ressurs i Våler kommune. At flertallet i komiteen forutsetter at feltartilleriet videreføres på Haslemoen inntil videre, er bra. Og det er viktig at aktivitetsnivået holdes oppe også fra Forsvarets side, slik at vi ikke opplever en sniknedleggelse, en struping, av Haslemoen, uten politiske vedtak i Stortinget.

Av og til kunne en nesten ønske seg at Forsvaret var like kreative på Haslemoen som de var på Mågerøy. Selv etter at Regjeringen hadde foreslått at Mågerøy skulle nedlegges, fant de ut at de ville bruke bortimot 60 mill. kr til nyinvestering der. Og det kunne jo vært greit om de brukte den samme økonomiske kreativiteten på Haslemoen!

Berit Brørby (A): Med alle de lokale innlegg kommer en ikke bort fra Forsvarets distriktspolitiske rolle.

Forsvarsreformen er snart et faktum, og at det er mange meninger om hva som vil være et godt forsvar i framtiden, skal en ikke forundres over – det er politisk gjennkjennelig.

Jeg bor i et distrikt hvor det innenfor en avstand på 15 km blir lagt ned tre leirer: Hvalsmoen, Eggemoen og Helgelandsmoen. Mange blir berørt, og 600–700 arbeidsplasser blir nedlagt. Mange av dem som blir berørt, bor i min kommune Jevnaker. Tar en med ringvirkningene som bortfallet av tre leirer medfører, kan en regne med en aktivitetsnedgang i området på om lag 5 pst. Det er veldig mye, og blir selvsagt en utfordring for kommunene og næringslivet. Det er forespeilet å kunne gi omstillingsmidler til de samfunn som blir mest berørt. Det er bra.

Også den kolossale eiendommassen må finne en fornuftig anvendelse, til en fornuftig pris. I Hønefoss i Ringerike kommune finnes det en høyskole som etter min mening må kunne brukes i en omstillingspakke, både utvidelse og forbedringer må kunne være med i vurderingene. Deler av Forsvarets eiendommene må kunne benyttes til rimelige boliger for både studenter og andre som er i en etableringsfase.

Jeg tar det for gitt at kommunene i mitt område snart har en omstillingsplan klar for å kunne gjøre seg nytte av omstillingsmidlene. I den forbindelse håper jeg at det ikke er de som skriker høyest, som får først og mest, men at det blir en plan for å kunne gi omstillingsmidler til de mest berørte kommunene.

Forsvarets omstilling merkes, og det er derfor viktig å se framover og se på hva en så kraftig omstilling kan utløse av nye muligheter.

For øvrig er jeg svært fornøyd med at HV-skolen på Dombås skal videreføres.

Kari Økland (KrF): Kristelig Folkeparti ønsker et sterkere nasjonalt forsvar enn det legges opp til i proposisjonen. Folkeforsvaret og allmenn verneplikt må være en grunnpilar i forsvarspolitikken, ikke yrkesforsvaret. Det er derfor bra det ikke er oppslutning om å beskjære landets forsvarsevne i den grad Regjeringen har foreslått, men derimot flertall for Trønderbrigaden, større heimevernsstyrke, alle HV-distriktene, MTB-er og kystfort med mobiliseringsstatus. Med Regjeringens forslag ville vi praktisk talt vært uten kystforsvar. Dette er nå avverget.

Sentrum prioriterer langt større tilstedeværelse i nord enn Regjeringen. Det er her hovedutfordringene for det nasjonale forsvaret ligger, med ressursene og konfliktpotensialet i havområdene og området strategiske betydning. Fra Barentshavet kan man nå mål på hele den nordlige halvkule. Innstillingen er bedre enn proposisjonen, men det er ubegripelig og urovekkende at Høyre og Arbeiderpartiet går inn for å legge hovedkvarteret til Jåttå og ikke til Reitan, som bl.a. anbefales enstemmig av Gade-utvalget. Mens Jåttå nærmest ligger ute på en flanke, ligger Reitan noe sør for midtpunktet for vårt totale suverenitetsområde.

- Alle sentrale forsvars- og sikkerhetspolitiske kriterier tilsier at hovedkvarteret bør legges til Reitan.
- Det gir nærhet til sannsynlig krise- og operasjonsområde.
- Det markerer Norges evne og vilje til nasjonal fokus på nordområdene overfor NATO og andre aktører.
- Troverdige evne til å håndtere problemer i nord er et viktig og konstruktivt bidrag til europeisk sikkerhet og stabilitet og dermed også i NATOs interesse.
- Et klart skille mellom nasjonal kommandostruktur og den allierte gir Norge større fleksibilitet i forhold til Russland når det gjelder krisehåndtering, jf. episoden med «Kursk».
- Reitan gir lavere investeringer.

Språkbruk og holdninger fra russisk side er urovekkende. Norge kritiseres for sin opptreden i fiskerivernsønen rundt Svalbard. Og denne uken stod statssekretær Espen Barth Eide fram og advarte mot et stadig kjøligere forhold mellom lille Norge og stormaktsnaboen i øst.

Potensialet for kriser av sikkerhetspolitisk art i nordområdene er stort. En mulig episode kan involvere rent nasjonale forhold som ikke berører NATO, eller det kan være forhold som NATO ikke vil involvere seg i. Vi skal heller ikke se bort fra at andre nasjoner enn Russland vil kunne utfordre Norge både sikkerhetspolitisk og ressurspolitisk i fremtiden.

Lokaliseringen av hovedkvarteret bør vurderes ut fra våre nasjonale behov og den signaleffekt plasseringen gir. Det ser imidlertid ut til at Reitan taper til tross for sterke anbefalinger. Da er den store utfordringen at søke-

lyset ikke blir dratt bort fra de nasjonale interessene som vi finner spesielt mange av i nordområdene.

For øvrig må det være en forutsetning at forsvarsplanen som vedtas, får full dekning på konto, ikke bare i dag, men også gjennom forutsigbare rammer i de årlige budsjetter.

Karin Andersen (SV): Det viktigste når man skal foreta så store endringer som vi gjør i dag, er at man først og fremst lager et forsvarskonsept som ikke er utgått på dato. Deretter må det være samsvar mellom mål og midler, og så må Forsvarets behov veies opp mot andre behov.

I mange år har flertallet hatt en pose og sekk-strategi, der investeringer og drift har kommet i tilfeldige budsjettkompromisser og bare bitvis. Og slik vil det fortsette. Her ligger det store, udetonerte økonomiske bomber, som til tross for at flertallet har tenkt å bruke opp mot 30 milliarder kr i året, vil overskride det. Jeg er i hvert fall ikke så veldig forundret over Fremskrittspartiet, som ikke synliggjør hvor mye dette koster. De har vel i hvert fall skjønt at dette regnestykket ikke henger sammen.

Kampen om kronene står ikke bare innenfor Forsvaret, men den står mellom penger til Forsvaret og penger til skole, omsorg og miljø. Er det da noe vi kan spare på? Ja, SV mener det.

Fredsarbeid og arbeid for å skape stabilitet og å fjerne trusler må ha en helt annen rolle i fremtiden. Fredsbevarende og fredsopprettende operasjoner er bare en del av dette. Vårt ansvar for dette må håndteres i nordisk samarbeid. At dette krever øvelser av en annen karakter enn slik de er nå, er ikke vanskelig å forstå. Men det er ikke et argument for at man skal ha et skytefelt på Østlandet. Det er et resultat av den fortsatt gammeldagse tenkingen om at det ikke går an å samarbeide – sjøl med en fredelig nabo som Sverige. Det er da snart 100 år siden 1905, og det er over ti år siden Muren falt! Og i alle de oppdrag vi skal ha utenfor landet, må vi samarbeide med våre naboer. Her kan det spares penger, og det kan til og med hende – jeg er helt overbevist – at det blir bedre øvelser av det.

I tillegg har SV et forslag om at vi vil legge ned Terningmoen på Elverum. Det er av arealmessige grunner, og vi vil flytte aktiviteten og samle den på Haslemoen.

Forsvar er ikke og skal ikke være distriktspolitikk. Det er kanskje det området hvor det bør være minst distriktspolitikk. Men i de tilfellene der det både forsvarsfaglig og økonomisk står likt, så kan en ta noen slike hensyn. Og i et tilfelle der det dreier seg om Luftforsvarets stasjoner Gråkallen, Mågerø og Kongsvinger, har regnestykkene flydd gjennom lufta. Og i innstillingen, slik jeg ser det, står det ikke et eneste ord i flertallets begrunnelse om hvorfor de velger det ene framfor det andre. Derfor finner SV det naturlig å støtte sentrums utsettelsesforslag og få utredet dette, slik at vi får tallene på bordet, og kan ta en reell beslutning ut fra det.

Bjørn Hernæs (H): Når det gjelder det siste innlegget, har jeg lyst til å minne representanten Karin Ander-

sen om at SV ble grunnlagt gjennom sin motstand mot forsvars- og sikkerhetspolitikken i Norge. SV er uten troverdighet i alle spørsmål som har med forsvaret av landet vårt å gjøre!

Hvorvidt dette blir en god dag for Forsvaret, gjenstår å se. Det er veldig mye godt i proposisjonen, men det er umulig å legge skjul på at det er bekymringsfullt at det er så stor diskusjon om hvorvidt den strukturen som blir vedtatt, blir oppfylt med tilsvarende mengde penger.

Forsvarsministeren sa i innlegget sitt tidligere at det å hindre et nytt 9. april ligger ikke mellom 28,5 milliarder kr og 29,5 milliarder kr. Isolert sett er det riktig, under forutsetning av, enten det er 28,5 milliarder kr eller 29,5 milliarder kr, at det er samsvar mellom struktur og det pengebeløpet.

Som tidligere medlem av forsvarskomiteen har jeg også lyst til å si, i den utstrekning en bonde fra Hedmark kan være troverdig i slike spørsmål, at det er ingen i Høyre som ikke forstår betydningen av nordområdene våre. Tvert imot, kanskje får man enda større forståelse i og med at det er så pass fjernt fra det som er ens egen oppvekst. Og jeg må si at jeg tror *ikke* det tjener verken Forsvaret eller nordområdenes interesser å late som om det er mindre engasjement og mindre aktivitet rundt den nye landsdelskommandoen på Reitan, selv om vi etter en totalvurdering finner at det allierte hovedkvarteret best kan lokaliseres til Jåttå. Jeg legger særlig stor vekt på at det sjøoperative elementet er så sterkt ivaretatt i tilknytning til landsdelskommandoen i Nord-Norge.

Utover det må jeg legge inn et par ord om betydningen av den kraftsamlingen vi har av Hæren i Hedmark fylke. Og jeg har lyst til å si på vegne av fylket – til tross for den motstand som av og til blåses opp mot deler av Forsvarets virksomhet – at det store flertallet i Hedmark er meget positiv til Forsvaret som institusjon, og vi ønsker Forsvarets personell og deres familier velkommen i fylket.

Og i den sammenheng blir det nokså umulig når motstanden mot regionfeltet fortsetter tilsynelatende med uforminset kraft. Etableringen av regionfeltet er selve årsaken til at vi får denne samlingen. Regionfeltet er en forutsetning for at vi kan øve de mannskapene som vi skal sende ut – forhåpentligvis ikke, men om nødvendig – i skarpe operasjoner. Og det blir aldeles umulig å argumentere for alle godene ved Forsvaret og ikke være villig til å ta med det positive i regionfeltet samtidig.

A s m u n d K r i s t o f f e r s e n hadde her overtatt presidentplassen.

Gudmund Restad (Sp): I formiddagens møte ble det framsatt en rekke påstander om nødvendige økonomiske rammer for vårt framtidige forsvar.

Representanter for Høyre, bl.a. foregående taler, hevdet at departementet skal ha sendt et brev til de parlamentariske ledere, og at brevet viser at den strukturen som nå blir vedtatt, er underfinansiert med nærmere ½ milliard kr pr. år. Et slikt brev er ukjent for de parlamentariske lederne i sentrumpartiene.

Høyre har i dag tidlig lagt fram et forslag om en planramme på 118 milliarder kr for kommende fireårsperiode, altså 29,5 milliarder kr pr. år, noe som synes godt tilpasset innholdet i det angivelige brevet til parlamentariske ledere.

I innstillingen på side 47 opererer imidlertid Høyre – sammen med Fremskrittspartiet – med et behov for en årlig rammeøkning på 3,5 milliarder kr utover Regjeringens forslag på 28 milliarder kr i året. I tillegg vil Høyre og Fremskrittspartiet finansiere internasjonale operasjoner og fregatter – til sammen 2,5 milliarder kr årlig – ved tilleggsbevilgninger. Det vil si at de to partiene mente at det var behov for til sammen 6 milliarder kr årlig mer enn det Regjeringen har foreslått. Det står i grell kontrast til den beskjedne økningen på 1,5 milliarder kr årlig som nå ligger i Høyres konkrete forslag. Og det er påfallende tatt i betraktning at Høyre, sammen med Fremskrittspartiet og ikke minst Arbeiderpartiet, sterkt har kritisert sentrumpartiene for angivelig underfinansiering i sitt opplegg.

Med forbehold om at Regjeringens foreslåtte årlige ramme på 28 milliarder kr er tilstrekkelig for å finansiere opplegget i proposisjonen, vil jeg fortsatt hevde at vårt forslag om 29 milliarder kr pr. år, eller 116 milliarder kr i fireårsperioden, skal være nok til å finansiere den strukturen som nå blir vedtatt. Hvis Regjeringens tall er feil, har selvsagt denne feilen forplantet seg inn også i vårt opplegg.

Jeg har ved slutten av formiddagens møte uformelt mottatt et notat fra forsvarsministeren. Det viser en beregning av merkostnadene med endringer av strukturen i forhold til Regjeringens opplegg. Notatet viser et udekket beløp på 1 311 mill. kr. Etter økningen av den årlige rammen til 29 milliarder kr som vi har foretatt på grunn av manglende flertall for våre kuttforslag, betyr det at vi kan synes å stå overfor en underdekning på 311 mill. kr. Det er et beskjedent beløp sett i forhold til det totale forsvarsbudsjettet, og ikke minst i forhold til de sterke påstandene om en stor underfinansiering av vårt opplegg som er framsatt tidligere i debatten.

Nå må derfor slaktingen av vårt opplegg – herunder det økonomiske – kunne opphøre, når vi ser hvilke feil andre partier har gjort i sine beregninger. Også forsvarsministeren bør dempe sin ordbruk overfor sentrumpartiene så lenge departementets egne tall spriker som det vi har sett i denne saken, og så lenge det har vært så store problemer med i det hele tatt å få ut tall fra departementet.

Marit Tingelstad (Sp): Etter en lang dags debatt er det kanskje ikke så populært å ta ordet, men siden Forsvaret har så stor betydning og innvirkning for hele landet, er det naturlig at det blir en del hilsener hjem. Det forventer faktisk velgerne våre.

Senterpartiet er svært glad for at Heimevernet får beholde 83 000 soldater, ikke minst ut fra betydningen av å ha et folkeforsvar. Det er overordentlig viktig at folk flest har kjennskap til og er fortrolige med Forsvaret. Forsvarsviljen er helt grunnleggende og Senterpartiet mener

den best ivaretas gjennom verneplikten og Heimevernet, og at dette forankres i folkeviljen.

Heimevernets fortrinn er at det fins så å si overalt. Det er positivt at 18 HV-distrikter blir opprettholdt, og det betyr enormt mye både for forsvarsviljen og de stedene som huser disse institusjonene.

Som opplending er jeg svært godt fornøyd med at Heimevernsskolen på Dombås blir opprettholdt. En godt fungerende og velholdt skole er av stor betydning, ikke bare for Heimevernet, men også for lokalmiljøet i forhold til aktivitet og kompetanse. Opplandsbenken var på Heimevernsskolen i januar i år, og for egen del vil jeg si at jeg ble imponert. Topp moderne undervisningsutstyr med siste nytt i opplæringsmetodikk med multimedieteknologiske løsninger. Det gjorde inntrykk.

Jeg er videre imponert over hva Dovre Ungdomsforum har gjort i denne saken. Ungdommene, som bl.a. har ivret for Heimevernsskolen, har stått på, sendt brev, brukt telefoner, vært her på Stortinget og informert om Heimevernsskolen på Dombås. Det borger bra for demokratiet at ungdom bryr seg så mye.

Til slutt litt om Forsvarets musikkorps. Det blir ikke forstått om søkkrike Norge ikke skal ha råd til å opprettholde de tradisjonsrike musikkorpene som betyr så mye for miljøet i Forsvaret, og ikke minst for kulturaktivitetene i omkringliggende miljøer.

Arbeiderpartiet, Høyre og Fremskrittspartiet sier at når Forsvaret må gjennom en så omfattende omorganisering, må man også gå gjennom strukturen for Forsvarets musikkorps. Dette blir smålig sett i forhold til det innsparingspotensial ved å legge ned noen av korpene. Det er jo marginalt, ikke minst sett i forhold til den totale rammen som nærmer seg 30 milliarder kr.

Jeg syns at alle korpene burde opprettholdes, men støtter sentrumpartiens forslag om eventuell overføring til Kulturdepartementet, dersom det er hensiktsmessig. Det ser jeg som det nest beste.

Jeg registrerer også at regjeringspartiet nå gjør delvis retrett med det forslaget som ligger på pultene våre i salen i dag.

Til slutt. Siden dette er det siste innlegget jeg holder om Forsvaret i denne salen, vil jeg takke for at jeg fikk anledning til å være med på Forsvarets høgscoles sjefskurs. Det var utrolig lærerikt og nyttig.

Inger Stolt-Nielsen (TF): Noen sender hilsen hjem, og andre overbringer hilsen hjemmefra. Jeg må på grunn av de råd jeg har fått av min egen fylkesgruppe, der også fagmilitære er sterkt representert, gi signal om at jeg kommer til å stemme for Jättå som hovedkvarter.

Det er ingen tvil om at behovet for konstant militær tilstedeværelse er størst i nord, og derfor var jeg lenge i tvil. Jeg var egentlig mest innstilt på å stemme for Reitan, men så er det jo det at vårt forsvar i fredstid, ved siden av å ha oppdrag i form av overvåking og inngripen i forhold til grensekrenkelser og ulovlig aktivitet i vår økonomiske sone, også må holde den nære kontakten til NATO som skal være vår sikkerhet i tilfelle krig. Vi kan ikke bestemme hvor i Norge NATO skal ha sitt hoved-

kvarter. For meg var dette avgjørende. Jeg tror den nære kontakten mellom Norge og NATO som ligger i en samlokalisering på Jättå, er viktig – ikke så meget i forhold til Forsvarets oppgaver i fredstid, men i forhold til NATOs beredskap her i tilfelle ufred. At rådene fra militært hold er motstridende, skulle tyde på at lokaliseringsspørsmålet som det er knyttet så meget oppmerksomhet rundt, egentlig ikke er av avgjørende betydning for forsvarens. Det er imidlertid Stortingets vilje til å følge opp de vedtak som fattes her i kveld gjennom de årlige budsjettbehandlinger, som er avgjørende. Jeg tror ikke beredskapen i nord vil svekkes ved de vedtakene som fattes her i kveld, forutsatt at både Marinen og Flyvåpenet får den materielle opprustning de har behov for, og at den aktive tilstedeværelse av operative mannskaper ikke svekkes.

De fagmilitære utfordringene ved å være en kystnasjon med vår geografiske beliggenhet har vært uttømmende beskrevet av en lang rekke talere før meg i dag, men ett forhold som ingen har berørt, er den betydning den maritime kompetanse som ligger i vår handelsflåte, har for vår evne til å møte ufredstider. Norske sjøfolk har gjennom to verdenskriger hatt avgjørende betydning for å holde åpne de forsyningslinjer vi er avhengig av. Dette er en reservestyrke av uvurderlig betydning for Norge, men som dette storting ikke i tilstrekkelig grad synes å forstå betydningen av. Det bevarer vår evne til maritim kystforvaltning ved å ta de nødvendige grep for å sikre en kjernegruppe av norske sjøfolk. Det ligger ikke i de vedtak som skal fattes her i kveld, men mer i de vedtak som skal fattes på Stortingets siste dag i denne sesjonen, den 15. juni.

Til sist: Det er også et kulturpolitisk aspekt i forbindelse med proposisjonen som ligger her, idet to av Forsvarets korps er foreslått nedlagt. Nå er det jo så at det ikke er med trompeter man forsvarer Norge – det er lenge siden slaget om Jeriko – men den kulturpolitiske betydning av å beholde korpene er likevel viktig for de områdene som berøres.

Med dette vil jeg ta opp forslag nr. 41, som er omdelt i salen.

Presidenten: Inger Stolt-Nielsen har tatt opp det forslaget hun refererte til.

Synnøve Konglevoll (A): I forrige uke ble det klart at Arbeiderpartiet gikk inn for økte ressurser til Forsvaret og gjennom det å videreføre MTB-våpenet.

I den innstillinga vi behandler i dag, er det en enstemmig komite som gir sin tilslutning til dette, og som går inn for at den oppgraderte Hauk-klassen videreføres foreløpig inntil 2015, eller inntil klassen kan erstattes av Skjold-klassen. Komiteen forutsetter også at det bygges fem nye MTB-er av Skjold-klassen, med oppstart 2003 og med gradvis innfasing.

Olavsværn er den eneste basen i Nord-Norge som er spesialbygd for MTB-ene, og som har dokk, tørrdokk, lager, sambandssenter og verksteder i et sikret fjellanlegg. Basen er også den eneste, i tillegg til Bergen, som er godkjent av USA for anløp av «alle typer» marinefartøyer.

I denne debatten er det naturlig nok knyttet stor interesse til de ulike forslagene som er fremmet, og til hva de ulike partiene og representantene kommer til å stemme på i kveld. Arbeiderpartiet kommer antakelig til å stemme for et alternativt forslag til X, der det heter i punkt 2:

«Olavsvern videreføres som base under Ramsund orlogstasjon.»

Det kan da umiddelbart virke som om Arbeiderpartiets politikk er at det ikke lenger skal være aktivitet på Olavsvern. Her er det behov for ei presisering fra forsvarsministeren. Jeg vil derfor stille følgende spørsmål, som jeg håper han kan gi et positivt svar på: I og med at det er en del av også Arbeiderpartiets helhetlige forsvarsopplegg å videreføre MTB-ene, vil ikke en logisk konsekvens av dette være at det fortsatt skal være aktivitet, om enn med redusert bemanning, på Olavsvern i årene som kommer?

Inger Lise Balandin (A): Jeg er enig i at vi må ha et tidsmessig forsvar. Det som preger debatten i dag, er at det er flere alternativer og modeller for å oppnå dette. Stortinget må gjøre veivalg.

Jeg skal bruke taletiden til å snakke om HVUB-utdanningen, eller Heimevernets befalsutdanning på Kvenvikmoen i Finnmark. Utdanningen har vært en suksess i de tre årene den har eksistert som et prøveprosjekt. Det er lett å rekruttere kandidater generelt, og spesielt fra de samiske miljøene. Andelen jenter er også høy. Faktisk er det sterk konkurranse om plassene. Utdanningen har skapt interesse for Heimevernet og for Forsvaret. Det er kostnadseffektive plasser, dvs. lavkostnad pr. utdannet elev.

Flertallet i Stortinget i dag går inn for å flytte utdanningen til garnisonen i Porsanger. Jeg synes det er synd. Jeg synes det er et feil valg. Utdanningen har vært der tidligere. Den fungerte ikke på grunn av manglende rekruttering. Det kan være mange forklaringer på det. Én forklaring er nok befolkningsstrukturen og opptaksområdet. Et annet alternativ er at utdanningen på Kvenvikmoen i dag har samarbeid med Høgskolen i Finnmark. I dag er det kanskje bra at utdanningen er et forsøksprosjekt. Det bør kunne gi rom for å vurdere utdanningen framover. Prosjektet skal evalueres. Også de valg som skjer i dag, vil måtte evalueres, og om mulig, må man korrigere kursen.

Det er behov for en attraktiv utdanning for heimevernetsbefal også i Finnmark og Nord-Norge som grunnlag for rekruttering til Forsvaret. Det er gjentatt flere ganger i dag. Kvenvikmoen er den som klarer å lykkes i det.

Elsa Skarbøvik (KrF): Ingen avklaring for marine-musikken, leste jeg som overskrift i Tønsberg Blad nylig. Det er som å spare på skillingen og la daleren gå, tenkte jeg da. Her snakker vi i dag om titalls milliarder kroner, og så skal et par av de beste musikkorps vi har i landet vårt, legges ned i denne sammenheng.

Kristelig Folkeparti vil opprettholde samtlige av Forsvarets musikkorps. Det burde være mulig å verdsette de sju korpene som de kulturinstitusjoner de er, og samti-

dig se nytten som Forsvaret har av dem. Kongelige Norske Marines Musikkorps i Horten er det korps som utfører flest oppdrag for Forsvaret. Norge er en sjøfartsnasjon. Korpset representerer lange tradisjoner i den gamle marnebyen Horten, helt fra 1851. Det er også det eneste profesjonelle orkester i Vestfold, og marinemusikken er blitt kalt selve «juvelen i kronen» blant militære korps.

Kulturlivet i Vestfold har hatt stor glede av marine-musikken som formidler, inspirator og samarbeidspartner. Her er det snakk om tradisjoner. De kan det være lettere å bryte ned enn å bygge opp. Det disse korpene står for, gir gode ringvirkninger for samfunnet rundt. Her møtes det militære og sivile samfunn i skjønne forening. Høytidsstundene marinemusikken gir, er verdt å ta vare på. De gir glede og er til nytte for barn og voksne – på konserter, i skoler eller i militær sammenheng. De gir også god PR for Forsvaret, og når Horten styrkes som utdanningsby for Forsvaret, er det også naturlig at marine-musikken i Horten får fortsette.

Dessuten vil jeg gjøre oppmerksom på at når kronprinsen gifter seg 25. august med sin forlovede, blir det til tonene fra bl.a. marinemusikken. Jeg tror det vil hjelpe godt på øvelsene fram til da at korpset ikke får dødsstøtet i dag.

Vi trenger alle de sju musikkorpene i Forsvaret. De representerer bindeleddet mellom det militære og sivile samfunn. De er gode å ha når Forsvaret har seremonier og staselige besøk, men de har også en kulturforpliktelse overfor det sivile kulturliv.

Som Vestfold-representant er jeg glad for at Luftforsvarets virksomhet på Mågerø også vil fortsette etter denne dagen. Jeg vet at det har vært debatt om lokalisering av ARS i Sør-Norge, og sentrumpartiene har bedt om en ny utredning. Jeg ser for min del ikke nødvendigheten av enda flere tall i forbindelse med dette og er trygg på at Mågerø vil være det beste alternativ, også i framtiden.

Ivar Østberg (KrF): Forsvaret har behov for en betydelig omlegging. Forsvaret har behov for balanse mellom midler til investering og midler til drift. Forsvarsminister Godal understreket dette sterkt i sitt innlegg og viste til at mange andre land – også vår store nabo i øst – er i gang med store omlegginger.

Utgangspunktet for omleggingen er og må være det behov vi har i Norge for et nasjonalt forsvar, og hvilke forpliktelser vi skal påta oss i en fortsatt aktiv satsing på fredsskapende og fredsbevarende virksomhet gjennom FN-godkjente internasjonale operasjoner.

Norge er langt – mye av landet ligger mot nord. Våre havområder er seks–syv ganger så store som landområdene, og 60 pst. av havområdene ligger nord for Tromsø. Norsk tilstedeværelse ved Svalbard og i Barentshavet er nødvendig av territoriale, suverenitetsmessige og sikkerhetsmessige årsaker. Det er derfor Kristelig Folkeparti sammen med de andre sentrumpartiene legger avgjørende vekt på økt tilstedeværelse i nordområdene.

Jeg representerer forsvarsfylket Troms og bor i forsvarsbyen Harstad, og det er de militærpolitiske, forsvarspolitiske og sikkerhetsmessige argumenter som har

(Østberg)

vært avgjørende for meg, som for Kristelig Folkeparti, i denne sak. Store deler av Forsvaret er lokalisert til Nord-Norge, og dette gjør det naturlig å lokalisere det fellesoperative hovedkvarteret til Reitan ved Bodø. Økt militær tilstedeværelse i Nord-Norge ville også blitt sikret ved å samle mer av Luftforsvarets aktivitet rundt Bardufoss flystasjon.

Havområdene utgjør vårt største areal og vår største utfordring. Jeg er glad for at Marinen foreslås styrket i forhold til Regjeringens forslag, bl.a. ved at MTB-ene beholdes, og at basen legges til Olavsvern i Tromsø. Forsvaret har sitt tyngdepunkt i Nord-Norge. Forsvaret vil ha behov for å rekruttere befall fra landsdelen. Harstad har over 100 års tradisjon med å utdanne befall ved BSIN.

Jeg må til slutt, så sterkt jeg kan – i likhet med komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti, Høyre og Senterpartiet – anmode Regjeringen om å vurdere å opprettholde en befalsskole i Nord-Norge, særlig av hensyn til rekrutteringen til befalsyrket fra denne landsdelen.

Hans J. Røsjarde (Frp): Før iveren tar overhånd vil jeg bare få lov til å ta opp forslag nr. 54, på vegne av forsvarskomiteen.

Så til XXIII i innstillingen, som omhandler nedleggelse av tekniske verksteder. Nå er det jo nokså sannsynlig at en del virksomhet vil bli opprettholdt på steder hvor man formelt sett gjennom romertallet legger ned tekniske verksteder. Jeg antar at det må bety at man gjør tilpasninger slik det også kan synes mulig å lese av proposisjonen, der hvor drift føres videre. Jeg ser på det som logisk, og jeg vil gjerne ha det bekreftet av statsråden.

Så litt om fremtidsvyene: Komiteen har under kap. 8 i sine merknader understreket betydningen av at forsvarsmateriell relativt sett øker i pris mye mer enn den generelle prisstigningen. Komiteen er enig om at det vil få konsekvenser for hvorledes forsvarsbudsjettene må utvikles videre framover. Komiteen peker på at «dette danner grunnlag for betydelig grad av usikkerhet som har store konsekvenser for forsvarsplanleggingen».

Komiteen peker også på at dersom man nå ikke greier å holde balansen mellom utgiftene og det ambisjonsnivå man legger seg på, kan dette bety at man må velge ytterligere reduksjoner. Det vil da «uvegerlig føre til at hele våpengrener må tas ut og at Forsvarets rolle og oppgaver vil måtte vurderes på ny». Det vil i så fall være en *meget* dramatisk utvikling.

Videre heter det:

«Komiteen vil kraftig understreke at en slik utvikling vil sette Norge ute av stand til en troverdig suverenitetshevdelse og evne til å slå tilbake selv mindre væpnede anslag.

Komiteen vil derfor sterkt advare mot en slik utvikling.»

Jeg ser dette som et tegn på at det er en samlet komite som påpeker at vi er nødt til å ha et økonomisk fundament for det man vil mer, og det betyr i klartekst ikke særlige muligheter for å kutte ned på krigsstrukturen. Det

vil da bety at hele kapasiteter forsvinner. Det vil være en meget dramatisk utvikling.

I det samme kapitlet er det en samlet komite som peker på at Norge kontinuerlig må oppdatere sitt materiell og sine kapasiteter, kunne innfase nye UAV-er som et ledd i NATOs utbygging av DCI-kapasiteter, anskaffe tankfly innenfor en flernasjonalt ramme og arbeide for forutsigbar tilgang på strategisk sjøtransport, samtidig som man anmoder om å anskaffe kamphelikoptre og få det vurdert, og dertil selvsagt også sier:

«Komiteen vil også understreke behovet for at Forsvaret i nær fremtid, i løpet av 2001, tar stilling til på hvilken måte Forsvarets kampflyflåte skal erstattes».

Dette er en sterk utfordring. Jeg vil gjerne vite statsrådens syn på dette.

Presidenten: Representanten Røsjarde har tatt opp det forslaget han refererte til.

Ingvald Godal (H): Eg vil berre ta ordet no på slutten av debatten for å seia litt om planrammer og økonomien rundt det, som òg Restad var inne på i stad.

Det viktige for oss i Høgre er strukturen. Me vil betala det den strukturen me går inn for, kostar. Under marsjen har me så godt me har kunna, prøvd å kalkulere kva dette er, og det har sanneleg ikkje vore lett alltid. Det har vore ganske vanskeleg å finne fram til eksakte kostnader ved dei forskjellige elementa, og dei har variert over tid. Difor er det forskjell på det som står i merknadene våre, og det forslaget me har lagt fram i dag. Forslaget i dag er basert på eit overslag som me fekk frå Regjeringa i går, som syner at den strukturen som etter alt å dømme blir vedtatt i dag, kjem til å koste 29,5 milliardar kr, dvs. 118 milliardar over fire år. Me legg då det til grunn. Det er det beste me kan gjera.

Me vil når me kjem til votering, primært gå inn for det, men me vil subsidiært støtte framlegget på 116 milliardar kr frå mellompartia, fordi me ynskjer å medverke til å etablere eit golv, slik at Forsvaret ikkje på nytt skal detta heilt ned i kjellaren.

Dette med planrammer er sjølvsagt uforpliktande. Det er ei rettesnor som dei som skal laga budsjett til neste år, kan legge til grunn dersom dei er lure. Men det forpliktar ingen. Difor er det viktige som skal skje no, at me må få kontrollrekna kva det kostar, og så må partia koma saman for å prøve å koma fram til semje om ein forpliktande avtale, der dei forpliktar seg til å følgje dette opp dei komande fire åra. Det er berre slik me kan etablere føreseielegheit for Forsvaret, som alle seier at dei er opp-tatt av. Det vil me prøve på.

Eg håpar at me lukkast med dette. Eg håpar at me kan få kostnadstala forholdsvis fort, og at partia vil strekke seg for å koma fram til semje, for eg trur at føreseielegheita har veldig mykje å seia. Om enkelte då må gå noko ned, og andre må gå noko opp, bør dei gjera det for å få til føreseielegheit.

Tor Nymo (Sp): I FS 2000 ble Bardufoss nedlagt som flyplass. Dermed måtte alle avdelinger, luftvern in-

klusiv, flyttes fra flystasjonen. Da Forsvarsdepartementet senere utarbeidet St.prp. nr. 45, ble Bardufoss flystasjon gjenopprettet, uten at luftvernnavdelingen kom med. Dette kan ha ført til den misoppfatning at det i dag ikke er en luftvernnavdeling med NASAMS missilluftvern på Bardufoss.

Det er i dag NASAMS luftvern batterier på Bardufoss hovedflystasjon, Bodø hovedflystasjon og Ørland hovedflystasjon. En flytting av NASAMS-batteriet på Bardufoss til en av de andre hovedflystasjonene vil føre til en netto innsparing på fem årsverk. Flytting fører til merutgifter i form av oppussing, renovering og nybygg av infrastruktur. Deltakelse i øvelser i Troms vil for Bodø og Ørland medføre en utgift på 5–7 mill. kr pr. øvelse, jf. siste års øvelser.

Allierte avdelinger og Hæren i Troms har et stort behov for å øve og trene regelmessig med NASAMS luftvernnavdelinger. Det er kun i Nord-Norge – Troms – at allierte avdelinger trener og øver regelmessig i store forband.

Det vil være en meget uheldig og skadelig situasjon både for den norske hær og våre allierte ikke å trene sammen med missilsystemer som NASAMS.

Bodø trener i forsvar av en flystasjon, Ørland trener i forsvar av en flystasjon. Det er kun Bardufoss som trener egne hærstyrker, allierte fly og landstyrker, samt en flystasjon.

Det har spredt seg den oppfatning at det i komiteen, i sluttfasen, var betydelig usikkerhet rundt status når det gjelder NASAMS missilbatteri på Bardufoss. Hvis det sprer seg et inntrykk av at beslutningen om å flytte NASAMS missilbatteri fra Bardufoss var tatt på et usikkert eller feil grunnlag, vil det være svært uheldig for troverdigheten til vårt politiske arbeid her i huset.

Jeg tror derfor det ville være svært klokt om saksordfører Røsjorde fra Fremskrittspartiet, som støtter Regjeringen og Arbeiderpartiet, signaliserte at han og Fremskrittspartiet går imot flytting, inntil en har fått en fullstendig avklaring av situasjonen for NASAMS missilbatteri på Bardufoss.

Ola D. Gløtvold (Sp): Dagens forsvarsdebatt er en stor og betydningsfull debatt for vårt framtidige forsvarssystem og for vår forsvarsstrategi. Resultatet av den framlagte St.prp. nr. 45 kan vel enklest oppsummeres slik: «Sorgen og gleden de vandrer til hope.»

Senterpartiet er bekymret over beredskapen ved det framtidige forsvaret, spesielt når det gjelder antall vernepliktige og tilstedeværelsen i våre nordområder. Vi er glade for at Heimevernets rolle er styrket i forhold til Regjeringens forslag og mener at dette er svært viktig i forhold til en folkeforsvarsstruktur og i forhold til Forsvarets tilstedeværelse og betydning i alle deler av landet, også med hensyn til oppgaver som Forsvaret er med på å løse i fredstid, og som gir Forsvaret høy status og legitimitet i det sivile samfunn.

Som representant for Hedmark må jeg få lov til å komme inn på en del av innstillingen som berører nettopp dette fylket. Jeg er godt fornøyd med at Vernepliktsverket blir på Hamar, og jeg er også glad for at det har

blitt gjennomslag for at Østerdal garnison skal bestå av både Haslemoen, Terningmoen og Rena leir, og at Haslemoen dermed ikke blir nedlagt. Det må være helt riktig å benytte den ressursen som Haslemoen representerer, med sin bygningsmasse og sine tilrettelagte arealer for militær virksomhet. Haslemoen har også faglige ressurser som bør kunne utnyttes videre, og gjerne i samvirke med andre og sivile aktiviteter som ligger nær opp til Haslemoen.

Senterpartiet ønsker at Regjeringen skal sørge for at spørsmålet om lokalisering av ARS i Sør-Norge skal utredes nærmere. Jeg hadde håpet på at et slikt forslag hadde fått tilslutning, men dessverre ser det ikke slik ut. Det hadde vært riktig, ikke minst på bakgrunn av de sprikende tall og kalkyler som har versert når det gjelder Luftforsvarets stasjoner.

Når det gjelder HV, vil jeg påpeke det gledelige ved lokaliseringen av HV-04 til Kongsvinger Festning. Kongsvinger Festning er et forsvarsanlegg som til dags dato har hatt forsvarsaktivitet, og det bør det være også i framtiden ved dette anlegget. Kongsvinger Festning er også en kulturmessig perle, og Forsvaret kan vanskelig presentere seg bedre enn ved dette anlegget. Det er også ønskelig at HVs befalsundervisning kan drives ved dette stedet, og etter Senterpartiets ønske om aktivitet og størrelse når det gjelder HV, vil det være behov for et slikt tilbud ved Kongsvinger Festning.

Til slutt må jeg innom prestisjeprosjektet Regionfelt Østlandet. Jeg forstår av innstillingen at for flertallet er dette et prosjekt som ikke skal diskuteres. Men når ressursene samlet sett er meget begrenset for Forsvaret både i dag og i all overskuelig framtid, burde det være høyst aktuelt og ansvarlig å se nærmere på denne etableringen. Senterpartiet vil at Regjeringen skal sørge for at anleggsarbeidene i forbindelse med Regionfelt Østlandet skal utstå inntil støykonsesjonsspørsmålet er endelig avgjort, og et nytt komplett kostnadsforslag er lagt fram. Kostnadene ved Regionfelt Østlandet vil være av en slik størrelse både miljømessig, i forhold til lokalbefolkningen og lokal virksomhet og – sist, men ikke minst – i forhold til Forsvarets egen økonomi at alt tilsier at man må ha en grundig vurdering før en går videre på dette prosjektet. Og det finnes alternativer, om man bare vil se dem og ta tak i de sidene ved saken.

Grethe Fossli (A): Som dere hører, har det vært en biologisk krigføring i komiteen, og forkjølelsesbasillene har florert blant representantene!

I mitt hovedinnlegg i dag morges viet jeg en stor del av tiden til forslaget om integrert ledelse. Jeg sa at jeg var forundret over sentrumspartiene, og at de ikke støttet sine medlemmer i Forsvarspolitisk utvalg, som regjeringen Bondevik i sin tid nedsatte. Det som kanskje er enda mer oppsiktsvekkende, er at både Venstre og Senterpartiet i dag er med på vedtak som er stikk i strid med egne stortingsvalgprogram. Riktignok er de programmene jeg viser til, dem de går til valg på nå til høsten, men de kunne altså ved å stemme sammen med Arbeiderpartiet om integrert ledelse i dag, allerede få innfridd to av sine valglofter – to av sine programlofter. Dette er forunder-

lig. Av og til er det slik at politikk og taktikk ikke går i hop, og det ser vi et resultat av ved denne debatten.

Verneplikten har også vært et tema som sentrumspartiene har gått høyt på banen med i denne debatten. Da er det også interessant å lese Kristelig Folkepartis program for den valgperioden som vi nå går inn i, hvor de sier bl.a. at «verneplikten justeres etter behovet i forsvaret», noe de har gått imot i innstillingen, og gått imot i denne debatten. Kanskje disse tre partiene bør lese sine egne programmer før de går inn i en debatt i Stortinget.

Jon Lilletun (KrF): Det er spennende no når siste komite er ferdig med sine avgjevingar, å kunne følge ein debatt det meste av ein dag, og det har vore spennende å følge denne debatten.

Leiaren i komiteen, RøsJORde, starta friskt opp med å skildre korleis sentrumspartia tenkte å finansiere, og Kristeleg Folkeparti ville da måtte ta opp kollekt. Det er ikkje noko negativt å ta opp kollekt – det har ein del gode prinsipp i seg. For det er nemleg slik at skal ein få pengar inn ved kollekt, må det finnast tillit hos dei som skal gje, til at pengane vert administrerte på ein god måte, og at ein har ei ryddig og skikkeleg rekneskapsføring. Det har vore kritikk av sentrums rekneskapsføring, men debatten har vist at andre òg har visse problem med tal. Eg må seie at eg, når ein gjennom ti år har følgd kalkylar som har vore i forhold til forsvarsanlegg, i forhold til omstruktureringar, og sett resultatet etterpå, synest det hadde vore behov for litt meir audmjukskap frå både Framstegspartiet og Arbeidarpartiet i forhold til det. Ut frå debatten synest eg det verkar som om alle har fått ein del gjennomslag, og det er ikkje tvil om i forhold til det grundige arbeidet sentrum gjorde, at det er mange ting det er vorte gjennomslag for. Men Regjeringa får òg støtte, vekselvis frå Høgre og Framstegspartiet, og nokre gonger også frå sentrum.

Eg har to spørsmål til statsråden. Det er veldig interessant at det er eitt forslag som er kome frå Arbeidarpartiet i løpet av debatten, og det er i forhold til ei kulturpolitisk sak, nemleg korpsa. Det er gledeleg. Men både i Østfold og i Agder er det no selt inn på media, og det står på Tekst-TV som eit vedtak, at desse korpsa skal overførast. Slik eg les forslaget, står det «vurdere». Men i og med at representantane – som eg vil gje ros til – frå Arbeidarpartiet som har fremja forslaget, har presentert det som at no skal desse korpsa bestå, ber eg om at statsråden òg gjev ei stadfesting her om at *det* er meininga med det forslaget, sidan det er selt inn på den måten til dei lokale media. Det håpar eg at han har merka seg no og kjem tilbake til.

Eg må elles beundre statsråden. Han har sete heile tida og følgd nøye med i dag, og han har òg fått høyre ein god del godt, sjølv om han har fått litt kritikk òg.

Avslutningsvis: Evjemoen ser ut til å gå sin død i møte. Der er dei innstilte på å ta nederlaget og bite tennene saman og få til noko. Representanten Brørby var òg inne på det med omstillingsmidlar. Det er allereie bedrifter som er interesserte i å etablere seg i nokre av lokala. Vil statsråden gå raskt inn, akseptere ei rimeleg overføring

av lokala og kome med omstillingsmidlar, slik at ikkje pessimismen får lov å ta overtaket og folk flyttar ut før ein eventuelt har kome i gang med nye ting? Eg bed òg om at statsråden kommenterer det punktet.

Per Sandberg (Frp): Debatten har dreid seg om mange påstander omkring forskjellige avveiningar. Hvem skal en lytte til, hvilke forskjellige tallberegninger og betydninger for Forsvaret skal en legge vekt på, osv. Jeg er i hvert fall glad for at Fremskrittspartiet uten andre hensyn enn til et nasjonalt forsvar enstemmig har gått inn for brigade 12, og ikke minst for etablering av HV-utdanningen på Værnes.

Det er på dette området jeg blir litt forundret. Jeg har lyttet til representanten Bent Høyre fra Høyre tidligere i dag, som la stor vekt på forsvarssjefens sterkt uttrykte prioriteringer vedrørende Jåttå og Reitan. Når det gjelder Værnes i denne forbindelsen, har forsvarssjefen etter en totalvurdering av det fremtidige forsvar funnet det mest kostnadseffektivt å samle HV-utdanningen på Værnes. Han har også vurdert det dit hen at en samling av HV-utdanningen på Værnes er den beste løsningen for totalforsvaret av Norge. Generalinspektøren for Heimevernet har som øverste faginstans konkludert med at Værnes er det rette stedet for lokalisering ut fra faglig og driftsbesparende kriterier og Landsrådet for Heimevernet, et bredt samfunnsmessig sammensatt råd, har etter grundige analyser fattet følgende vedtak, nemlig at HV-utdanningen må samles, og at det best egnede stedet er på Værnes. Disse fire overordnede instansene som har hovedansvaret for å optimalisere Forsvaret innenfor gitte rammer, går altså alle inn for samling på Værnes. Da stiller jeg meg spørsmålet: Hvorfor lytter ikke Høyre, som det eneste partiet, til disse instansene? Det eneste området hvor de gjør det, er i forhold til Jåttå og Reitan. Det kan kanskje si litt om Høyre.

Værnes er videre vår viktigste mottaksstasjon for allierte forsterkninger. Her og i området rundt ligger betydelige amerikanske lagre av materiell og utstyr for bruk i krigssituasjoner. Værnes skal motta, utruste og sende ut den amerikanske troppestyrken NALMEB. Flystyrken i denne krisestyrken utgjør én til fem ganger vår egen fremtidige norske flystyrke, landstridskreftene utgjør halvparten av vår fremtidige hær, det er 10 000 mann som skal komme til Værnes, og det krever et profesjonelt mottaksapparat. Det finner altså ikke Høyre det viktig å prioritere.

Finn Kristian Marthinsen (KrF): Gjennom en lang forsvarsdags ferd mot kveldens avstemning har det blitt presisert at det viktigste er å spørre hva slags forsvar vi trenger i framtiden, og ikke hvor mye forsvar vi kan få for de pengene vi har valgt å legge i pengeboka.

Når så mange har vært prinsipielle, tillater jeg meg å være provinsieell – i samsvar med mange forutgående talere som har holdt treminuttersinnlegg. Det skjer store endringer som følge av de vedtakene som vi fatter i kveld, som kommer til å berøre mange mennesker og lokalsamfunn. I all forandringen som blir vedtatt med kon-

sekvenser for Buskerud, er det Kongsberg-området som blir en slags vinner. Heistadmoen får virksomhet i en viss utstrekning til erstatning for det som fratras den i dag. Til tross for den spesialtilpasning og den oppbygging som har skjedd med tanke på Telemark-bataljonen, blir altså mye tatt bort, ikke minst ved at Telemark-bataljonen flyttes, slik det ser ut til nå.

Bygging av MTB-er er også viktig. Det er viktig for vårt ansvar for store kyststrekninger og for havområdene, men det er også viktig med tanke på teknologi og kompetanseutvikling i Kongsberg-industrien, ettersom dette er viktige komponenter i utrustning og navigering.

Men vedtakene i dag er dramatiske for Ål og Torpo, og for Ringeriks-regionen. Nedleggelsene vil bety store behov for omstillingsmidler, og jeg forutsetter at dette vil bli imøtekommet når man konkret skal gå løs på de enkelte områdene som får problemer fordi store arbeidsplasser blir lagt ned.

Til slutt vil også jeg uttrykke at jeg synes det er ubegripelig at de kulturvirkningene av positiv karakter som militærkorpserne bidrar til i Halden og Kristiansand, skal strykes for å spare vekslere. Her sparer vi ikke mange kronene, men vi utarmer kulturen. Forslaget fra Kristelig Folkeparti og Senterpartiet burde derfor få bred tilslutning, slik at man sikrer deres innarbeidede plass i samfunnet.

Bjørn Hernæs (H): I de årene jeg har vært på Stortinget, er det første gang en debatt om Forsvaret har blitt vist så stor interesse og samlet så mange talere. Dette synes jeg er meget gledelig.

Jeg har lyst til å slutte meg til det forsonende innlegg som representanten Lilletun holdt for kort tid siden, og jeg kan være enig i både kollekt og andre veldedige og frivillige tiltak for å styrke økonomien i både dette og hint. Da blir det nærmest bare en bitteliten malurt i begeret at Lilletun er med i det flertallet som vil legge 24 pst. moms på den typen inntekter.

Jeg må si noen ord til om regionfeltet. På oppdrag av Hamar Arbeiderblad gjorde Forsvarets bygningstjeneste i 1999 en beregning som viste at bare transport og tjenestetid, med de daværende mannskaper, til Nord-Norge ville utgjøre 60 mill. kr. Jeg fastslår derfor at ikke bare av hensyn til effektiviteten for trening av mannskapene, men også av økonomiske hensyn er det helt sentralt å få etablert regionfeltet.

Ellers er dette innenfor et konsept som er bra for Forsvaret, også veldig bra for Hedmark. Med unntak av en nokså uforståelig beslutning om å flytte ARS til Mågerø – det ville være vanskelig å forstå om noen andre NATO-land ville legge den type installasjoner ubeskyttet i havgapet – så har vi fått det meste som vi ønsker det, fra Vernepliktsverket på Hamar til HV 04 på Kongsvinger og etableringen av et utdannings- og kompetansesenter for Hærens kampvåpen innen 31. desember 2004. Jeg har lyst til å understreke at kampvåpenet skal bestå av Infanteriet, Kavaleriet, Artilleriet og Ingeniørvåpenet under ledelse av en felles våpeninspektør, kampinspektøren. Komiteen legger til grunn at kampinspektoratet lokaliseres til Rena leir. Så sier komiteens flertall, alle unntatt

Arbeiderpartiet, at man «forutsetter at Feltartilleriet videreføres på Haslemoen inntil videre». Arbeiderpartiet opprettholder altså sin motstand mot å beholde aktivitet på Haslemoen.

Det er også viktig at komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti, Høyre og Senterpartiet definerer den nye Østerdal garnison som en leir bestående av Rena leir, Terningmoen og Haslemoen. Fra Høyres side legger vi oss ikke borti hvilke våpen som forsvarssjefen ønsker å henlegge til de enkelte leirene, men det ligger i konseptet at Østerdal garnison består nå av de tre leirene, Rena, Terningmoen og Haslemoen.

Statsråd Bjørn Tore Godal: Det er kommet en del spørsmål, og jeg er ikke sikker på om jeg greier å svare på alle på en intelligent måte på 180 sekunder. Men jeg får iallfall starte.

For det første kan jeg bekrefte at departementet er innstilt på en gjennomgang av romertallsvedtakene for å se hva som er en hensiktsmessig løsning i forhold til de strukturvedtak som Stortinget ellers fatter.

For det andre kan jeg bekrefte at vi selvsagt er like opptatt som før av å komme tilbake til Stortinget i egnet form når det gjelder flykjøpene. Det sier seg selv at selv om nye fly skal fases inn omtrent ti år fra nå og litt mer, må vi ha en strategi for det på et atskillig tidligere tidspunkt. Det ligger i kortene at vi må avklare en del strategiske valg allerede i løpet av kommende høst og iallfall seinest kommende vår. Det må vi i egnet form på en eller annen måte forholde oss til, også overfor Stortinget.

Representanten Godal spurte om tallmaterialet. Ja, vi bidrar gjerne med tallmaterialet og så fort som mulig. Men jeg må minne om at bak Forsvarsstudien og Forsvarsanalysen og proposisjonen ligger det et svært arbeid for å få gjort ting så grundig og så ordentlig som mulig. Regnestykker er avhengige av hvilke forutsetninger som ligger til grunn. Jeg har oppdaget så pass mye gjennom dagens debatt at det er ganske store sprik i hva Fremskrittspartiet, Høyre og sentrumspartiene legger i en brigade. Det er ikke rart at det er slik, og dermed er det ikke bare å spørre: Hva koster det? Man må også bestille så å si hva man skal ha. Der tipper jeg det er litt forskjellige ambisjoner bak de formuleringer som flertallet står bak, f.eks. hva angår Trønderbrigaden, og det gjør at dette selvfølgelig er en krevende prosess. Men vi stiller med begeistring opp på ethvert oppdrag fra Stortinget og kommer tilbake på så solid måte som mulig.

Representanten Lilletun spurte om det forslag som er fremmet av Tore Nordseth på vegne av Arbeiderpartiet. Det er jo ikke statsråden som har framsatt det forslaget, og jeg synes derfor det er litt unfair å be meg om å svare på hva det forslaget betyr. Jeg leser hva som står der, og er ikke i tvil om at det betyr at de som står bak det, har et sterkt og brennende ønske om at musikken skal fortsette to steder til i landet, men man ber Regjeringen vurdere det. Det er til og med en formulering om at det er Kulturdepartementet som skal ha ansvaret for dette. Selv om vi har gemyttlige forhold i Regjeringen, er det ikke jeg som disponerer kulturministerens budsjett. Jeg bør kanskje

være litt forsiktig med å gi et avklarende svar, iallfall positivt, på akkurat det spørsmålet.

Når det gjelder Evjemoen, er jeg selvsagt innstilt på at hvis dagens opplegg går gjennom, må vi trå til overfor en av de sterkest berørte kommuner i landet, i form av både omstillingstiltak og eventuell fornuftig bruk av midler, bygg og eiendommer som kan brukes i en offensiv næringsstrategi. Kjenner jeg de som bor i kommunen, rett, er det atskillig pågangsmot når først resultatet ligger der. Der tror jeg det kan vise seg å gå like bra som det har gjort med mange andre kommuner, ikke minst i vårt nordiske naboland Sverige, hvor det er blitt flere arbeidsplasser og ikke færre etter omstillingen.

Odd Roger Enoksen (Sp): For sentrumpartiene har økt tilstedeværelse i og økt fokusering på nordområdene vært viktig. Jeg mener at det viktigste bidrag vi som nasjon kan bidra med, også i internasjonal sammenheng, er å forvalte og ivareta våre interesser i nordområdene på en betryggende måte. Vi har store og til dels omstridte havområder med store fiskeressurser, hvor vi også har felles forvaltning med andre land. Vi har rike olje- og gassressurser. Vi har uavklarte grenseforhold med bl.a. Russland, og vi har problemstillinger når det gjelder vernesonene rundt Svalbard, i tillegg til at vi også har store områder som er sårbare for forurensning.

Disse utfordringene stiller store krav både til tilstedeværelse og til å kunne avverge kritiske situasjoner. Det vil være for seint, og det vil komme til å oppfattes både som en provokasjon og som dramatisk, dersom en krisesituasjon skulle bli møtt med økt tilstedeværelse i nord. Derfor er permanent tilstedeværelse nødvendig, og det er nødvendig å ha et aktivt forhold til forvaltningen av nordområdene. Det er derfor på denne bakgrunn uforståelig at Regjeringen legger opp til en så omfattende reduksjon i Sjøforsvaret som vi har sett.

Sentrums overordnede prioritering i forhold til tilstedeværelse i nord gjør det helt naturlig og selvfølgelig for oss å velge Reitan som hovedkvarter. Jeg kan forstå Arbeiderpartiets valg av Jåttå på bakgrunn av den nedprioriteringen av nordområdene som Arbeiderpartiet og Regjeringen har vist, og den fokuseringen de har hatt på internasjonale operasjoner. Men jeg har desto vanskeligere for å forstå Høyres prioriteringer. Høyre har nemlig lagt nøyaktig den samme tilstedeværelsen i nord og nøyaktig den samme prioriteringen av nordområdene til grunn som sentrumpartiene har gjort. Når man da velger å lokalisere hovedkvarteret til Jåttå, blir det en sterk inkonsekvens i forhold til de prioriteringene som Høyre gjør, også i forhold til Sjøforsvaret og tilstedeværelse i nord.

Så litt til de vedtak som nå ser ut til å bli fattet her i dag. Statsrådets svar i replikkordskiftet tidligere i dag, spesielt til forsvarskomiteens leder, synes jeg bidrog til å skape klarhet om hva som vil bli Regjeringens politikk framover. Det fattes helt klare strukturvedtak her i dag, som innebærer at den økonomiske rammen må heves utover det som både Arbeiderpartiet nå legger til grunn, og som også Regjeringen har lagt til grunn. Jeg synes ikke forsvarsministeren gav et tilfredsstillende svar på om

strukturen vil bli fulgt opp med tilstrekkelige økonomiske rammer. Derfor blir mitt enkle spørsmål til forsvarsministeren: Har forsvarsministeren gjennom de årlige budsjett tenkt å sende Forsvaret ut i ny usikkerhet og en ny ubalanse mellom den struktur som Stortinget vedtar i dag, og de økonomiske rammer som Regjeringen har tenkt å foreslå?

Lars Rise (KrF): Først til representanten Grethe Fossli, som har vært så elskverdig å lese Kristelig Folkepartis program, hvor hun har funnet bl.a. følgende formulering: «... verneplikten justeres etter behovet i forsvaret.»

Nå synes jeg kanskje at representanten Fossli først og fremst burde være opptatt av eget program, men jeg har lyst til å si at akkurat det som står i programmet for kommende periode, gjør vi. Det er bare det at ut fra sentrumpartiens opplegg er det behov for langt flere soldater enn det Arbeiderpartiet og Regjeringen hadde behov for. Så dette at verneplikten justeres etter behov i Forsvaret, skal nok følges opp.

Det vi har sett gjennom behandlingen av denne proposisjonen, er at det har avtegnet seg en viktig allianse mellom Arbeiderpartiet og Fremskrittspartiet. Det mest oppsiktsvekkende er at de to partiene nå går sammen om en kraftig uthuling av verneplikten. Vi har ikke fått noe skikkelig svar, verken fra Arbeiderpartiet eller Fremskrittspartiet, på hvorfor de nå vil forlate prinsippet om den allmenne verneplikt.

Det er en historisk beslutning Arbeiderpartiet vil ta sammen med Fremskrittspartiet her i kveld. Jeg har lyst til å sitere et vedtak i sentralstyret i Fremskrittspartiet i sin helhet. Det ble fattet 16. februar. Overskriften er «Ap har glemt slagordet 'Aldri mer 9nde april!'»

«Fremskrittspartiets Sentralstyre konstaterer med stor bekymring at Stoltenberg-regjeringen fremmer forslag som i virkeligheten medfører en avvikling av et forsvarlig og troverdig invasjonforsvar samt en uthuling av prinsippet om et vernepliktsforsvar. Regjeringens planer for forsvaret medfører også at forsvaret av Norge prioriteres lavere enn mulige operasjoner i andre land.

Fremskrittspartiets sentralstyre vil slå fast at partiet må stå fast på løftet fra 1945 om 'Aldri mer 9nde april' og ber stortingsgruppen utarbeide et helhetlig alternativt opplegg for forsvarspolitikken basert på man tar utgangspunkt i å sikre Norge et forsvarlig og troverdig invasjonforsvar basert på almen verneplikt.»

Jeg er klar over de spesielle maktforholdene i Fremskrittspartiet, men jeg må likevel få lov til å spørre representanten Røsjorde om hvordan han ser samsvar mellom dette vedtaket i sentralstyret og det vedtak som Fremskrittspartiet skal gjøre her senere i kveld.

Så vil jeg henlede oppmerksomheten på forslagene knyttet til Forsvarets musikkorps, og be om at man vurderer en gang til forslaget fra sentrum, hvor man har formulert seg slik at man ber Regjeringen vurdere «å overføre deler av det økonomiske ansvaret til Kulturdepartementet og/eller fylkeskommunen». Det er veldig likt det forslaget som er levert inn fra Tore Nordseth, men forsla-

get fra Nordseth gjelder jo bare to av korpserne. Det må da være naturlig å få en slik vurdering for alle de syv korpserne. Vi vil gjerne bevare alle syv korpserne. Men jeg vil henstille til at man ser nærmere på teksten i forslag nr. 21 før man bestemmer seg endelig for hva man skal stemme for.

Øystein Hedstrøm (Frp): Ikke en eneste liten møll skal fly i luften fra Rygge hovedflystasjon dersom forsvarsministerens forslag får gjennomslag i Stortinget. Selvfølgelig trenger Forsvaret en omstrukturering og modernisering. Det må være klinkende klart. Men hvem er mest kompetent til å foreta luftstrategiske vurderinger – Forsvaret selv eller Regjeringen? Jeg bare spør. Nedleggelse av en militær flyvirksomhet ved en av landets mest sentrale flystasjoner opprører alle forsvarsvenner. Et luftforsvar trenger trening, noe som er påvist å være svært vanskelig å få til på Oslo sivile lufthavn Gardermoen.

Forståelig nok vil all sivil lufttrafikk ha prioritet. Luftforsvarets primære oppgave i fredstid er trening. Skal vi også i en fremtidig krisesituasjon akseptere at bare en brøkdel av våre ekstremt verdifulle jagerfly og helikoptre kommer i luften i Sør-Norge?

Sjefen for Luftforsvaret har i sitt bidrag til omstrukturering foreslått flytting av Orion-fly fra Andøya til Bodø og flytting av militær flyvirksomhet fra Gardermoen til Rygge. Det er sikkert basert på gode og gjennomarbeidede utredninger under de rådende forhold.

Tvilsomme økonomiske analyser, som bl.a. viser at salg av det militære anlegget på Gardermoen ikke skal ha større salgsverdi enn 259 mill. kr, når det kostet 1,3 milliarder kr å bygge det for bare noen år siden, er ikke troverdige. Lignende økonomiske analyser er heller ikke kvalitetssikret i Regjeringens forslag. Det blir derfor feil å gjøre vedtak på tvilsomme økonomiske analyser. Vi bør lære av våre feil. Det er i ettertid påvist feil og tilbakehold av opplysninger i rapporten om utbyggingen av Gardermoen sivile lufthavn. Skal Stortinget igjen gjøre viktige vedtak basert på feil og mangler? Nå gjelder det mer enn en hovedflyplass på Østlandet. Det gjelder Norges fremtidige forsvar og den luftmilitære beredskapen i landets viktigste område. Jeg vil innstendig oppfordre alle representanter om å forsikre seg om at de riktige avgjørelsene blir tatt når det gjelder landets fremtidige forsvar. Jeg vil også be om at det ikke brukes nordnorske distriktpolitiske hensyn når vårt forsvar skal utformes.

Fremskrittspartiet har et eget forslag om å videreføre 717- og 720-skvadronene på Rygge. Det er viktig at hovedflystasjonen opprettholdes med tilnærmet dagens struktur.

Statsråd Bjørn Tore Godal: Jeg rakk ikke å besvare et spørsmål fra representanten Synnøve Konglevoll i mitt forrige treminuttersinnlegg. Hun spurte om Regjeringens syn på Olavsværn. Det står i proposisjonen:

«Deler av Olavsværn orlogsstasjon videreføres på mobiliseringsstatus for å kunne understøtte undervannsbåter ved behov.»

Det følger av de forslag som Arbeiderpartiet medvirker til i dag, at vi i tillegg til det selvsagt får en bemanning og en aktivitet ved Olavsværn i tilknytning til MTB-strukturen. Så her blir det altså virksomhet, men i hvilken form, får vi forholde oss til når vi ser vedtakens form i sluttfasen.

Så var det representanten Enoksens spørsmål om vi så å si garanterer rammen i fireårsperioden. Ja, jeg sa at vi er selvsagt innstilt på å medvirke til et opplegg som gjennomfører flertallsvedtakene i fireårsperioden. Men jeg må minne om at det første som skjedde etter at forsvarsminister Fjærvoll hadde lagt fram forrige langtidsprogram, med bravur, og sagt nullvekst i to år og så en viss vekst, var at han få måneder etter reduserte forsvarsbudsjettet med 400–500 mill. kr – ikke fordi han glemte hva han hadde sagt eller lovet, men sannsynligvis fordi hans statsrådskollegaer, Restad og Enoksen og andre, stod så hardt på helhetlig krav til budsjettpolitikken at Fjærvoll ikke fikk det som han ville. Det er jo det som var ulykken, at vi stod overfor prioriteringer som gjorde at Høyre, Fremskrittspartiet og faktisk også Arbeiderpartiet måtte hjelpe til og rette litt opp på miseren den høsten, kort tid etter at sentrumsregjeringen hadde lagt fram sitt forslag til langtidsprogram. Det sier jo litt om hvilke mekanismer som gjør seg gjeldende i sentrumspartiene på disse områdene, og jeg tipper at det er grunnen til at tilliten fra Høyres og Fremskrittspartiets side kanskje er litt frynsete når det gjelder evnen til å følge opp på disse sentrale områdene.

Vi er henvist til å takle disse tingene gjennom de ordinære budsjettbehandlingene, akkurat som regjeringen Bondevik gjorde – ikke med særlig stort hell. Jeg håper vi blir flinkere.

Odd Einar Dørum (V): Jeg skal ikke gå inn i fortiden, men Arbeiderpartiet hadde vel et forhold til MTB-er før de kom i regjering, så vidt jeg husker. La oss da, som skrøpelige jordiske mennesker i en debatt som har et dypt engasjement på forsvar, kanskje ta innover oss at det er en meget bred mobilisering i denne salen for å gjøre noe med Forsvaret. Og la oss nå ikke da ta all fortids kynisme innover oss, når vi ser på det. Det er faktisk mitt utgangspunkt.

Jeg tok ordet rett og slett for å mane statsråden til en smule ydmykhet, for de av oss som har slitt med å forstå hva som faktisk ligger i Regjeringens egen proposisjon – vi kunne ikke der lese at det var 37 pst. som skulle gjennomgå verneplikten, vi kunne ikke der lese uten videre hvilken styrkeproduksjon det var – vi måtte jobbe oss fram til tallene, men vi tok det i beste mening. Og etter å ha tatt det i beste mening – og faktisk da hatt en fornuftig dialog om tall – kom vi fram til flertallsproposisjoner som Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Venstre har stemt for, som produserer en krigs- og en fredsstruktur.

Vi har da sagt at vi har justert oss underveis fordi vi ikke nådde helt fram. Og derfor var jo representanten Enoksens spørsmål til statsråden følgende: Når man ikke når ideelt fram, er man da med på å levere? Og det minste man må vente av Arbeiderpartiet, er at man i hvert fall

er med på å levere og justere seg i møte med virkeligheten, som også andre har vært nødt til å gjøre. For når du justerer deg i en behandling fordi du får virkeligheten i ansiktet i den forstand at du ikke når fram med dine primære standpunkter, du må gjøre noe subsidiært, så må jo Arbeiderpartiet for en gangs skyld også gjøre noe subsidiært.

Jeg er klar over at partiet har en tradisjon hvor man ikke har vært nødt til å gjøre det, men utfordringen fra flere representanter er om man er beredt til å gjøre det. Det er da man skaper grunnlaget for å løfte et forsvar som vi kan være bekjent av.

Og jeg tror statsråden skal høre undertonen hos mange representanter – meg inkludert. De har en vilje her. Jeg har også statsråds erfaring. Og jeg skal ikke betro statsråden hva jeg gjorde da jeg satt i den regjeringen – jeg skal ikke gjøre det, men jeg kan hviske det til deg bak i rotunden, du har sikkert en mistanke – men utfordringen – og jeg var litt uhøytidelig i formen nå, så jeg tar sjølkritikken før jeg får korreks på en annen måte – er i grunnen: Ta nå på alvor at noen har justert seg, og – gjennom presidenten til statsråden – følg nå opp da, at Arbeiderpartiet også må kunne gjøre det, slik at man faktisk produserer det som ligger der. Det er jo et bidrag til å få til løsninger.

Ja, forresten, jeg har også min «mo» – Oscarsborg. Jeg sier ikke mer. Det stedet er gull verdt i norsk historie.

Presidenten: Korreksen er gitt allerede.

Hans J. RøsJORDE (Frp): Jeg har en grov mistanke om at dette blir en lang dags ferd mot natt. Nå er natten heldigvis kort, så dette går fort over.

Representanten Nymo var meget engstelig for hva det ville bety å flytte på NASAMS fra Bardufoss, og så kom han med en oppmoding til meg, og antakelig da hele partigruppen.

Nå tror jeg at dersom det skulle være gode økonomiske og operative grunner for at man vurderer dette på ny, er jeg hellig overbevist om – nei, det er jeg ikke, jeg er svært overbevist om at det vil så vel ministeren som Forsvaret selv forsøke å finne ut av på best mulig måte.

Så var det representanten Rise, som hadde lest andres sentralstyrevedtak og hadde konsentrert seg noe mindre om egen fremtidig programformulering. Det får nå så være.

Jeg tror at man skal være meget varsom med å kritisere Fremskrittspartiet i forsvarspolitikken. Vi har faktisk holdt det vi har lovet hele tiden – og nettopp på det grunnlag som hr. Rise, noe freidig, tillot seg å peke på, «Aldri mer 9nde april», og nærmest latterliggjorde vår politikk og vårt sentralstyres vedtak. Vi har stått for det vi har gjort. Hva har hr. Rises parti gjort? Som statsråd Godal pekte på: Noe av det første man gjorde, var å bruke forsvarsbudsjettet, man fravek det opplegg, den struktur og den ramme man var enig om. Og så begynner man å kutte – kutter og kutter og salderer. Det er det hr. Rises parti har bidratt med.

Heller ikke Arbeiderpartiet er et parti som bør gå skuddfri fra sine kutt, for heller ikke Arbeiderpartiet har

greid å følge opp dette. Og da har altså resultatet blitt så dårlig som det har blitt over tid. Selvsagt skal Forsvaret moderniseres og stå på, men det er altså slik at det koster hvis man vil noe, og da må man i hvert fall ha rygggrad til å stå for det man sier. Det har vi også gjort.

Hva greide man å få til i forlik med Arbeiderpartiet? Jo, hr. Rises parti kuttet 100 mill. kr i drift for Luftforsvaret noen få uker etter at man hadde vært nødt til å legge penger inn i budsjettet til Luftforsvaret fordi flyene stod på bakken. Jeg har lyst til å sitere en leder i Dagens næringsliv, som gjentok flere ganger: «Hva slags tull er det?»

Det er altså slik at Fremskrittspartiet har tatt forsvar på alvor, og det har vi gjort i alle de år dette partiet har vært representert på Stortinget. Jeg må dessverre si at det har så menn ikke hr. Rises parti bidratt særlig med. Det har vært vinglet, sagt noe og gjort noe helt annet. Det finnes begrep for dette som ikke er særlig parlamentariske.

Per Sandberg (Frp): Jeg skal bryte inn i de store, overordnede innleggene. Men det er klart at vi dreier mer og mer inn på økonomi og det som forsvarskomiteens leder nå var inne på, at uten et stort fremskrittsparti hadde nok Forsvaret både i tidligere tider måttet slite og må ikke minst også i framtiden sannsynligvis måtte slite voldsomt under det økonomiske presset. Sånn ser det også ut når en ser på innstillingen i dag, der i hvert fall sentrumpartiene legger opp til en framtidig struktur som kan betegnes som at en handler for 50 kr og betaler 30 kr. Kun Fremskrittspartiet ser ut til å møte de økonomiske utfordringene i framtiden, og derfor er det artig for meg å si noen ord om sak nr. 6 på dagsordenen.

Jeg registrerer med glede at alle parti støtter forslaget fra representanten RøsJORDE, representanten Width og meg selv, der vi ber om opprettelse av et fond for bevaring av festninger og andre militærhistoriske bygninger i framtiden. Det vil i hvert fall i framtiden sørge for at ansvaret for utgiftene til drift og vedlikehold av disse bygningene vil holdes utenfor Forsvarets ordinære driftsutgifter, sånn at det i hvert fall ikke skal være tyngende i framtiden. Jeg er veldig glad for at hele komiteen står bak dette forslaget – og særlig i den grad at vi får opprettet et nasjonalt fond, slik det er etablert i andre land også.

Odd Roger Enoksen (Sp): Jeg vet for så vidt ikke om det blir spesielt fruktbart å bruke tid på å diskutere hva som har skjedd i tidligere tider. Jeg minnes også tidligere ledere av forsvarskomiteen som så for seg at det skulle være mulig å få plass til langt flere investeringer innenfor de økonomiske rammer som Forsvaret hadde til disposisjon, enn det man fra det samme hold så etter at man var kommet inn i regjering.

Men mitt spørsmål til forsvarsministeren i stad var begrundet i det svar som ble gitt til forsvarskomiteens leder, hvor det ble sagt fra forsvarsministerens side at dersom man hadde «lagt til rette for et opplegg som vi følte var økonomisk bærekraftig og politisk verdifullt, hadde det vært lettere» – altså lettere å inngå et forlik.

Jeg har stor forståelse for at de årlige budsjett og de overordnede økonomiske problemstillinger som enhver regjering og ethvert storting må forholde seg til, selvsagt kan gi grunnlag for justeringer i budsjettene fra år til annet. Men det mitt spørsmål mer går på, er om utgangspunktet vil være den struktur som blir vedtatt i dag. Og det har jeg all grunn til å spørre om med den tilnærming som forsvarsministeren selv valgte i sitt svar til forsvarskomiteens leder, for dersom ikke de økonomiske rammene holder fra år til år, er det ikke nok bare å justere dem ned. Da ville vi fortsette å være i en situasjon hvor det vil være stor ubalanse mellom økonomi og drift. Da vil det f.eks. være nødvendig å se på investeringer, slik Senterpartiet tok konsekvensen av for et års tid siden, da vi så at de økonomiske rammene ikke holdt til å investere i fregatter. Da tok vi konsekvensen av det og sa at vi må utsette fregattinvesteringen.

Det er for så vidt et reelt politisk valg som man kan ta underveis, å si at en del investeringer må tilsidesettes i en periode for at ikke Forsvaret skal komme i en varig ubalanse. Men i dag fatter altså Stortinget krystallklare vedtak om den framtidige struktur, og da blir mitt spørsmål på nytt: Vil de vedtak som blir gjort her i dag, bli fulgt opp, eller mener forsvarsministeren fortsatt at det opplegget som blir vedtatt i dag, ikke er «økonomisk bærekraftig og politisk verdifullt», som han formulerte seg i et svar til forsvarskomiteens leder?

Presidenten: Lars Rise har hatt ordet to ganger før og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Lars Rise (KrF): Jeg stilte representanten Røsjorde et presist spørsmål om hvordan han kombinerer det vedtaket han i dag skal gjøre sammen med Arbeiderpartiet om å avvikle den allmenne verneplikten, med det krystallklare vedtak som jeg leste opp her fra Fremskrittspartiets sentralstyre. Jeg hadde lyst til å høre hans vurdering av akkurat det spørsmålet. I stedet for å svare på det, begir representanten Røsjorde seg inn på en mer generell utskjelling av Kristelig Folkeparti for forskjellige ting han har irritert seg over opp gjennom årene i forbindelse med vår forsvarspolitik. Det kan jeg godt forstå. Røsjorde har vært mange år i dette huset og drevet med forsvarspolitik. Jeg traff Røsjorde første gang helt på begynnelsen av 1980-tallet. Da var jeg selv vernepliktig, og Røsjorde var allerede da i forsvarskomiteen. Jeg synes kanskje, på tampen av debatten, at vi godt kan runde av med å gi anerkjennelse også til representanten Røsjorde for en stor innsats og for alt det han har gjort for Forsvaret gjennom de nesten 20 år han har vært her på Stortinget.

Statsråd Bjørn Tore Godal: Jeg skal gjøre et nytt forsøk. Jeg sa i mitt hovedinnlegg følgende:

«Regjeringen vil som en selvfølge legge vedtakene etter dagens debatt til grunn for den videre forsvarsreformen.»

Det sier seg selv. Samtidig har jeg gitt uttrykk for en del betraktninger for øvrig fordi det ikke er helt glass-

klart for meg hva som er innholdet i flertallskonstellasjoner rent økonomisk. Jeg har lagt fram noen foreløpige beregninger, presentert ganske kort, som går ut på at man kan få denne strukturen til en prislapp som varierer med over 1 milliard kr, avhengig av hvilke forutsetninger man legger til grunn.

Så legger jeg merke til at sentrumspartiene har formulert en egen komitemerknad hvor det står:

«Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti og Senterpartiet mener at dersom det viser seg at den struktur som nå vedtas ikke kan videreføres som forutsatt, må Regjeringen fremme forslag om nødvendige tiltak for Stortinget.»

Det er jo det som er det helt normale, og det må vi eventuelt gjøre hvis dette på en eller annen måte ikke skulle gå i hop. Det er ikke verre enn det. Slik må det være. Jeg tror jeg kan bekrefte at jeg er minst like opptatt av å leve opp til Stortingets intensjoner som mine forgjengere Fjærvoll og Løwer.

Tore Nordseth (A): Jeg konstaterer at verken Senterpartiet eller Venstre har noen kommentarer i forhold til sine programformuleringer om at de går inn for integrert ledelse. Det ville vært interessant å få noen kommentarer fra dem og høre hva det er som har forandret seg fra tidlig i vår og fram til nå, siden de da gikk inn for en integrert ledelse i Forsvaret, men nå altså går imot det.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sakene nr. 1 og 7.

(Votering, se sidene 3820 og 3831)

S a k n r . 2

Innstilling fra forsvarskomiteen om omlegging av Forsvarets eiendomsforvaltning (Innst. S. nr. 343 (2000-2001), jf. St.prp. nr. 77 (2000-2001))

Presidenten: Etter ønske fra forsvarskomiteen vil presidenten foreslå at debatten blir begrenset til 40 minutter, og at taletiden blir fordelt med 5 minutter på hver gruppe.

Videre vil presidenten foreslå at det ikke blir gitt høve til replikker etter de enkelte innlegg, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Dette anses vedtatt.

Lars Rise (KrF)(ordfører for saken): Det er en samlet komite som vil gi Forsvarsdepartementet fullmakt til å samle samtlige oppgaver knyttet til Forsvarets eiendomsforvaltning i en egen forvaltningsbedrift direkte underlagt departementet. Dette fremstår som et fornuftig grep i en situasjon hvor det er behov for å synliggjøre totaløkonomien knyttet til Forsvarets eiendomsmasse. For å oppnå en reell effektivisering og rasjonalisering er det viktig å ha en full oversikt over den totale ressursbruk knyttet til eiendomsforvaltning. Etablering av en egen forvaltningsbedrift vil innebære en «win-win»-situasjon for utleier og leietaker. Lokalavdelingene vil utvides mer

til aktive forretnings- og serviceorganer overfor leietakere, som forhåpentligvis vil få bedre service. Man kan også håpe på en bedre forvaltning av eiendomsmassen.

Effektivitet er altså et stikkord, men det må være grenser for effektivitet også. Når Regjeringen er så effektiv at den forskutterer beslutninger som skal fattes i denne sal, går det for langt, etter min mening.

I Dagens Næringsliv for 5. juni kan vi glede oss over en hel side hvor det annonseres etter direktører til et helt lederteam som ifølge annonsen skal forestå utviklingen av Norges største eiendomsvirksomhet med hele 6 millioner kvadratmeter. Det var for så vidt mye interessant informasjon i annonsen som ikke finnes i proposisjonen, men det fremstår likevel som en sterkt kritikkverdigg forskuttering av vedtak.

Under avsnittet «Ledelsesfilosofi» heter det bl.a.:

«Den nye virksomheten er en kunnskapsbedrift hvor verdiskapning gjennom kompetanse og motivasjon hos ansatte står sentralt. Driften skal baseres på moderne mål- og kvalitetsstyringsmodeller, med et sterkt kundefokus og vekt på lagarbeid og samhandling i de interne prosesser.»

Vi får ... President, jeg må for så vidt nå protestere på tiden, nå hoppet det to minutter på klokken her.

Presidenten: Presidenten skal gi representanten den tid han har fått tildelt – nå er det fire minutter igjen.

Lars Rise (KrF): Det står 2,41 her. Jeg vil gjerne fullføre innlegget.

Presidenten: Vær så god.

Lars Rise (KrF): Vi får med andre ord en rekke interessante opplysninger om viktige sider ved denne bedriften som ennå ikke er etablert. Det er bare en liten hake ved det, nemlig at Stortinget ikke har fattet noe vedtak om å gi departementet fullmakt til å opprette bedriften. Det er riktignok opplyst med liten skrift i annonsen at etableringen er forutsatt «at Stortinget vedtar St.prp 77», men jeg vil mene at det er grunn til sterk kritikk av Regjeringen for fremgangsmåten.

Hva ville man gjort dersom Stortinget ikke hadde rukket å behandle saken? Da ville muligens millionbeløp være kastet ut av vinduet. Det er åpenbart at Regjeringen også har engasjert selskapet Hartmark til å rekruttere direktørene. Følgelig er det sannsynligvis skrevet kontrakt med dette selskapet, og det ser ut til å ha vært utført et omfattende arbeid både med utvikling av organisasjonsmodell og ledelsesfilosofi.

Forsvarets bygningstjeneste ble gitt rammeforutsetninger som for forvaltningsbedrifter, med virkning fra budsjettåret 1995. Gjennom St.prp. nr. 45, som vi har brukt det meste av dagen på, legges det et grunnlag for omfattende og dyptgripende endringer i Forsvarets struktur, organisasjon og geografiske beliggenhet, selv om vi nå er langt unna de grep Regjeringen foreslo i proposisjonen. Den overgripende målsettingen er å skape grunnlag for balanse mellom Forsvarets mål, oppgaver og til-

gangen på ressurser. Sentralt i omstillingen er en vesentlig reduksjon i løpende driftskostnader og frigjøring av midler til nødvendige moderniseringer i materiellstrukturen. Det er helt nødvendig å forestå investeringer i EBA for å komme ned på foreslåtte struktur. Målsettingen om reduksjon i driftskostnader fordrer således investeringer.

Forsvaret representerer, som det fremgikk av annonsen, den største eiendomsbesitteren nasjonalt, med tilsvarende kapitalkrav og -bindinger. I en situasjon hvor det fordres vesentlig kostnadseffektivisering i forsvarsstrukturen, er det en erkjennelse at EBA-sektoren også krever økonomisering, både med hensyn til løpende drift og særlig også i forhold til kapitalforvaltning og -planlegging. Det bør derfor legges til rette for en profesjonalisering og rendyrking av rollene som henholdsvis eier, forvalter og bruker.

En samlet komite mener at EBA som kapital i sin helhet bør overføres og aktiveres i regnskapene til Forsvarets bygningstjeneste som fremleier. En slik aktivering anses som nødvendig for å understøtte en fremtidig økonomisk forsvarlig kapitalforvaltning, herunder sterkere fokus på grunnlaget for gjennomføring av investeringer. I etableringen av et nytt styringssystem er det derfor sentralt å legge grunnlaget for og innføre en husleiemodell som i større grad ivaretar konsistens i kalkulering og oppfølging av løpende drift og vedlikehold, og som legger grunnlaget for å spore EBA-massens verdiutvikling over tid. Av hensyn til Forsvarets bygningstjenestes særegne formål og rolle i forsvarssektoren vil tilknytningsformen forvaltningsbedrift bli anbefalt videreført.

Komiteen er enig i forslaget om at den foreslåtte nye forvaltningsmodellen innføres etter at utviklings- og omorganiseringsarbeidet er ferdig, og at ny forvaltningsmodell kan forutsettes innført fra 1. januar 2002. Militære avdelinger skal fra dette tidspunkt betale husleie for bruk av Forsvarets eiendommer til Forsvarets eiendomsforvaltning, men skal ikke belastes med kapitalkostnader for bygg hvor investeringskapitalen allerede er avskrevet.

Presidenten: Hans J. Røsjorde har en taletid begrenset til 5 minutter.

Hans J. Røsjorde (Frp): Det er oppfattet, og jeg håper tidskvoten er korrekt denne gang. Jeg synes for øvrig det var en god demonstrasjon som hr. Rise ble utsatt for, når det gjelder gapet mellom mål og tildelte ressurser.

Saksordføreren gjorde grundig rede for det som en samlet komite står sammen om, og det er ikke så veldig mye mer å tilføye. Men det er en del ting som komiteen har understreket, som jeg tror det er viktig å understreke overfor statsråden.

Når FBT nå får en slik rolle, så er det jo veldig lett å tenke på seg selv og kanskje i mindre grad tenke på Forsvaret, det er en mulig fallgrube. Her har departementet et klart ansvar for å følge med, slik at ikke denne nye ordningen på en måte blir en inntektskilde for FBT og en utgift utover det som er strengt nødvendig for Forsvaret. Og da er det også viktig som komiteen sier:

«Komiteen vil videre understreke at det ikke skal finne sted annen kapitaloppbygging på leverandørens ... hånd enn det som strengt tatt er hensiktsmessig for å oppnå hovedmålet.»

Det er en viktig formulering.

Så er det også viktig at forsvarssjefen tar hånd om dette i krise og krig og ved beredskap. Videre er det viktig å peke på at det er vanskelig å finne riktig balanse i et slikt system når det er bare én leverandør og én kjøper. Det stiller store krav også til Forsvaret til hvordan man skal gå videre i dette. Det er ikke uten videre enkelt å leie ut en leir og noen bygninger av denne, hvis det skulle være behovet. Hva gjør man så med resten innenfor gjerdet? Her er det en rekke problematiske ting. Og det siste og det viktigste: Hva så med militære stridsanlegg – hvorledes håndterer man dette? Det fremkommer ikke i særlig grad av dokumentet. Her må det dog være slik at man finner en egnet måte å håndtere stridsanlegg på, slik at man ikke – jeg holdt på å si – leier skyttergraven den dagen krigen er i gang. Det er jo rimelig, men det må finnes noen andre løsninger.

Med det avslutter jeg mitt innlegg – tiden til rest: 2.47.

Presidenten: Presidenten må bemerke til de to siste talletene at når en ser hen til Forsvarets oppgave, så må en påregne overraskelser.

Anne Helen Rui (A): Vi har tidligere i dag hatt en lang diskusjon i en stor sak med mange dimensjoner.

Den saken som vi nå er i gang med, har fått mye mindre oppmerksomhet, men har også store dimensjoner. Hvor mange mennesker i Norge vet at Forsvaret i dag er Norges største eiendomsforvalter? Hele 1,25 mill. daa er grunnarealene på, hvorav 1 mill. daa er leid grunn. Bygningsmassen er på hele 6 mill. m² fordelt på 27 000 bygninger og anlegg og 4 400 boliger. Det er spredt rundt omkring i hele landet, og er av varierende standard og alder.

I 1998 viste Forsvarets regnskaper at det ble brukt hele 3,6 milliarder kr, som fordelte seg på investeringer, vedlikehold, administrasjon, byggeteknisk drift og leieavtaler. Det er noen formidable summer det er snakk om i bygg og anlegg i Forsvarets regi. Når det er snakk om slike summer og slike verdier, må vi være sikre på at forvaltningen foregår på den aller beste måte. Det har vært mer regelen enn unntakene at når Forsvaret bygger eller utvider eller vedlikeholder, blir regninga til slutt større enn først beregnet. Én gang har jeg hørt at det var under budsjett, og da var det en kvinne, nemlig fru Jynge, som var prosjektleder, hvis jeg ikke husker helt feil.

Når Forsvaret i framtida skal konsentreres mer og være på færre steder, skal en del bygg og anlegg avhendes, og dette arbeidet bør skje raskt – det har vi også vært inne på før – men ikke hals over hode. Jeg er enig i at det skal tjenes penger, men ikke for enhver pris, til den aller høyeste pris. Det må gå an å ta også andre hensyn når så store verdier skal avhendes. Forsvaret må kunne ta hensyn til de lokalsamfunn de har vært en del av, og som skal fortsette videre uten Forsvaret.

Når det skal legges strategier for dette arbeidet, bør spesielle forhold som allmennhetens rett og andre samfunnsnyttige hensyn tas. Rekreasjonsområder er f.eks. noe som antakelig vil bli enda mer etterspurt når det er snakk om å få kompetent arbeidskraft til å flytte på seg.

Regjeringa får i denne saken full tilslutning til å organisere eiendomsforvaltningen under Forsvarsdepartementet som en forvaltningsbedrift. Komiteen er enig med Regjeringa i at forvaltningsbedriftsformen vil kunne ivareta balanseforholdet mellom statens og Regjeringas sektorpolitiske styringsbehov og de forretningsmessige rammebetingelser som er nødvendig for en virksomhet som er forutsatt inntektsfinansiert. Men det er viktig at brukernes behov blir godt ivaretatt, og at ytelsene skal være målbare i pris og kvalitet i forhold til nøkkeltall fra annen offentlig og privat eiendomsforvaltning.

Komiteen er enig med Regjeringa i at dette skal bli en stor bedrift som først og fremst skal dekke Forsvarets samlede behov for disse tjenestene, og som skal være et aktivt forvaltnings- og serviceorgan for brukerne. Når styret skal opprettes, ser jeg det som naturlig at styrets medlemmer har representativ kompetanse, da dette blir en stor og kompleks organisasjon med en virksomhet som har trekk som spenner fra det man finner i rene kunnskapsorganisasjoner, til det som er typisk for en håndverks- og entreprenørvirksomhet. Jeg ser det som naturlig at de ansattes organisasjoner blir representert i styret. Det er også naturlig at ved beredskap, krise eller krig vil hele denne selvstendige forvaltningsenheten bli overført til forsvarssjefen.

Presidenten: I denne debatten, der hvert minutt teller, vil presidenten presisere at de talere som heretter får ordet, har en taletid begrenset til 3 minutter.

Statsråd Bjørn Tore Godal: Jeg skal være meget kort.

Saksordføreren og komiteens leder har sagt det vesentlige i forbindelse med selve reformen, den er en parallell til det vi ser i sivil statlig eiendomsforvaltning: modernisering ved å samle samtlige oppgaver knyttet til Forsvarets eiendomsforvaltning i en forvaltningsbedrift underlagt departementet. Det medfører i praksis at de virksomheter som til nå har vært delt mellom Forsvarets bygningstjeneste og de lokale forvaltningsmyndigheter innen Forsvarets militære organisasjon, fra neste år blir samlet i en ny forvaltningsbedrift. Jeg synes det vil være passende å kalle den nye forvaltningsbedriften «Forsvarsbygg». Det er et navn som også rimer godt med det komiteens leder nettopp sa. Dette er en bedrift som primært skal tjene Forsvarets formål og ikke alle mulige andre eventualiteter som noen i en fjern framtid eventuelt skulle komme på. Det er Forsvaret som er tjent med at denne enheten opprettes for å ivareta de formål som er beskrevet i proposisjonen.

Vi må legge opp til en mer rasjonell drift og forvaltning av Forsvarets eiendommer. Vi sitter på svært mye, etter mønsteret «kjekt å ha». Det er en bruk av ressurser som ikke er forsvarlig i forhold til den situasjonen som både samfunnet – for den saks skyld – og Forsvaret be-

finner seg i. Denne omleggingen av eiendomsforvaltningen skjer samtidig med den øvrige omstillingen av Forsvaret, og det er derfor et vesentlig moment at vi får disse endringene på plass så fort som mulig. Jeg har merket meg komiteens oppfordring om å bruke en nøktern standard ved rehabilitering og nybygging, men et visst minimum følger som regel av plan- og bygningsloven: kravene til helse, miljø og sikkerhet osv. Jeg går ut fra at komiteen mener at vi ikke skal kompromisere når det gjelder så viktige ting.

Sammenføyning av de lokale forvaltningsenhetene og Forsvarets bygningstjeneste vil gi stordriftsfordeler og grunnlag for effektivisering av driften. Like viktig er det å sikre at den nye virksomheten blir en god arbeidsplass for alle de involverte, med en felles og god bedriftskultur.

Jeg har merket meg at komiteen på et vis jamstiller det nye Forsvarsbygg med Statsbygg og forutsetter at Forsvarsbygg bør gis de samme fullmakter som Statsbygg har med hensyn til likviditetstilførsel og fullmakt til å iverksette byggeprosjekter der finansieringen forutsettes dekket gjennom husleie, og innenfor de budsjettammer som er stilt til disposisjon for Forsvaret som bruker. I de store oppgavene Forsvarets eiendomsforvaltning står overfor i forbindelse med omstillingen, vil disse fullmaktene etter mitt skjønn være av stor betydning for å få til enklere prosesser i selve omstillingsarbeidet.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 2. (Votering, se side 3830)

S a k n r . 3

Innstilling fra forsvarskomiteen om Forsvarets investeringer (Innst. S. nr. 316 (2000-2001), jf. St.prp. nr. 75 (2000-2001))

Presidenten: Etter ønske fra forsvarskomiteen vil presidenten foreslå at debatten blir begrenset til 40 minutter, og at taletiden blir fordelt med 5 minutter på hver gruppe.

Videre vil presidenten foreslå at det ikke blir gitt høve til replikker etter de enkelte innlegg, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, har en taletid på inntil 3 minutter.

– Dette anses vedtatt.

Gunnar Halvorsen (A) (ordfører for saken): Jeg tror dette skal gå ganske raskt.

Det kan på en måte føles som «å hoppe etter Wirkola» når vi nå behandler den årlige investeringsproposisjonen fra Forsvarsdepartementet. Sammenliknet med dagens tidligere debatt og tidligere års investeringsproposisjoner er det kun mindre prosjekter som omtales her, og da i det vesentligste som endringer av eksisterende materiell- og byggeprosjekter. I tillegg er det også å bemerke at det på nesten alle punkter er en tilnærmet enstemmig innstilling. Derfor vil jeg bare meget kort berøre noen få punkter i proposisjonen.

La meg imidlertid innledningsvis, etter fire år i forsvarskomiteen som saksordfører for Forsvarets investeringskapittel, si litt generelt. Det synes i Forsvaret som om overskridelser er regelen og ikke unntaket, både når det gjelder eiendoms-, bygg- og anleggsprosjekter og materiellprosjekter. Dette synes jeg er beklagelig, og jeg vil anmode Forsvaret om at det som kan synes som en etablert praksis, tvinges til opphør. Vi har tidligere i dag drøftet Forsvarets langtidsperspektiver, med årlige utgifter over statsbudsjettet i størrelsesorden opp mot 30 milliarder kr. Dersom vi som bevilgende politikere skal kunne legitimere slike utgifter, må det ikke feste seg det inntrykk at i Forsvaret sitter millionene løst når det gjelder disiplin og håndtering av EBA- og materiellinvesteringer. Forsvaret som etat vil på sikt undergrave sin egen legitimitet dersom slike forhold ikke opphører.

I den innstillingen vi behandler i dag, er det en gjenganger knyttet til forsvarsbygget på Huseby. Et flertall i Stortinget gikk i fjor ikke med på å øke rammene for dette prosjektet med 15 mill. kr. I år fremmes det på nytt et forslag om å øke rammene for prosjektet med 10 mill. kr. I år er imidlertid begrunnelsen for økningen at det er funnet asbest og PCB. Flertallet i komiteen har etter å ha innhentet ytterligere informasjon i saken, derfor funnet grunnlag for å godkjenne kostnadsøkningen.

Med dette som grunnlag vil jeg anbefale innstillingen.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 3. (Votering, se side 3830)

S a k n r . 4

Innstilling fra forsvarskomiteen om Ombudsmannemnda for Forsvarets innberetning om virksomheten i tiden 1. januar–31. desember 2000 (Innst. S. nr. 315 (2000-2001), jf. Dokument nr. 5 (2000-2001))

Anne Brit Stråtveit (KrF) (ordfører for saken): Komiteen har behandlet Ombudsmannemnda for Forsvarets innberetning om virksomheten i tiden 1. januar–31. desember 2000. Jeg vil bare peke på noen få områder som komiteen har merket seg.

Det er positivt at sosiale saker som blir brakt inn for Ombudsmannen, har sunket fra 40 pst. til 7 pst. i løpet av de ti siste årene. Likedan har antall refselsler i militæret vist en tydelig nedgang. Generaladvokaten har uttalt at den disiplinære tilstanden i Forsvaret aldri har vært så god som nå, og komiteen håper at den positive utviklingen fortsetter. Vi har ikke fått tall for 2000, så dette har han altså uttalt etter 1999.

Det er videre positivt at fritak for militærtjeneste av overbevisningsgrunner, noe uventet, kanskje, har sunket betydelig etter at ordningen med egenerklæring ble innført fra 1. januar 2000.

Det er noe underlig, for å si det mildt, at Fremskrittspartiet i innstillingen ikke vil være med på en ren beskrivelse av de fakta en kan lese i innberetningen fra Ombudsmannen, som omhandler personer som gjennom advokat har gitt til kjenne at de har hatt til dels store proble-

mer med å praktisere sin religion fritt under militærtjenesten. Dette er et område som er følsomt og viktig for dem det gjelder. Resten av komiteen ønsker derfor å tilkjenne at det er viktig også å ha oppmerksomhet rettet mot spørsmål som har med retten til fri religionsutøvelse å gjøre. Dersom en ønsker ulike etniske grupper representert blant befalet i Forsvaret, er det viktig å vise respekt for den enkelte helt fra førstegangstjenesten av.

Så er det tre bekymringsområder. Det er:

- den tydelige økningen med hensyn til brudd på rusmiddelreglene
- den store økningen på 31 pst. i antall narkotikabeslag i Forsvaret
- den sterke økningen i antall dimitteringer med bakgrunn i psykiske helseproblemer blant soldatene

På alle disse områdene ønsker komiteen at det settes i verk tiltak for å få til en bedring, og ber departementet vurdere hva som kan være hensiktsmessig å gjøre for å oppnå ønskede resultater.

Til slutt vil jeg bare nevne at en samlet komite er opp tatt av at Forsvarets medisinske behandlingstilbud skal være godt. Jeg viser til merknad om dette i innstillingen.

Jeg anbefaler komiteens innstilling.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 4. (Votering, se side 3830)

S a k n r . 5

Innstilling fra forsvarskomiteen om endringer i Regulativ for tillegg m.v. til utskrevne vernepliktige mannskaper (Innst. S. nr. 294 (2000-2001), jf. St.prp. nr. 90 (2000-2001))

Anne Brit Stråtveit (KrF) (ordfører for saken): Det er en enstemmig komite som står bak Innst. S. nr. 294, som omhandler endringer i Regulativ for tillegg m.v. til utskrevne vernepliktige mannskaper.

Reguleringen av godtgjøringene følger det prinsipp forsvarskomiteen har gitt tilslutning til tidligere, nemlig en fast binding til de tillegg som blir gitt for voksen ufaglært arbeidskraft.

Videre gjeninnføres med dette dagsatser for dimisjonsgodtgjøring. Antall dager tjenestegjort vil dermed være avgjørende for utbetalt dimisjonsgodtgjøring. Dette vil virke utjevne mellom de som har kort og de som har en lengre førstegangstjeneste.

Så må jeg rette opp en del feil tall i innstillingen.

Først gjelder det side 1, spalte 2, der det i siste setning under punkt 3. Bakgrunn står: «Omregnet til virkningstidspunkt 1. juli 2000 utgjør dette 1,8 pst.» Det skal være 1. juli 2001.

På side 2 står det under vedtak: «På statsbudsjettet for 2001 gjøres følgende endringer». Når det gjelder kap. 1720 post 01, står det «Driftsutgifter økes med 328 000 fra kr 1 175 528 000 til kr 1 503 528 000». Det siste tallet skal være kr 1 175 856 000. Når det gjelder kap. 1725

post 01, står det: «Driftsutgifter økes med 79 000 fra kr 1 645 796 000 til kr 1 724 796 000». Det siste tallet skal være kr 1 645 875 000. Jeg går ut fra at det var nok opplysninger.

Dermed anbefaler jeg komiteens innstilling.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 5. (Votering, se side 3830)

S a k n r . 6

Innstilling fra forsvarskomiteen om forslag fra stortingsrepresentantene Hans J. Røsjorde, Per Ove Width og Per Sandberg om opprettelse av et fond for bevaring av festninger og andre militærhistoriske bygninger (Innst. S. nr. 314 (2000-2001), jf. Dokument nr. 8:52 (2000-2001))

Presidenten: Ingen har bedt om ordet. (Votering, se side 3831)

S a k n r . 8

Innstilling fra næringskomiteen om jordbruksoppgjøret 2001 – endringer i statsbudsjettet for 2001 m.m. (Innst. S. nr. 345 (2000-2001), jf. St.prp. nr. 92 (2000-2001))

Presidenten: Etter ønske fra næringskomiteen vil presidenten foreslå at debatten blir begrenset til 50 minutter, og at taletiden blir fordelt slik på gruppene:

Arbeiderpartiet 10 minutter, de øvrige grupper 5 minutter hver. I tillegg får en av de uavhengige representantene 5 minutter.

Videre vil presidenten foreslå at det blir gitt høve til replikkordskifte på inntil fem replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av Regjeringen.

Videre blir det foreslått at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Dette anses vedtatt.

Gunnar Breimo (A) (ordfører for saken): Selv om også staten bidrog til forhandlingsresultatet, vil jeg berømme forhandlingsmotpartene fordi de medvirket til at det denne gangen ble enighet om en avtale. Når jeg gjør det, er det fordi det aldri kan være lett for en organisasjon å forhandle fram et resultat som ikke er like positivt for alle medlemmene. Det er mye som tyder på at skal forhandlingsinstituttet overleve med de utfordringene som jordbruket står foran, så vil det kreve en sterk ryggrad fra faglagenes side. Jeg minner om at Stortinget har forutsatt at det bl.a. skal skje en omfordeling av de økonomiske virkemidlene innenfor jordbruksavtalen. Selv om en del viktige problemstillinger foreløpig er skjøvet over til arbeidsutvalg, står det respekt av faglagenes holdning.

Så til årets oppgjør: Jeg konstaterer med tilfredshet at de politiske partiene som samarbeidet tettest ved behandlingen av landbruksmeldingen for et drøyt år siden, har nærmet seg hverandre under behandlingen av årets opp-

gjør. Å si at samarbeidet er gjenopprettet, vil nok være å ta for sterkt i, men dagens innstilling viser at det fortsatt er slik at de beste flertallsløsningene for jordbruket finnes i krysningsspunktet mellom sentrum og Arbeiderpartiet. De nevnte partiene viser bl.a. til sluttprotokollen, hvor partene innledningsvis bekrefter at utformingen av de landbrukspolitiske virkemidlene er basert på premisene som ble lagt ved Stortingets behandling av landbruksmeldingen.

Så skal det heller ikke legges skjul på at sentrumpartiene gjennom enkelte formuleringer retter skytset mot Arbeiderpartiet. Spesielt gjelder det selve forhandlingene, som de hevder knapt kan sies å ha vært reelle. Til det vil jeg bare si at statens framgangsmåte, basert på sonderinger, har vært i samsvar med tidligere praksis, også under sentrumsregjeringen. På denne bakgrunn vil jeg hevde at kritikken skyter langt over målet. Fra Arbeiderpartiets side legger vi til grunn at landbrukets organisasjoner ikke vil undertegne en avtale som ikke ivaretar medlemmenes interesser på en akseptabel måte. Jeg føler meg også 100 pst. trygg på at de aldri vil undertegne en avtale som går på akkord med kravet om trygg mat. Det vil jo i så fall undergrave hele næringens fundament.

Med bakgrunn i matskandalene i Europa er det helt naturlig at mattrygghet bringes på bane også i forbindelse med behandlingen av denne saken. Jeg vil derfor sitere hva en enstemmig komite sier om dagens forhold i Norge:

«Komiteen vil understreke at maten som omsettes i Norge er og skal være trygg. Krav om stadig billigere mat skal ikke imøtekommes på bekostning av krav til trygg mat som produseres på en miljømessig bærekraftig måte og med strenge krav til dyrevelferd. Komiteen vil påpeke at både tradisjonelt landbruk og økologisk landbruk skal tilfredsstille dette kravet.»

En enstemmig komite deler den oppfatningen at sykdomssituasjonen ute i Europa gir grunn til ettertanke og årvåkenhet også i Norge, men komiteen kan ikke se at det på dette området er grunnlag for store endringer i den politikken som ble trukket opp i landbruksmeldingen.

En videreføring av denne politikken vil ikke, etter komiteens vurdering, føre til en svekkelse av den tillit norske forbrukere har til norsk mat og matproduksjon.

Det er også verdt å merke seg at komiteens flertall – Arbeiderpartiet og sentrumpartiene – mener at norsk landbruk, til tross for en stadig sterkere fokusering på billigere mat, fortsatt har en struktur som gir klare fortrinn både med hensyn til sunn og kvalitetsmessig god mat og med hensyn til dyrehelse.

Hensynet til forbrukerne var et hovedelement i landbruksmeldingen, både med tanke på sikring av trygg mat og akseptable priser. En framtidsrettet næringspolitikk må ta forbrukernes krav og preferanser på alvor. Når det gjelder avtalens konsekvenser for prisutviklingen, har Regjeringen lagt til grunn at den avtalte målprisøkningen vil gi et utslag på konsumprisindeksen på under 0,1 pst.

Det etablerte verdiskapingsprogrammet er blitt svært godt mottatt i næringen. At det er registrert prosjektskisser og -søknader med et samlet søknadsbeløp som er

dobbelt så stort som de disponible midlene, er det beste bevis for det. Arbeiderpartiet er derfor spesielt tilfreds med at partene ble enige om å øke bevilgningene til programmet med 40 mill. kr.

Søknader om midler til økologiske prosjekter vil bli prioritert, noe som på bakgrunn av våre ambisjoner på dette området ikke bare er fornuftig, men også absolutt nødvendig.

Da vi behandler en framforhandlet avtale, har jeg ikke funnet det riktig å gå inn på enkelthetene i avtalen, heller ikke rammens størrelse. Arbeiderpartiet har i Stortinget alltid støttet et jordbruksoppgjør der partene er kommet fram til enighet, så også denne gang.

Randi Karlstrøm (KrF): Jeg synes det er passende å følge opp forsvarsdebatten i dag med jordbruksavtalen og landets matvareberedskapspolitikk.

Det er et bratt og skrukkete land vi bor i, og mange synes det ikke egner seg til moderne og effektiv landbruksproduksjon. Men landet vårt er rikt på vann – og på vann til rett tid. Vannkvalitet og tilstrekkelig vann i vekstsesongen er den største begrensningen i verdens matvareproduksjon. Norge er et land rikt på grasressurser, og beitemark i utmark er ett av våre komparative fortrinn. Her i landet har vi en god forvaltningstradisjon i forhold til disse ressursene og en bevisst holdning til matvareberedskap. Det synes jeg vi skal være stolte av.

Regjeringen Bondevik forhandlet fram en avtale om jordbruksoppgjøret med begge organisasjonene både i 1998 og i 1999. Jeg vil nå gratulere Arbeiderpartiet med at de for første gang på veldig lenge har fått i stand en avtale med begge jordbruksorganisasjonene. Fjorårets forhandlingsbrudd var spesielt skuffende, da forventningene fra signalene ved behandlingen av jordbruksmeldingen ikke ble innfridd.

Kristelig Folkeparti vil stemme for avtalen. Vi mener det er viktig at Stortinget forholder seg til den avtalen som er forhandlet fram. Dersom vi skulle gå imot viktige punkter i avtalen, vil det undergrave forhandlingene. Det ville redusere verdien av organisasjonenes forhandlingsrett, og det ville undergrave Regjeringens mulighet til å føre reelle forhandlinger på vegne av staten og ut fra de politiske retningslinjer vi har i Stortinget.

Jordbruksavtalen har en interessant historie gjennom det siste århundret, og den har en god historisk og politisk begrunnelse. Den politiske vektleggingen har vært litt ulik gjennom årene. Jordbruksavtalen og forhandlingsinstituttet er en materialisering av en samfunnsavtale mellom staten og jordbruksbefolkningen.

Samfunnskontrakten – eller kanskje en skal si forvaltningskontrakten – skal sikre Norges befolkning matvaretrygghet og matvareberedskap, sikre matvarer til rimelig pris og sikre rimelige inntektsmuligheter for dem som skal gjøre forvalterjobben. Den skal sikre miljøverdier, kulturlandskap og nasjonale kulturverdier og tradisjoner.

Nå til dags er ikke slike samfunnsforpliktelser og næringsavtaler helt politisk korrekt, da veldig mange mener at markedet og konkurransen skal ordne det meste til beste for forbrukerne. Likevel tror jeg at jordbruksavta-

len og liknende solidariske forvaltningsopplegg som gir nasjonal nytte, har framtida for seg. Jordbruksavtalen er i seg sjøl en bærer av de beste tradisjoner i vårt demokrati og folkestyre.

Det er ikke vanskelig å registrere at mange vil dette forhandlingssystemet til livs. Det er heller ikke særlig hemmelig at forhandlingssystemet, slik den politiske situasjonen er på Stortinget, gir staten stor makt over forhandlingsutfallet. Staten kan straffe motparten ved å gå med et dårlig opplegg til Stortinget hvis jordbruksorganisasjonene gir opp å forhandle på grunn av rammen eller politisk innhold. I Stortinget kan dagens regjering få flertall for hva som helst – til og med få flertall for å gå ned med inntektene til landbruket. Dette er ingen god situasjon for dem som skal forhandle på vegne av jordbruksbefolkningen – merk: på vegne av jordbruksbefolkningen, ikke på vegne av organisasjonenes medlemmer.

Stortinget skal legge føringer for de lange linjer, og jeg vil benytte den siste delen av innlegget til å gi noen signaler. Før jeg går inn på dette, vil jeg ta fram noen deler av avtalen som vi ikke er fornøyd med. Sjøl om det er noe vi ikke er fornøyd med, vil vi sjølsagt stemme for avtalen.

Vi er skuffet over at Arbeiderpartiet nok en gang beveger seg på grensen eller utenfor rammene av det jordbrukspolitiske forliket fra våren 2000 når det gjelder inntekt. Denne avtalen sikrer ikke aktive utøvere en inntektsutvikling og sosiale vilkår på linje med andre grupper i samfunnet. Den inntektsutviklingen som er nå, sikrer ikke det vedlikehold og den moderniseringen som denne næringen trenger.

Regjeringen har satt mye inn på at prisene skal gå ned når momsreformen gjennomføres. Hele gevinsten skal komme forbrukerne til gode. Da er det underlig å registrere at den samme reformen skal gi utøverne i landbruket 500 mill. kr mer i inntekt. Det anser jeg som urealistisk med de premisser som er lagt fra Regjeringens side. (Presidenten klubber)

Jeg vil til slutt bare si at jeg er glad for at Regjeringen ikke fulgte opp det strukturgrepet de gjorde i fjor. Jeg håper at de i fortsettelsen, ved neste avtale, går videre når det gjelder å sikre allsidigheten i jordbruket. Jeg er glad for det som er gjort med hensyn til samdrift, og den tilleggsprotokollen som har kommet.

K j e l l E n g e b r e t s e n hadde her overtatt presidentplassen.

Ansgar Gabrielsen (H): Det er et visst uvirkelig preg over landbruksdebatter i Stortinget i den forstand at uansett hva som måtte bli sagt eller ikke sagt, har det, om en ikke kan si at det ikke har noen betydning, iallfall kun marginal betydning for utformingen av norsk landbrukspolitikk. Stortinget har nemlig i realiteten med det instituttet vi har for landbruksforhandlinger, avskåret seg selv fra å ha meninger om dette. Det er nokså symptomatisk når saksordfører Breimo fra Arbeiderpartiet sier helt til slutt at han velger å ikke gå inn på noen enkeltheter fordi det allerede foreligger en fremforhandlet avtale.

Jeg registrerte allikevel at det var en meget lettet saksordfører. Hans fremtoning og kroppsspråk i år er ganske annerledes enn i fjor, og det forstår jeg for så vidt. Jeg synes imidlertid det er veldig synd at Stortinget i realiteten er totalt uten grunnlag for det jeg vil kalle konkrete landbruksdebatter, fordi de debattene vi har her, både med hensyn til den taletiden vi har lagt opp til, og hele innretningen på dette, viser at Stortinget har avskåret seg fra disse tingene. Det er fullt ut overlatt til partene.

Det som har preget landbrukspolitikken – hvis en skal se på disse fire årene under ett – vil jeg si i stor grad er mangel på forutsigbarhet for de yrkesutøverne som er i bransjen. Og selv om Breimo også uttrykte lettelse over at man nå befant seg i dette skjæringspunktet mellom sentrumpartiene og Arbeiderpartiet, og at St.meld. nr. 19 i stor grad lå til grunn, registrerte jeg også at representanten Karlstrøm var svært skuffet over at Arbeiderpartiet fremdeles ikke fulgte det som man var enige om i St.meld. nr. 19.

Jeg tror norsk landbruk og norske landbruksutøvere fremdeles vil bli kasteballer fordi det ikke er villighet til å gi forutsigbare rammebetingelser. De som i fjor ble premiert i innstillingen, de utøverne som i fjor ble oppmuntret – enten det var de som drev med ammekuer, de som drev med samdrift eller hva det måtte være – er de samme yrkesutøverne som i år skal straffes. Så den vinglingen denne blokkuavhengigheten resulterer i, er at de yrkesutøverne som er i bransjen, har det særdeles lite forutsigbart. Det er like vanskelig for bønder som for andre næringsdrivende å ha rammevilkår som endres så totalt fra år til år. Derfor skjønner jeg godt den frustrasjonen som eksisterer. Det er klart at når organisasjonene skal ta gjennomsnittshensyn, tilfredsstiller de ingen, og derfor er det – som vi ser – stor grad av uro blant dem som er yrkesutøvere her.

Jeg skal kort ta opp – mens jeg husker det – forslagene nr. 1 og 2.

For Høyres del har vi i denne innstillingen pliktskyldigst skrevet inn hva vi mener om avtalen. Vi har også pekt på hva man bør legge til grunn i et fremtidig norsk landbruk. Etter mitt skjønn bør man legge til grunn at dette er selvstendig næringsdrivende som bør ha rammebetingelser som er forutsigbare, langt mer forutsigbare enn de stemningsrapportene som nedfelles i det landbruksoppkjøret som årlig finner sted.

Jeg synes vi i større grad skulle legge til grunn en politikk som premierer bønder som legger opp til rasjonelle løsninger, en politikk som har økonomiske incitamenter til å gjøre ting som fremstår som økonomisk fornuftig, og ikke dette systemet vi har med en overkompensasjon for dem som driver smått og urasjonelt, og en tilsvarende straff for dem som i realiteten velger å drive som fulltidsbønder. Og det som skuffer meg særdeles med den avtalen som er inngått, er at på en del områder hvor det i fjor ble lagt klare føringer i denne retningen – og som var Arbeiderpartiets politikk i fjor – har man altså i år inntatt den stikk motsatte holdning, ved at man på enkelte områder har gått bort fra lineære tilskuddsordninger til å overkompensere for dem som driver litt på si og litt hobby-

preget, mens de som satser, har blitt straffet. En slik politikk kan jeg godt forstå at den norske bondestand ikke er særlig begeistret for.

Det vil være langt frem før den som driver på full tid i norsk landbruk, synes det er særlig tilfredsstillende så lenge så mye av midlene går til drift av jordbruksproduksjon som er det jeg vil kalle i stor grad hobbypreget. Det vi trenger, er aktive, frie bønder som har økonomisk incitament til å gjøre ting som fremstår som fornuftige. Før vi får avvirket ordningen med hele dette instituttet, tror jeg ikke vi vil få dette til.

Presidenten: Representanten Gabrielsen har tatt opp de forslag han refererte til.

Øystein Hedstrøm (Frp): Fremskrittspartiet registrerer at Regjeringen i årets jordbruksoppgjør ikke gir sterke signaler til jordbruket om nødvendigheten av en kursomlegging. Det eneste som foretas, er etter vårt syn noen små justeringer. Heller ikke når det gjelder spørsmålet om kjøp og salg av melkekvoter eller samdrifter, ville departementet bidra til mer effektive og rasjonelle løsninger som hadde et potensial i seg til lavere forbrukerpriser og mindre utgifter til staten.

Fremskrittspartiet mener det må gjennomføres gjennomgripende forandringer i jordbrukspolitikken som vil styrke konkurransen i foredlingsleddene og matvarekjedene, redusere kostnadene og legge forholdene til rette for mer rasjonelle driftsløsninger. Da må primærproducentene gis muligheter til inntekter og muligheter gjennom å utvikle mer effektive bruk. Da er vi nødt til å gjøre noe med alle produksjonsbegrensningene, som konsekvensgrenser i lov om ervervsmessig husdyrhold, vi må gjøre noe med restriksjonene på salg av jord- og skogeiendommer, vi må gjøre noe med bo- og drivepliktsbestemmelsene og mye, mye mer. I dag er det faktisk slik at en bonde blir kriminalisert hvis han produserer stort, effektivt og billig. Dette må det bli en slutt på. Vi må få den frie, norske bonden tilbake. Vi må føre en politikk som utvikler mangfold, fleksibilitet, kjærlighet til jorda, bygda, arbeidet, maten og mye, mye mer.

Vår landbruksminister har vært opptatt av at man gjennom marginstudier i verdikjeden for matvarer skal røke ut reven – hvem som øker sine marginer og bærer ansvaret for høye matvarepriser. Det må ikke bli slik at kravet om knivskarp konkurranse matvarekjedene imellom – og som nå ser ut til å gi seg positive utslag gjennom priskutt hos Rimi – skal trekke oppmerksomheten bort fra et kostbart og uhenksommessig reguleringssystem som resulterer i at både bonde og forbruker taper. Landbruksministeren tok selv initiativ til den nylig fremlagte NILF/Econ-undersøkelsen for å finne ut hvem som var skyld i prisøkningene fra 1999 til i dag. Svaret som fremkom, viste tydelig at det var den landbruksbaserte industrien som bidrog til prisøkningen. Her må man bl.a. rette oppmerksomheten mot den særegne lovgivning som gjelder for foredlingsbedrifter innen samvirket. Jeg vil sitere fra Konkurransetilsynets årsberetning:

«Markedsreguleringene i omsetningsleddet bidrar til begrenset konkurranse i flere av landbrukssektorene. En årsak til lite fungerende konkurranse er rollen samvirkeaktørene har som markedsregulator ...»

Og videre:

«Reguleringseksport gjør at innenlandsk salgsvolum blir mindre og prisene høyere enn hva som ellers ville vært tilfelle.»

Vi kjenner alle til problemene hos Norsk Kjøtt, som både er markedsregulator, leverandør og konkurrent. Mange mener det er oppskriften på en ineffektiv og kostbar markedsdannelse som ikke løser hovedutfordringen, nemlig en effektiv og ikke konkurransevridende prisdannelse i alle ledd i verdikjeden.

Vi har også den berømte omsetningsloven og Omsetningsrådet. Først benyttes virkemidler for å få produksjonen opp, så klarer man ikke å stoppe dette i tide, og man får en betydelig overproduksjon, for så å sette inn nye og kostbare virkemidler for å få produksjonen ned. I dag er vi da kommet i en underskuddssituasjon. De som taper, er både bonde og forbruker.

Bonden må ofte betale flere kroner i omsetningsavgift pr. kilo kjøtt i stedet for at midlene er i bondens eie i et rasjonelt konkurransesystem som bidrar til å bedre lønnsomheten. Markedsregulering og omsetningslov øker også kostnadene for forbrukerne helt unødvendig, og det har Konkurransetilsynet pekt på.

Skal det ha noen hensikt å foreta marginundersøkelser, må man også foreta seg noe når en finner reven i verdikjeden. Derfor må statsråden fokusere på prisøkninger som skyldes landbrukspolitikken og den landbruksbaserte næringsmiddelindustrien. Regjeringen har ansvaret for jordbruksoppgjøret og reguleringsordningene som administreres av den landbruksbaserte industrien. Her må Regjeringen foreta seg noe. Statsråden viste en resolutt oppreden overfor Rimi. Tilsvarende handlekraft på de områder hvor skoen trykker, er et folkekrav!

Jeg vil ta opp Fremskrittspartiets forslag – forslagene nr. 3-9 – som er referert i innstillingen.

Presidenten: Representanten Hedstrøm har tatt opp de forslag han refererte til.

Morten Lund (Sp) (komiteens leder): Er det noen sammenheng mellom matproducentenes inntektsnivå og mattrykkggheten? Ja, helt klart, mener Senterpartiet og de andre sentrumpartiene. Arbeiderpartiet, Høyre og Fremskrittspartiet ser ingen slik sammenheng. Så lenge faglagene i landbruket signerer en avtale, er innholdet godt nok til å sikre fortsatt trygg mat, sies det i innstillingen. Ja, Høyre mener det er forsvarlig å fjerne 6 000 kr pr. årsverk i første omgang for å få presset flere ut av jordbruket. Fremskrittspartiet vil kutte mye mer.

Hva var så jordbrukets alternativ til å skrive under avtalen? Det var å få et oppgjør med en inntektsnedgang! Når signalene er krystallklare på at statens forhandlere vil få flertall i Stortinget også om det legges fram et minusoppgjør, er det ikke rart om jordbruket godtar et resultat som er langt dårligere enn det Stortinget lovet for

ett år tilbake. Det som er rart, er at Arbeiderpartiet, som tilhørte flertallet som lovet parallell utvikling i inntekt som skulle gitt 12 000–15 000 kr pr. årsverk, også i år bryter avtalen og presser gjennom et elendig resultat for dem som garanterer oss tryggere mat enn noe annet land i Europa. Jeg har tidligere sagt at en avtale med Arbeiderpartiet må man tinglyse før den er verdt å lage en pressemelding om. Regjeringens politikk ved jordbruksoppkjøret i fjor og i år er ikke i samsvar med St. meld. nr. 19 for 1999–2000 og den innstillingen som vi skrev sammen.

Arbeiderpartiet framhever det norske landbrukets trygghetsfortrinns, men har et opplegg for å fjerne det. Små og spredte driftsenheter som gir lavt smittepress, er bra, men nå legges det altså ned seks familiebruk om dagen på grunn av den dårlige økonomien. Lite omfang av import og handel med levende dyr sikrer dyrehelsen. Ja, men i dag er det den enkelte bruker som sørger for å begrense den handelen, Arbeiderpartiet, Høyre og Fremskrittspartiet sier fritt fram. Dyrefør fritt for salmonella, hormoner, antibiotika og genmodifiserte bestanddeler er det beste. Arbeiderpartiet vil ikke forby Zink bacitracin i fôret, og stemmer ikke for et forbud mot handel og bruk av genmat, som foreslås i revidert nasjonalbudsjett.

Om landbruket ikke har den nødvendige støtte i Stortinget for å få en rettferdig inntektsutvikling, har næringen en større tillit blant vanlige folk enn de fleste næringer. Da handelsrestriksjonene mot smitte av munn- og klovsyke ble iverksatt i vinter, var oppslutningen nær 100 pst. Jeg synes det er imponerende at norske husdyr har en så god helsestatus ut fra den betydelige kontakt og handel over grensene som i dag foregår. Hovedårsaken er forsiktighet fra bøndernes side.

Ved de senere jordbruksoppkjøp har prisforskjellen til Sverige på kjøtt vært et hovedargument for lave tillegg. Det er nå lagt fram en undersøkelse som viser at svenskehandelen har vært mye oppblåst av dem som har drevet kampanjene for billigst mulig mat – enkelte politikere inkludert. Ved årets oppgjør øker svenskebondens kjøttpris med kr 1,50, mens prisen til norsk bonde øker med bare 50 øre. Nå halveres matmomsen, noe som kan redusere prisgapet med ytterligere 5–10 kr pr. kjøttkilo. Etter disse prisjafsene er Oslo den tredje billigste hovedstad i Europa når det gjelder matpris i forhold til arbeidslønn, om lag 20 pst. billigere enn Stockholm. Og det er ikke importmaten som gir dette forspranget, det er de lave inntektene i landbruket.

Finnes det noe annen vare- eller tjenestegruppe der Norge ligger så godt an? Får matbaronene karre til seg så uhemmet noe sted? Jeg synes det er skammelig at noen fortsatt snakker om kostbar norsk mat og gir landbruket skylden.

Næringskomiteen har blitt informert om de meget uheldige virkninger de nye bestemmelsene for enhetsprising kan få dersom det ikke gis unntak for enkelte grønnsaker, bl.a. økt transport og håndtering før varene når butikken, og økte priser og dårligere kvalitet for forbrukerne. Dette er ikke i forbrukernes interesse. Reglene kan også gi matvarekjedene økt makt, sies det. Da blir

konkurransen enda svakere. Jeg håper Konkurransetilsynet finner at unntakene i EU-direktivene kan utnyttes slik en enstemmig komite har pekt på.

Ammekuproduksjonens økonomi er et annet tema som har opptatt komiteen. Det er vesentlig at ingen produsentgrupper blir hengende så mye etter i inntekt. Jeg er bekymret for at det raskt blir behov for økt kjøttimport dersom denne gruppen bønder skulle oppføre seg slik markedets lover tilsier.

Til slutt en kommentar til samdriftene i melkeproduksjonen. Debatten i media bekrefter at det er grobunn for stordrift i europeisk målestokk også i norsk landbruk. Derfor trengs det begrensninger. Stortingets flertall overprøvde en framforhandlet avtale i 1999 som fastsatte en øvre grense ved tre deltakere i samdrifter. Det var en stor tabbe! Senterpartiet mener en grense på 500 000 liter er for høy.

Karin Andersen (SV): Først vil jeg ta opp de forslagene som er omdelt i salen.

SV kommer til å stemme for denne avtalen. Det gjør vi fordi vi synes det er prinsipielt riktig å stemme for en framforhandlet avtale. Den andre grunnen til å gjøre det er at det er åpenbart at et resultat i jordbruksoppkjøret som skulle være avhengig av hva stortingsflertallet mener, ville bli dårligere for landbruket. Det er vi helt overbevist om. Samtidig ser vi at dette er et tungt pressmiddel overfor organisasjonene til å bli enige, og kanskje også gå lenger enn de faktisk sjøl mener er riktig, for de har ingenting å hente i Stortinget. Det er trist, men slik er det.

Derfor er det også trekk ved denne avtalen som SV langt på veg ikke er særlig fornøyd med. Vi synes, sjøl om det er noen gode ansatser her, at det fokuseres for lite på trygg mat. Vi synes det fokuseres for mye på stordrift, sjøl om det er satt inn noen bremses der i forhold til samdrift f.eks. Vi er skeptiske til utredningene om omsettelige kvoter som er tatt inn i forslaget.

Andre ting vi kan nevne som vi er positive til, er at det spesielt i verdiskapingsprogrammet nå står at man skal favorisere økologisk landbruk hvis slike prosjekter kommer opp. Det synes vi er veldig positivt, og det peker i riktig retning. Likeledes peker det i riktig retning at tilskuddene til økologisk landbruk økes fra 50 mill. kr til 125 mill. kr i perioden. SV mener likevel at det er behov for å satse mer. Det er fordi vi oppfatter at dette er den viktigste forbrukerrettingen, den viktigste miljørettingen og også den viktigste distriktpolitiske rettingen vi kan gjøre i landbruket. Derfor tror vi dette er en framtidsstrategi som også er en overlevelsesstrategi for landbruket.

SV er opptatt av å få fram mer forskning på dette området, også mer forskning enn det denne proposisjonen peker på at noen fagmiljøer har ment er riktig. Spørsmålet er om vi vet hva slags økologisk landbruk vi bør utvikle. SV mener at vi har et stykke igjen å gå. Norges Bondelag har vedtatt at de vil fremme det de kaller et kunnskapsbasert økologisk landbruk. Det er etter SVs syn et viktig signal fra Bondelaget, der de også ser behovet for å styre denne utviklingen. Hvis vi bestemmer oss for å effektivisere økologisk landbruk og løse flaskehalsene

(Karin Andersen)

for rasjonell produksjon, vil vi samtidig forske fram ny teknologi som kan tas i bruk i økologiseringen av det øvrige landbruket.

Økologisk landbruk gir miljø- og ressursfordeler direkte som det øvrige landbruket kan dra nytte av. Det kan dra det i økologisk retning, og det vil gi en stor miljøgevinst. Om noen år kan vi kanskje sette en strek over sprøyting mot ugress i konvensjonelt korn, takket være ny teknologi og kunnskap fra økologisk landbruk. Det er altså et behov for å vurdere hva vi skal utvikle. Vi må finne forskningsinstitusjoner og prosjekter som styrer raskt, og raskere, i retning av et moderne rasjonelt landbruk både når det gjelder det økologiske og å få økologisert det konvensjonelle landbruket hurtigere enn det vi får gjort i dag med dagens bevilgninger. Derfor har vi valgt å fremme de forslagene som ligger på bordet. De peker framover, og er for så vidt ingen del av avtalen, men er politiske signaler som SV mener er viktige, og bør komme.

Vi ser at det er et stort behov for å sikre inntektene i landbruket for bøndene. Samtidig ser vi at det er behov for å holde utgiftene nede. Da må man velge hva det er man ikke vil blåse opp tilskudd til. Derfor har SV bedt Regjeringen om igjen om å se på om det er mulig å sette et tak på overføringer til hvert bruk. Vi velger altså å kutte i toppen og ikke i bunnen, og mener at det vil ha en svært positiv effekt både for antall arbeidsplasser og for distriktene.

Presidenten: Representanten Karin Andersen har tatt opp de forslag hun refererte til.

Leif Helge Kongshaug (V): Venstre er glad for at en har lyktes i å komme til enighet med organisasjonene i årets jordbruksforhandlinger. Det kan også andre partier være, ikke minst regjeringspartiet. Det er en uro i landbruket som en ikke har sett maken til tidligere. Et forlik demper noe av denne uroen.

Med tanke på kommende oppgjør er det for ryddighetens skyld viktig å få på plass to elementer:

Det ene er at partene blir enige om hvilke år som skal legges til grunn for beregning av inntektsutviklingen. I respekt for seg selv må partene bli enige om en metode slik at årlige inntektsvariasjoner blir fanget opp og lagt til grunn på en ensartet måte.

Det andre er at skal det være reelle forhandlinger mellom to parter, må det legges fram tilbud også fra statens side, ikke en uformell skisse som ikke vil bli fremmet som forslag for Stortinget ved et eventuelt brudd i forhandlingene. Dette vitner om mangel på respekt for den annen part fra statens side og hører ikke hjemme i moderne forhandlinger i et demokratisk land. Slik framgangsmåte hører hjemme i land med helt andre styresett, og er ikke staten som forhandlingspart verdig. Dette må endres ved kommende forhandlinger.

Når det gjelder selve avtalen, er resultatet som foreligger, ikke i tråd med målsettingene om inntektsutviklin-

gen nedfelt i landbruksmeldingen. Ifølge Budsjettneemnda for jordbruket er en årsinntekt på 153 800 kr. Årets avtale gir en økning i inntekten til ca. 160 000 kr. Dette vil medføre at frafallet av yrkesutøvere fra næringen vil fortsette å akselerere, rekrutteringen forverres og vedlikehold av driftsapparatet blir dårligere. Fra 1. januar 2000 til 1. januar 2001 har antall husdyrbruk gått ned med nesten 5 000 – over 10 pst., antall melkebruk med nesten 14 pst., antall bruk med svineproduksjon med nesten 20 pst.

En enstemmig komite uttaler at det norske landbruket er en tradisjonsrik næring og en viktig verdibærer.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet og representanten Terje Knudsen, sier at det trengs «en helhetlig landbrukspolitikk som både ivaretar strukturen i landbruket og den enkelte brukers økonomiske vilkår».

Vi skal ha et landbruk i hele landet. Hvordan rimer det med de faktiske forhold med nedgang i antall bruk og yrkesutøvere?

Dette er dobbeltkommunikasjon. Etter Venstres mening er tiden inne for en verdidebatt om norsk landbruk. Den debatten må komme nå, hvis ikke er jeg redd for at det kan bli for sent.

Det har vært sterk fokus på matpriser. Det er viktig når en sammenligner matpriser, at en husker at en bor i et høykostnadland, et land med høye priser generelt, men også med høye lønninger. Da er det urimelig å forvente at nettopp mat, med de produksjonsforholdene vi har i dette landet, skal være mye rimeligere i forhold til inntekt enn i andre land. I forhold til inntekt er maten billigere i Norge enn i de andre nordiske landene, ja endog mye billigere enn i f.eks. Stockholm. Norsk mat er på femteplass i Europa.

Vi kan ikke ha et lønnsnivå som det vi har, og samtidig matpriser som om vi skulle ha bodd i et lavkostnadland. Dette er urealistisk politikk og urettferdig overfor dem som skal ha sitt levebrød av å produsere mat, nemlig bøndene.

I landbruksmeldingen ble det påpekt behovet for gode sosiale ordninger for bøndene. Dette innebærer å legge til rette for bl.a. ordnet fritid. Mens andre yrkesgrupper får flere fridager, legges det i avtalen opp til at bønder skal få mindre fritid ved å kutte ned på avløsertilskuddet for de minste bruk.

Fleire undersøkelser viser at de fleste forbrukere vektlegger trygg og ren mat, godt vareutvalg og god tilgjengelighet langt mer enn billig mat. Landbruksministeren har selv sagt at munn- og klovsyken i Europa har lært oss en lekse, og at det er viktig at bøndene har en inntekt som gjør at de ikke må ta snarveier.

Hadde landbruksmeldingen blitt behandlet i dag, ville fokus vært sterkere på trygg mat enn på billig mat. Har vi lært en lekse? Jeg stiller spørsmålet om behovet for en ny landbruksmelding.

Opptrappingen mot mer økologisk jordbruk må fortsette. Årets jordbruksoppgjør tar nye trinn i den retning. Det er bra. I den sammenheng er det også gledelig å merke seg flertallets syn på NORSØKs rolle som et uavhengig forsknings- og kompetansesenter.

Det er flere som har vært inne på situasjonen for ammeku og kjøttproduksjonen. Det er viktig at det er forutsigbarhet på det området, og her er det en del brukere som kommer godt ut, de minste, mens de største kommer dårligere ut gjennom oppjøret. Likeså er det en del uro rundt samdrift, og på det området, som på andre områder i næringslivet, er det viktig med forutsigbarhet.

Til slutt gleder vi oss alle over verdiskapingsprogrammet som er i godt gjenge, og som er et positivt bidrag i denne sammenheng.

Statsråd Bjarne Håkon Hanssen: Jeg er glad for at partene i år kom fram til en avtale i jordbruksoppjøret. Jeg er særlig fornøyd med at vi også i år kan få fulgt opp Regjeringens og Stortingets politikk, som har som mål at prisforskjellene i forhold til Sverige kan reduseres. Samtidig får vi bare en begrenset økning i budsjettoverføringene til jordbruket. Dette er for meg viktige elementer i avtalen, sammen med den sterke satsingen på økologisk landbruk og virkemidler for økt mangfold i matmarkedet.

Ved vurdering av rammen er det foretatt en helhetsvurdering av flere forhold. Det er behov for kostnadsreduksjon og omstilling i hele matvarekjeden – og det er lagt til grunn at reduksjonen i matmomsen blir utnyttet av jordbruket på en offensiv måte for øke produksjon og dermed inntekter. Avtalepartene hadde ulike forutsetninger på disse områdene. Avtalen innebærer et kompromiss i forhold til forutsetningene om effektivisering og verdi av momsreformen. Avtalen gir jordbruket mulighet for en inntektsutvikling på linje med andre grupper. Men det er viktig å understreke at dette innebærer økt fokusering på god utnytting av markedsmulighetene, økt mangfold, et balansert marked, strukturelle endringer og fornuftige kostnadstilpasninger, slik Stortinget forutsatte ved behandlingen av landbruksmeldingen.

fordelingsprofilen er i hovedsak den samme som ved oppjøret i fjor. Det er ikke riktig, som Høyre bl.a. hevder, at utjevningen av strukturprofilen ikke følges opp i år. Strukturprofilen på tilskuddsordningene må nemlig ses i sammenheng med målprisendringene. I flere produksjoner kommer større bruk vesentlig bedre ut i år enn ved fjorårets oppgjør. Når det gjelder distriktsprofilen, er den opprettholdt eller styrket.

Statens forhandlingsutvalg gikk inn i forhandlingene med flere forslag til forenklinger, i tillegg til noen forslag som hadde som hensikt å øke bøndenes handlingsrom. Dette er nødvendig av hensyn til de næringsdrivende selv, fordi mange forhold legger begrensninger på framtidens pris- og overføringsnivå. Jeg er glad for at avtalepartene er enige om å utrede nærmere et system for kjøp og salg av melkekvoter direkte mellom produsentene. Dette kan både øke tilpasningsmulighetene for enkeltprodusenter og bidra til at kvotene i større grad blir i bygda. Slike virkemidler er Regjeringen bedt av Stortinget om å vurdere.

Stortinget har ved flere anledninger klart gitt i oppdrag å forenkle virkemidlene i landbrukspolitikken. Noe gjennomføres i årets avtale, og partene er enige om å sette i gang en større utredning med sikte på videre forenklinger til neste års forhandlinger. Forenklingene skal

selsvagt foregå innenfor de hovedmålsettinger for politikken som Stortinget har trukket opp, men vi må lete etter enklere måter å nå målene på.

Jeg vil også understreke den framtidsrettede profilen avtalen har gjennom satsingen på å videreutvikle det økologiske landbruket, og å øke mangfoldet gjennom verdiskapingsprogrammet for norsk mat. Sett fra jordbrukets side er dette investering i framtidige markeder og dermed framtidige inntektsmuligheter. Og det er en forbrukerretting av næringspolitikken, fordi det legger til rette for å imøtekomme trender i etterspørselen som jeg er sikker på vil bli sterkere i årene som kommer. Alle ledd i produksjon og omsetning av økologiske produkter styrkes gjennom avtalen. Gjennom forskning på og utvikling av økologiske produksjonsmåter gis det også viktige bidrag til å utvikle produksjonsmåtene i hele landbruket i riktig retning.

Det er også bra at partene har vist forståelse for betydningen av økt verdiskaping og mangfold i jordbruket. Avtalen innebærer opp mot en fordobling av frie midler i verdiskapingsprogrammet for norsk mat. Det gir et godt grunnlag for å øke valgmulighetene for forbrukerne, og for å videreutvikle norsk matkultur med nye og spennende kvalitetsprodukter.

Jeg gikk til jobben som landbruksminister med et stort engasjement i forhold til dette med økt verdiskaping, og jeg føler et sterkt eierskap til verdiskapingsprogrammet. Den siste tiden har arbeidet med priser på volumvarene tatt mye av min tid. Men her står jeg, og her står Regjeringen, på to ben, og grunnlaget vi står på, er en bærebjelke preget av ordene «trygg mat».

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Jon Lilletun (KrF): Det var jo ei viktig presisering at statsråden står på to bein.

Eg vil heilt innleiingsvis vise til det vår hovudtalar sa, og det som står i merknaden i forhold til inntektsutviklinga. Det står eg òg sjølvsagt bak.

Samstundes vil eg faktisk stå fram og gratulere statsråden med ein avtale. Dersom media har rett i at han reiste frå Halvorsbøle med eit minus på 800 mill. kr og klar-te å kome opp i det plusset som faktisk ligg her no, så er det godt arbeid frå statsråden. Og det synest eg faktisk ein kan vere raus nok til å seie, sjølv om vi veit at inntektsutviklinga ikkje er som den skulle vere.

Eg vil òg gratulere saksordførar Gunnar Breimo. Det er hyggeleg at han kan avslutte med ein framforhandla avtale. Og eg er einig i det han sa. Kan hende landbruks-politikk må utformast for faktisk å få det nokolunde leve-leg for bøndene. Det høyrde vi i innlegga frå Høgre og Framstegspartiet her i dag.

Eg har to spørsmål til statsråden. I og med at inntekts-målsetjinga heller ikkje i år vert nådd, er statsråden sam-d i at å bruke skattefrådraget vidare kan vere ein veg å gå for å forbeta inntektssida? Vil han følgje opp det som re-presentanten Kongshaug sa i forhold til det med ein-skapspris på grønsaker? Her føler eg på ein måte at

Noreg er meir katolsk enn paven i tolkinga av denne forskrifta, og eg synest ikkje det kler statsråden å vere så katolsk. Vil han gjere sitt beste for å rydde opp i dette?

Og det siste: Neste år er FN-året for fjellverksemd – eg hugsar ikkje akkurat det formelle namnet på engelsk. Det er viktig. Mellom anna har Hedmark og Oppland enno stor stølsverksemd. Det er òg mykje anna næringsverksemd som går føre seg på fjellet. Vil departementet på nokon måte følgje opp FN-året?

Det vart tre spørsmål eg rakk, president – eg sa to innleiingsvis!

Presidenten: På litt overtid, riktignok.

Statsråd Bjarne Håkon Hanssen: La meg først få uttrykke glede – det er hyggelig – over at Lilletun synes det er positivt at statsråden står trygt. La oss håpe han fortsetter med det, også etter noen begivenheter i høst.

Det som er viktig å understreke, er at jeg helt klart mener, som jeg også sa i mitt hovedinnlegg, at denne avtalen så absolutt gir jordbruket mulighet for en inntektsutvikling på linje med andre grupper. Så jeg er klart uenig med dem som hevder at dette ikke er å følge opp St.meld. nr. 19 for 1999-2000. Men det som er viktig å understreke, er at tilskuddsvirkemidlene over avtalen alene ikke vil føre til en tilfredsstillende inntektsutvikling. Flertallet i Stortingets næringskomite har vært helt enig i at slik vil det heller ikke være i fremtiden. I mitt hovedinnlegg siterte jeg derfor faktisk fra innstillingen til næringskomiteen i forbindelse med behandlingen av St.meld. nr. 19 i fjor, der bl.a. Lilletuns parti og de øvrige sentrumpartiene sammen med Arbeiderpartiet utgjorde flertallet, som sa at det er viktig å understreke at fremtidig inntektsutvikling vil handle om:

«God utnytting av markedsmulighetene, økt mangfold, et balansert marked, strukturelle endringer og fornuftige kostnadstilpasninger».

Og gjør jordbruket det som står i de fem punktene, sammen med de endringene som nå skjer i målpriser og i tilskuddsordninger, mener jeg absolutt at jordbruket i tilknytning til denne avtalen har en mulighet til en inntektsutvikling på linje med andre grupper. Men det er altså ikke bare statens oppgave å sørge for at det skal skje. Det er også klare oppgaver for jordbruket i så måte.

Presidenten: Presidenten er overbevist om at representanten Lilletun mener det er hyggelig at statsråden står trygt. Noe mer usikker er han på om Lilletun er like opptatt av at statsråden skal *sitte* like trygt.

Ansgar Gabrielsen (H): Jeg registrerer i hvert fall at en del av dem som er opptatt av jordbrukspolitikk i denne salen, fysisk sett både står og sitter godt, og kanskje sågar er vanskelig å flytte.

Det er snakk om dette skjæringspunktet. Vi går mot slutten av en fireårsperiode, og undertegnede og jordbruksministeren har fra forskjellige posisjoner tidvis vært i dette skjæringspunktet når det gjelder en del viktige

ting. Jeg har for så vidt satt pris på både Arbeiderpartiets holdning og ikke minst statsrådets holdning til konkurranse i matvarebransjen, for å si det sånn, ikke minst innenfor de deler av varespekteret som har med jordbruk å gjøre. Statsrådets engasjement for konkurranse – ikke minst på melkeområdet, for å få opp en konkurrent til Tine og få en slagkraftig enhet der – tror jeg har vært veldig viktig. Det er et arbeid som jeg håper statsråden vil fortsette.

Statsråden nevnte disse fem punktene som var viktige i forhold til utviklingen av norsk jordbruk. Det siste og femte punktet som han nevnte, har med struktur å gjøre. Og det er ikke mange grep i dette jordbruksoppjøret som kan sies å ha det i seg at det i hvert fall vil forsterke en strukturutvikling. Nå skjer det en utvikling åkkesom, og St.meld. nr. 19 for 1999-2000, fra Bondevik-regjeringen, hadde jo også i seg det grepet at en på en måte skulle fortsette den strukturutviklingen som foregår, åkkesom. Men i statens forhandlingsutspill var det et meget godt forslag som går på punkt 5, om omsettelige melkekvoter. Arbeiderpartiregjeringen gikk inn for at vi skulle ha omsettelige melkekvoter innenfor hvert fylke. Det punktet måtte Regjeringen gi seg på i forhandlingene. Det betyr at det er et stort flertall i Stortinget for det standpunktet.

Jeg kunne tenke meg å høre statsrådets argumentasjon for hvorfor det strukturgrepet er særs fornuftig, og så fornuftig at Regjeringen faktisk fremmet det i forhandlingene.

Statsråd Bjarne Håkon Hanssen: Jeg tror jeg avslutter polemikken om hvordan jeg står og sitter, og går rett på å svare på spørsmålene.

Når det gjelder spørsmålet om omsettelige melkekvoter, vil jeg gjerne henvise til mitt hovedinnlegg, der jeg sa at vi fra statens side har ment at det kunne være et virkemiddel for å få til fornuftige strukturtilpasninger, ikke minst innenfor melkeproduksjon. Det er også helt i tråd med både St.meld. nr. 19 for 1999-2000 og standpunktet til et stort flertall i denne sal, som påpeker behovet ikke minst for strukturendringer, knyttet særlig til melk.

Det som preger enhver forhandlings situasjon, er selvfølgelig spørsmålet om å ta og gi. På noen områder må man jenne seg for å greie å komme fram til en avtale. Utgangspunktet her var at staten la inn i sitt tilbud at omsettelige melkekvoter skulle etableres som en ordning. Jordbrukets organisasjoner var sterkt imot det. Jordbrukets organisasjoner fremmet også en del synspunkter på praktiske problemer knyttet til å gjennomføre det. Det førte til et kompromiss i protokollen som går på at vi tar oss et års mulighet til å tenke igjennom dette, altså i den forstand at vi da skal utrede det grundig og ha denne utredningen avsluttet i god tid innen neste års forhandlinger.

Det som har vært en veldig sterk drivkraft for at jeg har tenkt positivt rundt denne ordningen, er at når vi da sier at vi må ha noen strukturtilpasninger, særlig på melk, ser vi at den eneste muligheten for å få til det i dag, er gjennom samdrifter. Det er den eneste måten å endre

strukturen på. Jeg tror det er et for snevert sett av virkemidler for å kunne gjøre noen tilpasninger, og i så måte vil kjøp og salg av melkekvoter være egnet.

Øystein Hedstrøm (Frp): Statsråden var i sitt innlegg inne på at 1. juli, når vi får halvering av matmomsen, vil prisforskjellene mellom Norge og Sverige bli redusert. Det gjenstår å se. Det er noe vi alle håper og tror på. Men nå er det kommet et nytt moment i tillegg. Den norske kronen har styrket seg betraktelig, og det blir stadig mer attraktivt – foreløpig i hvert fall – å handle i Sverige. Det er det ingen tvil om.

Men så til disse marginundersøkelsene. Vi har hatt to dette året, SIFOs undersøkelse i februar og den ved NILF og ECON som kom nå i mai. De skulle finne banditten i dramaet, eller røyke ut reven, sa statsråden, og har profilert seg veldig på det og på sisteleddet, altså matvarekjedene. Men nå sier disse undersøkelsene klinkende klart at det er den landbruksbaserte matvareindustrien, foredlingsindustrien, som er banditten i dramaet. Det er jo ikke noen vits i å koste på dyre undersøkelser når man har røyket ut denne reven. Disse reguleringene ligger også innenfor Landbruksdepartementets ansvarsområde. Her har departementet virkelig mulighet til å komme med forslag til konstruktive løsninger for å gjøre denne biten mer effektiv, slik at dette kommer forbrukeren til gode.

Så jeg vil komme med et helt konkret spørsmål: Hva har statsråden tenkt å foreta seg nå, når man har avdekket banditten i dramaet?

Statsråd Bjarne Håkon Hanssen: For det første er det viktig å være klar over at denne marginundersøkelsen som NILF og ECON gjennomførte, var en marginundersøkelse som studerte prisutviklingen på to kjøttslag for en viss periode – det var storfekjøtt og det var svinestekjøtt. Grunnen til at de to produktene var plukket ut, er som Hedstrøm flere ganger har påpekt, at det er typiske grensehandelsprodukter.

Det er ingen tvil om at resultatet fra den marginundersøkelsen viser at for den tidsperioden og for de to kjøttslagene er det kjøttindustrien som har økt sine marginer. Bonden har fått mindre betalt, kjøttindustrien har økt sine marginer, forbrukerprisene har vært omtrent stabile. Og som Hedstrøm selv sier, poenget med undersøkelsen var nettopp å få fram hvem det er som har økt sine marginer, for så å kunne gjøre noe med det.

Det blir imidlertid noe for enkelt å si at løsningen umiddelbart er å gjøre noe med f.eks. markedsreguleringssystemet og samvirketenkningen. Det er ikke sånn at denne marginundersøkelsen bare studerer samvirkedelen av kjøttindustrien. På sluttleddet innenfor kjøttindustrien er 50 pst. av bedriftene private bedrifter, og den andre halvparten er da Norsk Kjøtt og kjøttssamvirket. Og det er særlig på denne siste biten, foredlingsbiten, at marginene virkelig har økt. Å si at årsaken ligger i omsetningsloven og dens system, blir en for enkel forklaring. Men at det er behov for å gå grundig inn i dette og ikke la kjøttindustrien som helhet få lov til å slippe unna med en så klar marginøkning, vil jeg si meg enig med Hedstrøm i.

Morten Lund (Sp): Til det siste temaet: Vi var i innstillingen litt inne på at når resultatet ble som det ble, var det kanskje noen av dem som ikke økte marginene sine så mye nå, som kanskje gjorde det for to-tre år siden, slik at de hadde veldig mye å gå på. Det bør en også kikke litt på.

Tilbake til vår behandling av landbruksmeldingen for et år tilbake. Der var vi alle sammen opptatt av og fokuserte på den begrensede handlefriheten vi kan ha, f.eks. i forhold til landene rundt oss og de handelsreglene vi er bundet av.

Vi så på prisutviklingen innenfor EU. Det ble sagt at der kom prisene til å gå ned. De skulle gå ned 10–20 pst. på kjøtt f.eks., ifølge Agenda 2010. Så viser det seg at det gjør de ikke. Svenskeprisene går opp tre ganger mer enn våre priser går opp.

Det ble også sagt at ifølge det WTO har bestemt, må overføringene våre ned. Så har OECD funnet ut at overføringene i landene rundt oss går opp. Norge er faktisk det eneste landet i Europa der overføringene går nedover – i tillegg har vi Australia. Vi må legge om politikken, sier de i Europa nå, vi må få mer av den norske strukturen – på grunn av de erfaringene de har gjort med dyresykdommene.

For et år tilbake var vi veldig opptatt av grensehandelen, den var så enorm. Så har det vært gjort en undersøkelse som viser at den er ikke så enorm, den er bare en tredjepart av det vi trodde og noen sa at den var i fjor.

Så er det gjort undersøkelser som viser at forbrukerne er ikke så opptatt av billig mat som det vi trodde i fjor – det er på 13. plass av 25 forhold, sier undersøkelsen, som er gjort ved NTNU. Representanten Kongshaug var inne på at vi antakelig burde ha en ny melding om norsk landbruk, fordi det har skjedd så store forandringer. Jeg synes ikke vi fikk så mye ut av den forrige omgangen at vi bør ha det. Men kunne vi ikke i forbindelse med det enkelte jordbruksoppkjøret og meldingen til Stortinget få en oppdatering av de forholdene vi la mye vekt på, slik at vi hele tiden kunne fokusere på de samme forholdene, men ikke overanstrenge oss på de temaene vi ikke trenger å overanstrenge oss på?

Statsråd Bjarne Håkon Hanssen: Mitt utgangspunkt vil være at jeg pr. i dag ikke ser noe behov for å utarbeide noen nye landbrukspolitiske retningslinjer. Jeg føler meg absolutt komfortabel med å leve med St. meld. nr. 19 for 1999-2000. Selv om det ikke var Stoltenberg-regjeringen som skrev den, valgte vi å la den ligge i Stortinget. Vi vil altså stå ved den meldingen som Bondevik-regjeringen utformet, og vi mener at den prosessen som skjedde i Stortinget, gav oss et grunnlag for flertallsmerknader som det er mulig å føre en fornuftig landbrukspolitikk innenfor.

I forhold til det som Morten Lund nå tar opp av konkrete saker, tror jeg det er to hovedbilder som vi er nødt til å ta innover oss som formidable utfordringer for norsk landbruk. Det ene er at det faktisk nå pågår forhandlinger i Genève knyttet til WTO, som handler om hvordan det fremtidige overføringsnivået skal reduseres i hele WTO-

systemet, og hvordan tollsatsene skal reduseres. Forhandlingene handler altså om hvordan denne typen reduksjoner skal gjennomføres. Alle land som er medlem av WTO, sitter og forhandler om det.

Det andre viktige vi må forholde oss til, er at norsk næringsmiddelindustri i dag varsler at prisforskjellene mellom norske råvarer og alternative råvarepriser i Europa er så store at konkurransesituasjonen for norsk næringsmiddelindustri forverres. Man taper markedsandeler og importen øker. Så jeg tror ikke det kan herske noen tvil om at vi fortsatt har en utfordring i forhold til overføringsnivået, og at vi fortsatt har en utfordring i forhold til prisnivået. Derfor er også stortingsmeldingen og behandlingen i Stortinget fortsatt egnede virkemidler for å møte de utfordringene.

Karin Andersen (SV): I fjor ble det fokusert voldsomt på matvarepriser, og særlig svenskehandel. I år har det dempet seg litt, og det er vel en realitet at det for barnefamiliene hadde betydning langt mer å få svenske barnehagepriser enn å få svenskepriser på maten i Norge. Det hadde betydning mange flere tusen kroner til barnefamiliene enn en momsreduksjon kan bety – hvis vi er så heldige at det faktisk blir en prisreduksjon av det.

Jeg har behov for å spørre statsråden om jeg forstod ham rett når han sa at egentlig var innretningen på dette oppgjøret slik at det var mest til de største, fordi hele teknikken her og hoveddelen av økningen ligger i målprisøkningen, slik at det er avhengig av at mekanismen med momsreduksjon slår inn, at man får lavere pris og større volum – og derigjennom oppnådd målpris i markedet. Dette vil da være best for dem som produserer mest.

Så et spørsmål til. Det dreier seg om økologisk mat. Jeg har i flere år lekt frøken Detektiv og forsøkt å finne økologisk mat i butikkene. Jeg har gjort en runde igjen, og hvis jeg skulle levd av det, hadde jeg visstnok ikke greid meg særlig lenge. Det var vanskelig å finne noe. Statsråden har en stor forståelse av hva markedsføring betyr. Regjeringen kjører også fram at man er veldig opptatt av økologiske produkter, men samtidig holder man fremdeles en lav profil når det gjelder hvordan man skal markedsføre de nye produktene. I tillegg til det skal man ta ut merpris i markedet før man har fått opp et volum, før man har latt forbrukeren se hva det er man kan få kjøpt, og før man har fått prøvd det. Hvordan kan statsråden tro at en slik strategi vil lykkes?

A s m u n d K r i s t o f f e r s e n hadde her overtatt presidentplassen.

Statsråd Bjarne Håkon Hanssen: Til det første først, spørsmålet om profilen og innretningen på årets oppgjør. Det helt åpenbart at når hoveddelen av inntektsveksten kommer i form av priser, er det de bruk som produserer mest, som vil få størst inntektsvekst. Derfor er det også som jeg sa i mitt hovedinnlegg, slik at den profilen som lå i fjorårets oppgjør, er videreført i årets oppgjør, men på en annen måte. Profilen er den samme, nemlig at den bonden som forsøker å leve av bruket, altså produserer

melk eller kjøtt, grønnsaker eller korn i et så stort omfang at han har ambisjon om å hente sin inntekt fra det, vil komme best ut av det, fordi det altså er prisjusteringer som først og fremst gir inntektsveksten.

Så må jeg si at jeg kunne ha forstått kritikk på mange områder knyttet til årets jordbruksoppgjør, men er det på ett område jeg faktisk føler at jeg blir litt indignert over å få kritikk, er det i forhold til satsingen på økologisk landbruk. Nå har man i årevis forsøkt å bygge seg opp et nivå på bevilgningene til økologisk landbruk, og på alle de årene greier man å komme opp til et nivå på 75 mill. kr. Man hadde 75 mill. kr før årets oppgjør, og i statens tilbud foreslo Regjeringen 150 mill. kr – altså en fordobling av bevilgningene – for å møte de utfordringene Karin Andersen beskriver, på ett år. Så måtte vi altså sitte med Bondelaget og Bonde- og Småbrukarlaget og forhandle det ned 25 mill. kr for å få en avtale, men vi øker altså likevel med 50 mill. kr på et år, nettopp for å gripe fatt i markedsutfordringen og alt det som Karin Andersen er opptatt av. Selvfølgelig sier SV at de vil gjerne foreslå mer. Det er ingen ny tone fra SV. Men på dette området syns jeg faktisk at Regjeringen har fulgt mye av tenkingen til SV.

Presidenten: Replikkkordskiftet er dermed omme.

De talere som heretter får ordet, har en taletid begrenset til 3 minutter.

Sigrun Eng (A): Årets jordbruksavtale blei forhandla fram av partane. Eg trur det gjorde næringsutøvarane godt, men det gjorde òg organisasjonane og staten godt. Dei blei på sett og vis med på vinnarlaget alle saman.

Eg registrerer at ingen er heilt nøgd med kronebeløpet, men oppgjøret har fått ein betre profil enn året før, da det blei brot.

Verdien av å ha ein landbruksminister som frontar at det nå er andre som skal gi sitt bidrag for å få matvareprisane ned, blir positivt mottatt – berre ikkje av representanten Morten Lund frå Senterpartiet. Han måtte vere inne i ei mørketid da han skreiv innlegget sitt – som vanleg.

Nå har næringsaktørane fått ein statsråd som først og fremst er landbruksminister, men heller ikkje kvir seg for å ta konfrontasjonar med grossistane og detaljistledda. Alle tener på det, også bønder, som forbrukarar, men også ved at dei kan ta ut målprisar for produksjonen sin.

Når juli månad startar, blir matmomsen halvert. Det blir interessant å sjå korleis det vil verke på etterspørselen. Eg håper at statsråden vil halde fram med å vere vaktbikkje.

Det var ein nifs situasjon Europa var inne i tidlegare i vår. Munn- og klauvsjuka og kugalskap rasa. Tiltak blei sette inn, og ein fokuserte på at trygg og sikker mat skulle og ville ein ha.

Tiltak om førebygging ligg også inne i årets avtale. God merking av norsk produksjon vil auke etterspørselen etter norske varer. Eg synest at Arbeidarpartiet si satsing på auke av økologisk produksjon er god.

Så vil eg vil nemne verdiskapingsprogrammet. Den satsinga som ein gjorde i fjor, blei svært godt mottatt. Derfor er denne budsjettposten auka. Det er mange som vil gjere nytte av den økonomiske ramma for å førebu seg på ein ny kvardag. Nisjeproduksjon og moglegheit for å styrkje næringsgrunnlaget på bruka gjer sitt til at pessimismen nå er snudd.

Arbeidarpartiet er svært nøgd med at avtalen er i hamn. Vinklinga på kven som skulle få mest, har organisasjonane vore med på å påverke. Eg registrerer at sentrum heller ikkje har kasta seg frampå med overbodspolitik i eit valår. Eg registrerer at høgresida vil legge politiske føringar som ville rasere Bygde-Noreg, ved å gi mest til dei med dei største stordriftsfordelane.

Eg er glad for heilskapstenkinga som næringkomi- teens fleirtal har lagt fram i denne innstillinga.

Kari Økland (KrF): Avstanden mellom krav og tilbud i årets jordbruksforhandlinger var stor. Det er også avstanden mellom årsverksinntekten i jordbruket og andre grupper.

Jeg ble faktisk overrasket og litt lettet over at partene kom fram til en omforent avtale i år. Jordbrukets forhandlingsutvalg har tydeligvis vist god forhandlingsvilje. Resultatet ligger et stykke fra det primære kravet til faglagene, men i forhold til tilbudet er det klart å foretrekke.

Avtalen gav imidlertid ikke næringen det inntektsløftet som trengs, men en inntekt pr. årsverk på ca. 160 000 kr. Inntektsøkningen de siste tre år blir da rundt 15 000 kr, mot 38 000 kr i sammenligningsgruppen. Dette er alarmerende både for rekrutteringen til næringen og vedlikehold og modernisering av driftsapparatet. Enda flere må legge ned eller bli deltidsbønder. Man skal også være klar over at en betydelig del av inntektsveksten i 2000 skyldtes oppkjøp av melkekvoter, en inntektsvekst som i stor grad går til dem som trapper ned.

Men la meg nevne noen positive elementer i avtalen. Reduksjonen av bunnfradraget er positivt, særlig for mindre bruk. Videreføring av dokumentasjonskravet for avløsning ved ferie og fritid er med og sikrer en god velferdsordning, som bl.a. er viktig for rekrutteringen. Fjerning av dokumentasjonskravet som staten foreslo, kunne i den vanskelige økonomiske situasjonen som jordbruket befinner seg i, ha ført til at bønder valgte ikke å ta ut ferie. Dette ville ha svekket velferdsordninger det har tatt årtier å bygge opp.

For å opprettholde en sunn matproduksjon og sikre en økologisk utvikling i landbruket er det viktig å bevare hovedtrekkene i bruksstrukturen. Gårdsbruk med allsidig produksjon bidrar til god utnyttelse av lokale ressurser, og er viktig å ta vare på. Allsidighet, med kombinert husdyr- og planteproduksjon, er også sentralt i økologisk landbruk.

Dyretreagediene i Europa har demonstrert vår sårbarhet og avhengighet av å produsere mat på naturens premisser. Holdningen til trygg mat og norsk mat er styrket. En enstemmig næringskomite understreker viktigheten av å ha en nasjonal matproduksjon og mener at krav om billigere mat ikke skal imøtekommes på bekostning av

krav til trygg mat som produseres på en miljømessig bærekraftig måte, med strenge krav til dyrevelferd.

Dette står i kontrast til de økonomiske realitetene i landbruket. Skal vi ha et variert landbruk i hele landet, som ivaretar nettopp dyrehelse og matvaresikkerhet, må det nødvendigvis koste penger.

Marit Tingelstad (Sp): La meg først si at det er bra at det ble en avtale mellom staten og bondeorganisasjonene, selv om resultatet er en fortsatt struping av næringsutøvernes rammevilkår. Det som imidlertid bekymrer meg mest, er rekrutteringen. Det er skremmende få søkere til den tradisjonelle landbruksutdanningen.

I dette korte innlegget vil jeg si litt om økologisk landbruk, som står sentralt i avtalen. La meg innledningsvis si at vårt småskalalandbruk på mange måter kan sies å ligge nært opp til økologisk produksjon sammenlignet med andre land hvor landbruket langt på vei er industrialisert. Særlig i fjellbygdene med stor grad av småfedrift blir fortsatt utmarksressursene utnyttet godt. Dette er viktig, ikke bare økologisk sett, men også for å bevare kulturlandskapet, et viktig moment også sett med turismeøyne.

Senterpartiet mener det er viktig å dreie all produksjon i mer økologisk retning. Faren ved å gå over til noe helt nytt er imidlertid at en kan komme til å forkaste alt det gamle som ubrukbart. Da bør vi stille spørsmålet: Hvordan hadde f.eks. landbruket sett ut uten kunstgjød-selen, som Norge klarte å utvikle for snart 100 år siden? Jeg synes dette hører med i historiebeskrivelsen.

Jeg har merket meg at komiteen i innstillingen sier at det er et ambisiøst mål når 10 pst. av jordbruksarealet skal være økologisk innen år 2010. Det tilsvarer ca. 800 bruk. Skal dette lykkes, må næringsutøverne få tilstrekkelig kunnskap om økologisk jordbruk. I tillegg må det drives opplysning, slik at særlig barn og unge, som er de kommende forbrukere, får innsikt i hva det betyr å dyrke mat etter økologiske prinsipper, også prismessig. Når det er sagt, mener jeg det er nødvendig med mer generell informasjon om mat og matproduksjon. I dag er det bare fokusert på kravet om billigere mat, til tross for at vi har den billigste maten av alle naboland målt etter inntekt.

Det er gjennom skoleverket en best kan sikre kunnskapsformidlingen om økologisk jordbruk. I dag formidles dette i flere ulike fag, mens spisskompetansen fins ved naturbrukslinjene, i særlig grad ved linjer som har økologi som hovedmålsetting.

Økologisk landbruk handler ikke bare om en måte å drive landbruk på, men det bygger på et helhetssyn som bl.a. inkluderer forsvarlig bruk av naturressursene. Jeg mener det er vesentlig å ha skoler/kompetansesentre for økologisk landbruk flere steder i landet, slik at en lettere får tilgang på kunnskap. For selv om en kan gå inn på nettet og lese seg til mye, er det faktisk slik at landbruk utøves i naturen – på garden, på beitene og på stølen eller setra. Det er der en får den fulle innsikt i hvordan prosessene foregår.

La meg trekke fram noen eksempler: Sogn Jord- og Hagebruksskule i Aurland har en landslinje med økologisk landbruk. Jeg er også kjent med at i Brønnøy kom-

mune i Nordland arbeides det med noe lignende. Jeg håper Regjeringen vil være med og bidra til at en kan lykkes med dette.

For øvrig er det Norges landbrukshøgskole, NLH, som utdanner de fleste rådgivere, lærere og forskere i landbruksfag, og disse vil være helt sentrale aktører hvis vi skal nå målet om 10 pst. økologisk produksjon innen 2010.

Jon Lilletun (KrF): Så seint burde ein egentleg ikkje ta ordet to gonger, men sjølv om eg kan verte misforstått, må eg seie at statsråden freista meg over evne: Det var nemleg to spørsmål han ikkje svarte på – men han svarte då på spørsmålet om inntektsutviklinga.

Det er heilt rett, som statsråden seier, at dei fem forskjellige områda skal verke saman i forhold til inntektsutviklinga. Men det er jo ikkje slik at dei alle kan takast ut med ein gong. Det er jo noko som kjem til å ta tid, og dermed risikerer ein å sakke endå meir akterut dersom ein ikkje får gjort ein del andre grep. Når det gjeld verdiskapingsprogrammet, som statsråden skal ha all ros for, er det slik at det er ein lang veg å gå før ein kan hauste av det ein sår. Ein skal gjere det likevel, eg er heilt på linje med statsråden der. Men eg synest han er altfor sterk i måten å argumentere på når han seier at dette vil føre til at inntektsutviklinga – med desse fem punkta – vil vere på linje med andre grupper, og kanskje kan ein ta igjen nokre gap òg. Det går ikkje.

Så vil eg gjerne få eit svar frå statsråden på det som representanten Kongshaug tok opp – to av dei tinga han tok opp. Det eine gjeld utrekninga av inntektsutviklinga. Ein bør ha eit fast regelverk, ei fast forståing av korleis dette skal gjerast, for det er ein tendens til at ein vel det som passar – er det best inntektsutvikling eitt år, vel ein det, er det eit anna år, så vel ein det. Det har sikkert forskjellige regjeringar gjort, så eg står ikkje her og berre kritiserer statsråden. Men eg vil spørje om han er samd i at det vil vere fornuftig å kome fram til ein avtale om dette.

Det andre spørsmålet som han ikkje har svart på, har med jamførprisane på grønnsaker å gjere, for dette er opplagt eit stort problem – det ser ut som ein har overfortolka ei EU-forskrift. Vil statsråden ta eit kraftig initiativ til å syte for å kome til møtes grønthandlarane og faglagane her?

Så prøver eg ein gong til å seie noko om det FN-året som eg synest er spanande, for det ligg mykje i forhold til næringsutvikling her – det ligg mykje livskvalitet i å bruke naturen og bruke fjellet. Og så vidt eg har forstått, har det ikkje vore av særleg interesse for Regjeringa å promotere dette FN-året. Det synest eg at ein burde. Dersom det er slik at statsråden ikkje har vore borti den saka, aksepterer eg det, men då håpar eg han kjem opp her og seier at dette skal han gå inn i, og så skal han sjå til å få gjort noko med det.

Ein ting til – eg har 5 sekund igjen – nemleg mjølkekvotar. Vi aksepterer sjølv sagt at det er oppretta eit utval, men Kristeleg Folkeparti har vore imot kannibalismen blant bøndene når det gjeld mjølkekvotar, og det skal

mykje til at det utvalet klarer å overtyde oss om noko anna. Så i utgangspunktet er vi svært skeptiske til sal av mjølkekvotar.

Magnhild Meltveit Kleppa (Sp): Under overskrifta «Andre politikkområder» blir det i St.prp. nr. 92 vist til St.meld. nr. 34 for 2000-2001, om distrikts- og regionalpolitikken. Der blir det sagt at kjønns- og livsfaseperspektivet er ein føresetnad for utvikling av robuste samfunn. Og i det dokumentet vi behandlar i kveld, blir følgjande slått fast:

«Utviklingen når det gjelder likestilling og rekruttering i landbruket går sakte.»

Men det er då slik at ein viktig føresetnad for rekruttering er positiv omtale, det er folk som trivst med sitt arbeid, som kjenner at dei blir respekterte og verdsette, som opplever at dei blir tilbodne inntekter i samsvar med den innsatsen dei gjer, og i samsvar med inntektsutviklinga hos andre grupper.

Sentrumsregjeringa la fram forslag til jordbruksoppgjer som gav grunn for optimisme i landbruket. St.prp. nr. 39 for 1999-2000 medverka til det same. Staten sitt tilbud i år viser dessverre at Arbeidarpartiet ikkje står ved eit klart lyfte om parallell inntektsutvikling i landbruket i forhold til andre grupper. Arbeidarpartiet, som elles er oppteke av inntektene til ulike arbeidstargrupper, vil altså at bøndene skal behandlast i særklasse – dei skal ned i inntekt i ei tid der alle andre får påslag i inntektene sine. Det blir noko merkeleg når Arbeidarpartiet nærmast undrar seg over at likestilling og rekruttering går sakte – det kan jo sjå ut som om det faktisk er vilja politikk frå Arbeidarpartiet si side.

Med det bakteppet vi no ser i Europa, skulle ein tru at landbruksministeren ville vera sær oppteken av å leggja betre til rette for produksjon av norsk kvalitetsmat som norsk landbruk kunne medverka endå meir til om han sytte for større optimisme og framtidstru.

I innstillinga til St.meld. nr. 34 seier Arbeidarpartiet at dei har som mål å halda ved lag hovudtrekka i busetjingsmønsteret og likeverdige levekår over heile landet. Då kunne dei iallfall stå ved dei felles lovnadene frå Arbeidarpartiet og sentrum i samband med St.meld. nr. 19 for 1999-2000.

I kommuneproposisjonen kjem det ein ny skrue. Då blir tilskotet til landbrukskontora i kommunane lagt om, noko som i høgaste grad inneber ein trussel mot den rettleiinga som òg skulle medverka til optimisme og framtidstru.

Statsråd Bjarne Håkon Hanssen: Om det er statsråden eller om det er Magnhild Meltveit Kleppa som bidrar til optimisme i norsk landbruk, får andre avgjøre. Men jeg syns ikke akkurat det var mye framtidstro i det siste innlegget. Jeg mener at vi nå systematisk jobber med viktige områder der vi ser muligheter for norsk landbruk – f.eks. verdiskapingsprogrammet og økologisk landbruk. På område etter område jobbes det nå systematisk med å styrke konkurransesituasjonen for norsk landbruk. Så får

vi være uenige om det, men det er i hvert fall det som er utgangspunktet.

Det som fikk meg til å ta ordet, var Jon Lilletun, som stilte så mange spørsmål i sin replikk til meg at jeg ikke fikk tid til å svare på alle. Jeg skal derfor gjøre det nå.

Jeg har ikke sagt at det er *bare* de fem områdene som jeg nevnte i mitt hovedinnlegg, som skal gi inntekt – altså økt mangfold, et balansert marked, strukturelle endringer, fornuftige kostnadstilpasninger og fokus på god utnyttning av markedsmulighetene. Det skal være én bit av jobbingen, og det må landbruket ta tak i. I tillegg skal stat og jordbruksavtale bidra. Derfor er det også slik at årets jordbruksavtale bidrar til inntektsutviklingen med rundt ½ milliard kr – i form av økte målpriser på rundt 300 mill. kr, 40 mill. kr i budsjettøkning og omdisponeringer innenfor jordbruksavtalen for å gi inntektsvirkning, som til sammen utgjør ca. ½ milliard kr. Det har da staten satt inn. Så har man satt inn en momsreform fra 1. juli verd 6,5 milliarder kr. Og så peker man på en del andre muligheter. Summen av det bør kunne gi landbruket inntektsmuligheter neste år på linje med andre grupper.

Hvis man skal ha som utgangspunkt at statens bidrag i de framtidige jordbruksforhandlingene skal overgå det som i sum ligger inne i forhold til jordbruket i år, tror jeg man gir landbruket svært urealistiske signaler. Jeg ser da på alt det som staten i år iverksetter overfor landbruket for å kunne gi inntektsmuligheter inn i fremtiden.

Så vil jeg si i forhold til spørsmålet som både Kongshaug og Lilletun har tatt opp, at jeg tror det vil være helt feil å etablere et fast punkt. Det syns jeg også lå veldig klart i St.meld. nr. 19. Måten jordbruksoppgjørene er gjennomført på de siste årene, handler om å se inntektsutvikling over tid for å kunne danne seg best mulige bilder. Det å etablere faste punkt tror jeg vil være veldig feil.

Når det gjelder FN-året, skal jeg ta tilbudet fra Lilletun om å gå nærmere inn i det, og så få komme tilbake til det.

Om enhetspris vil jeg si at vi vil følge opp merknaden om å ta dette opp med Konkurransetilsynet. Det vil arbeids- og administrasjonsministeren gjøre umiddelbart.

Randi Karlstrøm (KrF): Jeg vet at det ikke er måten å bli populær på å forlenge møtet, men jeg har lyst til å kommentere det at ministeren ble så indignert over kritikk når det gjelder satsing på økologisk landbruk. Da vil jeg si at det ikke bare er å pøse på med penger på det økologiske, for det er problemstillinger som dukker opp når man satser på økologisk landbruk som en nisjeproduksjon. Økologibegrepet er også diskutabelt i forhold til hva som er en bærekraftig utvikling. Blant annet får vi en kjempeproblemstilling i forhold til å lage to distribusjonslinjer i norsk landbruk.

Det er viktig i den videre utforming av landbrukspolitikken å diskutere forholdet mellom distriktspolitikken og økologisering, eller om man skal velge økologisk landbruk som en nisje. Hvis en f.eks. ser på satsing på økologisk landbruk i Nord-Norge, får vi fort et kjempeproblem med distribusjon og transport. Allerede nå er det

innenfor det konvensjonelle jordbruket ikke økonomisk grunnlag for å ha det desentraliserte fordelingssystemet som vi har.

Jeg vil også si at et av de store økologiske spørsmålene innen norsk matproduksjon er hvordan beiteressursene i Norge blir brukt, der faktisk kanskje den viktigste landbrukspolitiske problemstillingen er hva vi gjør med vår rovdyrpolitikk, og den behandlingen som den saken vil få i neste periode, i 2003.

Så man må ikke forenkle det økologiske begrepet til kun nisjeproduksjon. Den økologiske utfordringen går på hele matproduksjonen, og ambisjonen er jo at den skal bli mer bærekraftig.

Karin Andersen (SV): Bare til den siste debatten: Jeg skjønner at statsråden ikke forstår det signalet som SV ønsker å gi, nemlig at SV ønsker å være statsrådets beste medspiller når det gjelder økologi. Spørsmålet som jeg stilte statsråden i stad, var om han mente at strategien med å ta ut merpris i markedet var en god strategi når man ønsket å utvikle det som statsråden sjøl sier er en del av framtida for norsk landbruk. Han svarte ikke på det. Isteden ble han ganske indignert fordi han faktisk hadde kommet med et bedre tilbud enn det det var mulig å få plass til i årets oppgjør, og det forstår jeg. Jeg oppfatter det som positivt at statsråden ønsker å gjøre noe med det. Men spørsmålet mitt pekte altså mer framover: Har man tenkt å fortsette denne strategien, som vi mener er kontraproduktiv i forhold til det målet man har? Ser man ikke at man i en overgangsperiode må ha en annen politikk for å nå fram?

I tillegg til det er jeg veldig enig i mye av det representanten Karlstrøm sa, at her er man nødt til å tenke noe utover det som er en nisje, og man er nødt til å se på en plan for utnyttning av utmarksbeite for å produsere økologisk mat. Der er det konfliktområder der gode miljøsaker står mot hverandre, altså en bærekraftig rovdyrforvaltning og en økologisk produksjon av mat. De konfliktene kommer vi nok ikke unna, selv om de er vanskelige og tunge for mange partier.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 8. (Votering, se side 3831)

S a k n r . 9

Innstilling fra næringskomiteen om reindrifftsavtalen 2001-2002, om dekning av kostnader vedrørende radioaktivitet i reinkjøtt, og om endringer i statsbudsjettet for 2001 (Innst. S. nr. 317 (2000-2001), jf. St.prp. nr. 70 (2000-2001))

Presidenten: Etter ønske fra næringskomiteen vil presidenten foreslå at debatten blir begrenset til 50 minutter, og at taletiden blir fordelt slik:

Arbeiderpartiet 10 minutter, de øvrige grupper 5 minutter hver, en av de uavhengige representantene 5 minutter.

Videre vil presidenten foreslå at det ikke blir gitt høve til replikker etter de enkelte innlegg, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Dette anses vedtatt.

Karin Kjømoen (A): Den inngåtte reindrifftsavtalen for 2001–2002 har en ramme på 103 mill. kr. I tillegg avsettes en disposisjonsbevilgning på 3,5 mill. kr til dekning av kostnader vedrørende radioaktivitet. Innenfor rammen er det avsatt 7 mill. kr til et eget verdiskapingsprogram for reindrifften over Reindriffts Utviklingsfond. Videre er det avsatt 12 mill. kr over Reindriffts Utviklingsfond til innløsning av driftsenheter og andre strukturtiltak i distrikter med behov for tiltak for tilpassing av antall driftsenheter og reintall. Avtalen tar hensyn til de største utfordringene som reindrifftsneringen står overfor.

Jeg har merket meg at Sametinget uttaler bl.a. følgende: Sametinget er fornøyd med at avtalepartene kom fram til et omforent resultat under årets avtaleforhandlinger.

Reindrifftsavtalens ramme er økt fra 93 mill. kr til 103 mill. kr. Avtalens viktigste mål er å stimulere til størst mulig verdiskaping innenfor de gitte rammene, tilpasse antall driftsenheter til ressursgrunnlaget gjennom økonomiske virkemidler samt bidra til inntektsfordeling.

Likeså uttaler Sametinget at det er fornøyd med at det utenom reindrifftsavtalen er avsatt 20 mill. kr til engangsstøtte til krisetiltak i deler av Finnmark og Troms. Disse midlene ble vedtatt bevilget under Stortingets behandling av Innst. S. nr. 224 for 2000–2001 tidligere i vår.

Flertallet i næringskomiteen er enig i at avtalens viktigste mål er å stimulere til størst mulig verdiskaping innenfor de gitte rammene, tilpasse antall driftsenheter til ressursgrunnlaget gjennom de økonomiske virkemidler som ble gitt, og bidra til inntektsøkning. Dette er viktig for å opprettholde de overordnede målsettingene om en økologisk, økonomisk og kulturell bærekraftig reindrifft.

Økologisk balanse er en forutsetning for næringens fremtid. En næring i økologisk ubalanse har ikke noen mulighet til å oppnå verken økonomisk eller kulturell bærekraft.

Reindrifften har svært lange tradisjoner i Norge. Det er den eneste næringen som er en ren samisk næring.

Det er tatt et viktig grep i avtalen for å sikre en fremtidsrettet næring ved enigheten om å etablere et verdiskapingsprogram for reindrifften. Dette mener vi i Arbeiderpartiet vil styrke inntektsgrunnlaget i næringen gjennom økt foredling og videreutvikling av produkter basert bl.a. på næringens kunnskap og kultur. Mulighetene er mange.

Satsingen på kvinnerettede tiltak har avtalepartene blitt enige om skal videreføres gjennom øremerkede midler. Kvinners deltakelse i reindrifften er viktig både kulturelt og sosialt og kan på sikt være en forutsetning for næringens videre drift.

Selv om utfordringene er mange, må det finnes løsninger. Løsningene må finnes gjennom fortsatt samhand-

ling og dialog mellom de berørte parter. Denne avtalen er et eksempel på en slik samhandling.

Randi Karlstrøm (KrF): Årets reindrifftsavtale er en god avtale. NRL har i hvert fall gitt uttrykk for at de er veldig fornøyd – jeg var der på landsmøtet nylig.

Det nye i denne avtalen er verdiskapingsprogrammet, og det ønsker jeg hjertelig velkomment. Det skal bli veldig spennende å se fremover hva man kan få ut av dette programmet. Programmet skal ikke bare drive med verdiskaping rundt kjøtt, men også rundt skinn, horn og andre tradisjonelle råstoffer.

Denne tilleggsnæringsstrategien skulle vi ha hatt i reindrifften for ti år siden, og jeg føler på mange måter at vi har tapt ti år – ti år som vi skulle brukt til tilleggsnæringer, har vi tapt med omstillingsprogrammet. Vi har brukt mange penger på tiltak som jeg tror vi i ettertid kanskje vil sette spørsmålstegn ved.

Jeg tror også det er viktig i dette arbeidet at man går inn i prosjekter – utviklingsprosjekter, kompetanseprosjekter – på sidanivå. Det er mange som har erfart at når de setter i gang med turismeprosjekt eller andre prosjekt som bryter litt med tradisjonen, kan de andre i sidaen reagere negativt på ulike måter. Så det å sette i gang utviklingsprogram på sidanivå eller reinbeitedistriktnivå tror jeg er en riktig måte å gjøre det på. I reinbeitedistriktene har de jo også fått i oppdrag å sette et øvre tak på reintallet. Jeg tror at man i arbeidet med å finne fram til den optimale måten å bruke beiteressursene på, også kan gå i gang med å få til gode samarbeidsprogram innenfor sidaen eller reinbeitedistriktene.

Vi bør også være litt forsiktige med å ta ut for mye arbeidskraft i reindrifften, fordi en rekke arbeidsoperasjoner i denne næringen krever ganske mye manuelt arbeid, dvs. ganske mye arbeidskraft. Flere driftsenheter har faktisk opplevd at de får problemer med arbeidsoperasjoner fordi de er blitt for alene. Man kunne også godt prioritert de tilleggsnæringsmidlene som finnes, til de distriktene der man er blitt enige om det øvre reintallet, dvs. at man prioriterer de reindrifftsdistriktene der gjennomsnittet er veldig lavt.

Jeg tror også man skal være litt dristig og litt offensiv når det gjelder å finne fram til nye ordninger innenfor det regelverket som nå skal utformes for merkeordninger for mat, og legge til rette for at også fjellslaktet rein kan omsettes på et lokalt marked eller som nisjeprodukt. Vi som bor i Finnmark, vet at dette omsettes ganske direkte til forbruker, og vi finnmarkinger kjøper helst slikt som vi kan få kjøpt direkte fra produsent. Så her ligger det en kvalitetsvurdering fra forbrukerne, men i den ordningen som gjelder i dag, er ikke denne omsetningen godkjent. Vi ønsker altså at man her skal være litt offensive for å få dette inn i lovlige former.

Jeg vil til slutt ta opp dette med bruken av arbeidskraft i forbindelse med flytting om våren. Når man skal utforme virkemidlene videre, tror jeg det er viktig at man går bevisst inn og støtter arbeidsoperasjoner som er veldig arbeidskrevende, slik at man skal kunne klare å beholde en del miljøvennlige tradisjoner. Og det med flytting til

kysten som beitevandring – det å bruke den tiden det tar, tre-fire uker, å flytte sammen med familien – er en tradisjon man skal ta vare på og hegne om. Jeg tror faktisk at det å ta seg av simlene som skal kalve, på en god måte, er en forutsetning for at denne næringen fortsatt skal være dyrevennlig.

Jeg støtter årets reindrifftsavtale. Den er god, og det skal bli spennende å følge opp resultatene.

Til slutt vil jeg ta opp forslaget fra Kristelig Folkeparti, Høyre, Senterpartiet og Venstre.

Presidenten: Randi Karlstrøm har tatt opp det forslaget hun refererte til.

Ivar Kristiansen (H): Hvis vi går gjennom årets avtale og studerer den nøye, er det bare én pil som peker oppover, og det er det statlige bidraget til reindriffts-næringen. De andre faktorene som kan måles i tall, viser en utvikling som ikke er forutsagt. Og jeg tror at vi etter å ha tatt noen runder om norsk reindriffts-politikk, bør gjøre opp den form for status at vi litt forsiktig kan si at den mer eller mindre har spilt fallitt. Og den bør i hvert fall ikke fortsette med det som utgangspunkt at vi skal plusse på det statlige bidraget med 20–30 pst. pr. år. Det er faktisk tilfellet i enda større grad i år enn det var i fjor. Når det skjer samtidig med at vi ser at næringen får utdelt vederlag for arbeid og egenkapital som faller med et like stort prosenttall som det statlige bidrag går opp, går det ikke i hop.

Vi ser også at utviklingen med hensyn til tap av slaktevekt går den gale veien – spesielt i Vest-Finnmark. Alle de fagre målsettinger som er flagget fra denne forsamlingen på vegne av næringen, går ikke som forventet og som besluttet. Vi ser at reintallet i Finnmark mer eller mindre er halvert på ti–tolv år. Selv om tallet er blitt halvert, er ikke beiteforholdene blitt det spor bedre, snarere tvert imot. Vi får i større og større grad nedslitte vinterbeiteområder, og vi ser at årskalvene i altfor stor grad dør av sult eller utmattelse. Begrep som tragedier er i mange sammenhenger ikke for sterkt å bruke om dette.

Jeg ønsker ikke å kritisere noen i noen spesiell grad med min innledning til denne debatten, men da jeg registrerte at avtalepartene – altså staten og NRL – i fjor ikke maktet å bli enige om et øvre reintall, syntes jeg det var beklagelig. Enda mer beklagelig er det at partene for denne avtalen har valgt å ta ut det punkt i avtalen som har berørt det å skulle fastsette et øvre reintall. Det er svært beklagelig. For det er der vi er nødt til å begynne. Skal man få en bærekraft i utviklingen med harmoni mellom antall dyr og beitegrunnlag, må noen ta dette spørsmålet langt mer alvorlig enn man har mannet seg opp til å gjøre hittil.

Da Stortinget i fjor besluttet å be Regjeringen om, i samarbeid med reindrifftsutøverne, å fastsette et øvre reintall for hvert distrikt, må det i dag være grunn til å stille spørsmålet: Hva er gjort? Hva ble resultatet, og hvor ser vi oppfølgingen? Samtidig anmodet Stortinget også i fjor i forbindelse med fjorårets reindrifftsavtale å be Regjeringen om å gå gjennom Reindrifftsforvaltningen, den offentlige forvaltning, både sentralt og lokalt.

Spørsmålet her som jeg håper statsråden kan svare på, hvis han skal ha ordet i debatten, er: Hva er gjort? Hva ble resultatet? Mitt poeng er at dagens reindriffts-politikk i regi av staten går for full maskin i gal retning. Slik kan vi ikke verken økonomisk, økologisk eller miljømessig fortsette, for det bærer bare i en retning som ingen av oss til syvende og sist ønsker.

Øystein Hedstrøm (Frp): Fremskrittspartiet er grunnleggende uenig i den reindriffts-politikk som føres i dag. Tilskudds- og reguleringsordninger har virket mot sin hensikt, fordi de skaper flere problemer enn de løser.

Det var midt på 1970-tallet politikerne fant ut at reindrifft skulle være et statlig støtteområde, og det ble etablert en ordning med reindrifftsavtale. I denne perioden gikk mange ungdommer inn i reindrifften, hadde forventninger og satset stort. Men de negative resultatene viste seg snart. Støtteordningene bidro til et betydelig større antall yrkesutøvere enn næringsgrunnlaget tilsa, med for mange rein og nedbeitet natur.

Resultatet ble både økonomiske og miljømessige problemer. Reinkjøttet hadde faktisk dobbelt så høy verdi før reindrifftsavtalen kom i 1976. Storsamfunnet økte sine utbetalinger, og prisene gikk ned. Eller sagt på en annen måte: Vi har et skoleeksempel på hvordan planøkonomi fungerer. Først bestemmer Stortinget at reindrifften skal stimuleres med økte statssubsidier. I neste omgang viser det seg at subsidiene ikke virker på grunn av at det blir for mange rein i forhold til beitegrunnlaget. Først bygges det opp støtte- og reguleringsordninger som ikke fungerer, og i neste omgang må delvis de samme politikere støtte opp om nye tiltak for nedtrapping, som et forsøk på å bøte på de problemene de selv er med på å skape. Vi har fått et system der stort sett ingen er fornøyd, verken reindriffts-samene, hvor en god del sliter med økonomien, eller skattebetalerne som hele tiden må betale regningen for politiske eksperimenter.

En annen konsekvens er miljøproblemer. Forskere, bl.a. ved Norges geologiske undersøkelse, har fastslått at reindrifften er en større trussel mot vegetasjonen i nordområdene enn utslippene fra Nikel. Nedbeiting forårsaket av rein har skadet mer enn 70 pst. av økosystemet i større eller mindre grad på Finnmarksvidda. Mye av skadene vil være irreversible i et tidsperspektiv på flere tiår. Erosjonsprosessene som er begynt på grunn av overbeiting, kan ende med ørken på Finnmarksvidda. Norske, russiske og finske forskere har arbeidet i fellesskap med undersøkelser her. Satellittbilder fra de siste 25 år viser helt tydelig at stadig større områder er ødelagt. Når reinflokkene spiser opp eller trækker ned vegetasjonen over store områder, kan regn og vind deretter vaske vekk jordsmonnet og ny vegetasjon får ikke feste.

Fremskrittspartiet mener derfor det haster med å endre reindriffts-politikken. Hvis ikke reintallet tilpasses beitegrunnlaget, kan fortsatt overbeiting ende med ørken på Finnmarksvidda. Det er ikke Finnmark tjent med, og det har Fremskrittspartiet advart mot gang på gang. Vi har hele tiden forfektet at en overgang til et markedsbasert system vil stimulere til en nødvendig flokkreduksjon i

forhold til de tilgjengelige beiteressursene. Vi oppnår en slanking av næringen, samtidig som de gjenværende arbeidsplasser blir sikrere og mindre avhengig av offentlig støtte. Reduserer vi det offentlige ansvar og konsentrerer oss om en fornuftig ressursforvaltning, vil reindriftsnæringen ha positive utviklingsmuligheter for dem som fortsetter i yrket.

Nå må storsamfunnet velge, enten det statssubsidierte, men miljødeleggende kaos eller det frie marked med færre aktører, men hvor beiteressursene høstes på en bærekraftig måte. I fremtiden vil det være uholdbart for næringsutøverne i reindriften å være totalt avhengig av en uforutsigbar politisk vilje til å fortsette subsidieringen. Kun gjennom tilnærmet lik behandling med andre bransjer og næringer vil man finne frem til lønnsomme produksjoner. Det vil være det eneste varige og troverdige grunnlag for bosetting. Hvis man virkelig ønsker å tilby en nasjonal minoritet gode muligheter og fremtidshåp for sin ungdom, er dette veien å gå. På denne måten kan vi få en utvikling bort fra et ensidig næringsreservat og mot større variasjon i arbeidstilbud og muligheter som særlig unge mennesker krever for ikke å forlate distriktene. Dette gjelder uansett språk og kulturell bakgrunn.

Fremskrittspartiet vil motsette seg de foreslåtte bevilgningene på kap. 1151 som følger av reindriftsavtalen.

Statsråd Bjarne Håkon Hanssen: Det er en primær målsetting i reindriftspolitikken å legge til rette for en reindrift som er økologisk, økonomisk og kulturelt bærekraftig, og dyrevernmessig forsvarlig.

Det er en kjensgjerning at de utfordringer næringen og forvaltningen står overfor, er mange og omfattende. Jeg er derfor glad for at næringskomiteens flertall slutter seg til Regjeringens politikk, slik den kommer til uttrykk i proposisjonen om reindriftsavtalen for 2001-2002.

Reindriftens ressursgrunnlag er truet av flere årsaker. En vesentlig økning av rovdyrtapene med påfølgende produksjonssvikt og problemstillinger knyttet til arealinnegrep går igjen i de fleste reinbeiteområdene. Men det er også betydelige regionale forskjeller. I Finnmark har mangelen på klare rammebetingelser med hensyn til reintall og beiteområder resultert i en kritisk ressursituasjon, særlig i Vest-Finnmark. Hovedutfordringen blir derfor å få rammebetingelsene på plass.

Komiteens medlemmer fra Høyre mener reintallsreguleringen for ettertiden må bli en sentral del av reindriftsavtalen. Til det vil jeg minne om at det er nettopp det som har vært prøvd i de siste 10–15 årene, og da uten å lykkes. Reintallsreguleringen med hjemmel i reindriftsloven ble derfor trukket ut av fjorårets avtale. Reindriftsforvaltningen har nå lagt fram grunnlagsmaterialet slik at Reindriftsstyret kan fastsette øvre reintall for distriktene i Finnmark. Områdestyrene vil da kunne følge dette opp ved å fastsette øvre reintall pr. driftsenhet der reiene ikke selv blir enige om fordelingen av distriktets reintall.

Så litt om selve avtalen. Avtalen har fått en økt ramme fra 83 til 103 mill. kr. Avtalens viktigste mål er å stimulere til størst mulig verdiskaping i næringen innenfor git-

te rammer, tilpasse antallet driftsenheter til ressursgrunnlaget og bidra til inntektsfordeling.

I avtalen er det tatt et viktig grep for å sikre en framtidrettet reindriftsnæring ved at det er enighet om å etablere et verdiskapingsprogram for reindriften. I årets avtale har programmet fått en økonomisk ramme på 7 mill. kr. I utarbeidelsen av grunnlaget for dette programmet har flere aktører gitt innspill, både forskere, forvaltning og næring. Jeg har tro på at dette programmet på sikt vil styrke reindriftsnæringen gjennom at det vil utløse kreativitet og entreprenørskap, og i løpet av noen tid skape nye arbeidsplasser. En viktig utfordring er etter min oppfatning å bruke næringens kultur, særpreg og tradisjon i en næringsmessig sammenheng med det formål å sikre næringen høyere verdiskaping knyttet til produksjon.

Gjennomsnittlig reintall pr. driftsenhet er lavt i enkelte deler av de nordligste reinbeiteområdene. Dette gjelder også deler av de områdene som har et for høyt reintall i forhold til beiteressursene. Den nødvendige reduksjon av reintallet i disse områdene kan ikke skje samtidig som det økonomiske grunnlaget for alle eksisterende driftsenheter opprettholdes.

Ordningen med innløsning av driftsenheter og andre strukturtiltak i distrikter med behov for tiltak for tilpassing av antall driftsenheter og reintall, er derfor styrket vesentlig i avtalen med en økning på 8 mill. kr til 12 mill. kr.

Ved siden av verdiskapingsprogrammet og innløsning av driftsenheter er økningen i avtalens ramme lagt på to områder. De direkte inntektsgivende tilskudd er tilpasset slik at en større andel av reindriftsutøverne skal komme inn under avtalens virkemidler. Dessuten er det lagt inn 1 mill. kr til videreføring av kvinnerettede tiltak i reindriften. Med dette mener jeg at årets reindriftsavtale følger opp målene for reindriftspolitikken på en god måte, og jeg er glad for at komiteens flertall støtter opp om det.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 9. (Votering, se side 3833)

S a k n r . 1 0

Forslag fra stortingsrepresentant Morten Lund på vegne av Senterpartiet oversendt fra Odelstingets møte 7. juni 2001 (Jf. Innst. O. nr. 117):

«Stortinget ber Regjeringen utrede og legge fram forslag om en ordning som tillater bruk av helsepåstander ved merking og markedsføring av næringsmidler.»

Presidenten: Ingen har bedt om ordet. (Votering, se side 3833)

S a k n r . 1 1

Forslag fra stortingsrepresentant Ivar Kristiansen på vegne av Høyre, Fremskrittspartiet og representanten

Terje Knudsen oversendt fra Odelstingets møte 7. juni 2001 (Jf. Innst. O. nr. 123):

«Stortinget ber Regjeringen tildele 50 oppdrettskonsesjoner for laks og ørret i den forestående tildelingsrunden.»

Presidenten: Ingen har bedt om ordet.
(Votering, se side 3833)

S a k n r . 1 2

Forslag fra stortingsrepresentant Ivar Kristiansen på vegne av Høyre oversendt fra Odelstingets møte 7. juni 2001 (Jf. Innst. O. nr. 123):

«Stortinget ber Regjeringen legge fram forslag til endringer i oppdrettsloven og andre relevante lover som sikrer full etableringsfrihet innenfor oppdrett av ørret og marine fiskeslag.»

Presidenten: Ingen har bedt om ordet.
(Votering, se side 3833)

S a k n r . 1 3

Forslag fra stortingsrepresentant Øystein Hedstrøm på vegne av Fremskrittspartiet og representanten Terje Knudsen oversendt fra Odelstingets møte 7. juni 2001 (Jf. Innst. O. nr. 123):

«Stortinget ber Regjeringen fremme forslag om at lov av 14. juni 1985 nr. 68 om oppdrett av fisk, skalldyr mv. oppheves.»

Presidenten: Ingen har bedt om ordet.
(Votering, se side 3834)

S a k n r . 1 4

Forslag fra stortingsrepresentant Karin Andersen på vegne av Sosialistisk Venstreparti oversendt fra Odelstingets møte 7. juni 2001 (Jf. Innst. O. nr. 123):

«Stortinget ber Regjeringen utrede hjemfallsrett av konsesjoner til staten ved opphør, og fremme forslag om dette til Stortinget.»

Presidenten: Ingen har bedt om ordet.
(Votering, se side 3834)

S a k n r . 1 5

Forslag fra stortingsrepresentant Karin Andersen på vegne av Sosialistisk Venstreparti oversendt fra Odelstingets møte 7. juni 2001 (Jf. Innst. O. nr. 123):

«Stortinget ber Regjeringen avvente avgjørelsen om antall nye konsesjoner til miljøkonsekvensanalyse for nye områder med matfiskoppdrett er gjennomført.»

Presidenten: Ingen har bedt om ordet.
(Votering, se side 3834)

S a k n r . 1 6

Forslag fra stortingsrepresentant Karin Andersen på vegne av Sosialistisk Venstreparti oversendt fra Odelstingets møte 7. juni 2001 (Jf. Innst. O. nr. 123):

«Stortinget ber Regjeringen avvente tildeling av konsesjoner for lakseoppdrett i Neiden og Tana til lakseutvalgets innstilling har blitt endelig behandlet.»

Presidenten: Ingen har bedt om ordet.
(Votering, se side 3834)

S a k n r . 1 7

Innstilling fra næringskomiteen om forslag fra stortingsrepresentantene Lars Sponheim og Leif Helge Kongshaug om en femårig opptrappingsplan for satsingen på merkevarerbygging av Norge som reisemål (Innst. S. nr. 344 (2000-2001), jf. Dokument nr. 8:102 (2000-2001))

Presidenten: Etter ønske fra næringskomiteen vil presidenten foreslå at debatten blir begrenset til 50 minutter, og at taletiden blir fordelt slik på gruppene:

Arbeiderpartiet 10 minutter, de øvrige grupper 5 minutter hver og en av de uavhengige representantene 5 minutter.

Videre vil presidenten foreslå at det ikke blir gitt høve til replikker etter de enkelte innlegg, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Erling Brandsnes (A): Da fikk jeg gleden av å starte sluttspurten i dag.

Reiselivsnæringen har stor betydning i Norge, og denne næringen er blant de største næringer i en rekke land. Norsk reiseliv nådde en topp i 1998, og alle trodde at stigningen for næringen ville fortsette. Slik har det ikke blitt, og det er først og fremst utlendingene som svikter den norske turistnæringen. Innenlandsmarkedet har imidlertid bidratt i positiv retning.

Med en opphetet norsk økonomi, med press på priser og lønninger som vi får meldinger om i disse dager, kan inflasjonen i Norge bli høyere enn i land vi konkurrerer med. Det er et faktum at Norge ikke er og ikke har vært et reisemål som tiltrekker seg reisende fordi det er lave priser. Faren for at prisforskjellen øker, er altså til stede.

Ifølge forslaget til vedtak i denne saken blir Regjeringen bedt om å legge fram en femårig opptrappingsplan for satsing på merkevarerbygging av Norge som reisemål. Dette blir støttet av en enstemmig komitee.

Når flertallet imidlertid finner begrunnelse for dette med at regjeringen Stoltenberg gjentatte ganger har foretatt nedskjæringer på bevilgningene, må en kunne si at det tas vel hardt i. En bør huske på at Stoltenberg-regjeringen har lagt fram ett forslag til statsbudsjett. Ser en litt tilbake i sentrumsregjeringens tid, gikk bevilgningene til internasjonal markedsføring ned med 6 mill. kr fra 1998

til 1999, fra 88 mill. kr og ned til 82 mill. kr, en nedgang på nær 7 pst. Så det er vel best at vi alle feier for vår egen dør i denne saken.

Det positive må jo være at uansett hvem som sitter i regjering, og uansett hvor mange regjeringer vi får de neste fem år, er det enstemmighet om å få til en mer langsiktig satsing enn det historien viser, slik jeg nå har beskrevet.

Næringskomiteen besøkte Tyskland under verdensutstillingen Expo 2000 og hadde faglig innspill om reiseliv både i Hamburg og Hannover. Der kom det fram at næringen ønsket seg langsiktighet i satsingen på markedsføring. Samtidig var det uro for at vi kunne bli for dyre, selv om dyre produkter var mulige å selge hvis produktet var godt nok. Dette må være et viktig signal til næringen selv, produkt og service må ha en høy kvalitet. Det vil gjøre vondt verre om det reklameres for et produkt som ikke holder det reklamen sier.

Det bør derfor også satses på en nasjonal innsats for å forbedre de norske reiselivsproduktene. I Irland er det strenge krav til å få en nasjonal godkjennelse som et anbefalt reisemål eller besøkssted, og har en fått denne godkjenningen, blir stedet kontrollert med jevne mellomrom. Det blir da et kvalitetsstempel å kunne få bruke det irske nasjonalsymbolet, den trebladete hvitkløveren, eller, som blomsten heter i Irland, shamrock. Shamrock-en har blitt et meget kjent kvalitetssymbol for de reisende i Irland.

Det kan i denne forbindelse være på sin plass å nevne at ved behandlingen av St.meld. nr. 15 for 1999-2000, Lønnsomme og konkurransedyktige reiselivsnæringer, understreket et flertall i komiteen at det var et behov for å finne fram til modeller for slagkraftig finansiering av fellesgoder. En ordning med en «turistskatt» skulle utredes. Forutsetningen var at dette skulle forvaltes og finansieres av næringen selv.

Dette kan på en måte sammenlignes med ulike måter å få penger til forskning på, slik næringskomiteen har behandlet tiltak for landbruk og fisk tidligere. Hvis en la det an på samme måten, ved at en liten del av omsetningen gikk til et slikt utviklingsfond for næringen, ville 1 promille av total omsetning bety 50 mill. kr. Dette må i så fall næringen selv bestemme seg for, uten at staten verken skal ta inn eller forvalte en slik eventuell «turistskatt».

Til slutt kan det bemerkes at når vi diskuterer reiselivet, blir det naturlig nok mest snakk om personer, utenlandske eller norske, som er på reise, og som benytter seg av reiselivsproduktene over det ganske land. Mindre oppmerksomhet blir viet de positive virkningene denne næringen har for mange lokalsamfunn. Turistanleggene er i høy grad også til nytte for den lokale befolkningen, både som et besøks- og servicested og i form av lokale arbeidsplasser. Mange steder er turistbedriftene lokale motorer i mer enn utviklingen av reiselivet.

Randi Karlstrøm (KrF): Reiselivsnæringen finner vi overalt i vårt land, og reiselivsnæringen betyr faktisk ganske mye for distriktene.

Reiselivsmeldingen tok opp hovedproblemet til alle de bransjene og alle de aktivitetene som er tilknyttet denne næringen, nemlig lønnsomheten. Og et av de viktigste virkemidlene for å øke lønnsomheten i denne næringen er å gjøre den mer profesjonell og mer planmessig på markedsføring.

I meldingen sa man veldig klart at vi må ha mer penger som skaper mer nytte, og vi må gjøre markedsføringen av Norge mer planmessig – kort sagt: Vi må ville noe med reiselivet i Norge, og vi må satse. Om vi sammenligner oss internasjonalt, bruker Norge lite penger på markedsføring, så for å skaffe oss en profil ute i det internasjonale markedet og for å lage et positivt image, må vi satse. Vi må gjøre det planmessig, og vi må skape nytte i de bedriftene som skal øke sin lønnsomhet. Derfor er jeg veldig glad for at en enstemmig komite går inn for at vi nå skal få en femårig plan i forbindelse med budsjettet for 2002.

Ivar Kristiansen (H): Etter den veldig positive behandlingen vi hadde for et par år siden av reiselivsmeldingen, var det en nokså samstemt komite og et samstemt storting som var enig om målsettingen. Vi kom nærmest bokstavelig talt godt ut fra hoppet. Men så har oppfølgingen av reiselivsmeldingen gått mer eller mindre i glemmeboken, og det er antakelig i dag relativt uinteressant om det er Bondevik-regjeringen eller Stoltenberg-regjeringen som har sviktet i oppfølgingen. Det er bare å konstatere at vi ikke har fulgt opp det som var hovedkonklusjonen, å satse på internasjonal merkevarebygging av Norge som turistmål og konsept.

Dette er en næring som utvikler seg helt annerledes i Norge enn hva vi ser i våre naboland i Europa og i det internasjonale reiselivsmarked for øvrig. Der ser vi en vekstøkning på 5–10 pst. i land det er naturlig å sammenlikne seg med, mens faktorene innenlands dessverre først og fremst har minusvarianter som fortegn.

Sårbar er reiselivsnæringen spesielt i Distrikts-Norge. Den har en verdiskaping som er betydelig, like stor som primærnæringene til sammen, og en langt større sysselsetting. Det er en næring som sysselsetter først og fremst kvinner, men som dog preges av relativt lav lønnsomhet i snitt. Derfor er jeg glad for at forslagsstillerne, Sponheim og min komitekollega Kongshaug, nå faktisk har fått flertall for sitt forslag. Det er ikke et forslag som vedlegges protokollen, men et forslag som forplikter Regjeringen til å foreslå oppfølging i kommende budsjett. Det er det all grunn til å trekke frem.

Sagt i en bisetning tror jeg at man ikke skal konsentrere seg så veldig mye om å følge opp begrepet «turistskatt». Jeg er ganske sikker på at hvis vi lykkes med merkevarebygging, og hvis vi lykkes med å få vekst og utvikling innenfor reiselivet, få besøk fra utlandet, så vil turistene likevel i rikelig monn få anledning til å stifte tilstrekkelig bekjentskap med det norske skatte- og avgiftsnivået.

Øystein Hedstrøm (Frp): Den positive trend vi hadde i første halvdel av 1990-tallet for reiselivet, er byttet

ut med stagnasjon eller langt lavere vekst. Dette er bekymringsfullt, særlig i distriktene, hvor mange reiselivsbedrifter sliter med lav lønnsomhet. Reiselivsnæringen har stor betydning for norsk økonomi og sysselsetting med en betydelig inntjening av valuta gjennom utlendingers kjøp av reiselivstjenester i Norge. Det er en betydelig næring med et stort vekstpotensial. Derfor ønsker Fremskrittspartiet et langt høyere nivå på bevilgninger til markedsføring av Norge som turistmål for å bøte på dette. Vi har prioritert økte bevilgninger på dette området i mange år fordi vi mener det er en av de aller viktigste brikkene som må på plass for å lykkes. Ved statsbudsjettet for inneværende år foreslo vi en økning på 20 mill. kr til internasjonal markedsføring av Norge som turistmål. Videre ble dette området tilgodesett i vårt utenlandsbudsjett med 200 mill. kr til turistreklame i utlandet for budsjetterterminen 2001.

Selnes-utvalgets rapport gir nøyaktig det samme råd: En styrket internasjonal profilering og markedsføring vil bidra til å bedre lønnsomheten i bransjen bl.a. gjennom høyere betalingsvillighet og bedre kanalisering av trafikk til mindre attraktive årstider. Fremskrittspartiet tror den internasjonale markedsføringen i fremtiden i større grad vil påvirke turistene direkte gjennom merkebygging og informasjon og i mindre grad påvirke turistene gjennom mellomleddene. Den internasjonale markedsføringen har ikke vært tilstrekkelig målrettet mot bygging av merkevare. Profileringsfremstøt og tyngre merkevarebygging har ikke vært gjort tilstrekkelig.

Internasjonal markedsføring av reisemål krever imidlertid en intensiv og langsiktig relasjonsbygging både mot reiselivsbransje og forbruker. Det er og vil være en tøff kamp om markedsandelene i en av verdens største næringer, og manglende satsing vil bety at Norge sakker akterut i en stadig tiltagende internasjonal konkurranse.

Det har heller ikke vært lett for bransjen med de mer eller mindre tilfeldige kutt i bevilgningene den har opplevd, og begrunnelsen for det. Bransjens investeringslyst kan også begrenses fordi myndighetenes mangel på stabilitet og forutsigbarhet skaper stor usikkerhet. Det skjer mens en del andre land i stadig større grad ser på markedsføring som en langsiktig prosess. Når man f.eks. i Danmark gir trygghet gjennom treårige budsjetter, går Norge den motsatte veien. Aggressiv og ressursrik innsats for høyt profilerte turistland gir positive resultater, mens norsk reiselivsinnsats drukner av mangel på ressurser. Dette er trist, og etter vår oppfatning er det også helt unødvendig.

Jeg vil gi honnør til Venstre, som har reist denne saken. Det er også gledelig at hele komiteen samles bak et forslag om at Regjeringen skal legge frem en femårig opptrappingsplan for satsing på merkevarebygging av Norge som reisemål senest sammen med forslag til statsbudsjett for neste år. Det vil være positive signaler til bransjen som kan gi optimisme i en vanskelig tid. Vi må heller ikke glemme at det allerede er investert betydelige beløp av næringen her hjemme. Det foreligger et stort og uutnyttet potensial som kan realiseres gjennom tyngre og mer målrettet markedsføring.

Leif Helge Kongshaug (V): Forslaget som vedtas her i dag om en femårig opptrappingsplan for merkevarebygging av Norge som reisemål, på bakgrunn av Venstres Dokument nr. 8-forslag, er et politisk gjennombrudd for en av Norges viktigste, men kanskje minst pååktede næringer.

Norsk næringspolitikk har tradisjonelt handlet om å ivareta interessene til de store aktørene, de med sterke organisasjoner og politiske krefter i ryggen. Dem er det ikke så fryktelig mange av i reiselivet, særlig ikke i distriktene. Reiselivet er en typisk småbedriftsnæring og derfor en næring som lett blir oversett innenfor en tradisjonell industripolitikk, selv om den sysselsetter over 150 000 mennesker i Norge.

Dette var bakgrunnen for at sentrumsregjeringen og tidligere næringsminister Lars Sponheim tok initiativ til en egen stortingsmelding om reiselivsnæringen. Reiselivsnæringen dokumenterte at økt lønnsomhet og større konkurransekraft er helt nødvendig for at reiselivsnæringen skal lykkes i årene framover. Bedrifter som ikke klarer å oppnå økt lønnsomhet, vil bukke under fordi de ikke klarer å tiltrekke seg arbeidskraft eller investeringer.

En hovedstrategi i denne meldingen for å øke lønnsomheten var å trappe opp satsingen på å profilere Norge som reisemål og merkevare i utlandet. Dette fikk tilslutning i Stortinget, men sittende regjeringer har ikke fulgt opp. Både i revidert budsjett for 2000 og i budsjettforslaget for 2001 foreslår Regjeringen å redusere bevilgningene til Norges-profilering. Sammen med forslag om å legge moms på reiselivet og innføre 1,5 pst. ekstra arbeidsgiveravgift ble dette skritt i helt gal retning. Heldigvis ble alle disse forslagene avvist av Stortinget. Men å hindre skadelige forslag er selvsagt ikke godt nok dersom reiselivsbedrifter som sliter med små lønnsomhetsmarginer og svikt i turiststrømmen, skal få tilbake framtidstroen.

Det er i lengden uholdbart at Stortinget ved hver korsvei må gripe inn for å hindre innføring av forverrede rammevilkår for norsk reiseliv, mens alle våre viktigste konkurrentland ruster opp sin markedsføringsinnsats. Derfor må norsk reiseliv sikres garantier om en langsiktig og forutsigbar satsing på Norge som turistmål, i tråd med strategien i reiselivsmeldingen. Flertallet, alle unntatt Arbeiderpartiet, sier i denne innstillingen at målet på kort sikt må være å nå et nivå på internasjonal markedsføring som minst er på høyde med en satsing som våre naboland gjennomfører.

Det er Venstre meget godt fornøyd med, og det er et helt nødvendig tiltak for å sikre fremtiden til store deler av den norske reiselivsnæringen. Jeg går ut fra at Regjeringen retter seg etter det enstemmige forslaget fra komiteen om at en femårig opptrappingsplan skal legges fram senest sammen med statsbudsjettet for 2002, og at statsråden vil bekrefte det i sitt innlegg.

Så litt til spørsmålet om turistskatt. Venstre ser det slik at dersom næringen selv er villig til å bidra med betydelig økte midler til felles merkevarebygging, f.eks. gjennom en turistskatt, må staten forplikte seg til å motsvare dette med minst like stor opptrapping av det offentlige bidraget. Jeg vil understreke at det for Venstre er

uaktuelt å påtvinge reiselivet en eventuell turistskatt. Dette initiativet må eventuelt komme fra næringen selv, og dersom det kommer, skal Venstre være klar til å følge det opp med betydelige statlige midler i et felles spleiselag.

Til slutt: Det er gledelig at en enstemmig komite står bak komiteens tilråding. Det burde gi forventninger og forutsigbarhet for norsk reiseliv og optimisme for næringsutøverne. I denne sene kveldstund er dette en stor seier for en næring med et stort potensial – norsk reiselivsnæring.

Statsråd Bjarne Håkon Hanssen: I den senere tid har det vært en engasjert diskusjon rundt Norges Turistråds strategiske satsing for å etablere Norges posisjon som «merkevare» i utvalgte segmenter i reiselivsmarkedet. Etter min mening er det av stor betydning at en så viktig profilering blir drøftet grundig innen reiselivsnæringen før det tas standpunkt til hvordan en eventuell femårig opptrappingsplan skal utformes. De kostnadsmessige sidene av den må også utredes grundig.

Jeg har tro på en fortsatt sterk satsing på merkevarebygging og at det vil kunne få stor betydning for reiselivsnæringen. Det handler om synliggjøring av Norge både nasjonalt og internasjonalt.

Det er en nær sammenheng mellom merkevarebygging og den reiselivsportalen som Turistrådet bygger opp. Merkevarebyggingen skal skape oppmerksomhet og interesse for Norge i prioriterte markeder, mens *visitnorway.com* skal gi produktinformasjon og gjøre bestillingsklare produkter tilgjengelig på en lettfattig og effektiv måte. Dette vil gi en mer direkte markedsføring mot forbruker. Som et ledd i dette har Turistrådet etablert et nært samarbeid med reiselivsnæringen i alle deler av landet, samtidig som det er etablert et eget merkevareforum med deltagelse fra 20 sentrale reiselivsorganisasjoner og bedrifter. Disse dekker geografisk viktige reiselivsregioner.

Merkevarebygging er først og fremst et ansvar for næringen. Reiselivsnæringen har som andre næringer et selvstendig ansvar for markedsføring av egne produkter. Den enkelte reiselivsbedrift må være seg sitt ansvar bevisst, og bidra med gode produkter tilpasset turistenes stadig økende behov for opplevelser, service og tilgjengelighet. Næringen må også bidra med økonomiske midler til den felles internasjonale markedsføringen av Norge.

Selnes-utvalget antydet i sin rapport hva en plan for merkevarebygging vil kunne koste. Det heter der at det samlede statlige tilskuddet til den internasjonale markedsføringen burde økes til 300 mill. kr i løpet av tre år, og deretter holdes forutsigbar på dette nivået for en periode på tre–fem år. Det sier seg selv at en så omfattende plan vil måtte kreve et grundig forarbeid både i Turistrådet og i næringen før det eventuelt kan fattes noe vedtak om gjennomføring. Av bevilgningen til Turistrådet for inneværende år er det satt av 16,5 mill. kr i direkte støtte til merkevarebygging. Til andre aktiviteter er det satt av 70 mill. kr. Det er altså allerede en betydelig aktivitet fra myndighetenes side på dette området.

Regjeringen vil med basis i det Stortinget i dag vedtar, be Turistrådet starte opp en dialog med næringen med

sikte på at de foreliggende planene kan bli ytterligere konkretisert hva angår profilering, næringsmedvirkning og finansiering. Denne prosessen vil måtte gå utover i 2001. Målet må være at arbeidet kan avsluttes slik at en kan komme tilbake til Stortinget i forbindelse med statsbudsjettet for 2002. Det er imidlertid av stor betydning at en gir seg så god tid at en får med seg hovedtyngden av næringen i en eventuell satsing, slik at den får den nødvendige forankringen.

Komiteen har også berørt spørsmålet om innføring av «turistskatt». For å utrede alternative modeller for en mulig «turistskatt» har Nærings- og handelsdepartementet, Reiselivsbedriftenes Landsforening og Landsdelsutvalget for Nord-Norge og Nord-Trøndelag samarbeidet om et mandat for en utredning som nå er sendt ut til relevante utredningsmiljøer. Hensikten er å finne fram til modeller som gir slagkraftig finansiering av fellesgoder. Stortinget fremhevet ved behandlingen av stortingsmeldingen at en finansieringsordning må omfatte noe mer enn kun finansiering av felles markedsføring, og at initiativet for en slik finansiering må komme fra næringen selv. En slik ordning kan dekke finansiering til reiselivets infrastruktur i sin helhet, som bl.a. kan innebære felles markedsføring både internt i Norge og mot utlandet, turistinformasjon, merking av severdigheter, veier, turiststeder og andre fellesgoder.

Konklusjonen fra den planlagte utredningen vil foreligge i løpet av 2001, og vil deretter være gjenstand for drøftinger og vurderinger både i Regjeringen og i reiselivsnæringens bransjeorganisasjoner før endelig beslutning fattes.

Terje Knudsen (uavh): Stortingets næringskomite forutsatte i Budsjett-innst. S. nr. 8 for 2000–2001 at reiselivsmeldingens strategi for økt satsing på Norgesprofilering skulle følges opp i de kommende budsjettår. Det var sagt at nasjonal samordning og langsiktig satsing på Norge som turistmål var helt nødvendige tiltak for å sikre fremtiden for denne næringen. Derfor kom Dokument nr. 8-forslaget fra Venstres representanter om en femårig opptrappingsplan på et veldig riktig tidspunkt. Det må sies at det var fortjenstfullt av disse representantene at de tok opp denne saken som har fått så bred støtte.

Det har vært all grunn til å være bekymret over den utviklingen vi har sett tendenser til innen norsk reiseliv i den senere tid.

Når reiselivsnæringen opplever en langt lavere vekst enn utviklingen i land det er naturlig å sammenligne oss med, da blir det nødvendig med en strammere oppfølging av reiselivsmeldingen.

I tillegg til det høye norske kostnads- og avgiftsnivået skyldes den lave veksten i næringen manglende internasjonal markedsføring. Det er derfor viktig at merkebygging av Norge som reisemål følges opp av Regjeringen, slik at behovet for økt profilering og merkebygging av norske reiselivsprodukter blir fulgt opp, slik også statsråden bekreftet i sitt innlegg.

Jeg tror heller ikke at en eventuell innføring av en ny «turistskatt» vil være et egnet bidrag til å løse de utford-

ringer man står overfor i reiselivsnæringen. Jeg tror i likhet med Høyre og Fremskrittspartiet at den offentlige innsatsen må konsentreres om det man omtaler som «reiselivets infrastruktur», med tiltak som felles markedsføring, informasjon, merking av turiststeder og en del fellestiltak som kan tjene næringen og føre til bedre rammevilkår. Det var også dette poenget statsråden var innom.

Presidenten: De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Rita Tveiten (A): No er det ikkje sikkert at eg skal bruka tre minutt.

Det er kanskje på grunn av at det er så seint på kvelden at minnet er litt svakt. Det var nemleg slik at i samband med budsjettbehandlinga for 1999 var det Arbeidarpartiet sin næringsfraksjon ved Kjell Opseth som sette fram forslag om at det skulle lagast ei eiga reiselivsmelding, og det slutta seinare alle partia i komiteen seg til. Eg vil òg minna om at reiselivsmeldinga vart behandla i juni i fjor. Det er derfor ikkje grunn til å avskrive Regjeringa sin vilje til å følgja opp vedtaket i meldinga. Som sagt er det kort tid sidan meldinga vart behandla og vedtaka låg føre. Men eg synest det er positivt at Stortinget er utålmodig på vegner av reiselivsnæringa. Det har reiselivsnæringa grunn til å sjå lyst på. Så med dei orda vil eg berre håpa at klårleiken i saka er noko betre.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 17. (Votering, se side 3834)

K i r s t i K o l l e G r ø n d a h l overtok her presidentplassen.

Etter at det var ringt til votering i 5 minutter, uttalte

presidenten: Da er vi klare for votering. Dette er en votering som krever atskillig konsentrasjon, men vi får håpe at vi med felles innsats får fram de riktige resultater.

Votering i sak. nr. 1

Presidenten: Under debatten er det satt fram i alt 54 forslag. Det er:

- forslag nr. 1, fra Lars Rise på vegne av Kristelig Folkeparti, Fremskrittspartiet og Senterpartiet
- forslagene nr. 2–11 og nr. 51, fra Grethe Fossli på vegne av Arbeiderpartiet
- forslag nr. 12, fra Lars Rise på vegne av Kristelig Folkeparti, Høyre og Senterpartiet
- forslagene nr. 13–16, fra Hans J. Røsjorde på vegne av Høyre og Fremskrittspartiet
- forslagene nr. 17–29, fra Lars Rise på vegne av Kristelig Folkeparti og Senterpartiet
- forslagene nr. 30, 31 og 52, fra Ingvald Godal på vegne av Høyre
- forslagene nr. 32–37, fra Hans J. Røsjorde på vegne av Fremskrittspartiet
- forslagene nr. 38–40, fra Vidar Kleppe på vegne av Terje Knudsen, Jørn L. Stang og seg selv

- forslag nr. 41, fra Inger Stolt-Nielsen på vegne av Steinar Bastesen og seg selv
- forslagene nr. 42–46, fra Hallgeir H. Langeland på vegne av Sosialistisk Venstreparti
- forslagene nr. 47–49, fra Jørn L. Stang på vegne av Vidar Kleppe, Terje Knudsen og seg selv
- forslag nr. 50, fra Tore Nordseth på vegne av Arbeiderpartiet
- forslag nr. 53, fra Lars Rise på vegne av Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Venstre
- forslag nr. 54, fra Hans J. Røsjorde på vegne av komiteen.

Forslagene nr. 1–37 er inntatt på sidene 62 – 64 i innstillingen, mens de øvrige er omdelt i salen.

Presidenten gjør oppmerksom på at forslag nr. 32, fra Fremskrittspartiet, foreligger i beriktiget utgave omdelt i salen.

Det votes først over forslag nr. 38, fra representantene Vidar Kleppe, Terje Knudsen og Jørn L. Stang. Forslaget lyder:

«Militær aktivitet opprettholdes på Evjemoen med grunnleggende rekruttutdanning i HMKG og opprettelse av jegerutdanning også i Sør-Norge.»

Her har sentrumpartiene varslet at de vil stemme for.

V o t e r i n g :

Forslaget fra representantene Vidar Kleppe, Terje Knudsen og Jørn L. Stang ble med 117 mot 46 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 00.46.02)

Presidenten: Det votes over forslagene nr. 39, 40, 48 og 49, fra representantene Vidar Kleppe, Terje Knudsen og Jørn L. Stang.

Forslag nr. 39 lyder:

«Marvika opprettholdes som orlogsstasjon.»

Forslag nr. 40 lyder:

«En felles vernepliktsforvaltning for Forsvaret etableres i Kristiansand. Vernepliktsverkets sentrale stab i Oslo og de 6 regionale avdelinger i Oslo, Hamar, Kristiansand, Bergen, Trondheim, og Harstad legges ned.»

Forslag nr. 48 lyder:

«– Forsvarets forvaltningsskole (FFS) etableres i sin helhet på Fredriksten festning i Halden.

– Forsvarets forvaltningsskole (FFS) skal være Forsvarets kompetansesenter i forvaltning og ledelse.

– Forsvarets forvaltningsskole (FFS) i Halden skal ha det faglige ansvaret/overordnet koordinering, samt forvaltningsutdannelsen på alle nivå i Forsvaret.

– Forvaltningsutdanning på høyeste nivå (FSTS II-nivå) skal gjennomføres i Halden, men kan være organisatorisk plassert under Forsvarets Skolesenter Akershus Festning (FSAF).»

Forslag nr. 49 lyder:

«Rygge flyplass videreføres som flystasjon med stasjonering av EK kalibreringsfly og taktiske helikopter, samt kunne betjene kampfly.

(Presidenten)

Rygge flystasjon skal ha et eget skole- og kompetansesenter.»

V o t e r i n g :

Forslagene fra representantene Vidar Kleppe, Terje Knudsen og Jørn L. Stang ble mot 4 stemmer ikke bifalt.

Presidenten: Det voteres over forslagene nr. 42, 43 og 45, fra Sosialistisk Venstreparti.

Forslag nr. 42 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen om å utrede en differensiert nedkorting av tjenestetiden for verneplikten.»

Forslag nr. 43 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen om å fremme forslag om en egen sivil-militær avdeling som kan stå for opprydning etter miljøforurensning i krigs-, krise- og fredstid.»

Forslag nr. 45 lyder:

«Østerdalen Garnison skal bestå av Rena leir og Haslemoen. Terningmoen legges ned.»

V o t e r i n g :

Forslagene fra Sosialistisk Venstreparti ble mot 9 stemmer ikke bifalt.

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 44, fra Sosialistisk Venstreparti.

Forslaget lyder:

«Stortinget ber Regjeringen om å legge til grunn at norske styrker kun kan delta i internasjonale militære operasjoner som har et FN-mandat.»

Her har Kristelig Folkeparti og Senterpartiet varslet at de vil stemme for.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Sosialistisk Venstreparti ble med 109 mot 51 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 00.47.26)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 46, fra Sosialistisk Venstreparti.

Forslaget lyder:

«Stortinget ber Regjeringen komme med forslag som ytterligere kan begrense muligheten til å kunne sabotere de kommunikasjons- og styringssystemene som har betydning for vår forsvarsevne.»

Her har Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Venstre varslet at de vil stemme for.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Sosialistisk Venstreparti ble med 108 mot 55 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 00.47.50)

Presidenten: Det voteres så over forslagene nr. 32, 33 og 34, fra Fremskrittspartiet.

Forslag nr. 32 lyder i beriktiget form:

- «1. Forsvarets felles MP-utdanning etableres i Stavern
2. Forsvarets felles vernepliktsforvaltning etableres i Harstad»

Forslag nr. 33 lyder:

- «1. Forsvarets felles forvaltningsskole etableres i Stavern.
2. Fremtidig forvaltningsutdanning på stabsskole II-nivå vil være en integrert del av FSTS innenfor FSAF.
3. Forsvarets informasjonssystem/personell-kompetansesenter (FIS/P-KS) videreføres i Stavern.»

Forslag nr. 34 lyder:

«Ingeniørvåpenets virksomhet på Hvalsmoen videreføres.»

V o t e r i n g :

Forslagene fra Fremskrittspartiet ble med 142 mot 21 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 00.48.16)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 30, fra Høyre. Forslaget lyder:

«Heimevernets skole og kompetansesenter etableres på Heistadmoen. Utskrevet befalskurs for HV fortsetter på Kongsvinger. I den grad behovet krever det, benyttes også Evjemoen, Værnes og Dombås. Torpo legges ned.»

V o t e r i n g :

Forslaget fra Høyre ble med 136 mot 26 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 00.48.39)

Presidenten: Det skal nå voteres over forslagene nr. 17, 19, 26 og 29, fra Kristelig Folkeparti og Senterpartiet.

Forslag nr. 17 lyder:

- «1. 334-skvadronen gjenopprettes ved Haakonvern/Flesland som skvadron for helikoptrene til fregattene.
2. 337-skvadronen forblir ved Bardufoss flystasjon i forbindelse med innføring av enhetshelikoptre.»

Forslag nr. 19 lyder:

«Kystjegerutdanning i Sør-Norge etableres på Karljohansvern.»

Forslag nr. 26 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen legge opp til at om lag 4 200 vernepliktige gjennomfører førstegangstjenesten i Heimevernet hvert år.»

Forslag nr. 29 lyder:

«HVUB-utdanning videreføres også på Kvenvikmoen.»

V o t e r i n g :

Forslagene fra Kristelig Folkeparti og Senterpartiet ble med 118 mot 45 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 00.49.15)

Presidenten: Det voteres så over forslagene nr. 18, 22, 23 og 27, fra Kristelig Folkeparti og Senterpartiet.

Forslag nr. 18 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen dimensjonere Forsvarets logistikkorganisasjon (FLO) slik at det kan spares inn om lag 200 mill. kroner årlig i forhold til Regjeringens opplegg.»

Forslag nr. 22 lyder:

«All forvaltningsutdanning legges til Halden.»

Forslag nr. 23 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen sørge for at anleggsarbeidene i forbindelse med Regionfelt Østlandet utstår inntil støykonsesjonsspørsmål er endelig avgjort og et nytt komplett kostnadsoverslag er lagt fram.»

Forslag nr. 27 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen sørge for at det skjer en reduksjon i Forsvarets ledelsesstruktur utover Regjeringens opplegg tilsvarende minst 200 mill. kroner årlig.»

Her har Sosialistisk Venstreparti varslet at de vil stemme for.

V o t e r i n g :

Forslagene fra Kristelig Folkeparti og Senterpartiet ble med 110 mot 53 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 00.49.49)

Presidenten: Det voteres over forslagene nr. 13, 15 og 16, fra Høyre og Fremskrittspartiet.

Forslag nr. 13 lyder:

«Innsatsstyrken (FIST-H) utvides til brigade.»

Forslag nr. 15 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen utrede og fremme forslag om statusheving for vernepliktige der bl.a. studiepoeng, sluttvederlag og skattefritaksmodellen inngår som virkemidler.»

Forslag nr. 16 lyder:

- «1. Nye jagerfly til erstatning for dagens F-16-flåte anskaffes utenfor og som tillegg til den ordinære budsjetttramme for Forsvaret.
2. Nye transportfly til erstatning for dagens C-130-flåte anskaffes utenfor og som et tillegg til den ordinære budsjetttramme for Forsvaret.
3. Omfanget av gjenkjøp knyttet til anskaffelse av nye fly vurderes med grunnlag i presset på norsk økonomi på det gjeldende tidspunkt.
4. Deltakelse i internasjonale operasjoner finansieres som tillegg til de ordinære forsvarsbudsjetter.»

V o t e r i n g :

Forslagene fra Høyre og Fremskrittspartiet ble med 116 mot 47 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 00.50.16)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 12, fra Kristelig Folkeparti, Høyre og Senterpartiet. Forslaget lyder:

«Evjemoen opprettholdes med utdanning av soldater til Hans Majestet Kongens Garde.»

V o t e r i n g :

Forslaget fra Kristelig Folkeparti, Høyre og Senterpartiet ble med 94 mot 68 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 00.50.44)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 6, fra Arbeiderpartiet. Forslaget lyder:

«Ni artillerifort og seks undervannsanlegg (torpedo/mine) utfases.»

V o t e r i n g :

Forslaget fra Arbeiderpartiet ble med 98 mot 65 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 00.51.04)

Presidenten: De mindretallsforslag som nå gjenstår, vil bli tatt opp til votering i tilknytning til innstillingens forslag til vedtak.

Vi står nå foran det presidenten optimistisk vil kalle en middels komplisert votering.

Noen signaler om ønsket stemmegivning er oppfattet, og presidenten tror hun har oppfattet de fleste. Hun vil i hvert fall legge inn det hun har oppfattet, men det er ingen grunn til å stole blindt på de rådene presidenten gir. Det er naturligvis hver enkeltens ansvar.

Men presidenten regner med at eventuelle ønskede avvik fra presidentens opplegg blir meldt underveis. Presidenten vil likevel oppfordre til at man viser tilbakeholdenhet med ønsker som vil komplisere voteringen ytterligere. Den er komplisert nok som den er. Det betyr at man kanskje kan akseptere subsidiær støtte til innstillingen der ens eget primære forslag har falt – dette bare som en vennlig oppfordring.

Komiteen hadde innstillet:

I

Stortinget slutter seg til Forsvarets framtidige styrkestruktur som beskrevet i St.prp. nr. 45 (2000-2001) kap. 5.3.5, med følgende endringer/tillegg:

1. Det opprettholdes en mobiliseringsbrigade i Trøndelag (BRIG 12).
 2. Jegerforband på minimum bataljonsnivå.
 3. 14 Hauk-klasse MTB-er beholdes.
 4. Skjold-klasse MTB-er innføres med 6 fartøyer.
 5. 9 kystfort legges i «møllpose».
 6. 6 undervannsanlegg beholdes i «møllpose».
 7. KNM Tyr beholdes.
 8. Anskaffelse av nye kampfly forberedes.
 9. Anskaffelse av transportfly forberedes.
 10. Nasjonal kommando- og kontrollorganisasjon (3. linje nivå) baseres på eksisterende organisasjon med 18 HV-distrikter og med territorielt ansvar.
 11. Heimevernets struktur skal omfatte 83 000 soldater.
- Forsvarsdepartementet gis fullmakt til å iverksette endringene.

Presidenten: Til dette romertallet foreligger det et alternativt forslag, og det er forslag nr. 2, fra Arbeiderpartiet. Presidenten vil dele opp innstillingen, men hun vil starte med forslag nr. 2, fra Arbeiderpartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget slutter seg til Forsvarets fremtidige styrkestruktur som beskrevet i St.prp. nr. 45 (2000-2001) kap. 5.3.5 med følgende endringer/tillegg:

- Et mindre antall Hauk-klasse MTB beholdes inntil 6 fartøyer Skjold-klasse er ferdig innfaset.
- KNM Tyr beholdes.
- Anskaffelse av nye kampfly forberedes.
- Anskaffelse av transportfly forberedes.
- Nasjonal kommando- og kontrollorganisasjon (3. linje nivå) baseres på eksisterende organisasjon med 18-distrikter med territorielt ansvar.
- Heimevernets struktur skal omfatte 83 000 soldater. Forsvarsdepartementet gis fullmakt til å iverksette endringene.»

V o t e r i n g :

Forslaget fra Arbeiderpartiet ble med 98 mot 65 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 00.52.42)

Presidenten: Det votes over innstillingens I, og presidenten vil nå gå punktvis fram. Vi starter med punktene 1, 2, 3, 5 og 6. Her har Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling til punktene 1, 2, 3, 5 og 6 bifaltes med 88 mot 73 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 00.53.27.)

Presidenten: Vi går videre til punktene 4, 8 og 9. Her har Arbeiderpartiet varslet at de vil stemme for, mens Sosialistisk Venstreparti har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling til punktene 4, 8 og 9 bifaltes mot 9 stemmer.

Presidenten: Det votes så over punktene 7, 10 og 11.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling til punktene 7, 10 og 11 bifaltes enstemmig.

Videre var innstillet:

II

Forsvarets overkommando legges ned tidligst mulig i omleggingsperioden, og senest innen 31. desember 2004.

Stortinget ber Regjeringen om å komme tilbake med forslag av generalinspektørens plass i den nye strukturen.

Presidenten: Her foreligger det et alternativt forslag, og det er forslag nr. 3, fra Arbeiderpartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget foreslår å nedlegge Forsvarets overkommando, og å opprette Forsvarsstaben og samle den strategiske ledelsen av Forsvaret som integrert ledelse slik Regjeringen foreslår i St.prp. nr. 45 (2000-2001).»

V o t e r i n g :

Forslaget fra Arbeiderpartiet ble med 91 mot 71 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 00.54.53)

Presidenten: Det votes nå over innstillingens II. Arbeiderpartiet har varslet at de vil stemme subsidiært for II.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Videre var innstillet:

III

1. Forsvarsstaben opprettes og samlokaliseres med Forsvarsdepartementet tidligst mulig i omleggingsperioden, og senest innen 31. desember 2004.
2. Stortinget ber Regjeringen sørge for at personellreduksjonene i det som i dag er FD og FO skal føre til en merinnsparing på årlige driftsutgifter på 75 mill. kroner relatert til St.prp. nr. 45 (2000-2001).

Presidenten: Også her har Arbeiderpartiet varslet at de vil stemme subsidiært for innstillingen.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Videre var innstillet:

Dagens forsvarskommandoer (FKN, FKS), de tre sjøforsvarsdistriktene (SDN, SDV og SDS) og fire distriktskommandoene (DKN, DKT, DKSv og DKØ) i Hæren legges ned. Det opprettes:

1. Fellesoperativt hovedkvarter (FOHK), Jåttå i Stavanger,
2. Landsdelskommando Nord (LDKN), Reitan, og
3. Landsdelskommando Sør (LDKS), Trondheim.

Presidenten: Til punkt 1 under dette romertall foreligger det et alternativt forslag, og det er forslag nr. 1, fra Kristelig Folkeparti, Fremskrittspartiet og Senterpartiet. Forslaget lyder:

«Fellesoperativt hovedkvarter (FOHK) legges til Reitan ved Bodø.»

Det votes mellom innstillingens punkt 1 og dette forslaget.

V o t e r i n g :

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling til IV punkt 1 og forslaget fra Kristelig Folkeparti, Fremskrittspartiet og Senterpartiet bifaltes innstillingen med 94 mot 69 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 00.56.25)

Presidenten: Så skal vi ta stilling til forslag nr. 36, fra Fremskrittspartiet. Presidenten antar at dette forslaget trekkes når innstillingens punkt 1 er vedtatt.

Hans J. Røsjorde (Frp) (fra salen): Forslaget trekkes, president!

Presidenten: Det votes så over komiteens innstilling til IV, punktene 2 og 3.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Videre var innstillet:

V

Hærens 14 territorielle regimenter legges ned.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Videre var innstillet:

VI

Hærens del av Forsvarets innsatsstyrke etableres med:

1. en delvis vervet hurtig reaksjonsstyrke på inntil 700 personell
2. en reaksjons- og oppfølgingsstyrke på inntil 1100 personell
3. en forsterkningsstyrke på inntil 400 personell.

Standkvarter for Hærens del av Forsvarets innsatsstyrke vil være Østerdal garnison.

Presidenten: Her foreligger det et alternativt forslag, og det er forslag nr. 20, fra Kristelig Folkeparti og Senterpartiet. Forslaget lyder:

«Hærens del av Forsvarets innsatsstyrke etableres med:

- en hurtig reaksjonsstyrke på inntil 700 personell sammensatt av en kjerne av vervet personell og et større antall vernepliktige med erfaring fra internasjonale operasjoner på kontrakt
- en reaksjons- og oppfølgingsstyrke på inntil 1 100 personell
- en forsterkningsstyrke på inntil 400 personell.»

V o t e r i n g :

Forslaget fra Kristelig Folkeparti og Senterpartiet ble med 121 mot 42 stemmer ikke bifalt.
(Voteringsutskrift kl. 00.58.02)

Presidenten: Det votes så over innstillingens VI.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes med 114 mot 49 stemmer.
(Voteringsutskrift kl. 00.58.43)

Videre var innstillet:

VII

Det opprettes to utdannings- og kompetansesentra:

1. Utdannings- og kompetansesenter for Hærens kampfotter, betegnet KAMPUKS, lokalisert til Østerdal garnison med et kampinspektorat.
2. Utdannings- og kompetansesenter for Hærens trenvåpen, betegnet logistikk UKS (LOGUKS), på Sessvollmoen med et treninspektorat.
De våpenviseregimenter med de våpenviserinspektorer og de våpenviserutdannings- og kompetansesentra legges ned. Dette omfatter Søndenfjeldske Dragonregiment, Artilleriregimentet, Ingeniørregimentet, Sambandsregimentet, Trenregimentet, Våpenteknisk regiment, samt utdannings- og kompetansesentra for Hærens Intendantur, Hærens våpentekniske korps og Hærens transportkorps.
3. Infanteriets befalsskoler i Trondheim og Harstad, og leirene Hvalsmoen, Eggemoen, Helgelandsmoen, Evjemoen og garnisonen i Fredrikstad legges ned.

Presidenten: Her foreligger det et alternativt forslag til innstillingens punkt 3, og det er forslag nr. 4, fra Arbeiderpartiet.

Det votes først over innstillingens punkt 1.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling til VII punkt 1 bifaltes enstemmig.

Presidenten: Vi tar så for oss innstillingens punkt 2. Her har Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Venstre varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling til VII punkt 2 bifaltes med 117 mot 43 stemmer.
(Voteringsutskrift kl. 00.59.26)

Presidenten: Det votes så over forslag nr. 4, fra Arbeiderpartiet. Forslaget lyder:

«Infanteriets befalsskole i Trondheim og Harstad, og leirene Haslemoen, Hvalsmoen, Eggemoen, Helgelandsmoen, Evjemoen og garnisonen i Fredrikstad legges ned.»

V o t e r i n g :

Forslaget fra Arbeiderpartiet ble med 99 mot 63 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 00.59.50)

Presidenten: Det voteses så over innstillingens punkt 3. Her har Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Venstre varslet at de vil stemme imot, mens Fremskrittspartiet har varslet subsidiær støtte.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling til VII punkt 3 bifaltes med 119 mot 44 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 01.00.29)

Videre var innstillet:

VIII

Utdanningsavdelingen ved Agder Regiment nedlegges.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Videre var innstillet:

IX

En fregatt, to landgangsfartøyer, fire undervannsbåter, en minelegger, ett depotfartøy (KNM Horten) utfases. En minesveiper tas ut av styrkestrukturen.

Presidenten: Her foreligger det et alternativt forslag, forslag nr. 5, fra Arbeiderpartiet. Forslaget lyder:

«En fregatt, fem landgangsfartøyer, fire undervannsbåter, en minelegger, 6 Hauk klasse MTB-er og ett depotfartøy (KNM Horten) utfases. En minesveiper tas ut av styrkestrukturen.»

V o t e r i n g :

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslaget fra Arbeiderpartiet bifaltes innstillingen med 98 mot 65 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 01.01.09)

Videre var innstillet:

X

1. Orlogsstasjonene Olavsværn, Hysnes, Ulsnes, Marvika og Karljohansvern nedlegges.

2. Olavsværn videreføres som base under Ramsund orlogstasjon.

Presidenten: Her foreligger det et alternativt forslag, forslag nr. 7, fra Arbeiderpartiet. Forslaget lyder:

«Orlogsstasjonene Olavsværn, Hysnes, Ulsnes, Marvika og Karljohansvern nedlegges.»

V o t e r i n g :

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslaget fra Arbeiderpartiet bifaltes innstillingen med 91 mot 72 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 01.01.46)

Videre var innstillet:

XI

Kysteskadren opprettes på Haakonsværn. Kystartilleriinspektoratet og Marineinspektoratet nedlegges.

XII

Befalsskolen for Sjøforsvaret opprettes på Karljohansvern. Befalsskolen for Marinen og Befalsskolen for Kystartilleriet nedlegges.

XIII

Kystjegerkommandoen opprettes ved Harstad. Bolærne øvingsfort, Herdla øvingsfort, Hysnes øvingsavdeling, Nes øvingsfort og Trondenes øvingsavdeling nedlegges.

XIV

L-70 våpensystemet utfases.

Steinar Bastesen (TF) (fra salen): Jeg skal stemme mot XIII.

V o t e r i n g :

1. Komiteens innstilling til XI, XII og XIV bifaltes enstemmig.
2. Komiteens innstilling til XIII bifaltes mot 1 stemme.

Videre var innstillet:

XV

1. Luftforsvarets flystasjoner organiseres i tre kategorier; hovedflystasjoner, flystasjoner og mobiliseringsflystasjoner. Stasjonene omorganiseres og endrer status:
2. Bodø og Ørland nedlegges som hovedbaser og videreføres som hovedflystasjoner.
3. Rygge nedlegges som hovedflystasjon.
4. Stortinget ber Regjeringen utrede og fremme overfor Stortinget forslag om fremtidig virksomhet på Rygge, Gardermoen og Kjeller, for behandling i høstsesjonen 2001.
5. Bardufoss nedlegges som hovedbase og organiseres som flystasjon.

6. Gardermoen og Andøya nedlegges som deployeringsbaser og videreføres som flystasjoner.
7. Sola kadreflystasjon nedlegges som deployeringsbase og organiseres som flystasjon.
8. Evenes, Langnes, Værnes, Flesland og Torp nedlegges som deployeringsbaser og videreføres som mobiliseringsflystasjoner.
9. Banak nedlegges som flystasjon og legges under Bodø hovedflystasjon som egen stasjonsgruppe.

Presidenten: Til punkt 4 under dette romertall foreligger det et alternativt forslag, forslag nr. 35, fra Fremskrittspartiet. Forslaget lyder:

«720-skvadron og FEKS/717-skvadron videreføres på Rygge flystasjon.»

Videre har Kristelig Folkeparti og Venstre varslet at de vil stemme imot punkt 7.

V o t e r i n g :

1. Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling til XV punkt 4 og forslaget fra Fremskrittspartiet bifaltes innstillingen med 137 mot 25 stemmer. (Voteringsutskrift kl. 01.03.10)
2. Komiteens innstilling til XV punkt 7 bifaltes med 121 mot 42 stemmer. (Voteringsutskrift kl. 01.03.36)
3. Komiteens innstilling til de øvrige punkter under XV bifaltes enstemmig.

Videre var innstillet:

XVI

Luftforsvarets skvadroner organiseres og lokaliseres slik:

1. En kampflyskvadronstruktur bestående av 338 skvadron lokalisert ved Ørland hovedflystasjon, og 331-skvadron og 332-skvadron lokalisert ved Bodø hovedflystasjon.
2. 334-skvadron gjenopprettes ved Sola flystasjon som skvadron for helikoptre til fregattene.
3. 337-skvadron overføres til Sola flystasjon i forbindelse med innføring av enhetshelikopter.

Presidenten: Her foreligger det et alternativt forslag til punktene 2 og 3, forslag nr. 28, fra Kristelig Folkeparti og Senterpartiet. Forslaget lyder:

«330-, 334- og 337- skvadronen legges ikke til Sola. Kystvaktens helikoptre forblir på Bardufoss og fregatt-helikoptrenes base legges til Flesland/Haakonvern.»

V o t e r i n g :

1. Komiteens innstilling til XVI punkt 1 bifaltes enstemmig.
2. Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling til XVI punktene 2 og 3 og forslaget fra Kristelig Folkeparti og Senterpartiet bifaltes innstillingen med 120 mot 43 stemmer. (Voteringsutskrift kl. 01.04.32)

Videre var innstillet:

XVII

Luftforsvarets stasjoner Gråkallen og Kongsvinger legges ned, og virksomheten konsentreres til Luftforsvarets stasjon Mågerø.

Presidenten: Her foreligger det et alternativt forslag, forslag nr. 25, fra Kristelig Folkeparti og Senterpartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber Regjeringen sørge for at spørsmålet om lokalisering av ARS i Sør-Norge utredes nærmere. En representant for hver av de tre aktuelle lokaliseringsstedene Kongsvinger, Mågerø og Gråkallen bør delta i utredningsgruppen.»

V o t e r i n g :

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslaget fra Kristelig Folkeparti og Senterpartiet bifaltes innstillingen med 118 mot 41 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 01.05.08)

Videre var innstillet:

XVIII

Rekruttutdanning i Luftforsvaret legges til KNM Harald Haarfagre.

XIX

Luftoperativt inspektorat, luftkommando- og kontrollinspektorat og bakkebasert støtteinspektorat opprettes på Rygge. Lufttjenesteinspektoratet, Luftverninspektoratet, Evalueringsinspektoratet, Baseforsvarsinspektoratet, Flytrygingsinspektoratet og Luftkontrollinspektoratet nedlegges.

XX

Luftforsvarets befalsskole i Stavern og Luftforsvarets tekniske befalsskole på Kjevik nedlegges. Luftforsvarets befalsskole ved Luftforsvarets skole- og kompetansesenter Kjevik opprettes.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Videre var innstillet:

XXI

Luftforsvarets skolesenter Stavern nedlegges.

Presidenten: Her har Fremskrittspartiet varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes med 141 mot 21 stemmer. (Voteringsutskrift kl. 01.05.41)

Videre var innstillet:

XXII

1. Heimevernets førstegangsutdanning gjennomføres på Værnes og Heistadmoen.
2. Heimevernets skolevirksomhet på Torpo legges ned.
3. Heimevernets skole- og kursvirksomhet videreføres på Dombås.
4. HV-07 lokaliseres til Kristiansandområdet.

Presidenten: Her foreligger det en korleksjon ved at Garnisonen i Porsanger skal inn under punkt 1.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling – med den foretatte rettelse – bifaltes enstemmig.

Videre var innstillet:

XXIII

1. Et militærmedisinsk utdannings- og kompetansesenter (MUKS) etableres.
2. Sanitetsregimentet, Lahaugmoen, og Luftforsvarets sanitetsskole, Stavern, nedlegges.
3. MUKS vurderes lokalisert innenfor alternativene Østerdalen Garnison, Sessvollmoen og Lahaugmoen.

Presidenten: Her har Arbeiderpartiet et alternativt forslag, forslag nr. 8. Forslaget lyder:

«Et militærmedisinsk utdannings- og kompetansesenter (MUKS) etableres på Sessvollmoen. Sanitetsregimentet, Lahaugmoen og Luftforsvarets sanitetsskole, Stavern, nedlegges.»

V o t e r i n g :

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslaget fra Arbeiderpartiet bifaltes innstillingen med 90 mot 73 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 01.06.44)

Videre var innstillet:

XIV

Forsvarets militærpolitiskole opprettes på Sessvollmoen. Militærpolitiskolen i Stavern, militærpolitiskolen på Haakonsværn og militærpolitiseksjonen på Sessvollmoen nedlegges.

Presidenten: Det som står som XIV, er feil. Det skal være XXIV.

Her har Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Venstre varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling – med den foretatte rettelse – bifaltes med 119 mot 43 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 01.07.20)

Videre var innstillet:

XXV

1. Luftvernets utdannings- og kompetansesenter etableres på Rygge.
2. Luftvernuttanningen ved Ørland og Bodø videreføres med en NASAMS-gruppe på Ørland og en NASAMS-gruppe i Bodø.
3. NALLADS-batteri for utdanning av det landbaserte luftvernet i Sjøforsvaret og ett NALLADS-batteri for utdanning til Hæren etableres på Bardufoss
4. Luftvernuttanningen ved Østfold regiment i Fredrikstad nedlegges.

Presidenten: Her har Arbeiderpartiet et alternativt forslag, forslag nr. 9. Forslaget lyder:

«Luftvernets utdannings- og kompetansesenter etableres på Rygge. Luftvernuttanningen ved Ørland og Bodø videreføres som en NASAMS-gruppe på Ørland og en NASAMS-gruppe i Bodø. Det etableres ett NALLADS-batteri i Bodø for utdanning av det landbaserte luftvernet i Sjøforsvaret og ett NALLADS-batteri i Rusta leir for utdanning til Hæren. Luftvernuttanningen ved Bardufoss hovedflystasjon og ved Østfold regiment i Fredrikstad nedlegges.»

V o t e r i n g :

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslaget fra Arbeiderpartiet bifaltes innstillingen med 88 mot 73 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 01.07.49)

Videre var innstillet:

XXVI

Et felles kompetansesenter for vognførerutdanning etableres på Sessvollmoen.

Presidenten: Her har Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Venstre varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes med 121 mot 42 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 01.08.18)

Videre var innstillet:

XXVII

Forsvarets forvaltningsskole etableres, samlokaliseres og organiseres i Oslo ved Forsvarets skolesenter Akershus festning (FSAF). Framtidig forvaltningsutdanning på stabsskole II-nivå vil være en integrert del av Forsvarets stabsskole (FSTS) innenfor FSAF, mens Forsvarets forvaltningsskole/Halden opprettes for gjennomføring av den øvrige forvaltningsutdanningen.

Forvaltningsskolene i Hæren (Halden), Sjøforsvaret (Bergen) og Luftforsvaret (Stavern) sammen med Forsvarets overkommando/økonomiutviklingsavdelingen i Oslo, Kompetansesenter forvaltning (KFV) og Forsvarets informasjonssystem/Personell-kompetansesenter (FIS/P-KS) i Stavern legges ned.

Presidenten: Her har Kristelig Folkeparti, Fremskrittspartiet, Senterpartiet og Venstre varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes med 97 mot 66 stemmer. (Voteringsutskrift kl. 01.08.46)

Videre var innstillet:

XXVIII

Forsyningssenter Sør- og Vestlandet inklusiv Evje tekniske verksted og filial Voss, Forsyningslager Trøndelag (EBA-avdelingen og MEB-avdelingen videreføres), Heistadmoen tekniske verksted, Hvalsmoen tekniske verksted, Rakkestad tekniske verksted, Haslemoen tekniske verksted og Rinnleiret tekniske verksted nedlegges.

XXIX

Lønnsadministrasjonen samles og lokaliseres til Harstad etter at de planlagte omorganiserings- og effektiviseringsprosessene er gjennomført. Øvrige avdelinger for lønnsadministrasjon legges ned.

XXX

En felles vernepliktsforvaltning for Forsvaret etableres på Hamar. Vernepliktsverkets sentrale stab i Oslo og de seks regionale avdelingene i Oslo, Hamar, Kristiansand, Bergen, Trondheim og Harstad legges ned.

XXXI

Stortinget ber Regjeringen nedsette en egen arbeidsgruppe som skal utrede det vernepliktige og utskrevne befalets oppgaver og funksjoner i det fremtidige forsvar.

XXXII

Stortinget ber Regjeringen gjennomføre innsparinger på om lag 75 mill. kroner pr. år ved tilpassing av Forsvarets eiendommer, bygg og anlegg til minimal bygningsstandard.

Presidenten: Det er igjen oppstått en feil i trykken. Der det nå står XVIII, skal det være XXVIII.

Steinar Bastesen (TF) (fra salen): Jeg ønsker å stemme imot.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling – med den foretatte rettelse – bifaltes mot 1 stemme.

Presidenten: Vi er da ferdige med voteringer over innstillingens forslag til vedtak.

Det gjenstår fremdeles en del mindretallsforslag på ikke uvesentlige områder, og presidenten vil da først ta for seg de forslagene som berører tjenestetiden for førstegangstjenesten i Heimevernet.

Det er:

- forslag nr. 10, fra Arbeiderpartiet
- forslag nr. 14, fra Høyre og Fremskrittspartiet
- forslag nr. 24, fra Kristelig Folkeparti og Senterpartiet

Forslag nr. 14, fra Høyre og Fremskrittspartiet, lyder:

«Tjenestetiden for førstegangsutdanning av HV-personell settes til 6 mnd.»

V o t e r i n g :

Forslaget fra Høyre og Fremskrittspartiet ble med 115 mot 47 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 01.10.03)

Presidenten: Forslag nr. 10, fra Arbeiderpartiet, lyder:

«Tjenestetiden for førstegangsutdanning av HV-personell settes til 4 måneder.»

V o t e r i n g :

Forslaget fra Arbeiderpartiet ble med 89 mot 74 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 01.10.22)

Presidenten: Forslag nr. 24, fra Kristelig Folkeparti og Senterpartiet, lyder:

«Førstegangstjenestens lengde for personell til HV skal være 100 operative dager.»

Både Arbeiderpartiet, Høyre og Fremskrittspartiet har varslet at de vil stemme for dette forslaget subsidiært.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Kristelig Folkeparti og Senterpartiet bifaltes enstemmig.

Presidenten: Og så har vi kommet til den mer musikkalske delen av kveldens voteringer, og her foreligger det desidert flest forslag. Det er:

- forslagene nr. 11 og 50, fra Arbeiderpartiet
- forslag nr. 21, fra Kristelig Folkeparti og Senterpartiet
- forslag nr. 31, fra Høyre
- forslag nr. 37, fra Fremskrittspartiet
- forslag nr. 41, fra representantene Inger Stolt-Nielsen og Steinar Bastesen
- forslag nr. 47, fra representantene Jørn L. Stang, Vidar Kleppe og Terje Knudsen

Forslag nr. 47, fra representantene Jørn L. Stang, Vidar Kleppe og Terje Knudsen, lyder:

«Forsvarets 7 eksisterende musikkorps i Halden, Oslo, Horten, Kristiansand, Bergen, Trondheim og i Harstad videreføres.

Stortinget ber Regjeringen å overføre det økonomiske ansvaret for musikkorpene til Kulturdepartementet.»

V o t e r i n g :

Forslaget fra representantene Jørn L. Stang, Vidar Kleppe og Terje Knudsen ble mot 4 stemmer ikke bifalt.

Presidenten: Forslag nr. 41, fra representantene Inger Stolt-Nielsen og Steinar Bastesen, lyder:

«Stortinget ber Regjeringen vurdere å flytte budsjettansvaret for de nedleggingstruede korps fra Forsvarsdepartementets til Kulturdepartementets budsjettamme og innpasse driften av korpene i de årlige budsjett på kulturområdet.»

V o t e r i n g :

Forslaget fra representantene Inger Stolt-Nielsen og Steinar Bastesen ble mot 6 stemmer ikke bifalt.

Presidenten: Forslag nr. 37, fra Fremskrittspartiet, lyder:

«Forsvarets musikk organiseres med en struktur på fire korps:

Forsvarets stabsmusikkorps (Oslo)
Hærens musikkorps i Harstad
Luftforsvarets musikkorps i Trondheim
Sjøforsvarets musikkorps i Bergen
Forsvarets distriktsmusikkorps i Kristiansand og Halden legges ned.

Kongelig norske marines musikkorps Horten legges ned.»

V o t e r i n g :

Forslaget fra Fremskrittspartiet ble med 141 mot 22 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 01.11.56)

Presidenten: Forslag nr. 31, fra Høyre, lyder:

«Det videreføres en struktur på fem korps lokalisert til Oslo, Harstad, Trondheim, Bergen og Kristiansand.»

Nå har Fremskrittspartiet varslet at de vil stemme for dette forslaget subsidiært.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Høyre ble med 117 mot 45 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 01.12.18)

Presidenten: Forslag nr. 21, fra Kristelig Folkeparti og Senterpartiet, lyder:

«Forsvarets eksisterende 7 musikkorps i Harstad, Trondheim, Bergen, Oslo, Halden, Horten og Kristiansand videreføres. Regjeringen bes vurdere å overføre

deler av det økonomiske ansvaret til Kulturdepartementet og/eller fylkeskommunen.»

V o t e r i n g :

Forslaget fra Kristelig Folkeparti og Senterpartiet ble med 105 mot 58 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 01.12.41)

Presidenten: Med mindre det nå kommer innvendinger mot det, vil presidenten votere samlet over forslagene nr. 11 og 50, fra Arbeiderpartiet. – Det ser ut til å bli godtatt.

Forslag nr. 11 lyder:

«Forsvarets musikk organiseres med en struktur på fem korps. Forsvarets distriktsmusikkorps Sørlandet i Kristiansand og Forsvarets distriktsmusikkorps Østlandet i Halden legges ned.»

Forslag nr. 50 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen innen 2003 vurdere om Divisjonsmusikken i Halden og Kristiansand skal overflyttes til Kulturdepartementet og drives videre i samarbeid med de aktuelle fylkeskommuner og kommuner.»

V o t e r i n g :

Forslagene fra Arbeiderpartiet bifaltes enstemmig.

Presidenten: Da blir det musikk i Forsvaret heretter også.

Det voteses så over forslag nr. 54, som er fremsatt av komiteens leder på vegne av komiteen. Det dreier seg om et forslag som skulle vært en del av flertallsinnstillingen, men som er falt ut. Forslaget lyder:

«Stortinget ber Regjeringen utrede og fremme forslag om statushevende tiltak for vernepliktige.»

V o t e r i n g :

Forslaget fra komiteen bifaltes enstemmig.

Presidenten: Da gjenstår det å votere over tre forslag som gjelder planrammen for Forsvaret i årene 2002-2005. Det er:

- forslag nr. 51, fra Arbeiderpartiet
- forslag nr. 52, fra Høyre
- forslag nr. 53, fra Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Venstre

Forslag nr. 52, fra Høyre, lyder:

«Stortinget legger til grunn en ramme på kroner 118 mrd. for forsvarsbudsjettet i kommende 4-årsperiode.»

V o t e r i n g :

Forslaget fra Høyre ble med 136 mot 27 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 01.14.05)

Presidenten: Forslag nr. 53, fra Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Venstre, lyder:

«Stortinget legger til grunn at planrammen for Forsvaret i perioden 2002-2005 fastlegges til 116 mrd. kroner.»

Her har Høyre varslet sin subsidiære støtte.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Venstre ble med 94 mot 69 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 01.14.30)

Presidenten: Forslag nr. 51, fra Arbeiderpartiet, lyder:

«Stortinget legger til grunn at planrammen for Forsvaret i årene 2002-2005 fastsettes til 114 mrd. kroner.»

V o t e r i n g :

Forslaget fra Arbeiderpartiet ble med 99 mot 64 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 01.14.49)

Presidenten: Da skulle vi, så vidt presidenten forstår, være ferdig med voteringen i sak nr. 1.

Votering i sak nr. 2

Komiteen hadde innstillet:

Stortinget samtykker i at Forsvarsdepartementet får fullmakt til å samle samtlige oppgaver knyttet til Forsvarets eiendomsforvaltning i en forvaltningsbedrift direkte underlagt Forsvarsdepartementet. Forvaltningsbedriften vil i hovedsak basere sin inntjening på kostnadsdekkende husleie fra brukerne av Forsvarets eiendommer, bygg og anlegg.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Votering i sak nr. 3

Komiteen hadde innstillet:

I

Forsvarsdepartementet gis fullmakt til å starte opp nye investeringsprosjekter som presentert under nye prosjekter, pkt. 2, i proposisjonen. Utbetalinger for 2001 skal holdes innenfor rammen av bevilgningene gitt i Budsj.-innst. S. nr. 7 (2000-2001), jf. St.prp. nr. 1 (2000-2001), kap. 1760 Nyanskaffelser av materiell og nybygg og nyanlegg.

II

Forsvarsdepartementet gis fullmakt til å endre tidligere godkjente prosjekter som anført i proposisjonens pkt. 3, herunder endrede kostnadsrammer.

III

Forsvarsdepartementet gis fullmakt til å forlenge betalingsutsettelse av oppgraderingskostnadene over kap. 1732 post 1 for overføring av Storm-klasse MTBer til Latvia og Litauen til 2003 som beskrevet i pkt. 4.2 i proposisjonen.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Votering i sak nr. 4

Komiteen hadde innstillet:

Dokument nr. 5 (2000-2001) – om Ombudsmannnemnda for Forsvarets innberetning om virksomheten i tiden 1. januar – 31. desember 2000 – vedlegges protokollen.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Votering i sak nr. 5

Komiteen hadde innstillet:

På statsbudsjettet for 2001 gjøres følgende endringer:

Kap.	Post	Formål	Kroner
U t g i f t e r :			
1720		Felles ledelse og kommandoapparat	
	01	Driftsutgifter økes med	328 000
		fra kr 1 175 528 000 til kr 1 503 528 000	
1725		Fellesinstitusjoner og -utgifter under FO	
	01	Driftsutgifter økes med	79 000
		fra kr 1 645 796 000 til kr 1 724 796 000	
1731		Hæren	
	01	Driftsutgifter økes med	3 671 000
		fra kr 4 500 386 000 til kr 4 504 057 000	

Kap.	Post	Formål	Kroner
1732		Sjøforsvaret	
	01	Driftsutgifter økes med	1 274 000
		fra kr 2 791 531 000 til kr 2 792 806 000	
1733		Luftforsvaret	
	01	Driftsutgifter økes med	1 205 000
		fra kr 3 607 579 000 til kr 3 608 784 000	
1734		Heimevernet	
	01	Driftsutgifter økes med	690 000
		fra kr 757 252 000 til kr 757 942 000	
1790		Kystvakten	
	01	Driftsutgifter økes med	126 000
		fra kr 553 473 000 til kr 553 599 000	
1795		Kulturelle og allmenntilgjengelige formål	
	01	Driftsutgifter økes med	9 000
		fra kr 120 998 000 til kr 121 007 000	

Presidenten: Før vi går til votering, vil presidenten foreta en korrigerende av til-beløpet på to kapitler.

Det gjelder kap. 1720 der til-beløpet skal være 1 175 856 000. Så er det kap. 1725 der til-beløpet skal være 1 645 875 000.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling – med de foretatte rettelser – bifaltes enstemmig.

Votering i sak nr. 6

Komiteen hadde innstillet:

Stortinget ber Regjeringen utrede ulike ordninger for organisering av eierskap og forvaltning av eiendommer, bygg og anlegg med historisk verdi. Regjeringen anmodes om at det i utredningen legges særlig vekt på å vurdere opprettelsen av et nasjonalt fond på linje med National Trust slik forvaltningen er organisert i USA og Storbritannia.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Votering i sak nr. 7

Komiteen hadde innstillet:

Dokument nr. 8:123 (2000-2001) – forslag fra stortingsrepresentant Vidar Kleppe om avsetting av midler til å fullføre byggingen av Skjold-klasse MTB-er som planlagt, som et pilotprosjekt utenfor den ordinære budsjetttramme – vedlegges protokollen.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Votering i sak nr. 8

Presidenten: Under debatten er det satt fram 13 forslag. Det er:

- forslagene nr. 1 og 2, fra Ansgar Gabrielsen på vegne av Høyre, Fremskrittspartiet og representanten Terje Knudsen
- forslagene nr. 2–9, fra Øystein Hedstrøm på vegne av Fremskrittspartiet og representanten Terje Knudsen
- forslagene nr. 10–13, fra Karin Andersen på vegne av Sosialistisk Venstreparti

Presidenten gjør oppmerksom på at forslag nr. 9 skal utgå, da det er identisk med forslag nr. 2.

Vi voterer først over forslagene nr. 10–13, fra Sosialistisk Venstreparti.

Forslag nr. 10 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen i budsjettet for 2002 legge til rette for en raskere opptrapping av produksjon, omsetning og markedsordningene for økologisk mat.»

Forslag nr. 11 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen legge til rette for en raskere økologisering av det konvensjonelle jordbruket.»

Forslag nr. 12 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen øke forskningsinnsatsen på økologisk landbruk utover anbefalingene i proposisjonen.»

Forslag nr. 13 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen innføre et tak for overføringer til hvert bruk.»

V o t e r i n g :

Forslagene fra Sosialistisk Venstreparti ble mot 10 stemmer ikke bifalt.

Presidenten: Det votes så over forslagene nr. 3–8, fra Fremskrittspartiet og representanten Terje Knudsen.

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen fremme forslag om en ordning med omsettelige produksjonskvoter for melk som ikke begrenses til fylkes- eller regionnivå, men gjøres landsomfattende.»

Forslag nr. 4 lyder:

«Eksisterende ordning med jordbruksavtale oppheves.»

Forslag nr. 5 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen fremme forslag til jordbrukssubsidier og andre statlige økonomiske tiltak overfor jordbruket i sammenheng med statsbudsjettet uten forutgående forhandlinger.»

Forslag nr. 6 lyder:

«Stortinget gir Regjeringen fullmakt til å disponere jordbrukssubsidier for den resterende del av inneværende budsjettår med en ramme på 2 250 mill. kroner lavere enn det vedtatte budsjett på kap. 1150 Til gjennomføring av jordbruksavtalen.»

Forslag nr. 7 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen fremme forslag om oppheving av omsetningsloven.»

Forslag nr. 8 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen fremme forslag om gradvis reduserte tollsatser for import av jordbruksvarer med sikte på å oppnå reell konkurranse fra industri-land og utviklingsland i det norske markedet.»

V o t e r i n g :

Forslagene fra Fremskrittspartiet og representanten Terje Knudsen ble med 137 mot 24 stemmer ikke bifalt. (Voteringsutskrift kl. 01.19.30)

Presidenten: Det votes så over forslag nr. 2, fra Høyre, Fremskrittspartiet og representanten Terje Knudsen. Forslaget lyder:

«Stortinget ber Regjeringen fremme forslag om avvikling av konsesjonsgrenser gitt i medhold av lov om ervervsmessig husdyrhold.»

V o t e r i n g :

Forslaget fra Høyre, Fremskrittspartiet og representanten Terje Knudsen ble med 116 mot 47 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 01.19.51)

Presidenten: Det votes så alternativt mellom komiteens innstilling og forslag nr. 1, fra Høyre, Fremskrittspartiet og representanten Terje Knudsen. Forslaget lyder:

«Forslag til ny jordbruksavtale bifalles ikke.»

Komiteen hadde innstillet:

I

I statsbudsjettet for 2001 gjøres følgende endringer:

Kap.	Post	Betegnelsen	Kroner
1150	50	Til gjennomføring av jordbruksavtalen m.m. Fondsavsetninger, økes med	6 050 000
		fra kr 1 604 560 000 til kr 1 610 610 000	
	70	Markedsregulering, <i>kan overføres</i> , reduseres med	7 000 000
		fra kr 230 500 000 til kr 223 500 000	
	73	Pristilskudd, <i>overslagsbevilgning</i> , økes med	3 600 000
		fra kr 1 747 370 000 til kr 1 750 970 000	
	74	Direkte tilskudd, <i>kan overføres</i> , reduseres med	9 650 000
		fra kr 6 771 524 000 til kr 6 761 874 000	
	78	Velferdsordninger, <i>kan overføres</i> , økes med	15 000 000
		fra kr 1 798 454 000 til kr 1 813 454 000	
4150	70	Tilbakebetaling av tilskudd til reguleringsanlegg, <i>bevilges</i> med	8 000 000

II

Stortinget samtykker i at Landbruksdepartementet i 2001 kan omdisponere inntil 10 mill. kroner av overført beløp på kap. 1150 post 70 til dekning av kostnader vedrørende radioaktivitet i kjøtt mv.

III

Stortinget samtykker i at totalrammen for bruk av midler fra Landbrukets utviklingsfond, eksklusive administrasjonsutgifter, fastsettes til 1 013 mill. kroner for 2002 og forvaltes etter retningslinjene som er trukket opp i kapittel 7.3 og 8.2.1. Landbruksdepartementet gis fullmakt til om-

disponeringer innenfor rammen hvis behovet for midler til ulike tiltak utvikler seg annerledes enn forutsatt.

IV

Landbruksdepartementet gis fullmakt til å fastsette vedtekter for Landbrukets utviklingsfond.

V

Stortinget samtykker i at Norsk institutt for skogforskning (Skogforsk) kjøper 16,66 pst. av aksjene i Norwegian Forestry Group.

Voteringstavlene viste at det var avgitt 116 stemmer for komiteens innstilling og 47 stemmer for forslaget fra Høyre, Fremskrittspartiet og representanten Terje Knudsen.

(Voteringsutskrift kl. 01.20.16)

Aud Blattmann (A) (fra salen): President! Jeg stemte feil, jeg skulle ha stemt for.

Presidenten: Da blir stemmetallene 117 stemmer for og 46 stemmer mot komiteens innstilling, som dermed er vedtatt.

Votering i sak nr. 9

Presidenten: Under debatten har Randi Karlstrøm satt fram et forslag på vegne av Kristelig Folkeparti, Høyre, Senterpartiet og Venstre. Forslaget lyder:

«Stortinget ber Regjeringen vurdere om det innenfor det nye regelverket for merkeordningen for norsk mat bør legges til rette for salg av fjellslakta rein til lokalt marked og som nisjeprodukt.»

Votering:

Forslaget fra Kristelig Folkeparti, Høyre, Senterpartiet og Venstre bifaltes med 92 mot 68 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 01.21.05)

Komiteen hadde innstillet:

I statsbudsjettet for 2001 gjøres følgende endringer:

Kap.	Post	Formål	Kroner
1151		Til gjennomføring av reindriftsavtalen	
	51	Tilskudd til Reindriftens Utviklingsfond, økes med fra kr 33 700 000 til kr 41 700 000	8 000 000
	72	Tilskudd til organisasjonsarbeid økes med fra kr 4 800 000 til kr 5 050 000	250 000
	75	Kostnadssenkende og direkte tilskudd, <i>kan overføres</i> , økes med fra kr 42 700 000 til kr 44 450 000	1 750 000
	82	(Ny) Kostnader vedrørende radioaktivitet i reinkjøtt, bevilges med	3 500 000

Presidenten: Fremskrittspartiet og representanten Terje Knudsen har her varslet at de vil stemme imot.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes med 134 mot 26 stemmer.
(Voteringsutskrift kl. 01.21.53)

Votering i sak nr. 10

Presidenten: Det voteres over forslag fra stortingsrepresentant Morten Lund på vegne av Senterpartiet oversendt fra Odelstingets møte 7. juni 2001:

«Stortinget ber Regjeringen utrede og legge fram forslag om en ordning som tillater bruk av helsepåstander ved merking og markedsføring av næringsmidler.»

Kristelig Folkeparti har varslet at de vil stemme for dette forslaget.

Votering:

Forslaget fra Senterpartiet ble med 120 mot 42 stemmer ikke bifalt.
(Voteringsutskrift kl. 01.22.35)

Votering i sak nr. 11

Presidenten: Det voteres over forslag fra stortingsrepresentant Ivar Kristiansen på vegne av Høyre, Fremskrittspartiet og representanten Terje Knudsen oversendt fra Odelstingets møte 7. juni 2001:

«Stortinget ber Regjeringen tildele 50 oppdrettskonsesjoner for laks og ørret i den forestående tildelingsrunden.»

Votering:

Forslaget fra Høyre, Fremskrittspartiet og representanten Terje Knudsen ble med 115 mot 48 stemmer ikke bifalt.
(Voteringsutskrift kl. 01.23.01)

Votering i sak nr. 12

Presidenten: Det voteres over forslag fra stortingsrepresentant Ivar Kristiansen på vegne av Høyre oversendt fra Odelstingets møte 7. juni 2001:

«Stortinget ber Regjeringen legge fram forslag til endringer i oppdrettsloven og andre relevante lover som sikrer full etableringsfrihet innenfor oppdrett av ørret og marine fiskeslag.»

V o t e r i n g :

Forslaget fra Høyre ble med 117 mot 45 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 01.23.24)

Votering i sak nr. 13

Presidenten: Det voteres over forslag fra stortingsrepresentant Øystein Hedstrøm på vegne av Fremskrittspartiet og representanten Terje Knudsen oversendt fra Odelstingets møte 7. juni 2001:

«Stortinget ber Regjeringen fremme forslag om at lov av 14. juni 1985 nr. 68 om oppdrett av fisk, skalldyr mv. oppheves.»

V o t e r i n g :

Forslaget fra Fremskrittspartiet og representanten Terje Knudsen ble med 139 mot 24 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 01.23.51)

Votering i sak nr. 14

Presidenten: Det voteres over forslag fra stortingsrepresentant Karin Andersen på vegne av Sosialistisk Venstreparti oversendt fra Odelstingets møte 7. juni 2001:

«Stortinget ber Regjeringen utrede hjemfallsrett av konsesjoner til staten ved opphør, og fremme forslag om dette til Stortinget.»

Morten Lund (Sp) (fra salen): Senterpartiet støtter forslaget.

Jon Lilletun (KrF) (frå salen): Også Kristeleg Folkeparti.

Steinar Bastesen (TF) (fra salen): Og Kystpartiet.

Presidenten: Ja, nå tør ikke presidenten å holde det åpent lenger.

Senterpartiet, Kristelig Folkeparti og representanten Steinar Bastesen vil altså stemme for dette forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Sosialistisk Venstreparti ble med 108 mot 54 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 01.24.33)

Møtet hevet kl. 01.25.

Votering i sak nr. 15

Presidenten: Det voteres over forslag fra stortingsrepresentant Karin Andersen på vegne av Sosialistisk Venstreparti oversendt fra Odelstingets møte 7. juni 2001:

«Stortinget ber Regjeringen avvente avgjørelsen om antall nye konsesjoner til miljøkonsekvensanalyse for nye områder med matfiskoppdrett er gjennomført.»

V o t e r i n g :

Forslaget fra Sosialistisk Venstreparti ble mot 9 stemmer ikke bifalt.

Votering i sak nr. 16

Presidenten: Det voteres over forslag fra stortingsrepresentant Karin Andersen på vegne av Sosialistisk Venstreparti oversendt fra Odelstingets møte 7. juni 2001:

«Stortinget ber Regjeringen avvente tildeling av konsesjoner for lakseoppdrett i Neiden og Tana til lakseutvalgets innstilling har blitt endelig behandlet.»

V o t e r i n g :

Forslaget fra Sosialistisk Venstreparti ble mot 9 stemmer ikke bifalt.

Votering i sak nr. 17

Komiteen hadde innstillet:

Stortinget ber Regjeringen legge fram en femårig opptrappingsplan for satsingen på merkevarebygging av Norge som reisemål, i tråd med strategien i St.meld. nr. 15 (1999-2000) som Stortinget har gitt sin tilslutning. Opptrappingsplanen legges fram senest sammen med forslaget til statsbudsjett for 2002.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

S a k n r . 1 8

Referat

Presidenten: Det foreligger ikke noe referat.